

Nr 171.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet; given Stockholms slott den 6 mars 1936.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts,
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Arthur Engberg.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 6 mars 1936.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Engberg anför härfter:
Under punkten 91 av 1936 års åttonde huvudtitel har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen

att, i avbidan på den proposition angående karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet, som kan varda riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1936/1937

dels till *Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Avlöningar* ett anslag av 26,900 kronor;

dels till Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Omkostnader ett förslagsanslag av 4,000 kronor;

dels till Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Utrustning ett reservationsanslag av 180,000 kronor;

dels ock till Universitetssjukhus: Understöd och ersättningar till serafimerlasarettet i Stockholm ett anslag av 1,031,000 kronor.

Sedan förevarande ärenden numera inom ecklesiastikdepartementet färdigberetts, tillåter jag mig ånyo anmäla dem för Kungl. Maj:t. Jag behandlar därvid ärendena i den ordningen, att jag först upptager frågan om anslag till serafimerlasarettet och vad därmed sammanhänger, varvid jag gör början med en nu föreliggande utredning rörande serafimerlasarettets ekonomi, ställning och verksamhet, samt därefter frågan om anslag till karolinska sjukhuset.

1. Serafimerlasarettet.

Serafimerlasarettets nuvarande ställning m. m. Lasarettet leder sitt ursprung från beslut av 1739 och efterföljande års riksdagar om anvisande av vissa inkomster för bildande av en lasarettfond. Längre fram, sedan lasarettet kommit i verksamhet, har det erhållit fasta anslag av staten, Stockholms stad och Stockholms län. En viktig inkomstkälla har vidare utgjorts av testamenten och donationer av enskilda. Lasarettet öppnades år 1752. Förvaltningen uppdrogs genom Kungl. Maj:ts beslut åt ett visst antal serafimerriddare med serafimerordenskapitlet såsom ett slags överstyrelse. Organisationen med en direktion av serafimerriddare bibehölls till år 1888, då Stockholms stad och Stockholms län såsom bidragsgivare blevo representerade i direktionen.

Reglemente för lasarettet fastställdes av Kungl. Maj:t den 16 september 1932. Reglementet innehåller bland annat följande bestämmelser.

Lasarettet är avsett att vara en vårdanstalt för sjuka och en undervisningsanstalt för utbildande av läkare. Det förvaltas av en direktion, bestående av sex ledamöter, varav ordförande och vice ordförande förordnas av Kungl. Maj:t, en ledamot utgöres av den till tjänståren äldste professorn i medicin vid karolinska institutet och en ledamot av den till tjänståren äldste professorn i kirurgi vid institutet, en ledamot utses av Stockholms stadsfullmäktige och en av Stockholms läns landsting. Sjukvården bestrides å två medicinska och två kirurgiska avdelningar samt å en oftalmologisk och en neurologisk avdelning, alla förenade med polikliniker, å röntgenavdelningen samt å gynekologiska polikliniken och polikliniken för öron-, näs- och halssjukdomar. Överläkare vid de särskilda avdelningarna med därtill hörande polikliniker äro vissa professorer vid karolinska institutet. Direktionen förordnar en av dess självskrivna ledamöter eller annan över-

läkare vid lasarettet att vara lasarettets inför direktionen ansvarige styresman, direktör. Såsom biträdande vid sjukvården äro anställda, bland andra, underläkare och amanuenser. Såsom tjänstemän äro vid lasarettet anställda — förutom underläkare — en syssloman, en kamrerare, en sekreterare och ombudsman, en präst, en bokhållare samt en kassör, vilka antagas och entledigas av direktionen. Avlöningsförmånerna för samtliga tjänstemän och villkoren för deras åtnjutande bestämmas av Kungl. Maj:t. Vid lasarettet är även anställd erforderlig sjukvårds-, kontors- och ekonomipersonal. Direktionen äger att inom de gränser, som betingas av givna anslag och i övrigt förefintliga tillgångar, bestämma till nämnda personal hörande befattningshavares antal och avlöningsförmåner. Sjuka från Stockholms stad och län skola vid intagning åtnjuta företräde i enlighet med de avtal, som träffats med staden och länets landsting angående vård av sjuka från staden och länet. Legosängsavgifter för vård å lasarettet fastställas av Kungl. Maj:t på förslag av direktionen, som därvid har att iakttaga vad gällande avtal med staden i nämnda hänseende innehåller. Avgifter för vård å lasarettets polikliniker bestämmas av direktionen. Frågor rörande den kliniska undervisningen och dess ordnande vid lasarettet handläggas i enlighet med de bestämmelser, som gälla för karolinska institutet.

Gällande avtal mellan direktionen över serafimerlasarettet och Stockholms stadsfullmäktige, godkänt av Kungl. Maj:t den 22 december 1927, innehåller bland annat:

De 200 sängar, varav hälften för medellösa, vilka Stockholms stad tillförsäkrats att allt framgent få disponera vid serafimerlasarettet, skola, så länge en oftalmologisk avdelning finnes vid lasarettet, så fördelas emellan lasarettets olika avdelningar, att 100 sängar tillhöra de medicinska avdelningarna, 70 sängar de kirurgiska avdelningarna, 15 sängar, tills vidare utnyttjade å allmänna barnbördshuset, den gynekologiska, och 15 den oftalmologiska avdelningen, och må inträdessökande sjuk från staden, som är föremål för vård å lasarettet, ej förvägras inträde, med mindre ovan nämnda antal platser å den avdelning, där han skall intagas, redan är upptaget av sjuka från staden.

Såsom ersättning för sjukvården erlägger staden dels för medellösa sjuka ett belopp motsvarande fastställd sjukvårdsavgift för vård å allmänt rum av betalande sjuka från staden, dels ock för stadens alla sjuka 62 procent av den å vårddag belöpande skillnaden mellan avgifter erlagda för sjukvård å vare sig allmänt, enskilt eller halvenskilt rum, och verkliga kostnaden för sjukvården. I denna kostnad inräknas utgiften för förräntning och amortering av 3,061,300 kronor av det lån å 3,200,000 kronor, som med Kungl. Maj:ts tillstånd kommer att upptagas för ombyggnad och reparationer å lasarettet, men icke utgifterna för andra ny- och ombyggnader.

Det särskilda bidrag, som av patienter å härefter anordnade enskilda och halvenskilda rum erlägges för förräntning och amortering av lån, upptagna till rummens anordnande, räknas ej som sjukvårdsavgift.

För serafimerlasarettet nu fastställda sjukvårdsavgifter för vård i allmänt rum av betalande sjuka från staden få icke under den tid, för vilken överenskommelsen är gällande, höjas utan stadsfullmäktiges medgivande.

Denna överenskommelse gäller intill dess ovan omförmälta lån blivit till fullo guldett eller genom nytt avtal, som för serafimerlasarettet godkänts av Kungl. Maj:t, annan överenskommelse träffats.

Avtalet mellan direktionen över serafimerlasarettet och Stockholms läns landstings förvaltningsutskott, godkänt av Kungl. Maj:t den 31 maj 1929, innehåller bland annat följande:

För så beskaffade sjuka från länet, att de enligt de för sjukas mottagande å lasarettet gällande allmänna regler få därstädes vinna inträde, tillhandahållas å serafimerlasarettet i mån av behov minst etthundra sängar, förutom de friplatser, som kunna underhållas med räntan, beräknad till 600 kronor årligen, å det av framlidne Hofmarskalken Watrang den 29 april 1826 för ändamålet donerade kapital av 12,000 kronor; och må inträdessökande sjuk från länet, som är föremål för vård å lasarettet, ej förvägras inträde, med mindre ovannämnda etthundra platser redan äro upptagna av sjuka från länet.

Ersättning för vård av sjuka från länet utgår i följande ordning:

För sjuka å allmänt rum, vilka icke själva till lasarettet betala den bestämda vårdavgiften — för närvarande 2 kronor 50 öre per dag — erlägger länet denna avgift eller den del därav, som icke av den sjuke godvilligt betalas till lasarettet.

Sedan från återstoden av den verkliga kostnaden för länets alla sjuka frånräknats av länets sjuka å enskilda och halvenskilda rum erlagda avgifter samt i övrigt iakttagits vad nedan föreskrives om sjukvårdskostnaden, betalar länet 63 $\frac{1}{2}$ procent av den sålunda uppkomna restkostnaden.

Det särskilda bidrag, som av patienter å härefter anordnade enskilda och halvenskilda rum erlägges för förräntning och amortering av lån, upptaget till rummens anordnande, räknas ej som sjukvårdsavgift.

Vid bestämmandet av den verkliga sjukvårdskostnaden inräknas däri utgiften för förräntning och amortering av 3,061,300 kronor av det lån å 3,200,000 kronor, som med Kungl. Maj:ts tillstånd såsom trettioårigt amorteringslån upptages för ombyggnad och reparationer å lasarettet, men icke utgifter för andra ny- och ombyggnader.

I sjukvårdskostnaden medräknas icke begravningskostnader och understöd till fattiga vid utskrivning, ej heller kostnaderna för poliklinikerna och undervisningen m. m. dylikt, vilka sistnämnda kostnader böra upptagas till minst det belopp, vartill de för närvarande beräknas.

Därjämte skall å sjukvårdskostnaden avdrag ske såväl för det tillskott, statsverket lämnar lasarettet för länets sjukvård, beräknat till 2,400 kronor, och för den avkastning av Watrangska dispositionen, som möjligen icke kommer att tagas i anspråk för friplatser, än även för vad utgifterna för fastigheternas underhåll och onera samt för förräntning och amortering av ovanberörda del av byggnadslånet belöper å fyrtio av de sängar, som äro tagna i anspråk.

Skulle under något år utan lasarettets vållande beläggningen av sjuka från länet understiga 36,500 vård dagar, må dock avdrag för byggnadslånets förräntning och amortering ej ske för mer än det antal vård dagar, som överstiger 21,900.

Detta avtal gäller intill dess ovan omförmälta byggnadslån blivit till fullo guldett eller genom nytt avtal, som för serafimerlasarettet godkänts av Kungl. Maj:t, annan överenskommelse träffats.

Beträffande det i avtalen omförmälda lånet å 3,200,000 kronor må erinras, att Kungl. Maj:t den 22 december 1927 bemyndigade direktionen att vidtaga åtgärder för utförandet å lasarettet av byggnadsarbeten för en kostnad, ej överstigande 3,200,000 kronor, därav 138,700 kronor för anordnande av enskilda sjukrum å den kirurgiska kliniken och 3,061,300 kronor för övriga arbeten. Tillika medgav Kungl. Maj:t *dels* att till bestridande av kostnaden för dessa arbeten direktionen finge upptaga lån, att amorteras under trettio år, å 3,200,000 kronor och som säkerhet för lånebeloppet med ränta lägga, jämte redan gällande in-teckningar i lasarettets fastighet nr 8 i kvarteret Pilträdet i Stockholm å 250,000 kronor, in-teckningar å 2,950,000 kronor, för vilket belopp med sex procent ränta samma fastighet finge ytterligare pantförskrivnas, *dels ock* att till täckande av annuiteten å den del av lånet, som vore avsedd till anordnande av enskilda rum å kirurgiska kliniken, 138,700 kronor, finge för vård å dessa rum uppbäras, utöver fastställd sjukvårdsavgift, högst 3 kronor per dag för sängplats i enskilt rum och 2 kronor i halvskilt rum.

För statens bidrag till serafimerlasarettet finnas några grunder icke fastställda. Enligt ovanberörda reglemente för lasarettet skall direktionen varje år till Kungl. Maj:t inkomma med översikt över beräknade inkomster och utgifter för nästföljande budgetår och i samband därmed äska det anslag, »som må vara erforderligt för uppehållande av verksamheten vid lasarettet». Statsbidraget har för nedannämnda budgetår utgått med följande belopp:

1927/1928	kronor	387,000
1928/1929	»	356,750
1929/1930	»	480,750
1930/1931	»	630,750
1931/1932	»	630,750
1932/1933	»	610,750
1933/1934	»	590,750
1934/1935	»	595,750
1935/1936	»	685,000

Av ökningen för sistnämnda budgetår belöpa 25,000 kronor på kostnader för bestridande av utbildning av sjukgymnaster vid lasarettet.

Tillsättande av sakkunniga för utredning angående lasarettets ekonomi, ställning och verksamhet. Vid min anmälan under punkten 90 i 1935 års åttonde huvudtitel av frågan om anslag till serafimerlasarettet anförde jag, efter att hava redogjort för de av direktionen över serafimerlasarettet framförda anslagsäskandena och lämnat vissa ekonomiska och andra uppgifter beträffande lasarettet, bland annat följande:

Jag hade icke kunnat undgå att få det bestämda intrycket, att lasarettets ekonomiska förhållanden motiverade en närmare utredning genom statsmakternas försorg. I den mån de ekonomiska frågorna sammanhängde med organisatoriska förhållanden, borde jämväl de sistnämnda bliva föremål för närmare omprövning. Min uppfattning om behovet av en utredning rörande serafimerlasarettets nu berörda angelägenheter hade befasts genom direktionens föreliggande framställning, vari — om här bortsåges från kostnaderna för föreslagna löneregleringar och ökade utgifter för sjukgymnastutbildningen — begärdes en förhöjning av nu utgående statsanslag med *dels* 81,647 kronor för bestridande av löpande utgifter, *dels ock* 151,763 kronor 47 öre såsom engångsanslag för täckande av vissa av lasarettet gjorda budgetförskott.

Jag hade för avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att tillkalla särskilda sakkunniga för utredning av frågan om serafimerlasarettets ekonomi och därmed sammanhängande organisatoriska spörsmål. Jag förutsatte, att denna utredning kunde bedrivas på sådant sätt, att därav eventuellt föranlett förslag skulle kunna föreläggas 1936 års riksdag.

Intill dess denna utredning slutförts, ansåge jag mig icke kunna taga ställning till frågan huruvida eller i vad mån det borde ankomma på staten att täcka de av lasarettet gjorda budgetförskotten. Jag avstyrkte sålunda, att medel för budgetåret 1935/1936 åskades för ifrågavarande ändamål.

Beträffande vissa av nämnda direktion framlagda förslag om lönereglering för personal vid lasarettet yttrade jag, att starka skäl anförts för en lönereglering för de underordnade läkarna och för sysslomannen men att förslagen härutinnan syntes vara av den art, att de borde tagas under omprövning vid ovannämnda utredning angående lasarettets ekonomi och därmed sammanhängande organisatoriska spörsmål. Däremot fann jag skäl föreligga att redan för budgetåret 1935/1936 beräkna medel till reglering av lönerna för sådan biträdes- och ekonomipersonal, för vilken vid bland annat Stockholms stads och Stockholms läns sjukhus gällde kollektivavtal. För sistnämnda ändamål beräknade jag en ökning av anslaget till lasarettet med i runt tal 36,000 kronor.

I skrivelse nr 249/1935 yttrade riksdagen bland annat följande:

Riksdagen funne goda skäl anförda för att, så snart omständigheterna det medgäve, löneregleringar komme till stånd för de i direktionens skrivelse omförmälda befattningshavarna vid serafimerlasarettet. Emellertid hölle riksdagen före, att fråga om löneregleringar med så betydande ekonomiska konsekvenser för statsverket, som de vid serafimerlasarettet ifrågasatta, icke lämpligen borde behandlas utan sammanhang med den omfattande utredning av frågan om serafimerlasarettets ekonomi m. m., som av departementschefen ställts i utsikt och om vars behövlighet jämväl riksdagen vore övertygad. Med hänsyn härtill funne sig riksdagen, såvitt anginge den ifrågasatta löneregleringen för underläkarna och sysslomannen, böra uttala sin anslutning till den uppfattning beträffande lönereglering för nämnda befattningshavare redan nu, som intagits av departementschefen. Riksdagen kunde emellertid icke finna annat än att den av direktionen begärda och av departementschefen tillstyrkta löneregleringen för viss biträdes- och ekonomipersonal vore av den betydelse för lasarettets ekonomiska förhållanden och för statsverkets utgifter för lasarettet, att jämväl denna fråga borde upptagas till avgörande först då berörda utredning föreläge. Ett de-

finitivt ståndpunktstagande till denna lönereglering redan nu funne riksdagen kunna föregripa det resultat, vartill utredningen kunde komma.

Å andra sidan hade riksdagen av den i ärendet förebragta utredningen funnit avlöningsförhållandena för de i direktionens över serafimerlasarettet skrivelse omförmälda befattningshavarna vara sådana, att en rättelse härutinnan syntes böra omedelbart vidtagas. Även om, på sätt riksdagen framhållit som önskvärt, den i utsikt ställda utredningen bedreves på sådant sätt, att därav eventuellt föranlett förslag kunde föreläggas 1936 års riksdag, syntes rättvisa och billighet kräva, att åtgärder redan nu vidtoges för en förbättring av här förevarande befattningshavares ställning, utan att resultaten av berörda utredning avvaktades. Härvid måste givetvis tillses, att icke statsmakternas handlingsfrihet vid bedömandet av ett framtida utredningsförslag rörande serafimerlasarettet i förväg bundes. Vad riksdagen här beslutat finge alltså endast betraktas som ett provisorium för budgetåret 1935/1936.

För tillgodoseende av nu angivna synpunkter hade riksdagen, efter vägande mot varandra av olika föreliggande möjligheter, funnit sig böra framlägga följande förslag. De av direktionen förordade löneregleringarna hade för statsverkets del beräknats draga en sammanlagd kostnad av 71,500 kronor för år. Därest denna summa minskades till 60,000 kronor, syntes en tillräcklig marginal bevaras för att förhindra ett föregripande av statsmakternas definitiva ställningstagande. Riksdagen ställde fördenskull nyssberörda belopp, 60,000 kronor, till Kungl. Maj:ts förfogande för nästkommande budgetår för beredande av provisorisk avlöningsförhöjning för här ifrågavarande befattningshavare.

Riksdagen — som utginge från att vid den av departementschefen ifrågasatta utredningen jämväl komme att till ingående prövning i hela dess vidd upptagas frågan om det nu föreliggande behovet av läkare vid serafimerlasarettet — ville framhålla, att vid berörda utredning om läkarbehovet om möjligt borde göres en uppdelning mellan sådana läkartjänster, som vore erforderliga för sjukvårdens behöriga upprätthållande, och sådana, som mera kunde betraktas såsom inrättade för fortsatt läkarutbildning vid serafimerlasarettet på grund av dettas ställning som undervisningssjukhus.

Genom beslut den 10 maj 1935 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för ecklesiastikdepartementet, bland annat, att *dels* tillkalla en sakkunnig för att jämte två, likaledes av departementschefen tillkallade experter, biträda inom departementet med utredning rörande serafimerlasarettets ekonomi och med upprättande av förslag till förändrad statuppställning vid lasarettet, *dels ock*, sedan berörda utredningsarbete slutförts, tillkalla ytterligare högst fyra sakkunniga för att, jämte den förutnämnde sakkunnige, inom departementet biträda med utredning rörande de åtgärder, som kunde erfordras för att bringa den förutnämnda statuppställningen i tillämpning vid lasarettet, ävensom rörande de förändringar i lasarettets verksamhetsformer, som kunde påkallas i anledning härav.

I mitt yttrande till statsrådsprotokollet för nämnda dag anförde jag bland annat följande:

Utredningen syntes böra hava till huvudsakligt syftemål att *dels* åvägbringa en mera överskådlig budgetuppställning för lasarettet, *dels* fram-

komma med förslag rörande sådana ändringar i lasarettets organisation, som kunde påkallas med avseende på lasarettets ekonomiska verksamhet och förvaltning.

Utredningsarbetet syntes lämpligen böra bedrivas i två etapper. Till en början och förberedelsevis torde en för ändamålet tillkallad sakkunnig med biträde av två på området förfarna personer böra erhålla i uppdrag att upplägga en översikt över serafimerlasarettets nuvarande ekonomi, utmynnande i ett förslag till uppställning av kapitalstat och driftstat för lasarettet. Vid uppgörandet av nämnda förslag torde ledning kunna sökas i de motsvarande statuppställningar, som tillämpades vid övriga större sjukhus i vårt land, särskilt vid akademiska sjukhuset i Uppsala och Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund. Frågan om budgetförskotten borde givetvis upptagas till prövning i detta sammanhang.

Sedan berörda förberedande utredningsarbete slutförts, torde den sakkunnige böra hos chefen för ecklesiastikdepartementet göra anmälan här om. På grundval av det siffermaterial, som därvid torde komma att föreligga, och den statuppställning, som den sakkunnige vid samma tidpunkt borde för departementschefen förete, syntes såsom ett andra och senare led i utredningsarbetet böra igångsättas en undersökning rörande de åtgärder, som kunde erfordras för att bringa den förändrade statuppställningen till tillämpning vid serafimerlasarettet, ävensom rörande de ändringar i lasarettets verksamhetsformer, som kunde påkallas i anledning härav. Bland de spörsmål, som härvid trädde i förgrunden, nämndes frågan om de former, varunder de till lasarettet av det allmänna anslagna penningmedlen borde rekvireras och dessa medel jämte de i lasarettets verksamhet inflytande inkomsterna omhänderhavas ävensom frågan om åstadkommandet av betryggande kontroll- och revisionsinstanser i lasarettets ekonomiska förvaltning. Hänsyn borde även tagas till de förändringar i serafimerlasarettets ställning och verksamhet, som i framtiden kunde föränledas av karolinska sjukhusets tillkomst. Den sistberörda etappen av förevarande utredning torde böra utföras av förutnämnde sakkunnige jämte ytterligare högst fyra sakkunniga personer, vilka i sinom tid torde böra tillkallas för detta ändamål.

Sedan jag med stöd av nämnda bemyndigande tillkallat såsom sakkunnig för förstberörda utredningsuppdrag professorn vid universitetet i Lund P. G. E. Sjövall ävensom såsom experter sysslomannen vid serafimerlasarettet P. O. J. N. Bergman och intendenten vid Lunds lasarett H. Nilsson, hava dessa den 25 augusti 1935 avgivit utredning rörande serafimerlasarettets ekonomi.

Sedermera tillkallade jag den 4 september 1935 såsom ytterligare sakkunniga att jämte Sjövall inom departementet biträda med utredningen i övrigt biträdande läraren i kirurgi vid universitetet i Uppsala, medicine doktorn K. A. Petterson, professorn vid karolinska mediko-kirurgiska institutet N. G. Söderlund och statskommissarien H. K. H. Tottie, med uppdrag för Sjövall att som ordförande leda utredningsarbetet. Tillika tillkallades Bergman för att vid förefallande behov stå till de sakkunnigas förfogande för överläggningar och samråd. Jämväl tillkallades Nilsson för att, om så påkallades, stå till de sakkunnigas förfogande för överläggningar och

samråd. Sistnämnda sakkunniga hava med skrivelse den 21 december 1935 överlämnat betänkande och förslag rörande serafimerlasarettets ställning och verksamhet.

Båda de omförmälda utredningarna hava utgivits av trycket (statens offentliga utredningar 1936: 1). Jag benämner dem i det efterföljande *betänkandet*.

¶ **De sakkunnigas utredning och förslag.** Utredningen om serafimerlasarettets ekonomi utgöres av en fortlöpande skildring av innehållet i vissa vid betänkandet fogade tabeller jämte de kommentarer till dessa, som ansetts erforderliga för bedömandet av den ekonomiska situationen vid lasarettet. Jämförelser göras med förhållandena vid vissa andra lasarett. Förslag till kapitalstat och driftstat för lasarettet hava framlagts, vilka förslag emellertid — vilket torde böra redan här anmärkas — utgå ifrån nuvarande organisatoriska förhållanden och förfalla, därest de i det efterföljande betänkandet framlagda förslagen vinna bifall.

Beträffande det närmare innehållet i den ekonomiska utredningen hänvisas till betänkandet sid. 9—77. En kortfattad orientering rörande vissa delar av nämnda ekonomiska utredning lämnas här nedan.

Lasarettets *inkomster* utgjordes budgetåret 1933/1934 huvudsakligen av patientavgifter (omkring 34 procent), tillskott av Stockholms läns landsting (omkring 12 procent), tillskott av Stockholms stad (omkring 16 procent), tillskott av statsmedel (omkring 35 procent) samt vissa andra inkomster, däribland avkastning av donationer (omkring 3 procent). Härvid hava inkomster till täckande av utgifter för den ovannämnda ny-, till- och ombyggnader, ränta och amortering av lån för sådant ändamål eller utgifter å särskilt anslag ej medtagits.

Vad lasarettets *utgifter* beträffar, anmärka de sakkunniga, att lasarettet intager i ekonomiskt hänseende en undantagsställning bland landets sjukhus därutinnan, att förräntning och amortering av byggnadsanslag årligen kommer på lasarettets utgiftsstat. Vid de av landsting drivna lasarettin ingå dessa kostnader överhuvud icke i de enskilda sjukhusens räkenskaper utan bokföras och ombesörjas av landstingens huvudförvaltningar. Den egentliga kostnaden för lasarettets ombyggnad belöpte sig vid utgången av budgetåret 1933/1934 till i runt tal 4,075,000 kronor. Till täckande av dessa kostnader hava använts i huvudsak dels med Kungl. Maj:ts och riksdagens medgivande upptagna lån å tillhoppa 3,800,000 kronor, dels ock särskilda poliklinikavgifter om i runt tal 220,000 kronor. De nyssnämnda lånen å sammanlagt 3,800,000 kronor utgjordes dels av det förut omförmälda, hos pensionsstyrelsen upptagna lånet å 3,200,000 kronor, dels av ett senare lån å 600,000 kronor, upptaget hos Stockholms läns sparbank. Lånet hos Stockholms läns sparbank amorteras med 120,000 kronor årligen, och slutlikvid

kommer att ske den 30 juni 1937. Till detta låns förräntning och amortering användas vid polikliniken inflytande medel. Nyanskaffning av instrument och apparater samt andra inventarier har i samband med ombyggnaden skett till belopp av dels sammanlagt 349,852 kronor 85 öre för lasarettet i allmänhet, till vilken kostnad Stockholms stad och Stockholms läns landsting bidragit enligt grunder i gällande avtal, dels till sammanlagt belopp av 22,851 kronor 19 öre för utrustning i undervisningslokaler, vilken senare utgift helt bekostats av staten. Utgifterna hava varit fördelade på budgetåren 1929/1933.

De löpande utgifterna för driften hava från budgetåret 1927/1928 till budgetåret 1933/1934 ökats från omkring 1,070,000 kronor till omkring 1,475,000 kronor, eller med 37,7 procent. Kostnaden för vårdtag har mellan nämnda budgetår ökats från 7 kronor 11 öre till 9 kronor 3 öre, eller med 27 procent. Antalet vårdplatser har under denna tid ökats från 452 till 510. Medelbeläggningen per vårdplats har nedgått från 91 till 87,7 procent.

Beträffande den avsevärda ökningen av *dagkostnaden* anföres följande:

Inledningsvis betonas, att dagkostnaden icke kunde anses som en städse tillfredsställande måttstock på utgifterna för driften; även om den i sådant avseende vore allmänt vedertagen, måste den begagnas med försiktighet. Dagkostnadens förskjutningar sammanhängde med lasarettets ombyggnadsperiod, ökningen av vårdplatserna, beläggningens storlek och intensifieringen av sjukvårdsarbetet.

Man kunde härvid tydligt urskilja en första tidsperiod, omfattande budgetåren 1927/1928 och 1928/1929. Under dessa båda år, då den sjukvårdande verksamheten ännu ej rönt inflytande av ombyggnadsarbete, företedde verksamheten i allt väsentligt en identisk karaktär. Vårdplatserna hade under det senare året än ytterligare utnyttjats, men personalökningen inskränkte sig till 5 personer. Dagkostnaden hade hållit sig konstant.

Härpå följde en period, då ombyggnadsarbetet vållade tydligt avbräck i den sjukvårdande verksamheten. Detta avbräck kulminerade under budgetåret 1930/1931 och framträdde pregnant genom beläggningssiffrans branta fall ned till 83,9 procent. Fallet motsvarades av att antalet vård dagar nedgick år 1929/1930 med 4,025 och år 1930/1931 med ytterligare 9,747. En dylik tillbakagående rörelse i omfattningen av verksamheten hade måst göra sig märkbar i en höjning av dagkostnaden. Verksamhetens minskning hade icke i motsvarande grad kunnat följas av en minskning i utgifterna. Personalantalet hade visserligen kunnat nedbringas å de under ombyggnad varande avdelningarna, men denna minskning hade redan år 1929/1930 mer än uppvägts av den personal, som på grund av verksamhetens fortgående intensifiering nyanstälts. Även andra utgifter, såsom för belysning och uppvärmning, hade likaledes relativt föga minskats under ifrågakommande år. När dessa kostnader då skulle fördelas på ett minskat antal vård dagar, måste de alltså i ökad grad tynga på dagkostnaden.

Under det senare av nu berörda budgetår, 1930/1931, började också kraven på den kommande ökade verksamheten att göra sig gällande. För nästa år hade här räknats med, att i medeltal 480 vårdplatser stått till förfogande, och den fortgående nyanställningen av personal hade åstadkom-

mit, att denna vid slutet av året 1930/1931 kommit att överstiga personalantalet år 1927/1928 med 3 läkare och 83 annan sjukvårdspersonal och ekonomipersonal. Det vore tydligt, att denna stora nyanställning skulle, i förening med den minskade beläggningen, mycket märkbart driva dagkostnaden i höjden; härtill komme också den under året 1930/1931 genomförda löneregleringen för personalen. Kontot för personalens avlöningar m. m. steg under detta år med det mäktiga beloppet av 89,464 kronor 5 öre, och dagkostnaden, som redan under året 1929/1930 visat en genom de berörda förhållandena förväntad stegring till 7 kronor 60 öre, ökades ytterligare till 8 kronor 80 öre.

Förhållandena fortsatte att göra sig märkbara även under året 1931/1932, då byggnadsarbetet ännu icke var avslutat. Under det därpå följande året 1932/1933 befriades lasarettet emellertid från det avbräck, som detta arbete medfört, och verksamheten kunde börja att utnyttja det utökade antalet vårdplatser (510). Beläggningen ökades så, att antalet vård dagar blev 23,859 flera än under året 1930/1931, och procentsiffran på beläggningen steg från 83,9 till 87,2. Denna rörelse motsvarades på ett naturligt sätt av en minskning av dagkostnaden; denna nedgick med 38 öre från 9 kronor 12 öre under år 1931/1932 till 8 kronor 74 öre.

Då det sista budgetåret i denna jämförelse, 1933/1934, ej företedde ytterligare minskning i dagkostnaden, trots fortsatt ökning av beläggningen, utan i stället en ny stegring (till 9 kronor 3 öre), så betingades detta i huvudsak av den fortgående intensifieringen av den sjukvårdande verksamheten. Vårdtiden, som ännu år 1931/1932 var i medeltal 26 dagar, nedgick till 24 dagar år 1932/1933 och till 22 dagar år 1933/1934. Den fortsatta personalökningen innefattade under detta sista år 9 läkare och 4 andra befattningshavare.

I den ekonomiska utredningen hava även framlagts undersökningar, huru utgifterna vid serafimerlasarettet gestalta sig i *jämförelse med utgifterna vid vissa andra större lasarett*, nämligen först och främst undervisnings-sjukhusen i Uppsala och Lund samt dessutom vissa lasarett, tillhörande Stockholms stad och Stockholms läns landsting (Sabbatsbergs och Maria sjukhus samt centrallasarettet i Mörby), ävensom ett centrallasarett i en större landsortsstad (lasarettet i Norrköping). Som kommentar till de i detta hänseende vid betänkandet fogade bilagorna, till vilka här hänvisas, hava de sakkunniga yttrat:

En jämförelse mellan olika sjukhus erbjöde stora vanskligheter. Även om vid den i betänkandet redovisade utredningen vissa faktorer kunnat framdragas, som för serafimerlasarettets del skänkte belysning åt den ekonomiska situationen därstädes, vore det icke säkert, att enahanda faktorer spelade samma roll vid andra sjukhus, under det att särskilda omständigheter av betydelse kunde föreligga därstädes, vilka icke utan ingående kännedom om förhållandena vid sjukhuset kunde fastställas. På grund härav kunde den jämförelse, som nu tillänktes, icke göras uttömmande, utan måste i huvudsak begränsa sig till påpekanden av sådana förhållanden, som mera påtagligt framträdde i det hopbragta siffermaterialet.

Vad som här i första hand fölle i ögonen, vore skillnaden i den totala dagkostnaden. Denna vore för Maria sjukhus högre än vid serafimerlasarettet. Närmast efter detta lasarett komme Sabbatsberg, med en dagkostnad på

något över 8 kronor. Lunds lasarett vore lägst, med en dagkostnad på mindre än 6 kronor, och vid de 3 övriga sjukhusen låge dagkostnaden mellan 6 och 7 kronor.

De allmänna uppgifterna angående omfattningen av den sjukvårdande verksamheten kunde i viss mån — hur stor vore omöjligt att säga — giva förklaring till dessa skillnader. Lunds lasarett erhöle otvivelaktigt god hjälp för nedbringandet av dagkostnaden genom det exceptionellt höga utnyttjandet av vårdplatserna (över 100 procent medelbeläggning); denna beläggningssiffra förutsatte i själva verket åtminstone under vissa tider eller på vissa sjukavdelningar en ansevärd överbeläggning, med motsvarande starkt utnyttjande av sjukvårdspersonalen. Det kunde tilläggas, att de båda sjukhus, som därnäst ägde den högsta beläggningssiffran, akademiska sjukhuset i Uppsala och centrallasarettet i Mörby, också ägde jämförelsevis låg dagkostnad; dock torde beläggningen här icke spela så stor roll för dagkostnaden som vid Lunds lasarett.

Detta sista lasarett ägde därjämte i den relativt höga siffran på medelvårdtiden (25 dagar) en faktor, som ytterligare måste verka sänkande på dagkostnaden. Den höga medelvårdtiden förklarades här därigenom, att detta stora sjukhus med nominellt 1,089 vårdplatser inrymde flera specialavdelningar, där patienterna i regel kvarläge lång tid. Så vore medelvårdtiden vid de ortopediska, psykiatriska och reumatiska avdelningarna över 60, vid tuberkulos- och könsavdelningarna över 50 och vid avdelningen för barnsjukdomar över 40 dagar. Den första av dessa 3 grupper innefattade 306, den andra 83 och den tredje 66 vårdplatser; inalles alltså 455 eller 41,8 procent av samtliga vårdplatser vid lasarettet. Vid de övriga lasarettens skilde sig medelvårdtiden icke avsevärt från den, som nu förefunnes vid serafimerlasarettet.

En tredje betydelsefull skillnad utgjorde omfattningen av den polikliniska verksamheten. Vid intet av de 4 bland de 6 här berörda lasarett, där sådan verksamhet bedreves, jämförbar med serafimerlasarettets, hade denna verksamhet tillnärmelsevis den omfattning som här. Med utgångspunkt från huru antalet poliklinikpatienter förhölle sig till antalet vård dagar befunes denna verksamhet vara vid serafimerlasarettet ungefär dubbelt så stor som vid Sabbatsbergs och Maria sjukhus, nära tre gånger så stor som vid akademiska sjukhuset i Uppsala och fyra gånger så stor som vid Lunds lasarett. Det framginge härav, hur stor del av poliklinikkostnaden vid serafimerlasarettet som antingen borde ersättas ur summan av influtna poliklinikinkomster eller avdragas på dagkostnaden för att denna skulle i nu berörda hänseende rättvisligen motsvara dagkostnaden vid de sjukhus, med vilka serafimerlasarettet här jämförts.

Om nu, för den fortsatta jämförelsen, de olika utgiftskontonas dagkostnad beaktades, så framträdde — som naturligt vore — de absolut taget största skillnaderna mellan de olika sjukhusen på kontot för *avlönningar m. m.* De tre sjukhusen i Stockholm visade här samtliga en betydligt större dagkostnad än de fyra övriga sjukhusen. Den genomgående högre avlösningsstandarden utgjorde en faktor för merkostnaden vid Sabbatsbergs och Maria sjukhus. Serafimerlasarettet hade icke haft så stor kännning härav under ifrågakommande budgetår 1933/1934, men den löneförbättring, som nu genomfördes, komme sannolikt att föra serafimerlasarettet i detta hänseende upp i paritet med de båda andra. De tre Stockholms sjukhusen ägde därtill samtliga en fördyrande faktor i kostnaden för extra biträdes hjälp;

detta ökade dagkostnaden härstädes med 32—35 öre, under det att denna kostnad vid de övriga sjukhusen hölle sig nere vid 20—23 öre.

Serafimerlasarettets höga dagkostnad på detta konto sammanhängde emellertid — i överensstämmelse med vad som redan förut framhållits — också med dels den polikliniska verksamhetens stora omfattning, dels den stora kostnaden för hyresersättning och hyror för personalbostäder. Denna kostnad hade tyngt dagkostnaden vid lasarettet med ej mindre än 48 öre. Kontrasten vore särskilt stark vid jämförelsen med Lunds och Norrköpings lasarett, där motsvarande kostnad endast uppginge till respektive 3 och 9 öre per vård dag.

De nu nämnda omständigheter, som bringade dagkostnaden för avlöningar m. m. vid serafimerlasarettet upp till en hög nivå, berodde sålunda väsentligen på andra faktorer än *personalens storlek*. Bedömandet huru med denna förhölle sig kunde givetvis vara förbundet med ansevärd svårigheter, men i stort sett torde följande kunna sägas.

Vid de medicinska vårdavdelningarna vore de underordnade läkarnas antal vid serafimerlasarettet praktiskt taget lika som vid akademiska sjukhuset, Lunds lasarett och Maria sjukhus, något större än vid Sabbatsbergs sjukhus, men mindre än vid Stockholms läns centrallasarett och lasarettet i Norrköping. Beträffande de kirurgiska vårdavdelningarna hade vid jämförelsen utbrutits den hjärnkirurgiska avdelningen, som ännu saknade motsvarighet vid något sjukhus i Sverige och som krävde större personal än vanliga kirurgiska avdelningar. För den återstående kirurgiska avdelningen vore antalet underordnade läkare vid serafimerlasarettet något större än vid akademiska sjukhuset, Lunds lasarett och lasarettet i Norrköping, praktiskt taget lika som vid Stockholms läns centrallasarett, men mindre än vid Sabbatsbergs och Maria sjukhus. Specialavdelning för nervsjukdomar finnes icke vid något av de övriga jämförda sjukhusen. Vid ögonavdelningen vore, om man toge hänsyn till den oavlönade biträdande överläkaren vid serafimerlasarettets ifrågavarande avdelning, de underordnade läkarnas antal proportionsvis lika som vid Sabbatsbergs sjukhus och Lunds lasarett men mindre än vid akademiska sjukhuset. Vid röntgenavdelningen på serafimerlasarettet vore de underordnade läkarnas antal större än vid något av de andra till jämförelse upptagna sjukhusen och detta ännu mer, om man jämförde antalet vårdplatser. Men sistnämnda måttstock kunde icke här användas, om man ville nå ett något så när rättvist resultat. Grundvalen för jämförelsen borde i stället vara antalet utförda undersökningar. Med denna utgångspunkt funne man, att av de jämförda sjukhusen endast Sabbatsberg hade ett något större antal undersökningar per underordnad läkare än serafimerlasarettet.

Beträffande gymnastikavdelningen intoge serafimerlasarettet redan nu en särställning, emedan där tjänstgjorde en särskild läkare. Under budgetåret 1935/1936 komme ytterligare två läkare att anställas i samband med undervisning för eleverna vid gymnastiska centralinstitutets sjukgymnastlinje, av vilka läkare den ene enligt Kungl. Maj:ts beslut skulle avlönas på lasarettets vanliga utgiftsstat.

Såsom redan förut framhållits, intoge även serafimerlasarettets poliklinik en särställning i fråga om verksamhetens omfattning. Detta toge sig uttryck bland annat däri, att särskilda läkare till ett antal av 18 där vore sysselsatta, under det att av övriga jämförda sjukhus endast akademiska sjukhuset och Sabbatsbergs sjukhus hade respektive 5 och 3 särskilda poliklinikläkare.

Slutligen kunde framhållas, att serafimerlasarettet i ännu ett avseende intoge en särställning i förhållande till de övriga jämförda sjukhusen, i det att 4 särskilda läkare, av vilka dock en vore uppförd på karolinska institutets stat, vore anställda vid de medicinska laboratorierna.

Beträffande övrig sjukvårdspersonal framginge, att endast Stockholms läns centrallasarett och Norrköpings lasarett hade mindre personal än serafimerlasarettet på de medicinska avdelningarna, de övriga hade något större antal. På de kirurgiska vårdavdelningarna hade Maria sjukhus och Stockholms läns centrallasarett något mindre personal än serafimerlasarettet, under det att de övriga jämförda sjukhusen hade större antal personal. De hade så även i fråga om kirurgiska operationsavdelningarna utom Lunds lasarett, där personalen på motsvarande avdelningar vore något mindre än vid serafimerlasarettet. Personalen vid serafimerlasarettets ögonavdelning vore något större än den vid akademiska sjukhusets och Lunds lasarettets motsvarande avdelningar, men vore mindre än på ögonavdelningen vid Sabbatsbergs sjukhus.

Om sålunda personalen på vårdavdelningarna vid serafimerlasarettet i stort sett vore mindre än vid akademiska sjukhuset och Lunds lasarett enligt de uppgifter, som föreläge, så kompensrades detta av den ambuleraande personalen, som för serafimerlasarettet vore något större, liksom av antalet manliga biträden, som också vore större.

Den stora polikliniken krävde också stor personal. Ställdes denna i belysning av antalet hjälpsökande framginge, att endast akademiska sjukhuset hade något mindre personal vid sin poliklinik än serafimerlasarettet.

Personalen vid serafimerlasarettets köksavdelning vore, om man endast bedömde den i förhållande till vårdplatserna på sjukhuset, något större än vid akademiska sjukhuset, Lunds lasarett och Sabbatsbergs sjukhus men mindre än vid de andra jämförda sjukhusen. Det vore påtagligt, att den stora omfattningen av serafimerlasarettets poliklinik bidroge till att öka kökspersonalens antal.

Ett särförhållande förefunnes vid serafimerlasarettet även därigenom, att centraldisk vore genomförd för de allmänna avdelningarna. Därför erforderlig personal vore dock relativt obetydlig, endast 3 personer.

Tvättavdelningen visade vid serafimerlasarettet en något mindre kvantitet tvättade kläder per arbetare än vid de övriga sjukhusen, vilket dock ej behövde innebära att personalen vore för stor. Mängden strykning spelade t. ex. en roll, som icke vore lätt att precisera eller jämföra.

Den egentliga maskinavdelningen visade också en något större personal vid serafimerlasarettet än vid de övriga sjukhusen i förhållande till antalet vårdplatser. Även här måste bringas i erinran lasarettets stora poliklinik, dess laboratorier o. s. v., allt medförande ökat arbete för maskinavdelningen.

Vad slutligen anginge den administrativa personalen, så vore denna relativt talrikare vid Maria sjukhus och serafimerlasarettet än vid de övriga sjukhusen. Om hänsyn toges endast till den egentliga kontorspersonalen, så hade serafimerlasarettet den talrikaste. Men antalet vårdplatser vore här icke allena inverkan på behovet av arbetskraft. Det vore självfallet, att den stora polikliniken tyngde administrationen. Lasarettets karaktär av rikssjukhus och den omständigheten, att undervisning bedreves på alla avdelningar, medförde också betydande arbetsuppgifter för personalen på lasarettets kontor.

Sammanfattande kunde alltså — under förnyat betonande av vanskligheterna för exakt jämförelse — sägas, att sjukvårdspersonalens antal vore stort sett ganska lika vid jämförbara avdelningar på de ifrågavarande sjukhusen och att även den övriga personalen vid serafimerlasarettet icke kunde anses för talrik i förhållande till de föreliggande arbetsuppgifterna.

Vad härnäst anginge *utspisningskontot*, så visade dagkostnaden även här ett mycket högt läge vid serafimerlasarettet. Denna dagkostnad uppgick under budgetåret 1933/1934 till 1 krona 82 öre, under det att den ej vore större än 1 krona 29 öre vid Lunds lasarett och 1 krona 24 öre vid Maria sjukhus och Mörby lasarett. Många omständigheter kunde här inverka, som vore svåra att i detalj värdesätta. Detta gällde t. ex. inköspriserna. För serafimerlasarettets del framträdde ett relativt högt inköspris i fråga om fisk; det hade tillsvidare icke varit möjligt att för detta födoämne tillämpa entreprenadsystemet. En annan sådan omständighet vore kostens kvalitet och utspisningens moderna organisation. Härvid kunde framhållas, att i den nya spisordningen vid Lunds lasarett (och övriga sjukhus, tillhörande Malmöhus läns landsting) en högre utspisningsstandard kunnat genomföras utan nämnvärd höjning av dagkostnaden, på grund av den samtidigt förbättrade oranisationen; bland annat hade härvid ordnandet i detalj av dietkosten, även vad avsåge specialdieter, varit betydelsefull, då därigenom de alltid dyrbara s. k. fria rekvisitioner av födoämnen kunnat så gott som fullständigt undvikas. Vid serafimerlasarettet vore en ändrad organisation för det dietiska kosthället under utarbetande, ehuru något förslag ännu ej hunnit framläggas för direktionen. Detta förslag torde även komma att innefatta ändringar i nu tillämpad ordning för rekvisition av dietmat.

För serafimerlasarettets del framträdde här även vid jämförelse med de andra sjukhusen de fördyrande faktorer, som kostersättningen och den polikliniska verksamheten betecknade. Om den förra faktorn frånräknades, sjönke dagkostnaden för utspisningen från 1 krona 82 öre till 1 krona 58 öre. Och om, med denna reduktion, kostnaden sloges ut icke på varddagar utan på kostdagar, alltså samtliga spisande, så reducerades skillnaden mellan serafimerlasarettet och t. ex. Lunds lasarett till endast 8 öre. Denna återstående skillnad kunde väl förklaras genom de förut berörda förhållandena.

Övriga utgiftsposter erbjöde icke så stort intresse som de nu nämnda vid denna jämförande överblick. Skillnaderna torde väsentligen förklaras genom förhållanden, som redan i det föregående berörts. Vad särskilt anginge *kontot för läkemedel*, tenderade detta överallt mot ett höjdläge, som påkallade uppmärksamhet. Och i fråga om *kontot för instrument och apparater* torde även vid jämförelsen framgå bland annat den särskilt starka utvecklingen av verksamheten vid serafimerlasarettets röntgenavdelning.

Utredningen rörande storleken av driftutgifterna vid serafimerlasarettet avslutas med följande sammanfattande omdöme:

Vid bedömandet av driftutgifternas storlek och därmed även dagkostnaden vid serafimerlasarettet borde hänsyn tagas till ett flertal fördyrande omständigheter. Främst framträdde här sjukvårdens fortgående intensifiering (uttryckt bland annat genom den sjunkande medelvårdtiden), den härmed sammanhängande ökningen av kostnaden för läkemedel, instrument och apparater och de företagna löneregleringarna. Därefter spelade den såväl absolut som relativt ytterst omfattande polikliniska verksamheten en

stor roll. Ytterligare tillkomme här de speciella kostnaderna i samband med den medicinska undervisningen och de oundgängliga utgifterna för extra biträdesjälp, bostadshyror och kotersättning.

I fråga om de till lasarettet lämnade *statsanslagen* lämnas följande uppgifter:

Ehuru något avtal icke föreläge om täckning av skillnaden mellan utgifter och inkomster, bland de senare medräknade av Stockholms stad och Stockholms län erlagda avgifter, hade staten likväl år från år sedan länge lämnat anslag, som med undantag för budgetförskottet täckt denna restkostnad. Härtill kunde emellertid påpekas, att i beviljade statsanslag för tidigare år återburits, respektive icke uttagits sammanlagt 121,607 kronor 8 öre. Hade jämväl detta belopp kunnat disponeras av lasarettet, skulle sålunda anlåtande av lasarettets fondkapital till budgetförskott kunnat till största delen undvikas.

Behovet av statsanslag för vanliga driftkostnaders täckande hade stigit från 363,052 kronor budgetåret 1927/1928 till 517,089 kronor budgetåret 1933/1934 eller med icke mindre än 42,4 procent, medan motsvarande utgifter stigit med 37,7 procent. Anledningen till att behovet av statsanslag procentuellt ökats något mera än utgifterna finge sökas framför allt i den omständigheten, att vårdavgifterna från enskilda betalande sjuka och medellösa från andra orter än Stockholms stad och Stockholms län vore oförändrade, ett förhållande som icke till fullo uppvägs av att beläggnings- och avgifterna ökats för de av Stockholms stad och Stockholms län disponerade vårdplatserna.

I 1935 års statsverksproposition hade framhållits, att det av riksdagen beviljade extra anslaget till serafimerlasarettets verksamhet ökats från 266,250 kronor till 475,000 kronor (för budgetåret 1934/1935) eller med närmare 78 procent. Därjämte hade anförts en del omständigheter, som tyngt lasarettets ekonomi under de senaste åren, bland annat dyra inrednings- och nyanskaffningskostnader. Det borde här särskilt framhållas, att om- och tillbyggnadsarbetena varit en av de mest betydande omständigheterna för anslagsökningen. Till förräntning och amortering av lånet av 3,200,000 kronor för ombyggnaden hade — utom de bidrag, som lämnats av Stockholms stad, Stockholms län och patienter i enskilda och halvenskilda rum — av statsanslaget använts betydande belopp. Under det att av statsanslaget för budgetåret 1927/1928 icke mer än 1,778 kronor togos i anspråk till ränta på berörda lån, hade under de tre budgetåren 1931/1934 i medeltal 123,643 kronor årligen åtgått härför. Sådant bidrag komme att erfordras, till dess omförmålda lån blivit till fullo betalt; enligt amorteringsplanen år 1960.

Det borde här vidare framhållas, att en sådan form för byggnadsanslag som den vid senaste stora ombyggnad på serafimerlasarettet användas, där förräntning och amortering årligen komme på lasarettets utgiftsstat, icke tidigare, i varje fall ej i samma utsträckning, torde hava kommit till användning vid andra sjukhus. Vid akademiska sjukhuset syntes ett liknande förfarande dock hava tillämpats. För budgetåret 1933/1934 hade sagda sjukhus en utgift av 38,238 kronor 99 öre för ränta och amortering å byggnader, av vilket belopp kunde beräknas, att staten fått betala hälften. Vid jämförelse av årliga anslagsbehovet vid de tre undervisningssjukhusen borde därför i fråga om akademiska sjukhuset och serafimerlasarettet hänsyn tagas till här nämnda räntor och amorteringar. Tillskott av allmänna

medel för täckande av vanliga driftkostnader erfordrades vid serafimerlasarettet till 62,81 à 63,10 procent, vid akademiska sjukhuset till 58,24 à 60,58 procent och vid Lunds lasarett 63,79 procent av de i respektive årsrapporter angivna utgifterna. Medan behovet av statsmedel vid sjukhuset i Lund och Uppsala inskränkte sig till respektive 13,6 procent och 13,34 à 14,07 procent av utgifterna, utgjorde motsvarande behov vid serafimerlasarettet 35,35 à 35,64 procent. Staten hade sålunda för serafimerlasarettet fått vidkännas en betydande merutgift i jämförelse med utgiften vid de båda andra sjukhusen.

Förklaringen till denna merutgift för staten vore näraliggande. Dels lämnade staten — genom lasarettet — ett väsentligt bidrag till täckande av kostnaderna för vården av sjuka från Stockholms stad och Stockholms län. Dels gällde för alla övriga områden i landet, att kommunerna endast gäldade taxenlig vårdavgift för de å serafimerlasarettet intagna patienter, som fölle under fattigvården. Staten komme alltså beträffande samtliga patienter från »främmande område» att få inträda som bidragsgivare ej blott i den utsträckning som i fråga om patienter från Stockholms stad och Stockholms län, utan därjämte också med den summa, som skulle utgått i form av kommunalt bidrag, därest liknande överenskommelse som för Stockholms stad och Stockholms län träffats jämväl för de »främmande områdena». Det kunde här ytterligare framhållas, att antalet vård dagar för patienter från sistnämnda områden vore, sett i procent av totalbeläggningen, mycket betydande. Kravet på statsbidrag måste således under dessa omständigheter ansenligt ökas. På detta vis förklarades, att statsbidraget kunnat för serafimerlasarettets vidkommande sammanlagt nå upp till den ansenliga storleken av mera än $\frac{1}{3}$ av de inkomster, som erfordrats för att hålla lasarettets drift i gång.

Utredningen rörande serafimerlasarettets ställning och verksamhet innehåller dels ett allmänt förslag beträffande serafimerlasarettets ställning och verksamhet, dels ock förslag beträffande enskilda delar av dess organisation, närmast i fråga om läkarbehovet samt om lönerna för lasarettets personal.

De sakkunniga konstatera, att serafimerlasarettet, även efter karolinska sjukhusets första utbyggnad, torde komma att få full användning samt att det sannolikt skulle komma att bibehållas under avsevärd tid. Till stöd för denna uppfattning har anförts följande:

Beslutet om uppförande av karolinska sjukhuset grundade sig på den s. k. *enhetstanken*, alltså önskemålet att en gång i tiden sammanföra alla de institutioner, teoretiska som praktiska, av vilka karolinska institutet vore i behov, till ett helt såsom en enda, sammanhängande anläggning. Men enhetstanken — i den del den gällde den kliniska centralanstalten — inneslöte med nödvändighet kravet på ett mycket betydande antal vårdplatser för att tillgodose såväl undervisningens uppdelning på det växande antalet kliniska ämnen som det starkt ökade studentantalets behov av studiematerial. Vid karolinska institutet hade antalet studerande vuxit sedan vårterminen 1912 från 343 till 809 under höstterminen 1935, och vid institutet utbildades numera flera medicine kandidater än vid de medicinska fakulteterna i Uppsala och Lund tillsammans; årligen mottoges i Stockholm 90, i Lund 45 och i Uppsala 30 kandidater. Konsekvensen vore kravet

på den kliniska centralanstaltens motsvarande storlek. Vid åstadkommandet av denna centralanstalt måste givetvis garanti i möjligaste mån sökas, att sjukplatserna erhöles *en motsvarande patienttillströmning*; vid undervisningen skulle man kunna utgå ifrån, att ett ständigt rikhaltigt och tillbörligt omväxlande sjukmaterial stode till buds.

Utifrån dessa allmänna utgångspunkter hade det vidlyftiga och mödosamma utredningsarbetet fortskridit. Det vore välbekant, att tanken på förflyttning av karolinska institutets teoretiska institutioner kommit att av kostnadsskäl uppskjutas, med undantag likväl beträffande institutionen för patologisk anatomi, enär en dylik institution obetingat erfordrades för den nya kliniska centralanstalten. Det behövde ej heller här i enskildheter framhållas, att det icke ens varit möjligt att på en gång få den kliniska centralanstalten till stånd i dess helhet, så som ursprungligen planlagts. Även i den begränsade omfattning, som alternativ II i 1919 års sjukhusbyggnads-sakkunnigas, 1925 framlagda förslag betecknade, blev planen skjuten åt sidan. Då 1930 års riksdag, på grundvalen av 1926 års sjukhuskommissions förslag och Kungl. Maj:ts proposition, beslöt att uppföra det karolinska sjukhuset, utgjordes *de vid karolinska institutet förefintliga klinikerna* av följande:

- 1) två medicinska kliniker (båda för närvarande å serafimerlasarettet);
- 2) två kirurgiska kliniker (den ena för närvarande å serafimerlasarettet, den andra å Maria sjukhus);
- 3) två pediatrika kliniker (den ena för närvarande å Norrtulls sjukhus och den andra å kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn);
- 4) en neurologisk klinik (för närvarande å serafimerlasarettet);
- 5) ett röntgeninstitut (för närvarande å serafimerlasarettet);
- 6) en ögonklinik (för närvarande å serafimerlasarettet);
- 7) en öron-, näs- och halsklinik (för närvarande å Sabbatsbergs sjukhus);
- 8) en ortopedisk klinik (för närvarande å Stockholms vanförestalt);
- 9) en hud- och könsklinik (för närvarande å S:t Görans sjukhus);
- 10) en psykiatrisk klinik (för närvarande å Konradsberg);
- 11) två kvinno- och förlossningskliniker (för närvarande å allmänna barnbördshuset och å Sabbatsbergs sjukhus); samt
- 12) två medicinska kliniker för den propedeutiska undervisningen (för närvarande å S:t Eriks sjukhus).

Efter fortsatt utredning av 1930 års sjukhuskommission och ny proposition beslöt 1931 års riksdag, att karolinska sjukhuset skulle i första byggnadsetappen omfatta följande kliniker med polikliniker: en medicinsk, en kirurgisk, en radioterapeutisk, en oftalmologisk, en oto-laryngologisk och en obstetrisk-gynekologisk klinik, ävensom ett röntgendiagnostiskt institut. Till omprövning vid framtida, fortsatt utbyggnad av karolinska sjukhuset skulle av den ursprungliga planen anstå en medicinsk, en kirurgisk, en neurologisk, en psykiatrisk, en pediatrik och en dermato-syfilidologisk klinik; karolinska institutets lärarkollegium hade i samband härmed uttalat önskemålet, att, om ej redan i första etappen så ske kunde, dock i den andra behovet av utrymmen för den propedeutiska undervisningen tillgodosåges. Jämfördes denna förteckning med ovanstående uppräknade av de kliniker, som för närvarande förefunnes vid karolinska institutet, så återstode av dessa ytterligare en pediatrik, en ortopedisk och en obstetrisk-gynekologisk klinik. Av dessa komme den ortopediska att erhålla sin plats inom den vanförestalt, som uppförts i närheten av det blivande karolinska

sjukhuset. Den obstetrisk-gynekologiska kliniken tilltänktes även fortsättningsvis förlagd till allmänna barnbördshuset. Angående behovet av en dubblerad pediatrik klinik föreläge ännu intet avgörande.

Storleken av det karolinska sjukhuset i dess nu beslutade första utbyggnad skulle bli 779 allmänna och 121 enskilda sängar (därav respektive 100 och 8 å garnisonsavdelningen samt respektive 50 och 7 å den av jubileumsfonden bekostade delen av jubileumskliniken). Beträffande garantien för en motsvarande patienttillströmning hade det alltsedan början av utredningsarbetet varit påtänkt att till väsentlig del trygga den erforderliga beläggningen genom samarbete med Stockholms stad och Stockholms län, liksom nu ägde rum vid serafimerlasarettet, och avtal hade träffats med staden och länet om dispositionsrätt till respektive 315 och 110 av de 629 allmänna vårdplatser, som komme att förefinnas i karolinska sjukhusets första utbyggnad utöver dem, som tillhörde garnisonsavdelningen och den av jubileumsfonden bekostade delen av jubileumskliniken. Avtalen, som i vissa hänseenden avveke från motsvarande, för serafimerlasarettet gällande, kunde i förevarande hänseende sägas innefatta, att staden och länet vid planläggning för tillgodoseende av sitt behov av sjukhusplatser utfäste sig att räkna med jämväl de här avtalade. Beträffande de 204 allmänna platser, som vore avsedda för »landet i övrigt», funnes — lika litet som i fråga om motsvarande platser å serafimerlasarettet — någon genom avtal tryggad garanti för beläggning. Men beräkningen vore här till väsentlig del grundad på erfarenheten om tillströmningen av patienter från »landet i övrigt» till Stockholms stads sjukhus, och representanter för staden hade uttalat, att farhågorna för att karolinska sjukhuset med den föreslagna platsfördelningen icke skulle komma att få tillräckligt material för den kliniska undervisningen »sakna all grund». Liknande uttalande hade gjorts av Stockholms läns landstings förvaltningsutskott. Även statens sjukvårdskommitté framhölle, särskilt beträffande specialklinikerna, att de redan ur sjukvårdssynpunkt vore till stor fördel för hela landet, och att sjukhuset härigenom ägde naturlig karaktär av centralsjukhus, utrustat som det komme att bli med förstklassiga vårdmöjligheter och läkarkrafter.

I denna utsträckning hade statsmakterna sökt vid karolinska sjukhusets första, nu igångsatta utbyggnad tillgodose de synpunkter, vilka inledningsvis betecknats som utgångspunkterna för utredningsarbetet: enhetstanken, sjukhusets storleksordning och garantien för patienttillströmning. För serafimerlasarettets vidkommande kunde denna situation sägas innebära den i 1927 års riksdagsskrivelse (nr 192) angivna konsekvensen, »att, enligt planen för det nya sjukhusets utbyggande, serafimerlasarettet skulle forbestå såsom sjukhus under en avsevärd tid framåt». 1926 års sjukhuskommission betonade detta ytterligare i motiveringen till sitt år 1928 framlagda nybyggnadsförslag; kommissionen framhölle, att det — med hänsyn till de omfattande reparationsarbeten å serafimerlasarettet, som då blivit efter riksdagens beslut igångsatta — måste »förutsättas, att detta sjukhus under de närmaste årtiondena skall kunna fylla sin uppgift i sjukvårdens tjänst och dessutom tillsvidare tjäna som undervisningssjukhus».

Avsikten att serafimerlasarettet skulle fortsätta som sjukhus dokumenterades jämväl därav, att de vid lasarettet ingångna avtalen med Stockholms stad och Stockholms län icke upphört att gälla. Tidigare, då 1919 års sjukhusbyggnadsakkunnigas 1925 framlagda alternativ II (med större nybyggnadsprogram än det nu beslutade) diskuterades, ingick i planen, att stadens

och länets dispositionsrätt till respektive 200 och 40 vårdplatser inom serafimerlasarettet skulle överflyttas på det nya sjukhuset. Nu stode denna rätt kvar, för landstingets del utökad till 100 vårdplatser; med förpliktelse alltså för lasarettet att åtminstone i denna omfattning fylla sin uppgift i sjukvårdens tjänst och med motsvarande garanti för patienttillgang, då det tillsvarende skulle jämväl tjäna som undervisningssjukhus.

Ur avtalet med Stockholms stad kunde även utläsas, att intet stode hindrande i vägen för avsikten att låta den ögonklinik, som inbegreps i karolinska sjukhusets första utbyggnad, ersätta den ögonklinik, som nu finnes vid serafimerlasarettet. Denna avsikt framginge också ur motiveringen till 1926 års sjukhuskommissions förslag till nybyggnad; kommissionen framhölle, att »det för undervisningens bedrivande är till fördel, om ögonkliniken kunde förflyttas från serafimerlasarettet samt öronkliniken från Sabbatsbergs sjukhus»; att överhuvud dessa båda specialkliniker sammanfördes med huvudklinikerna vid det blivande karolinska sjukhusets första utbyggnad, funne kommissionen ur medicinsk synpunkt önskvärt. Likaså kunde man äga rätt att utgå ifrån — om än det ingenstädes blivit tydligt utsagt — att den medicinska undervisningsklinik, som skulle ersättas av den, som inrymdes i det karolinska sjukhusets första utbyggnad, komme att bliva den ena av de båda medicinska klinikerna å serafimerlasarettet; det torde vara uteslutet, att den nya medicinska kliniken skulle komma att ersätta den eller enbart den, som nu begagnades för den propedeutiska undervisningen å S:t Eriks sjukhus. Och slutligen kunde det förutsättas, att den nya kirurgiska kliniken på karolinska sjukhuset skulle ersätta den motsvarande undervisningskliniken på Maria sjukhus och icke den, som finnes å serafimerlasarettet; skulle denna senare förflyttas, skulle icke förpliktelserna i serafimerlasarettets avtal med Stockholms stad kunna uppfyllas.

Under dessa förutsättningar skulle alltså, i och med färdigställandet av det karolinska sjukhusets första utbyggnad, det antal vårdplatser å serafimerlasarettet, som nu disponerades av den ena medicinska kliniken och ögonkliniken, frigöras från sin hittillsvarande användning, och fråga komme att uppstå, hur med dessa platser skulle framdeles förfaras. Även härutinnan vore för det närvarande intet bestämt. De sakkunniga hade emellertid, då de inhämtat lasarettetsdirektionens och de olika överläkarnas vid serafimerlasarettet åsikt om det framtida behovet av läkare vid lasarettet, även erhållit kännedom om, att åtskilliga planer redan framkommit om fortsatt utnyttjande i sjukvårdens och undervisningens tjänst av de utrymmen som kunnat påräknas bliva lediga. Direktionen skrev härom i sitt yttrande till de sakkunniga: »Direktionen har icke hittills fattat bestämd ståndpunkt i frågan om, hur de genom nämnda förflyttning lediga lokalerna bäst böra användas. Många konkurrerande önskningsplaner hava emellertid redan framkommit. Så ha t. ex. framställts önskemål om att den evakuerade medicinska kliniken skulle komma till användning för att tillgodose vissa behöfliga förbättringar för den kvarstående medicinska kliniken. Sålunda behöver måhända den medicinska kliniken större sängantal för att få ett undervisningsmaterial som i förhållande till studentantalet är mera tillfredsställande än f. n. Vidare har ifrågasatts utökning av isoleringsmöjligheterna för smittsamma eller störande sjuka. Också har framhållits behovet av en särskild avdelning för tuberkulos, vilket ur undervisningsynpunkt anses som särskilt viktigt, samt behovet av en avdelning för reumatiska sjukdomar. Även andra önskemål torde finnas för den medicinska

klinikens förbättrande. Den neuro-kirurgiska kliniken har, som professor Olivecrona i sitt uttalande framhållit, behov av utvidgning och den neurologiska kliniken likaså, såsom professor Antoni framhållit. Slutligen vill direktionen framhålla det sedan länge kända behovet av en mindre avdelning för öron-, näs- och halssjukdomar. För en så stor poliklinik som lasarettets öron-, näs- och halspoliklinik är det svårt att undvara möjligheten att för behandling och operation inlägga sjuka, som därav äro i behov.» Härutöver framhöll professor Söderlund, att om den neuro-kirurgiska kliniken komme att avflytta från den kirurgiska kliniken och inrymmas i den nuvarande ögonklinikens lokaler, den kirurgiska kliniken kunde — med en utökning av vårdplatsernas antal med 50 — utvidgas med det utrymme, som den neuro-kirurgiska kliniken skulle lämna.

Det kunde icke tillkomma de sakkunniga att i denna angelägenhet framlägga något förslag; initiativet härtill borde vid lämplig tidpunkt tagas av direktionen för lasarettet. Men de sakkunniga ansåge sig äga rätt till det omdömet, att uppenbarligen *full användning finnes i sjukvårdens och undervisningens tjänst för serafimerlasarettets hela utrymme även efter färdigställandet av karolinska sjukhusets första utbyggnad*. Att detta även vore statsmakternas mening, framginge ganska tydligt i och genom beslutet att låta serafimerlasarettet genomgå en genomgripande och grundlig restaurering. Och karolinska institutets lärarkollegium, som förordat, att de teoretiska institutionernas nybyggnad måtte ske i omedelbar följd efter karolinska sjukhusets första utbyggnad, stödde denna sin vädjan på ett sätt, som även i nu förevarande sammanhang förtjänade att anföras. Kollegiet sade: »Genom de förbättringar av serafimerlasarettet, som företagits i avsikt att detsamma ännu i ett 30-tal år skall kunna bibehållas såsom undervisningssjukhus, torde . . . en betydande förändring hava inträtt beträffande den ordning, i vilken karolinska sjukhusets hela nybyggnad kan äga rum, så att större möjligheter föreligga för de teoretiska institutionernas nybyggande på ett tidigare stadium än som från början antagits.»

Ett uttalande som detta förde även de sakkunniga vidare till det vanskliga spörsmålet, hur lång tid serafimerlasarettet kunde påräknas komma att bibehållas. Svaret på detta spörsmål vore givetvis avhängigt av många faktorer, som icke nu kunde överblickas: så t. ex. en möjlig ytterligare tillväxt av den slutna sjukvården, den öppna sjukvårdens ökade förläggning till polikliniker m. m. Men även då de sakkunniga sökte bedöma spörsmålet från den ursprungliga, mera enkla ståndpunkten, att serafimerlasarettet skulle komma att nedläggas i och med färdigställandet av det karolinska sjukhusets andra utbyggnad, så mötte vid bedömandet stora vanskligheter. Karolinska institutets lärarkollegiums nyss citerade uttalande bure vittne om, hur svårt det vore att nu överblicka, i vilken ordning en fortsatt utbyggnad av Norrbacka-området kunde komma att företagas. Likaså vore det omöjligt att bedöma, om lärarkollegiets önskemål skulle gå i uppfyllelse, »att utbyggnandet av respektive institutioner måtte ske icke i etapper med från all byggnadsverksamhet fria mellanrum utan i kontinuerligt fortskridande på varandra omedelbart följande byggnadsperioder»; att starka skäl kunde anföras till förmån för detta önskemål garanterade likvisst icke dess förverkligande. Här kunde också, beträffande den fortsatta utbyggnaden av det karolinska sjukhuset, framhållas, att såväl Stockholms stad som Stockholms län direkt vägrat att lämna ytterligare garanti för patienttillgången vid en sådan fortsatt utbyggnad. Stockholms stadskolle-

gium hade vid sin tillstyrkan av avtalet i och för den första utbyggnaden fogat en deklARATION, vari pekades på att staden icke kunde bortse från sin egen sjukvårdsplan, och därefter understrukt sin år 1927 uttalade mening, »att nu ifrågavarande medverkan från stadens sida vid det nya sjukhusets uppförande och drift icke får anses innefatta någon som helst utfästelse om ett fortsatt sådant deltagande vid ett eventuellt framtida utbyggande av sjukhuset». Stockholms stadsfullmäktige hade sedan i sitt yttrande åberopat detta uttalande av stadskollegiet, och vid de förnyade, av riksdagen påfordrade förhandlingarna hade de av stadskollegiet utsedda representanterna förklarat sig icke kunna tillstyrka någon som helst utökning av det antal platser vid karolinska sjukhuset, som staden åtagit sig att bekosta. Och Stockholms läns landstings förvaltningsutskott hade, efter förhandlingar i enahanda syfte, meddelat, att utskottet »icke anser sig kunna föreslå landstinget att fast teckna ytterligare sängplatser å karolinska sjukhuset utöver enligt preliminärt avtal tecknade 110 platser, vilka torde få anses fylla det merbehov av sjukvårdsplatser för specialvård samt för kirurgisk och medicinsk behandling, varav dels länet som helhet, dels den närmast Stockholm belägna sjukvårdsrayonen kan vara i behov. Av avgörande betydelse för förvaltningsutskottets ställningstagande till frågan är även den omständigheten, att eventuellt behov av ytterligare sjukvårdsplatser till allmän vård i länets övriga delar kan fyllas genom länslasarettens till- och påbyggnader till en kostnad för länet, som betydligt understiger det pris, landstinget iklätt sig beträffande de redan avtalade platserna.»

De sakkunniga hade anfört dessa uttalanden utan att därmed för egen del vilja tillmäta dem betydelse för all framtid. Ändrade förhållanden kunde här framdeles medföra en gynnsammare situation; så anförde departementschefen vid framläggandet av propositionen till 1930 års riksdag angående uppförandet av det nya sjukhuset, »att, när Västerbron med tillhörande trafikleder en gång kommer till stånd och vissa delar av Solna kommun införlivats med staden, Norrbacka-området kommer att få ett gynnsamt läge även för staden och Stor-Stockholm, och att staden under sådana förhållanden kan förväntas en gång i framtiden ställa sig mera villig än för närvarande att för sitt sjukvårdsbehov anlita karolinska sjukhuset». Men de sakkunniga ansågo sig äga rätt att ur det anförda draga den slutledningen, att *serafimerlasarettet sannolikt ännu under avsevärd tid kunde komma att bibehållas som sjukhus och undervisningsanstalt.*

I detta sammanhang kunde de sakkunniga icke underlåta att framhålla, att uppförandet av en *institution för patologisk anatomi* vid karolinska sjukhuset icke kunde föranleda borttagandet av den nuvarande institutionen vid karolinska institutet, så länge serafimerlasarettet vidmakthölles som sjukhus och undervisningsanstalt. Redan 1919 års sjukhusbyggnads-sakkunniga hade framhållit detta, och karolinska institutets lärarkollegium hade i sitt yttrande över dessa sakkunnigas förslag ytterligare understrukt, att även om vid serafimerlasarettet blott kvarlämnades en medicinsk, en kirurgisk och en nervklinik, så behövdes — utöver en fullständig röntgenavdelning — ett patologisk-anatomiskt institut liksom även undervisning därstädes för de medicine kandidater, som vid serafimerlasarettet komme att få sin utbildning uti medicin, kirurgi och nervsjukdomar. Härför erfordrades anställandet av särskild, för uppgiften fullt kvalificerad lärarkraft. Enligt vad de sakkunniga inhämtat av nuvarande föreståndaren för denna institution, professor F. Henschen, skulle härvid vara att påtänka

en tjänstgörande prosektor med skyldighet att för de studerande demonstrera förekommande obduktioner; även skulle han, efter särskild överenskommelse, för serafimerlasarettets räkning utföra histo-patologiska undersökningar. Önskvärt vore, att han kunde erhålla som befattningshavare en fastare anknytning till serafimerlasarettet än den, som den gällande överenskommelsen med institutionen innefattade. Det tillkomme emellertid ej heller på denna punkt de sakkunniga att framställa några förslag. De sakkunniga hade dock velat fästa uppmärksamheten vid även denna konsekvens av det läge, i vilket frågan om utbyggnaden av det karolinska sjukhuset kommit.

Frågan om de *förändringar i serafimerlasarettets ställning och verksamhet, som i framtiden kunde föräledas av karolinska sjukhusets tillkomst*, måste främst skärskådas ur den synpunkten, att under avsevärd tid kunde komma att i Stockholm sida vid sida finnas tvenne stora sjukhus, det ena med 900 och det andra med omkring 500 vårdplatser, båda tillkomna och utnyttjade för undervisningsändamål och båda för sin drift ovillkorligen hänvisade till stödet av staten. Då karolinska sjukhuset komme att bli en ren statsinstitution, erhöles frågan den inriktningen, om även för serafimerlasarettet i dess framtida ställning och verksamhet den statliga karaktären borde framhåvas mera bestämt än hittills. I detta hänseende anföres följande:

Den plan, som nu tagit det karolinska sjukhusets gestalt, hade en gång till klart angivet syfte att förflytta serafimerlasarettet till annan lämpligare plats, eller — som syftet formulerades i 1926 års riksdagsskrivelse (nr 345) — anskaffa nya lokaler för serafimerlasarettet. Uttrycket förflyttning innebär fullt logiskt, att, sedan de nya sjukhusbyggnaderna bekostats av serafimerlasarettet, staten, staden och länet, och äganderätten till lasarettets dittillsvarande fastigheter övergått till staten såsom kompensation för dess bidrag, serafimerlasarettet skulle bli ägare till de nya byggnaderna och därstädes fortsätta sin verksamhet på principiellt samma sätt som dessförinnan, alltså som en självständig stiftelse. Det nya sjukhuset skulle helt enkelt träda i stället för det gamla. Även när planen i fråga om utförandet kom att uppdelas på etapper, kvarstod den principiella uppfattningen oförändrad, att det var stiftelsen serafimerlasarettet, som skulle leda verksamheten jämväl vid det nya sjukhuset, alltså jämsides med den ännu en tid fortsatta verksamheten vid det gamla. Uppfattningen framlyste också i det dåtida förslaget att tilldela benämningen serafimerlasarettet — med tillägget det gamla, respektive det nya — åt båda sjukhusen.

Men i det utlåtande, som år 1927 avgavs av 1926 års sjukhuskommission, framkom den ändrade uppfattning, som därefter vunnit statsmakternas godkännande. Med utgångspunkt från åsikten, att tomtägare och byggnadsägare borde vara en och densamma och att byggnadernas ägare även borde vara deras vårdare och underhållare, förordade kommissionen, att det nya sjukhuset skulle uppföras genom statens försorg och bli en ren statsinstitution, ansluten till och ingående såsom en integrerande del av karolinska institutet. Någon sammankoppling med serafimerlasarettet, såsom tidigare föreslagits, skulle alltså icke ifrågakomma. Detta lasarett borde tillsvidare, intill dess annorlunda kunde komma att beslutas, bibehålla sin karaktär av enskild stiftelse.

Genom denna ändrade inställning hade sålunda icke blott det nya sjukhuset blivit en självständig inrättning med karaktär av statsinstitution, utan även tanken framskymtat, att serafimerlasarettets karaktär av stiftelse skulle kunna upphöra, då beslut därom komme att fattas. Måhända ägde man rätt att se denna ändrade inställning i belysning av det förhållandet, att med åren allt större ekonomiskt stöd av staten behöfvts för att hålla serafimerlasarettet i tidsenligt skick och dess verksamhet i gång. I själva verket komme en dylik åsikt klart till uttryck i en motion av herr R. Wagnsson till 1926 års riksdag. Motionären anförde däri: »Att det emellan staten och dess kommuner skall behövas en förmedlande part i form av en privat stiftelse synes obegripligt. Då serafimerlasarettet ej torde kunna existera och fullgöra sina uppgifter ensamt utan huvudsakligen uppehålls genom statsbidrag, synes det naturligt, att staten övertager dess föga betydande fonder. Därvid bör naturligtvis tillses, att donerade medel erhålla den användning, givarna avsett.»

De sakkunniga hyste i huvudsak samma uppfattning. Lasarettet förmodade numera, på grund av dess ökade antal vårdplatser och sjukvårdens fortgående intensifiering, endast i mindre mån genom avkastningen från fonderna täcka den årliga restkostnaden, d. v. s. den kostnad, som återstode, sedan de för driften tillgodogjorda inkomsterna (vårdavgifter, bidragen från staden och länet, poliklinikavgifter, vissa ersättningsmedel) frånräknats utgifterna. Denna restkostnad torde framdeles icke heller komma att minskas. För dess täckande hade staten, ehuru något avtal icke föreläge, likväl år från år lämnat anslag, som stigit till ansenliga belopp. I själva verket hade behovet av statsanslag uppgått till väsentligen större procentsiffra av utgifterna än vid undervisningssjukhusen i Lund och Uppsala; detta i stort sett beroende därpå, att staten finge inträda som bidragsgivare beträffande såväl patienterna från staden och länet (på grund av ifrågakarande avtalsbestämmelser) som patienterna från »främmande område», alltså övriga delar av Sverige. Bidraget vore i fråga om denna senare grupp särskilt stort, då det icke hade hittills ansetts tillrädligt att tillämpa en taxa med högre vårdavgifter för dessa »utomläns»-patienter, så som skedde vid de kommunala sjukhusen. Då sålunda staten i verkligheten ehuru icke avtalsmässigt vore serafimerlasarettets egentlige ekonomiske huvudman och ingen annan dylik vore tänkbar för garanterandet av lasarettets möjlighet till fortsatt verksamhet, syntes det de sakkunniga, att *staten som motsvarighet till en genom avtal lämnad garanti för upprätthållandet av lasarettets verksamhet bereddes sådant inflytande, som staten redan ägde vid karolinska sjukhuset.*

Men ej blott den ekonomiska situationen, utan även ett flertal skäl av saklig art syntes enligt de sakkunnigas förmenande bestämt tala till förmån för en sådan anordning. Ju längre det komme att dröja, innan det karolinska sjukhuset utbyggdes med sådana kliniker, som komme att förbliva förlagda till serafimerlasarettet efter den första utbyggnadsetappen, och ju längre tid i så fall motivet till lasarettets fortsatta verksamhet kvarstode, dess mera angeläget borde det vara för staten att som huvudman för lasarettet bevaka sina undervisningsintressen därstädes. Överhuvud torde det för närvarande vara väl tänkbart — såsom också skymtat i den tidigare diskussionen och nu förts fram till Kungl. Maj:t genom karolinska sjukhusets byggnadskommitterades, av kanslern för rikets universitet tillstyrkta hemställan om uppförande av en psykiatrisk klinik vid sjukhuset

— att vid fortsatt utbyggande av karolinska sjukhuset behovet av ytterligare specialkliniker först komme att tillgodoses, och att ett sjukhus med serafimerlasarettets belägenhet kunde komma att finna användning som fortsatt plats för tvänne huvudkliniker, en medicinsk och en kirurgisk. Därtill torde också den äsikten kunna göras gällande, att lasarettets läge vore synnerligen fördelaktigt för en omfattande poliklinisk verksamhet; en omständighet, som ur undervisningssynpunkt måste tillmätas stor betydelse. Även oberoende av de förefintliga avtalen med Stockholms stad och Stockholms län borde härigenom garanti förefinnas vid serafimerlasarettet för ett tillbörligt rikligt och omväxlande undervisningsmaterial. Lasarettets värde för staten under den tid, det ännu kunde komma att bestå, vore sålunda uppenbart.

Därest staten skulle öppet inträda som ekonomisk garant för serafimerlasarettets verksamhet, därmed övertagande lasarettets förpliktelser och med motsvarande rättigheter, skulle jämväl den otvivelaktiga fördelen vinnas, att de två samtidigt förefintliga undervisningssjukhusen med statlig karaktär skulle kunna på önskvärt vis samarbeta. Det vore givetvis högst angeläget, att dessa båda sjukhus icke på någon punkt komme att konkurrera utan i stället så intimt som möjligt anknyta till varandra. Deras i allt väsentligt likartade uppgifter inbjöde direkt härtill, och deras driftorganisation torde under sådana omständigheter enligt de sakkunnigas uppfattning kunna göras praktiskt taget ensartad. Givetvis tänkte man härvid närmast på en likformighet i fråga om *vårdavgifterna*. Patienttillströmningen vore, som redan förut berörts, för undervisningen vid båda sjukhusen en mycket central angelägenhet, och för dess jämna fördelning dem emellan borde införandet av i möjligaste mån samma vårdavgifter vara en viktig förutsättning.

Beträffande vårdavgifterna vid serafimerlasarettet vore fogad den bestämmelsen i avtalet med Stockholms stad, att de fastställda avgifterna för vård å allmänt rum av betalande sjuka från staden icke finge, under den tid, för vilken överenskommelsen vore gällande, höjas utan stadsfullmäktiges medgivande. Serafimerlasarettet tillämpade, i olikhet med de flesta andra sjukhus, icke en högre taxa för patienter, som icke tillhörde »det egna sjukvårdsområdet» (med undantag för patienter, vilkas vård bekostades av fattigvårdsstyrelse eller barnavårdsnämnd, och för utländska medborgare, som vid intagningen ej varit mantalsskrivna i Sverige). Vidare erinrades om de särskilda avgifter, som för närvarande uttoges av de på enskilda och halvenskilda rummen vid kirurgiska kliniken intagna patienterna och som användes för förräntning och amortering av viss del av ombyggnadslånet, samt slutligen även om de avgifter, som erlades vid poliklinisk behandling. Hur vårdavgifterna tilltänktes vid karolinska sjukhuset, framginge av propositionen nr 232 till 1930 års riksdag och 1931 års riksdags skrivelse nr 286. Jämfördes dessa uppgifter med gällande bestämmelser vid serafimerlasarettet, så kunde för det första hänvisas till avtalet med Stockholms stad och Stockholms län beträffande karolinska sjukhuset; enligt mom. 8 i detta avtal skulle vårdavgiften för sjuka från dessa områden bestämmas av staden, respektive länet. Möjlighet funnes sålunda att, då staden och länet fattade beslut härom, även företaga underhandlingar angående de jämkningar i motsvarande vårdavgifter å serafimerlasarettet, som kunde vara erforderliga för åstadkommande av likhet mellan de båda sjukhusen. Vad beträffade de allmänna vårdplatser å karolinska sjukhuset,

som skulle vara tillgängliga för patienter från hela riket, hade visserligen den ursprungliga tanken på en särskild platskostnadsavgift (2 kronor 50 öre per dag) av patienterna från annat område än Stockholms stad och Stockholms län skjutits undan. Men i stället hade — på förslag av svenska landstingsförbundets styrelse — tilltänkts en vårdavgift, motsvarande avgiften för utomlänspatienter i allmänhet vid landets lasarett (med vårdbidrag i vissa fall från hemlandstinget). Och vad gällde patienterna å enskilda och halvenskilda rum hade beräknats, att vårdavgiften till en början skulle sättas till cirka 18 kronor för enskilt och 12 kronor för halvenskilt rum. För båda de sistnämnda kategorierna av patienter skulle sålunda vårdavgifterna tilltänkas bliva högre än de nu å serafimerlasarettet utgående. Även här borde tagas under omprövning, i vilken mån likhet i vårdavgifterna de båda sjukhusen emellan kunde åvägabringas. Detsamma gällde även i fråga om poliklinikavgifter; för karolinska sjukhusets vidkommande syntes denna viktiga angelägenhet ännu icke hava blivit dryftad.

Måhända kunde det även på andra punkter vara önskvärt att åstadkomma likformighet mellan de båda sjukhusen rörande sådana överenskommelser, som innefattades i avtalen med Stockholms stad och Stockholms län. De sakkunniga tänkte främst på de regler, efter vilka *driftbidragen från staden och länet* skulle utgå. För båda sjukhusen lades härvid dagkostnaden till grund. Men för karolinska sjukhuset hade fastställts, att »dagkostnaden ej må överstiga den genomsnittliga vårdkostnaden under året, inberäknat kostnaderna för sjukhusets underhåll m. m., på stadens respektive länets egna på flera specialavdelningar uppdelade sjukvårdsinrättningar, ägande staden respektive länet härvid att räkna sig till godo, vad som kan hava erlagts i legosängsavgifter för sjuka från staden respektive länet». En motsvarande maximering skulle även kunna genomföras vid serafimerlasarettet utan risk, att statsbidraget härigenom skulle behöva ökas. För att staden och länet ej skulle komma att föredraga något av de båda sjukhusen på grund av vissa, där gällande förmånligare bestämmelser, kunde en likformighet även i nu berörda hänseende kanske vara tillräddlig.

Vad härefter beträffade *personalorganisationen* vid de båda sjukhusen, så borde gemensamma anställnings- och avlöningsbestämmelser vara välbefogade. Med en sådan samorganisation, som de sakkunniga nu tilltänkte, bleve det en given följd, att en likformig lönestat komme att tillämpas vid de båda sjukhusen.

Slutligen skulle ett samgående i *förvaltningen* kunna påtänkas. I vilken mån detta samgående skulle innefatta t. ex. gemensam sjukhusdirektör eller gemensam syssloman, torde böra bli en direktionsangelägenhet att pröva på grundval av det, som efter praktisk erfarenhet kunde befinnas lämpligt. De sakkunniga ville inskränka sig till att förorda en gemensam direktion. Enligt gällande sjukhuslag (8 §) vore gemensam direktion tillåten för flera sjukhus, för vilkas driftkostnad landsting i sista hand ansvarade; detsamma gällde också i fråga om syssloman (sjukhusstadgan 3 §), därest gemensam direktion förefunnes, men icke beträffande direktör (styresman). De sakkunniga kunde här också framhålla, hurusom Kungl. Maj:t redan angivit den näraliggande tanken på samverkan genom att utse en och samme person till ordförande i direktionerna för de båda sjukhusen. De gällande bestämmelserna angående sammansättningen av dessa direktioner stödde också tanken på en sammanslagning; i båda skulle staten, staden, landstinget och karolinska institutets lärarkollegium (respektive sjukhusöverläkarna)

vara representerade. Med en sådan gemensamhet i förvaltningen skulle även följa möjligheten att fördela patienterna på lämpligt vis å likartade avdelningar vid de båda sjukhusen, liksom även att, om så skulle befinnas önskvärdt, fördela den polikliniska verksamheten.

Ur alla dessa synpunkter — till vilka kunde läggas underlättandet för statsförvaltningen att överblicka de båda sjukhusens verksamhet — borde enligt de sakkunnigas mening ett samgående vara att förordas och vägen för detta samgående borde vara att låta staten erhålla ett inflytande på jämväl serafimerlasarettets verksamhet, svarande mot statens ställning som ekonomisk huvudman för lasarettet. I viss mån kunde denna uppfattning också anses som ett uttryck för *en enhetstanke*; visserligen icke identisk med eller på något vis ersättande den, ur vilken det karolinska sjukhuset framgått, men liksom denna angivande enhetligheten i uppgifter för den sjukhusorganisation, till vilken den medicinska undervisningen i huvudstaden vore i huvudsakliga delar knuten.

För de sakkunniga hade det då varit angeläget att undersöka, på vilket sätt serafimerlasarettet, som redan enligt en av 1919 års sjukhusbyggnads-sakkunniga föranstaltad utredning torde böra betraktas som en självständig stiftelse och alltså som ett särskilt rättsobjekt, skulle kunna i organisatoriskt hänseende omändras på nu tilltänkt vis. Denna undersökning, som på särskilt uppdrag utförts av byråchefen i justitiekanslersämbetet Sten Fallenius, hade grundat sig bland annat på nämnda utredning, vilken företagits av f. d. kanslerssekreteraren, vice häradshövding Otto Croneborg, och föranlett en p. m. av honom angående *serafimerlasarettets rättsliga ställning*.

Den undersökning, som byråchefen Fallenius företagit, har givit i huvudsak följande resultat.

Det framginge av utredningarna att serafimerlasarettet hade tillkommit genom *statligt initiativ*. Efter underdånig framställning 1738 av den av Kungl. Maj:t förordnade s. k. sundhetskommisionen hade nämligen frågan om inrättande av ett lasarett i huvudstaden kommit under prövning av rikets ständer år 1739. Ständerna hade väl icke beviljat något direkt anslag av statsmedel men såväl nämnda år som 1741 och 1743 anvisat vissa inkomster för bildande av en lasarettsfond. De anvisade inkomsterna hade visserligen delvis utgjorts av frivilliga sammanskott, ävensom av (till beloppet?) frivilliga avgifter vid vunnit burskap och vid ämbetsmäns befordran. Andra av inkomsterna syntes däremot icke hava haft dylik frivillig karaktär. Så hade exempelvis visst antal ören skolat erläggas av dem, som i Stockholm blivit antagna till mästare, respektive gesäller och lär-gossar, och vidare hade anvisats viss kortstämplingsavgift samt avgift för varje 'comedia, som spelades' m. m. Längre fram, sedan lasarettet kommit i verksamhet, hade detsamma fått fasta anslag av staten, Stockholms stad och Stockholms län. En viktig inkomstkälla hade vidare utgjorts av testamenten och donationer av enskilda.

De anvisade inkomsterna hade tills vidare uppburits av sundhetskommisionen, vilken ock fungerat, då några år efter fondens bildande fastighet anskaffats för lasarettet. Av Stockholms rådhusrätts protokoll över uppbud den 18 mars, den 15 april och den 13 maj 1751 framginge, att sundhetskommisionen då låtit uppbjuda en fastighet i kvarteret Pilträdet, vilken Presidenten friherre Broman uppå Hans Kongl. Maj:ts befallning

till ett lasarett inköpt' av översten greve Horn och hans hustru enligt köpebrev den 22 mars 1749 och sedermera 'på högbemälte commision' överlåtit genom transport av den 7 september 1750.

Beträffande *förvaltningen av lasarettet*, vilket öppnats 1752, vore upplyst, att densamma ursprungligen genom Kungl. Maj:ts beslut uppdragits åt visst antal serafimerriddare med serafimerordenskapitlet såsom en slags överstyrelse, varav lasarettet fått sin benämning. Även i fortsättningen hade dock synbarligen sundhetskommisionen uppburit inflytande medel. Ty då kommissionen år 1767 upphört, hade densamma av Kungl. Maj:t erhållit befallning att till lasarettsdirektionen överlämna handlingar och medel.

Organisationen med en direktion av serafimerriddare hade bibehållits till år 1888, då ändrade grunder för lasarettets ekonomi ansetts påkalla, att staden och länet såsom bidragsgivare bleve representerade i direktionen.

I ovannämnda p. m. hade Croneborg kommit till det resultatet, att serafimerlasarettet borde betraktas »icke som en offentlig institution i vanlig bemärkelse utan såsom en självständig juridisk person, en from stiftelse».

I ett senare av 1926 års sjukhuskommision den 26 januari 1927 avlämnat utlåtande betecknades lasarettet såsom en »enskild stiftelse». Serafimerlasarettskommittén anförde härom, att lasarettet »ännu i dag icke är en statsinstitution i egentlig mening utan i viss mån behåller sin ursprungliga karaktär av fristående barmhärtighetsanstalt, uppvuxen på grunden av offervillighet från stat, stad, län och enskilda, men i sin huvuduppgift allt klarare vorden den medicinska statshögskolans i Stockholm kliniska centralsjukhus».

Lagen om tillsyn över stiftelser hade såsom definition på stiftelse, att »någon anslagit egendom att såsom självständig förmögenhet fortfarande tjäna ett bestämt ändamål».

Det mest renodlade fallet i fråga om tillkomsten av en stiftelse vore alltså, att en person genom gåvobrev eller testamente lämnade exempelvis penningkapital med föreskrift, att detta skulle såsom särskild fond för all framtid förvaltas av en på visst sätt sammansatt styrelse, vilken hade att använda avkastningen för visst av stiftaren angivet ändamål. Icke sällan tillkomme ju ock en stiftelse exempelvis efter upprop till sammanskott för bildande av en fond.

Ett med sistberörda förfarande i viss mån jämförligt tillvägagångssätt kunde möjligen sägas hava anlitats för åstadkommande av den fond, som utgjorde grundvalen för det blivande serafimerlasarettet. Med detta betraktelsesätt kunde statsmakterna sägas hava för sin del, såsom ovan exemplifierats, i egenskap av initiativtagare lämnat bidrag genom anvisande av vissa inkomstkällor, under det att i övrigt den allmänna offervilligheten anlitats. Sedan sedermera förvaltningsföreskrifter meddelats, hade en stiftelse varit färdigbildad.

Huruvida ursprungligen varit avsett, att lasarettet skulle utgöra en rättsbildning av privaträttslig natur, vore möjligen icke fullt säkert. Lasarettet hade emellertid under tidernas lopp intagit en sådan ställning, ehuru det statliga inflytandet varit och vore starkt betonat. Försök hade väl icke saknats att med bestridande av stiftelseegenskapen hänföra jämförlig institution till s. k. allmän inrättning, varmed väl då ansetts följa en i förhållande till staten mindre självständig ställning än den, en stiftelse intog. Terminologien härutinnan vore dock synnerligen flytande. Och för övrigt

torde det knappast vara av praktisk betydelse att här söka göra gällande, att lasarettet vore annat än vad tidigare utredning antagit, *en stiftelse*.

Vid närmare granskning av denna stiftelse torde man finna, att densamma *ursprungligen utgjort endast en fond*. Då, så att säga, inbjudan till att bidraga till stiftelsens bildande skedde, syntes bidragsgivarna icke kunna hava mera kännedom om medlens blivande användning eller anses hava uppställt andra villkor för bidragen än dem, som innehölls i fondens ändamål. Enligt sundhetskommisionens projekt, för vars tillgodoseende fonden bildats, hade avsetts att åstadkomma ett sjukhus i Stockholm ej allenast för stadens utan för hela landets nytta och gagn och även givits uttryck för den tanken att unga medici, vilka ej haft tillfälle öva sig »uti praxi», skulle i det tillämnade sjukhuset få råd och undervisning av äldre och förfarnare medici. Ändamålet finge alltså anses hava helt allmänt varit att i Stockholm möjliggöra sjukvård och undervisning i läkarkonsten.

Vad anginge *förvaltningen av fonden*, hade den ordnats genom beslut av Kungl. Maj:t, och så hade ock i fortsättningen skett efter själva lasarettets tillkomst. Då i lasarettets nuvarande reglemente föreskrivits, att lasarettets direktion skulle bestå av — jämte av Kungl. Maj:t utsedda ordförande och vice ordförande samt två av karolinska institutets professorer — två ledamöter, utsedda den ene av Stockholms stadsfullmäktige och den andre av Stockholms läns landsting, torde detta sålunda icke vara en av stiftelsekaraktären direkt föranledd föreskrift utan hade berott därpå, att Kungl. Maj:t så funnit skäligt med hänsyn till att med de kommunala myndigheterna avtalats om avsevärda bidrag till lasarettet. Ur stiftelseegenskapen torde alltså intet hinder möta för Kungl. Maj:t att för ett eventuellt sammanknytande med det karolinska sjukhuset meddela de ändrade bestämmelser om sammansättningen av styrelsen för serafimerlasarettet, vartill anledning kunde föreligga; således exempelvis att serafimerlasarettets direktion skulle utgöras av samma personer som dem, vilka utsåges till styrelse för det karolinska sjukhuset. Vidare torde stiftelseegenskapen icke utgöra något hinder för att denna senare styrelse i sådan egenskap skulle även förvalta stiftelsen serafimerlasarettet. Anordningar sådana som nu nämnts torde kunna ske genom ändring av stiftelsens reglemente.

Av vad ovan sagts om stiftelsens tillkomst och ändamål torde framgå, att stiftelsen icke heller vore ovillkorligen bunden vid viss fastighet. När den ursprungliga fondens tillgångar efter några års förlopp det medgivit, hade *en fastighet* inköpts, varefter verksamheten börjat i synnerligen blygsam skala. De fastigheter, som sedermera förvärvats för lasarettets utvidgande, utgjorde icke heller direkt donationsfastigheter utan hade inköpts. Även om för köpeskillingarna eller till bestridande av byggnadskostnader delvis använts donerade medel, torde ej härav i och för sig följa, att permutation erfordrades för ett avhändande av fastigheterna i samband med eventuellt förläggande av lasarettet på annan plats. Den omständigheten att för utvidgningar använts direkt *för sådant ändamål* donerade medel, medförde dock en i viss mån annan situation. Därest emellertid stiftelsens ändamål på grund av ändrade förhållanden icke kunde ändamålsenligt upprätthållas genom serafimerlasarettets bibehållande på nuvarande plats, föreläge dock uppenbar förutsättning för permutation. Den förändring, som under nu antydda förutsättning skulle ur stiftelsens synpunkt vara mest tilltalande, vore väl en direkt förflyttning, så att visst avgränsat område på annan plats motsvarade det gamla serafimerlasarettet. Därest så

av praktiska skäl måhända icke skulle anses genomförbart, torde hinder icke möta att förvandla stiftelsens egendom till fondkapital för att med dess avkastning bidra till bestridande av utgifterna för annat undervisningssjukhus, alltså här i första rummet karolinska sjukhusets verksamhet.

Bland lasarettets fonder påkallade *den allmänna lasarettsfonden* särskild uppmärksamhet. Av den ovan omnämnda utredningen rörande serafimerlasarettets ekonomi framginge, att nämnda fond utgjordes av särskilda gåvor, vid vilka antingen intet förbehåll varit fäst eller, i vissa fall, endast förbehåll om livränta under viss persons livstid. Intill år 1915 hade därur gäldats uppkomna restkostnader för driften.

Av den omständigheten, att beträffande de särskilda donationerna icke av vederbörande donatorer uppställts direkta föreskrifter rörande användandet, kunde väl ej med säkerhet slutas, huruvida avsikten varit, att medlen skulle få helt eller delvis konsumeras eller borde bibehållas såsom ett stående kapital, över vars avkastning lasarettsdirektionen kunde fritt förfoga för något lasarettets ändamål. Möjligen kunde man ur den omständigheten, att ett givet belopp uppgått till en viss, icke alltför ringa storlek, draga den slutsatsen, att det senare alternativet varit avsett. En antydning i samma riktning kunde ock ligga i det förhållandet, att donator föreskrivit, att avkastningen av det donerade beloppet skulle tillsvidare utgå till viss person. Dylika s. k. livräntefonder hade givetvis hållits avskilda, så länge livräntan utgått, men hade därefter fått uppgå i allmänna lasarettsfonden. Ett undantag hade dock gjorts beträffande viss till särskilt stort belopp uppgående livräntefond, vilken hölles avskild även sedan livränta ej längre utginge. Av lasarettets räkenskaper framginge, att även åtskilliga andra av de donerade beloppen — vilka alltså fått ingå i den allmänna fonden — varit av rätt avsevärd storlek.

Hänsyn till vederbörande donatorer torde göra det önskvärt att i möjligaste mån bibehålla donerade kapital ograverade med bevarande av donators namn. Här gjorda antydningar, att ett dylikt särhållande möjligen kunnat ske i större utsträckning än nu ägt rum, innebure emellertid icke något klander mot direktionen. Den formella befogenheten att konsumera de utan direkta villkor donerade medlen torde hava förelegat. Såsom önskvärt kunde väl dock uttalas, att ifrågavarande fondkapital kunde få för framtiden helt bibehållas eller åtminstone icke anlitas hårdare, än som kunde erfordras för reglerande av jämförelsevis mindre restbelopp. Likaledes kunde det vara önskvärt att även avkastningen, åtminstone emellanåt, finge användas för annat ändamål än de ordinarie driftkostnaderna.

Den av byråchefen Fallenius gjorda undersökningen hade, anförda de sakkunniga för egen del, givit bland annat en bekräftelse på, vad redan tidigare utredningar visat, nämligen att serafimerlasarettet vore en stiftelse.

Då staten sedan länge i huvudsak genom egna organ fyllt undervisningsuppgiften och sedan en lång följd av år lämnat så betydande bidrag till sjukvårdens uppehållande, att staten måste anses som huvudman även för den sjukvårdande verksamheten, och då staten alltjämt behövde utnyttja lasarettet för medicinsk undervisning, funne de sakkunniga en logisk följd av dessa förhållanden vara, att staten även formellt övertog ansvaret för den vid lasarettet drivna sjukvården. Härigenom skulle staten också erhålla ytterligare kontroll över medelsförvaltningen vid lasarettet. Den lämp-

ligaste formen för ett sådant övertagande och därav betingade ändringar i stiftelsens organisation syntes vara

1. att övertagandet reglerades genom avtal mellan staten och stiftelsen serafimerlasarettet och
2. att stiftelsen serafimerlasarettet, utan att dess ursprungliga huvuduppgift därigenom bortföлле, i fortsättningen komme att mera direkt handhava endast kapitalförvaltningen för de fonder, som tillsammans utgjorde stiftelsen.

De sakkunniga tänkte sig härvid, att lasarettet genom detta avtal skulle upplåta endast den egentliga lasarettfastigheten, men att fastigheten Pilträdet nr 2, 3 och 4, som inköpts för fondmedel och vore bokförd såsom en direkt kapitaltillgång, skulle kvarbliva under stiftelsens direkta förvaltning. De bostadslägenheter och andra lokaler, som för närvarande där vore tagna i anspråk för lasarettsdriften och för vilka hyra erlades till fastigheten genom gottgörelse av för driften disponibla medel, skulle fortfarande på samma sätt upplåtas och särskilt avtal därom träffas. Staten skulle därvid tillförsäkras förhandsrätt till förhyrning ej blott av ovan berörda lägenheter utan även till övriga bostads- och andra lägenheter uti ifrågasvarande fastighet.

Vad beträffade den i byråchefen Fallenius' utredning uttalade tanken, att serafimerlasarettets direktion skulle utgöras av samma personer som dem, vilka utsåges till styrelse för det karolinska sjukhuset, ville de sakkunniga erinra om, vad de ovan anfört om nyttan av ett samgående i förvaltningshänseende mellan de båda sjukhusen; de sakkunniga hade därvid även förordat *en gemensam direktion*. Att denna direktion komme att äga den sammansättning, som stadgats för direktionen vid karolinska sjukhuset, syntes väl motiverat även ur den synpunkten, att denna sammansättning vore byggd på en överenskommelse, som för endast kort tid sedan kommit till stånd mellan staten, Stockholms stad och Stockholms län. Då frågan, huruvida samgåendet mellan de båda sjukhusen också skulle innefatta gemensam sjukhusdirektör (styresman), enligt de sakkunnigas likaledes ovan uttalade mening borde lösas senare och möjlighet sålunda förefunnes, att det kunde vara önskvärt med en styresman för vardera sjukhuset, syntes det de sakkunniga riktigast, att styresmannen (styresmännen) — på sådant sätt, som motsvarade 7 och 8 §§ i gällande sjukhusstadga — vore föredragande i direktionen, med rätt att deltaga i direktionens överläggningar, men ej i dess beslut, och i övrigt med de befogenheter, som innefattades i 14, 17 och 25 §§ i sjukhusstadgan.

I anslutning till Fallenius' undersökning rörande *den allmänna lasarettsfonden*, ville de sakkunniga anföra, vad som i den förra delen av nu ifrågasvarande utredningsarbete nämnts angående användningen av den allmänna lasarettsfondens tillgångar för ett gäldande förskottsvis av uppkomna budgetunderskott. Härom hade framhållits, att den allmänna lasarettsfondens funktion som budgetregulator upphört i och med att driftkostnaderna blivit allt större och uppgiften som budgetregulator därmed blivit fonden övermäktig. Fondens anlitande som en säkerhet för gäldandet av uppkomna budgetunderskott från och med året 1929/1930 för dels nyanskaffning, dels vanliga driftkostnader hade således varit en nödfallsutväg för direktionen, företagen på grund därav, att ingen annan utväg stätt till

buds. Direktionen hade alltid räknat med att dessa budgetförskott skulle komma att täckas genom statsanslag. De sakkunniga anslöte sig, jämväl med stöd av den av byråchefen Fallenius företagna undersökningen, till denna uppfattning.

I huvudboken för år 1867 hade lasarettets kapitalbehållning, som då utgjorde Rdr. rmt. 934,283: 24, i den utgående balansen, utan närmare förklaring, uppdelats på sju fonder, varav på allmänna lasarettetsfonden Rdr. rmt. 527,600: 85. Någon motsvarande uppdelning i huvudboken för år 1866 hade icke skett. Vissa av ovannämnda donationer hade väl redovisats på s. k. döda konton, men samtliga fonder ingingo i gemensamt kapitalkonto (»kapitalräkningen»). Den år 1867 sålunda frånskilda allmänna lasarettetsfonden hade i den översikt av kapitaltillgångarna, som åtföljt den av trycket utgivna redogörelsen för sjukvården och ekonomin givits följande beteckning: »Allmänna lasarettetsfonden, deraf afkastningen är att för lasarettets behof påräkna.» År 1908 hade från allmänna lasarettetsfonden avskilts de donationer, vid vilka förbehåll om frisängar varit fästade. Detta hade närmast föranletts av, att riksdagens revisorer uttalat önskemål i sådan riktning.

Med hänsyn till det sätt, på vilket allmänna lasarettetsfonden tillkommit, och till de donatorer, som sedermera bidragit till fondens vidmakthållande och ökning, vore det synnerligen önskvärdt, att fondens kapitaltillgång icke förminskades. Detta mål kunde uppenbarligen icke vinnas med mindre de av lasarettet gjorda budgetförskotten täcktes genom statsanslag. Det kunde här ytterligare anföras, att Stockholms stad och Stockholms län fullgjort de förpliktelser i fråga om gäldandet av restkostnaden vid lasarettet, som innefattades i gällande avtal, och att även staten tidigare givit anslag till täckande i efterhand av underskott i lasarettets drift.

På grund av denna undersökning angående serafimerlasarettets rättsliga ställning och det, som i övrigt i denna del av utredningen anförts om lasarettets verksamhet, ville de sakkunniga förorda

1. att staten, som redan bedreve undervisning vid serafimerlasarettet, övertog även den sjukvårdande verksamheten därstädes;

2. att för båda dessa ändamål träffades avtal mellan staten och stiftelsen serafimerlasarettet, innehållande i huvudsak

att å ena sidan serafimerlasarettet

dels upplåte sin fastighet nr 8 i kvarteret Pilträdet i Stockholm för av staten bedriven sjukvård och undervisning ävensom, enligt särskild överenskommelse, härför erforderliga lägenheter i fastigheten nr 2, 3 och 4 i samma kvarter;

dels till staten överläte till lasarettet hörande fasta och lösa inventarier samt förråd av förbrukningsartiklar;

dels på staten överläte de rättigheter, som tillkomme lasarettet på grund av sjukvårdsavtal med Stockholms stadsfullmäktige och Stockholms läns landsting;

dels ock ställde för sjukvårdsändamål disponibel del av avkastningen på sitt fondkapital till statens förfogande för täckande av kostnad för sjukvården;

och å andra sidan att staten

dels iklädde sig ansvaret för underhållet av de upplåtna byggnaderna ävensom ansvaret för underhåll och förnyelse av inventarierna;

dels övertog stiftelsens ansvar för räntor och amorteringar på de lån, som av lasarettet upptagits för den nyligen avslutade ombyggnaden;

dels övertog de förpliktelser, lasarettet genom sjukvårdsavtal med Stockholms stadsfullmäktige och Stockholms läns landsting samt genom mottagna donationer till frisångar iklätt sig;

dels övertog den vid lasarettet anställda sjukvårds-, ekonomi- och kontorspersonalen ävensom läkarpersonalen, i den mån denna icke redan vore statsanställd;

dels ock övertog lasarettets förpliktelser gentemot redan pensionerad sjukvårds-, ekonomi- och kontorspersonal;

3. att verksamheten vid serafimerlasarettet och karolinska sjukhuset ställdes under ledning av en gemensam direktion och att denna direktion jämväl anförtroddes förvaltningen av stiftelsen serafimerlasarettet;

4. att denna direktion erhöle den sammansättning, som stadgats beträffande direktionen för karolinska sjukhuset, med sådan befogenhet för den eller de av direktionen utsedda styresmännen, som motsvarade bestämmelserna i 7, 8, 14, 17 och 25 §§ i gällande sjukhusstadga;

5. att i reglementet för serafimerlasarettet vidtoges ändringar, som betingades av de på angivet sätt ändrade verksamhetsformerna jämväl i syfte att åstadkomma gemensamma bestämmelser för de båda sjukhusens drift; samt

6. att staten genom särskilt anslag täckte de budgetförskott, som gjorts av serafimerlasarettet.

Såsom av det ovanstående framgår, förutsatte 1935 års riksdag, att vid utredningen angående serafimerlasarettet skulle till ingående prövning i hela dess vidd upptagas frågan om det nu föreliggande behovet av läkare vid lasarettet, samt framhöll, att det vid berörda utredning om läkarbehovet borde om möjligt göras en fördelning mellan sådana läkartjänster, som vore erforderliga för sjukvårdens behöriga upprätthållande, och sådana som mera kunde betraktas såsom inrättade för fortsatt läkarutbildning vid lasarettet på grund av dettas ställning som undervisningssjukhus. Beträffande nämnda frågor, läkarbehovet och läkartjänsternas uppdelning på sjukvård och fortsatt läkarutbildning, hava de sakkunniga — under åberopande av vissa av dem inhämtade yttranden från lasarettets direktion samt från överläkarna och under hänvisning till en vid de sakkunnigas ovannämnda utredning rörande serafimerlasarettets ekonomi fogad bilaga nr 17 (jämförelse av antalet vårdplatser m. m. och antalet personal på olika avdelningar vid serafimerlasarettet och motsvarande förhållanden vid 6 andra sjukhus) — yttrat i huvudsak följande:

Den grundläggande delen av den utredning, som de sakkunniga här hade att ävägabringa, vore givetvis den, som avsåge, i vilken utsträckning nu förefintliga underordnade läkartjänster vore behövlige för den egentliga sjukvården. Jämförelsen inriktade sig sålunda härvid på de sjukhus, respektive sjukavdelningar vid andra sjukhus, där den sjukvårdande verksamheten icke vore förbunden med undervisning. En sådan jämförelse vore möjlig i fråga om *de medicinska och kirurgiska avdelningarna samt ögonavdelningen*, och de sakkunniga kunde för densamma hänvisa till nedanstående utdrag ur bilagan nr 17 i den tidigare utredningen; i utdraget hänfördes — liksom i bilagan själv — biträdande överläkare till de underordnade läkarna. Beräkningen gällde antalet vårdplatser, som underordnade läkare genomsnittligen hade att tillgodose; ju större detta antal, dess mindre vore således läkarnas antal. Ur serafimerlasarettets kirurgiska avdelningar hade utbrutits den hjärnkirurgiska avdelningen, som erfordrade en skildring för sig.

	Serafimerlasarettet	Lasarettet i Mörby	Lasarettet i Norrköping	Sabbatsbergs sjukhus	Maria sjukhus
<i>Medicinska avdelningar:</i>					
Vårdplatser	222	83	64	252	105
Läkare	6	3	2	6	3
Vårdplatser per läkare .	37	28	32	42	35
<i>Kirurgiska avdelningar:</i>					
Vårdplatser	156	148	94	259	
Läkare	4	4	2	8	
Vårdplatser per läkare .	39	37	47	32	
<i>Ögonavdelning:</i>					
Vårdplatser	64	—	—	40	
Läkare	3	—	—	2	
Vårdplatser per läkare .	22	—	—	20	

Av detta utdrag framginge, att de underordnade läkarna vore i förhållande till sjukvårdande arbetet *färre* på serafimerlasarettet än på de flesta av de motsvarande icke-kliniska avdelningar, som här upptagits till jämförelse; endast en medicinsk och en kirurgisk avdelning nådde under serafimerlasarettet. Och då i denna jämförelse innefattades 442 av serafimerlasarettets 510 platser, alltså 86,6 procent av dessa, så kunde det erhållna resultatet anses representativt för lasarettet i dess helhet.

Vad härefter beträffade den hjärnkirurgiska avdelningen och nervavdelningen, så kunde en jämförelse, motsvarande den nu företagna, icke ske, då dessa båda avdelningar saknade motsvarighet på de andra, här anförda sjukhusen. Vid jämförelse med övriga avdelningar på serafimerlasarettet vore antalet underordnade läkare på *den hjärnkirurgiska avdelningen* stort; på 34 vårdplatser komme 2 läkare. Denna avdelning krävde emellertid större personal än vanliga kirurgiska avdelningar. Överläkaren vid avdelningen, professor Olivecrona gäve den närmare förklaringen härtill, vilken för övrigt torde vara på förhand väl bekant även för en större allmänhet; arbetet med varje patient vore här i synnerligen hög grad tidsödande,

enär det innefattade en mycket ansvarsfull neurologisk specialundersökning och därtill förbunde sig med mycket tidsödande operationer. Även för denna avdelning gällde sålunda fullt ut det förutnämnda omdömet, att antalet avlönade läkare snarast vore för knäppt i förhållande till det sjukvårdande arbete, som skulle utföras.

I fråga om *nervavdelningen* funnes på 34 — sedan 1935 38 — vårdplatser icke mera än en underordnad läkare. Relationstalet vore ungefär det samma som vid lasarettets medicinska och kirurgiska avdelningar. Men härtill kunde följande framhållas. Den ifrågavarande läkarbefattningen (en amanuens) hade inrättats så tidigt som år 1892; vårdplatsernas antal hade då varit 29. Ännu år 1910 hade det årliga antalet intagna patienter på avdelningen hållit sig vid omkring 50; under de 3 sista åren hade i medeltal intagits 509 — år 1934 536 — patienter. Denna betydande kvantitativa ökning motsvarades jämväl av en fortsatt specialisering av sjukvården, med starkt ökat krav på läkarundersökningarna. Såsom avdelningens överläkare, professor Antoni, anförde, sammanhängde denna arbetsökning särskilt med klinikkens starka anlåtande som diagnostisk central. Efter undersökning och utredning hänvisades dessa patienter ofta till andra anstalter av olika slag; en stor del av patienterna vore utredningsfall från försäkringsanstalter. De sakkunniga måste finna, att det omdöme om det nuvarande antalet underordnade läkare vid lasarettet, som ovan anförts, kunde för *nervavdelningen* skärpas därhän, att redan ur synpunkten av de betydande, särskilt starkt stegrade sjukvårdsuppgifterna *nervavdelningen* borde vara i omedelbart behov av ytterligare en underordnad läkare utöver den befattning, som inrättades år 1892.

Det härmed lämnade totalomdömet om, i vilken utsträckning nu förefintliga underordnade läkartjänster vid serafimerlasarettet vore behövliga för den egentliga sjukvården, rubbades icke, då blicken fästes på *lasarettets polikliniska verksamhet*. Visserligen vore det så, att å andra sjukhus i regel samma läkare, som tjänstgjorde vid sjukavdelningarna, även tjänstgjorde vid poliklinikerna, under det att vid serafimerlasarettet den polikliniska verksamheten numera helt ombesörjdes genom särskilda läkare. Givetvis betecknade denna anordning en avlastning för läkarna vid sjukavdelningarna. Men denna avlastning hade uppenbarligen varit nödvändig såväl med hänsyn till det alltmera växande arbetet på avdelningarna, vilket härigenom kommit att helt kräva sina läkares arbetstid, som med hänsyn till den utomordentliga omfattningen av den polikliniska verksamheten. Denna vore i förhållande till antalet vård dagar å vederbörande sjukvårdsinrättning ungefär dubbelt så stor som vid Sabbatsbergs och Maria sjukhus. Poliklinikerna hade år 1927/1928 besökts av 47,585 och 1933/1934 av 58,167 patienter, alltså en ökning av 22,24 procent, och poliklinikläkarnas antal vore nu 18. De sakkunniga ville även för egen del understryka det förhållande, som här låge i öppen dag, nämligen att en så utomordentligt omfattande verksamhet som den nu berörda måste redan ur rent sjukvårdande synpunkt kräva ett betydande antal läkarkrafter.

Egentligen skulle den anmodan om utredning, som innefattades i ovan nämnda riksdagsskrivelse, härmed kunna anses hava väsentligen efterkommit i vad avsåge nu föreliggande förhållanden; såsom en av överläkarna yttrat, kunde i stort sett sägas, »att *inga tjänster* å serafimerlasarettet *inrättats* för andra ändamål (på andra indikationer) än sjukvårdens». Men de sakkunniga funne det likväl angeläget att här jämväl söka belysa frå-

gan med hänsyn till serafimerlasarettets »ställning som undervisningssjukhus». Närmast ville de sakkunniga i en tablå, motsvarande den ovanstående och liksom denna byggd på uppgifter från bilagan nr 17 till den tidigare delen av denna utredning, jämföra antalet underordnade läkarbefattningar vid serafimerlasarettet och de sjukhus, respektive avdelningar vid andra sjukhus, där den sjukvårdande verksamheten vore förbunden med undervisning.

	Serafimerlasarettet	Akademiska sjukhuset i Uppsala	Lunds lasarett	Maria sjukhus
<i>Medicinska avdelningar:</i>				
Vårdplatser	222	155	174	
Läkare	6	4	5	
Vårdplatser per läkare	37	39	35	
<i>Kirurgiska avdelningar:</i>				
Vårdplatser	156	174	215	178
Läkare	4	4	4	7
Vårdplatser per läkare	39	44	54	25
<i>Ögonavdelning:</i>				
Vårdplatser	64	29	60	
Läkare	3	2	3	
Vårdplatser per läkare	22	14	20	

Jämförelsen gäve i denna del till resultat, att de kliniska sjukhusen vore i förevarande hänseende tämligen jämställda beträffande de medicinska avdelningarna, att serafimerlasarettet i fråga om de kirurgiska avdelningarna låge emellan Maria sjukhus och de med än färre underordnade läkarbefattningar försedda kliniska universitetssjukhusen och att serafimerlasarettet och Lunds lasarett vore tämligen jämställda i vad gällde ögonavdelningen, där akademiska sjukhuset i Uppsala vore något bättre tillgodosett. Huvudresultatet av denna jämförelse vore sålunda, att vid universitetssjukhusen liksom vid serafimerlasarettet den helt dominerande synpunkten vid inrättandet av underordnade läkartjänster varit att därmed främst tillgodose sjukvårdens krav. Det kunde tillfogas, att denna synpunkt i lika mån beaktats, då de ifrågavarande läkartjänsterna erhållit statlig karaktär, alltså uppförts på något av universitetens eller karolinska institutets stat (amanuenserna); den nu förebragta utredningen torde visa detta till fullo. Detta framhölls också av serafimerlasarettets direktion, som uttryckligen angäve, att amanuenserna »ha i sjukvården samma skyldigheter som övriga underordnade läkare och torde icke kunna avvaras för detta ändamål utan en motsvarande ökning av de på lasarettets stat stående läkarna».

I själva verket kunde tvenne, var för sig synnerligen vägande skäl anföras för en utökning av antalet underordnade läkartjänster vid de nämnda sjukhusen just på grund av deras »ställning som undervisningssjukhus». Det ena av dessa skäl grundade sig på de krav, som vid dessa sjukhus kunde göras gällande på undersökningarnas allsidighet och behandlingens tidsenlighet.

Önskemålet om förstärkning i läarkrafterna ginge här till en viss grad parallellt med önskan om utbyggandet av hjälpmedlen för den diagnostiska verksamheten. De sakkunniga komme härmed in på frågan om lasarettets *röntgenavdelning*. Här vore de underordnade läkarnas antal större än vid något av de andra till jämförelse upptagna sjukhusen (4 gentemot 3 i Lund och 2 i Uppsala); på denna punkt hade alltså nämnda önskan i viss mån tillgodosetts något tidigare vid serafimerlasarettet, vilket även torde äga samband med den stora polikliniska verksamheten och behovet av röntgendiagnostik därvid. Föreståndaren för röntgeninstitutet, professor G. Forssell hade också vitsordat, att de vid institutet anställda läkarna vore samtliga upptagna med sjukvårdens uppgifter och vore strängt sysselsatta därmed. Detta vore vid ett universitetssjukhus icke ägnat att förvåna; det vore otvivelaktigt, att till gagn för undervisningen — och samtidigt för noggrannheten och fördjupningen av patientundersökningarna — ett större antal diagnostiska röntgenbestämningar gjordes än eljest skulle hava varit nödvändigt. För Lunds lasarettets vidkommande hade år 1934 ett försök gjorts att beräkna, i vilken mån »undervisningen vid lasarettet påverkar utgifterna för röntgendiagnostiska avdelningen». I detta syfte hade jämförelse företagits mellan undersökningsfrekvensen vid vissa lasarettets avdelningar och motsvarande sjukavdelningar vid allmänna och Sahlgrenska sjukhusen i Göteborg samt lasarett i Hälsingborg, Kristianstad, Borås, Karlskrona och Jönköping. Jämförelsen hade angivit, att antalet utförda röntgenundersökningar vid Lunds lasarett med 45,2 procent överstigit medeltalet undersökningar vid de andra lasarett. Det, som i den dagliga gärningen närmast framträdde som ett arbete i sjukvårdens tjänst, vore sålunda här i icke ringa grad också ett arbete till fromma för den medicinska undervisningen.

Detsamma kunde med lika fog sägas om *laboratoriearbetet* å serafimerlasarettets medicinska avdelningar. Sjukhusdirektören, professor I. Holmgren anförde härom, att »den nutida invärtesmedicinen kräver för de sjukas diagnos och behandling en mångfald laboratorieundersökningar»; det vore därför väl befogat, att tre läkare funnes anställda uteslutande för detta laboratoriearbete. »Dessa laboratorieläkartjänster ha stor betydelse. De tjäna både sjukvården, så att man har tillgång till högre kvalificerad arbetskraft för utförande av mera maktpåliggande laborationer. Dels tjäna de också undervisningen genom att ha tillsyn över studenternas laborationsarbete, dels tjäna de också utbildningen. Det är nämligen ytterst viktigt, att de unga läkare, som äro anställda vid kliniken med visst ansvar för sjukvården, äro tillräckligt skolade i kliniska laboriemetoder... och ingen läkare är rustad för framtida överläkaretjänst utan att vara mycket väl skolad i dylika ting. Laboratiebefattningarna för läkarna garantera en dylik utbildning och ha därför icke blott för serafimerlasarettet självt stor betydelse utan tjäna ett viktigt statsintresse.»

Härmed hade de sakkunniga antytt det andra av de båda skälen för utökningen av antalet underordnade läkare vid de ifrågavarande sjukhusen på grund av deras »ställning som undervisningssjukhus», nämligen *utbildningssynpunkten*. De sakkunniga hade redan inledningsvis framhållit, att de gäve denna synpunkt en vidsträckt tolkning och däri inbegrepe dels de anställda läkarnas deltagande i undervisningen av de tjänstgörande medicine kandidaterna, dels läkarnas egna vetenskapliga studier och forskning, dels deras meritering för framtida högre läkartjänst genom själva anställningen vid lasarettet. Vad härvid först beträffade sistnämnda del av detta

spörsmål, så vore det ostridigt, att en väl dokumenterad tjänstgöring i underordnad läkarställning vid ett undervisningssjukhus i särskild grad vore meriterande för framtida sjukhustjänst i högre läkarställning; detta gällde tjänstgöring såväl vid själva sjukavdelningarna som vid laboratorierna och vid röntgenavdelningen.

Denna meritering bleve så att säga automatiskt konsekvensen av en tillräckligt lång och tillbörligt vitsordad tjänstgöring av ifrågavarande art. Vad som emellertid vore av central betydelse vore att tillse, att läkarna under denna tid erhöle sin tjänstgöring så reglerad, att de skäligen kunde medhinna ej blott sitt egentliga sjukvårdande arbete utan även sin undervisningsförpliktelse och egna vetenskapliga studier och forskningsarbeten. Det vore här, som med allt skäl — och ej minst ur statens synpunkt — önskemålet om en viss utökning av antalet underordnade läkare hade lov att göra sig påmint.

Med dylika förutsättningar måste de sakkunniga till sist ingå på frågan om *serafimerlasarettets framtida läkarbehov*. Det vore uppenbart, att om, efter överflyttande av den ena medicinska kliniken och ögonkliniken till det karolinska sjukhuset, lasarettets lokalutrymmen komme att bliva helt utnyttjade för de kvarvarande avdelningarnas utvidgningsbehov, detta komme att från dessa avdelningars sida betinga krav på ökat antal läkare. Professor I. Holmgren hölle det »för ytterst osannolikt, att efter den ena medicinska kliniken bortflyttning antalet läkare vid den kvarstående kan komma att understiga det sammanlagda antal, som den medicinska kliniken nu förfogar över». Professor Söderlund ansåge, att om den hjärnkirurgiska kliniken avflyttade från den kirurgiska (för att inrymmas i den nuvarande ögonkliniken lokaler) och den kirurgiska kliniken då utökades med omkring 50 sängar, komme därstädes att för sjukvården behövas ytterligare 3 läkare. Professor Olivecrona anförde, att vid ökning av sängantalet på den hjärnkirurgiska avdelningen bestämmandet av antalet underordnade läkare måste ske efter regeln, att en dylik läkare på 15 vårdplatser vore att anse som ett minimum. Professor Antoni funne, att nervkliniken efter tilltänkt utvidgning och omorganisation skulle erfordra 3 underordnade läkare, och tillade: »kliniken kommer ändock att behöva anlita oavlönade krafter i stort omfång». Professor Forssell funne, att då hans professur komme att bliva knuten till karolinska sjukhuset, denne befattningshavare måste ersättas med en överläkare vid serafimerlasarettets röntgenavdelning. Det vore givetvis icke möjligt för de sakkunniga att, på det helt preliminära stadium, i vilket frågan om överflyttningen till karolinska sjukhuset och dispositionen av därvid ledigblivna lokalutrymmen på serafimerlasarettet befunne sig, uttala någon åsikt i enskildheter angående de planer, som överläkarna här framfört. Men så mycket torde kunna anses som säkert, att — såsom överläkarna försiktigt angivit det i sitt samfällda yttrande till de sakkunniga — »under förutsättning av att serafimerlasarettet efter karolinska sjukhusets öppnande kommer att drivas med samma sängantal som nu, torde icke kunna förväntas, att behovet av underordnade läkare då blir mindre».

Som sammanfattning av denna del av utredningsarbetet hava de sakkunniga framhållit,

att de nu förefintliga underordnade läkartjänsterna vid serafimerlasarettet så gott som helt vore erforderliga redan för den egentliga sjukvårdens behöriga upprätthållande,

att läkartjänster utöver de nu förefintliga kunde vara motiverade på grund av lasarettets ställning som undervisningssjukhus, och att, därest lasarettet efter karolinska sjukhusets öppnande komme att drivas med samma sängantal som nu, ingen minskning av behovet i fråga om underordnade läkare torde kunna förväntas.

De sakkunniga ingå därefter på frågan om lönesystemet för läkare samt för sjukvårds- och ekonomipersonal vid serafimerlasarettet.

Vissa av de sakkunniga lämnade uppgifter rörande de nuvarande avlönings- och pensionsförhållandena hava sammanförts i *bilaga A* vid denna proposition. Av denna bilaga framgår, att avlöningen till serafimerlasarettets personal för närvarande utgår efter mycket olikartade grunder. Medan huvuddelen av läkarpersonalen åtnjuter avlöning efter det vid statens reglerade verk gällande systemet med dyrtidstillägg å avlöningen efter en procentsats, som för närvarande utgör 10, beräknas å vissa kontanta förmåner till läkarpersonal dyrtidstillägg efter 28 procent. Medan avlöningen till en del av kontorspersonalen vid lasarettet fastställts att utgå efter samma grunder, som gälla för befattningshavare vid statens reglerade verk, åtnjuter sysslomannen avlöning, som fastställts efter delvis andra grunder. Sålunda uppbär han icke dyrortstillägg. En del av sjukvårds-, kontors- och ekonomipersonalen har sin avlöning bestämd enligt grunder, som i stort sett överensstämma med dem, som gälla för i Stockholms stads tjänst anställda motsvarande befattningshavare. Annan dylik personal åter uppbär ersättning efter i huvudsak samma grunder, som gällde för motsvarande befattningshavare i Stockholms stads tjänst år 1930, dock för budgetåret 1935/1936 med tillägg av provisorisk avlöningsförhöjning, som Kungl. Maj:t — efter av 1935 års riksdag beviljad anslagshöjning — fastställt. För ett mindre antal befattningshavare, kvarstående å äldre lönestater, utgår avlöningen efter andra grunder med dyrtidstillägg såsom för reglerad statstjänst. Underläkare och amanuenser jämte vissa befattningshavare bland sjukvårds- och ekonomipersonalen hava kontant lön och fri kost m. m., medan största delen av sjukvårds- och ekonomipersonalen har bruttolön, från vilken avdrag för bostad och kost sker, i den mån sådan förmån åtnjutes.

De sakkunniga anföra vissa *allmänna synpunkter i fråga om avlöningssystemet vid serafimerlasarettet* samt framhålla därvid inledningsvis, att det icke syntes vara ur löneteknisk synpunkt tilltalande att vid en och samma anstalt bibehålla så vitt skilda avlöningsnormer som enligt vad ovan anförts gäller vid serafimerlasarettet. En ändring härutinnan vore för framtiden önskvärd.

I detta hänseende erinras om det av direktionen över serafimerlasarettet år 1934 framlagda, i det föregående berörda löneregleringsprogrammet samt yttras:

Då för huvudparten av lasarettets personal löneplaner, liknande Stockholms stads, redan tillämpades och då direktionen avsett att även fortsättningsvis så göra, kunde det för vinnande av större enhetlighet i avlöningsnormerna tyckas ligga närmast att infoga avlöningarna även för de underordnade läkarna och sysslomannen i motsvarande planer. De sakkunniga, som i det föregående givit uttryck åt den meningen, att staten borde övertaga driften av serafimerlasarettet, ansåge emellertid, att konsekvensen av ett sådant övertagande måste bli, att löneförmånerna för all personal vid lasarettet anpassades till det statliga lönesystemet. Men även om staten icke skulle formellt vilja övertaga driften och personalen, ansåge de sakkunniga en anpassning till det statliga lönesystemet vara den lämpligaste formen för vinnande av större enhetlighet i avlöningsförhållandena redan av den anledningen, att staten under en lång följd af år lämnat och fortsättningsvis ej heller torde kunna undgå att lämna så betydande bidrag till verksamhetens uppehållande, att staten måste betraktas som lasarettets huvudman. Framför allt syntes emellertid en sådan anpassning önskvärd på grund av det samarbete, som de sakkunniga förordade och som under alla förhållanden måste i någon form komma till stånd mellan serafimerlasarettet och karolinska sjukhuset, och det väl icke gärna kunde tänkas, att ett rent statligt sjukhus skulle tillämpa andra avlöningsbestämmelser än de statliga.

Åtskilliga svårigheter mötte dock vid överförande till det statliga lönesystemet av de personalgrupper, vilka erhållit en avlöning, som i huvudsak anslöte sig till den, som tillerkänts Stockholms stads motsvarande befattningshavare, för vilka i avseende å vissa grupper kollektivavtal gällde. Otvivelaktigt vore också, att om Stockholms stad beslutade höja dessa personalgruppers avlöning och vid serafimerlasarettet skulle tillämpas löner, som mera avsevärt understötte dem, som tillkomme motsvarande befattningshavare vid Stockholms stads sjukhus, ett sådant förhållande komme att menligt inverka på rekryteringen av lasarettets personal. Denna synpunkt hade ju också redan föranlett, att serafimerlasarettets ifrågakvarande personal haft sin avlöning i huvudsak bestämd efter samma grunder, som vid olika tillfällen tillämpats vid stadens sjukhus.

De sakkunniga ville i detta sammanhang betona, att det vid sjukhus i allmänhet låge synnerlig vikt uppå att kunna erhålla bästa möjliga personer även i lägre befattningar beträffande såväl sjukvårds- som ekonomipersonal. Detta bidroge i hög grad till skapandet och vidmakthållandet av en god anda, vilket vore än mera betydelsefullt vid ett sjukhus än vid företag i allmänhet och alldeles särskilt viktigt vid ett undervisningssjukhus, där blivande läkare och bland dem ett stort antal blivande sjukhusläkare inhämtade grundläggande intryck och erfarenhet för sin framtida verksamhet. Men den goda andan inom ett sjukhus berodde ej enbart på den å vårdavdelningarna arbetande personalen utan även i hög grad på ekonomipersonalen och på det goda samarbetet mellan denna personal och den sjukvårdande. Det vore därför viktigt, att biträdespersonalen i ekonomiafdelningarna avlönades så, att de icke kände sitt arbete värderat lägre än biträdespersonalens på vårdavdelningarna. Dessa personalgrupper hade vid serafimerlasarettet liksom vid Stockholms stads sjukhus också varit i avlöningshänseende likställda.

Vid övergång till det statliga lönesystemet måste tagas hänsyn till de här anmärkta omständigheterna. Mera betydelsefulla avvikelser beträffande särskilda förmåner i förhållande till vad motsvarande befattningshavare i Stockholms stads tjänst åtnjöte borde i möjligaste mån undvikas.

Med beaktande härav och med hänsyn jämväl till de avlöningsförmåner, som nu utginge till vissa i statens tjänst anställda befattningshavare med likartade arbetsuppgifter och ställning, hade de sakkunniga sökt i det statliga avlöningssystemet inpassa serafimerlasarettets personal av olika kategorier. För denna frågas bedömande hade samråd med representanter för karolinska sjukhusets direktion ägt rum.

Vid verkställandet av lasarettspersonalens överflyttning till det statliga lönesystemet måste till en början uppmärksammas, att nämnda personal för närvarande icke erlade några pensionsavgifter vare sig för egen pensionering eller för familjepensionering. Det syntes därför icke vara lämpligt att bringa det statliga lönesystemet i full tillämpning, innan frågan om personalens pensionering blivit ordnad, vilket dock torde kunna ske inom en nära framtid i händelse de sakkunnigas förslag om samarbete mellan karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet genomfördes och samtidigt serafimerlasarettets personal överginge i statens tjänst. Vid bestämmandet av avlöningen till serafimerlasarettets personal borde emellertid tillsvidare hänsyn tagas till, att statens befattningshavare hade att vidkännas avdrag å sin avlöning för avgifterna till egen pensionering och familjepensionering. De sakkunniga ansåge sig därför böra föreslå, att motsvarande avdrag skedde för personalen vid serafimerlasarettet och att nämnda avgifter i avvaktan på personalens övergång i statens tjänst av direktionen fonderades för att, sedan pensionsfrågan ordnats, tagas i anspråk. Vad sålunda anförts beträffande pensionsavdrag gällde givetvis allenast sådana befattningshavare, vilkas lön faststälts att utgå efter de grunder, som gällde för ordinarie och extra ordinarie befattningshavare i statens tjänst. För den händelse Kungl. Maj:t och riksdagen godkände de sakkunnigas ovannämnda förslag om ett samordnande för framtiden av karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet, torde lasarettets personal böra erhålla samma ställning som i statens tjänst anställd motsvarande personal. De sakkunniga hade därför vid framläggande av sitt löneregeringsförslag utgått från, att vissa grupper befattningshavare skulle erhålla ordinarie ställning, varvid i hudsak skulle tillämpas samma synpunkter, som legat till grund för den vid statens sinnessjukhus genomförda löneregeringen. Andra personalgrupper åter torde lämpligen böra erhålla ställning som icke-ordinarie befattningshavare. Den underordnade läkarpersonalen torde lämpligen böra jämställas med extra befattningshavare i statens tjänst, enär det icke syntes lämpligt att ålägga denna personal att betala pensionsavgifter. I övrigt hade de sakkunniga sökt vidtaga sådana anordningar, att en viss beföringsmöjlighet inträdde i fråga om sådana personalgrupper, där detta över huvud taget vore möjligt.

Vid uppgörandet av löneregeringsförslaget hade de sakkunniga i åtskilliga fall funnit, att vissa befattningshavare vid serafimerlasarettet på grund av särskilda förhållanden kommit att erhålla en löneställning, som knappast kunde anses motiverad med för framtiden förefintligt behov och som ej gärna läte anpassa sig efter de grunder, som tillämpats i motsvarande fall för statsanställd personal. Det hade också varit nödvändigt att vid uppgörande av löneregeringsförslaget taga hänsyn till vissa förhållanden, som bleve aktuella, när karolinska sjukhusets lönestat framlades. I de fall, då löneförmånerna för redan anställd personal skulle komma att överstiga dem, vilka skulle utgå enligt de sakkunnigas förslag, syntes fyllnad i form av personligt lönetillägg böra beredas nämnda befattningshavare för den avlöningsminskning, som kunde komma att inträda vid jäm-

förelse med löneförmånerna enligt den nu gällande lönestaten med den provisoriska avlöningsförhöjningen.

De sakkunnigas förslag till lönereglering avser väsentligen

- a) underläkare och amanuenser (benämnda underordnade läkare),
- b) sjukvårdspersonal,
- c) ekonomipersonal,
- d) kontorspersonal.

Den föreslagna placeringen i det statliga lönesystemet för ifrågavarande personal återgives här nedan:

Ordinarie tjänstemän.

<i>Sjukvårdspersonal.</i>	Löne-grad.		Löne-grad.
1 inspektionssköterska	B 11	1 andre reparatör	B 6
52 sköterskor	B 7	3 förste eldare	B 5
2 sjukgymnaster	B 9	1 trädgårdsmästare	B 7
1 första fotografibitråde (röntgenavdelningen)	B 5	1 snickare (hantv.förest.)	B 7
1 laboratoriebitråde	B 2	2 förste expeditionsvakter	B 7
		1 expeditionsvakt	B 6
		1 portvakt	B 7
		2 portvakter	B 6
		1 manligt bitråde	B 4
<i>Ekonomipersonal.</i>		<i>Kontorspersonal.</i>	
1 husmoder	B 6	1 syssloman	B 24
1 första köksföreståndarinna	B 11	1 bokhållare	B 15
1 andra köksföreståndarinna	B 7	1 kassör	B 11
1 kokerska (diet-)	B 1	1 kameralbitråde	B 8
1 tvättföreståndarinna	B 5	1 kontorsbitråde	B 4
1 maskinmästare	B 14		
1 maskinist	B 10		
1 förste reparatör	B 7		

Extra ordinarie tjänstemän.

<i>Sjukvårdspersonal.</i>	Löne-grad.		Löne-grad.
14 sköterskor (assistent-)	e. o. 5	c:a 10 köks- och serve- ringsbiträden	e. o. U 5
2 sjukgymnaster	e. o. 9	1 tvättföreståndarinns närmaste bitråde	e. o. 1
1 andra fotografibitråde (röntgenavdelningen)	e. o. U ¹ 6	3 första tvättbiträden	e. o. U 6
c:a 70 sköterskebiträden	e. o. U 5	c:a 7 tvättbiträden	e. o. U 5
1 baderska	e. o. U 6	c:a 4 eldare	e. o. 5
2 badbiträden	e. o. U 5	c:a 7 manliga biträden	e. o. 4
		<i>Kontorspersonal.</i>	
<i>Ekonomipersonal.</i>		1 socialt bitråde	e. o. 10
c:a 2 sömmerskor	e. o. U 6	1 kameralbitråde	e. o. 8
2 telefonister	e. o. U 6	1 kontorsbitråde	e. o. 4
c:a 20 städerskor	e. o. U 5	3 kontorsbiträden (å lä- karexp.)	e. o. 4
3 kokerskor	e. o. 1		
4 första köks- och serve- ringsbiträden	e. o. U 6		

¹ Beträffande löneplanen U, se bilaga C.

Extra tjänstemän.

<i>Underordnade läkare.</i>	Löne- grad.	<i>Ekonomipersonal.</i>	Löne- grad.
6 förste underläkare	e. 23	c:a 1 sömmerska	e. U 5
4 underläkare	e. 18	c:a 8 städerskor	e. U 4
9 andre underläkare	e. 11	c:a 9 köks- och serverings- biträden	e. U 4
2 förste amanuenser	e. 23	c:a 4 tvättbiträden	e. U 4
5 amanuenser	e. 22	c:a 1 eldare	e. 5
5 amanuenser	e. 17	c:a 2 manliga biträden	e. 4

Sjukvårdspersonal.

2 sjukgymnaster	e. 9
c:a 35 sköterskebiträden	e. U 4

Vid lasarettet skulle, såsom av ovanstående tablå framgår, finnas 83 ordinarie tjänstemän, 159 extra ordinarie tjänstemän samt 93 extra tjänstemän, d. v. s. inalles 335 tjänstemän. Härtill skulle emellertid komma ett flertal befattningshavare, vilkas lön skulle även i fortsättningen utgå i form av arvoden. Härutinnan hänvisas till *bilaga B* vid denna proposition.

De av de sakkunniga anförda detaljmotiven för det ovan angivna löne-regleringsförslaget ävensom jämförelser mellan de av dem ifrågasatta lönebeloppen å ena sidan, de nu utgående lönerna samt direktionens över serafimerlasarettets ovanberörda förslag till löner å den andra framgå av *bilaga C* vid propositionen.

Kostnaderna för lönerogleringen, i jämförelse med nuvarande förhållanden och med det av direktionen för lasarettet framlagda lönerogleringsförslaget, hava beräknats på följande sätt, varvid hänsyn icke tagits till de personliga lönefyllnader, som enligt vad ovan angivits skulle utgå till vissa befattningshavare och avdrag ej gjorts för de pensionsavgifter, som av ordinarie och extra ordinarie personal skulle komma att erläggas.

Personalgrupper	Enligt sakkunnigas förslag beräknad lönesumma	Enligt nuvarande lönebestämmelser beräknad lönesumma	Enligt direktionens lönerogleringsförslag beräknad lönesumma
Underläkare och amanuenser	¹ 127,477	² 120,936	³ 125,840
Sjukvårdspersonal	⁴ 479,672	² 453,648	⁵ 473,665
Ekonomipersonal	⁴ 273,715	² 262,738	⁵ 281,631
Kontorspersonal (varibland även 3 biträden å läkarexpeditioner)	⁴ 46,090	² 46,489	⁵ 46,924
Arvodister	³ 78,170	² 77,073	⁵ 81,863
Summa	1,005,124	960,884	1,009,923

¹ Begynnelselöner, provisoriska dyrtidstillägg samt dyrtidstillägg å 10 procent inbegripet.

² Alderstillägg, dyrtidstillägg å 10 procent samt provisorisk avlöningsförhöjning inbegripet.

³ Dyrtidstillägg å 10 procent inbegripet.

⁴ Alderstillägg, provisoriska dyrtidstillägg samt dyrtidstillägg å 10 procent inbegripet.

⁵ Alderstillägg samt dyrtidstillägg å 10 procent inbegripet.

Vissa av de sakkunniga föreslagna särskilda bestämmelser i avseende å semester m. m. för en del av befattningshavarna vid lasarettet och av de sakkunniga ifrågasatta övergångsbestämmelser, bland annat i fråga om tillgodoräknande av tjänstetid för uppflyttning i högre löneklass, torde här icke behöva närmare beröras.

Beträffande *avlönings- och omkostnadsstater* för serafimerlasarettet, i fråga om vilka här hänvisas till sid. 151—157 i betänkandet och till det efterföljande, anföres följande:

Därest det som nu föreslagits om ökat statligt inflytande på lasarettet vunne statsmakternas bifall, torde en komplettering och i vissa avseenden även jämkning få göras i det förutberörda förslaget till statuppställning. De sakkunniga förordade i detta hänseende, att i överensstämmelse med praxis inom statsförvaltningen särskilda avlönings- och omkostnadsstater skulle fastställas samt att till direktionens förfogande å såväl avlönings- som omkostnadsstaten skulle ställas visst belopp för oförutsedda eller andra under budgetåret uppkommande särskilda behov. Omkostnadsstaten borde liksom nu i sina huvuddrag föreläggas riksdagen, varigenom riksdagen bleve i tillfälle att pröva nya mera betydelsefulla anslagsbehov. Grunderna för fastställandet av avlöningen till lasarettets personal borde ske genom att, liksom i fråga om statsförvaltningen, avlöningsstaten underställdes riksdagen. Härav följde att antalet ordinarie befattningshavare vid lasarettet komme att underställas riksdagen, varemot, liksom fallet vore beträffande den statliga förvaltningen i allmänhet, den icke-ordinarie personalens antal bestämdes av direktionen inom ramen av för ändamålet tillgängliga medel. Om man utginge från, att avlöningsstaten till sina huvudgrunder ävensom omkostnadsstaten godkändes av riksdagen och att sedermera Kungl. Maj:t i detalj fastställde dessa stater, borde något hinder ur budget-teknisk synpunkt knappast förefinnas mot att sådana poster, som inom den statliga förvaltningen i regel plögade erhålla beteckningen förslagsvis även i staterna för serafimerlasarettet gaves motsvarande karaktär. De sakkunniga syftade här på sådana anslagsposter, från vilka skulle bestridas avlöningsförhöjningar och andra automatiskt utgående förmåner, bestämda enligt särskilda författningar. Detta syntes också vara nödvändigt med hänsyn till att, därest staten iklädde sig ansvar för serafimerlasarettets framtida drift, budgetförskott för framtiden icke skulle behöva ifrågakomma. Å andra sidan erhöle staten genom att lasarettets direktion icke utan Kungl. Maj:ts medgivande finge överskrida vissa till förfogande ställda medel, som kunde av direktionen mera fritt disponeras, garanti mot att behovet av utgifter utöver den fastställda ramen bleve vederbörligen prövade. De utgifter åter, som framdeles finge bestridas av förslagsanslag, hade till sina grunder fastställts av Kungl. Maj:t, sedan riksdagen satts i tillfälle att pröva utgifterna i fråga.

Myndigheterna. I utlåtande den 1 februari 1936 har *justitiekanslersämbetet* anfört, att ämbetet ur de synpunkter, ämbetet hade att företräda, icke funnit anledning till erinran mot de sakkunnigas förslag, att staten skulle övertaga även den sjukvårdande verksamheten vid lasarettet, att i sådant syfte avtal i särskilda hänseenden skulle träffas mellan staten och stiftelsen, att vissa anordningar skulle åstadkommas beträffande lasaret-

tets förvaltning och i samband härmed göras därav betingade ändringar i reglementet för lasarettet samt att staten genom särskilt anslag skulle täcka vissa av lasarettet gjorda budgetförskott.

Universitetskanslern har i utlåtande den 18 februari 1936, med överlämnande av från lärarkollegiet vid karolinska mediko-kirurgiska institutet infordrat yttrande i ämnet, för egen del anfört följande:

Med hänsyn såväl till de intressen, vilka kanslern i första hand hade att bevaka, som till den knappa tid, vilken stått till förfogande för granskning av betänkandena, hade kanslern ansett sig kunna utgå ifrån, att hans granskning icke behöfde innebära ett närmare ingående på den ekonomiska redogörelsen samt att yttrande icke inföväntades rörande lönerogleringsförslagets detaljer. Kanslern hade därför inskränkt sig till ett mera principiellt bedömande av de framlagda utredningarna och förslagen.

De sakkunniga hade framhållit, att lasarettet visserligen plägat betraktas som en enskild stiftelse men att det för närvarande måste anses hava staten till sin egentliga ekonomiska huvudman. Kanslern delade denna de sakkunnigas mening. Lasarettet fungerade i realiteten som en statlig institution. Detta faktiska förhållande syntes böra legaliseras genom ett avtal av i huvudsak det innehåll, som de sakkunniga skisserat, varigenom staten övertog lasarettets sjukvårdande verksamhet mot det att avkomsten av lasarettets samtliga tillgångar (inbegripet de medel, som kunde inflyta vid försäljning av lasarettets fastigheter) ställdes till förfogande för sågda verksamhet.

Om, såsom de sakkunniga hölle före, det komme att visa sig nödvändigt att under en avsevärd tid framåt taga de nuvarande lasarettbyggnaderna i anspråk för vissa av karolinska institutets kliniker och följaktligen upprätthålla lasarettet såsom ett särskilt sjukhus, borde detta sjukhus givetvis, på sätt de sakkunniga föreslagit, organisatoriskt sammanknytas med karolinska sjukhuset.

Kanslern delade de sakkunnigas uppfattning, att behovet av underordnade läkare vid undervisningssjukhusen vore proportionsvis större än vid vanliga sjukhus, samt att det icke vore möjligt att på ett rationellt sätt verkställa en uppdelning av dessa läkare i sådana, som huvudsakligen vore motiverade med hänsyn till sjukvården och sådana, vilka närmast hade till uppgift att biträda vid undervisningen. Under dylika omständigheter syntes mest praktiskt, att antingen, såsom lärarkollegiet ifrågasatt, helt uppföra samtliga dessa underordnade läkare å lasarettets stat eller ock, i överensstämmelse med vad som ägde rum vid akademiska sjukhuset i Uppsala, upptaga varje befattningshavares avlöning till viss del på karolinska institutets och till viss del på lasarettets stat. I samband härmed borde bestämmelser meddelas, i syfte att förordnanden å samtliga underordnade läkarbefattningar skulle meddelas av en och samma myndighet, vare sig nu den lämpliga myndigheten ansåges böra vara lasarettets direktion eller kanslern. För närvarande erfordrades för varje gång en amanuens skulle erhålla förordnande såsom underläkare beslut såväl av direktionen (själva förordnandet) som av kanslern (beviljande av ledighet från amanuensbefattningen).

De sakkunniga hade, såsom förut meddelats, framlagt fullständigt lönerogleringsförslag för serafimerlasarettets hela personal, vilket förslag om-

fattade såväl det erforderliga antalet befattningshavare av olika kategorier som dessa befattningshavares uppdelning i ordinarie, extra ordinarie, extra och arvodestagare samt deras inplacering i lönegrad. Utan att närmare ingå på förslaget ville kanslern framhålla, att ett genomförande av detsamma måste komma att medföra konsekvenser i första rummet för karolinska sjukhuset men i andra hand även för övriga undervisningssjukhus, särskilt akademiska sjukhuset i Uppsala, som ju även det vore en statlig institution. Detta gällde såväl i fråga om de principer, vilka tillämpats vid beräklandet av det erforderliga antalet befattningshavare av olika slag, som beträffande grunderna för bestämmandet av lönegradsplacement och arvodesbelopp. Kanslern ville därför ifrågasätta, om icke försiktigheten bjöde att uppskjuta det definitiva fastställandet av serafimerlasarettets avlöningsstat, till dess man finge tillfälle att pröva nämnda frågor i det större sammanhang, som erbjöde sig vid behandlingen av staten för karolinska sjukhuset.

Rörande de spörsmål, i fråga om vilka kanslern ej särskilt uttalat sig, hänvisade kanslern till lärarkollegiets yttrande i ärendet.

Lärarkollegiet vid karolinska mediko-kirurgiska institutet har i berörda utlåtande yttrat:

Lärarkollegiet funne de sakkunnigas utredning angående lasarettets ekonomiska ställning och förvaltning synnerligen klargörande och kunde endast tillstyrka de framlagda förslagen beträffande sättet och tiden för en omläggning av lasarettets räkenskaper. Kollegiet hade ej heller något att invända mot förslaget till uppställning av kapitalstat och driftstat för lasarettet.

Kollegiet, som i allt väsentligt delade de synpunkter de sakkunniga framställde beträffande lasarettets nuvarande och framtida ställning och verksamhet och beträffande det inflytande, som karolinska sjukhusets tillkomst borde utöva på lasarettets förvaltning och drift, ansåge sig kunna biträda de av de sakkunniga framställda förslagen beträffande lasarettets verksamhet.

Kollegiet ville emellertid ifrågasätta, huruvida icke i det avtal, som enligt förslaget skulle träffas mellan staten och stiftelsen serafimerlasarettet icke blott bestämmelser borde intagas beträffande nuvarande upplåtelse av stiftelsens fastighet nr 8 i kvarteret Pilträdet i Stockholm för av staten bedriven sjukvård och undervisning samt, enligt särskild överenskommelse, av härför erforderliga lägenheter i fastigheterna nr 2, 3 och 4 i samma kvarter, utan även ett stadgande borde införas, att vid en eventuell försäljning av nämnda fastigheter jämväl försäljningskapitalet eller för detsamma förvärvade sjukvårdsinrättningar måtte kunna tagas i anspråk för tillgodoseende av de ändamål, stiftelsen hade till uppgift att fylla. Kollegiet hölle nämligen före, att staten genom nämnda avtal åtog sig förpliktelser, vilkas fullgörande förutsatte en sådan bestämmelse för statens del vid en försäljning av lasarettfastigheterna.

Kollegiet önskade särskilt framhålla betydelsen av de sakkunnigas förslag, att serafimerlasarettet och karolinska sjukhuset, över vilka staten enligt det framlagda förslaget skulle erhålla likartat inflytande, jämväl erhölle en överensstämmande organisation såväl beträffande personalförserjning och lönestat som beträffande förvaltning och drift i övrigt.

Kollegiet ville kraftigt understödja de sakkunnigas mening, att det vore av central betydelse att tillse, att läkarna under sin utbildningstid erhöles sin tjänstgöring så reglerad, att de skäligen kunde medhinna ej blott sitt egentliga sjukvårdande arbete utan även sina undervisningsplikter samt egna vetenskapliga studier och forskningsuppgifter. Kollegiet hyste alltså i likhet med de sakkunniga den bestämda meningen, att läkartjänster utöver de nu förefintliga vore motiverade vid undervisningssjukhusen, om undervisningens och läkarutbildningens krav skulle på tillbörligt sätt kunna tillgodoses.

De sakkunnigas förslag till bestämmelser angående avlöning för lasarettets personal syntes i det hela väl genomtänkt såväl med hänsyn till uppnående av enhetlighet och överskådlighet i avlöningsnormerna som ock beträffande lönebeloppens storlek. Vissa erinringar torde emellertid vara berättigade.

De enda sjukhus, vilkas befattningshavare för närvarande avlönades efter det statliga lönesystemet, vore sinnessjukhusen. Kollegiet ville i anledning härav betona, att förhållandena vid sinnessjukhusen vore så olika förhållandena vid ett kliniskt undervisningssjukhus med specialavdelningar såsom serafimerlasarettet, att befattningshavare även med samma eller närmast motsvarande tjänstetitel icke utan vidare vore jämförliga i avseende på arten av sitt arbete och därför icke utan vidare i lönehänseende kunde jämföras.

I lönestaten för underordnade läkare hade de sakkunniga för underläkare och amanuenser vid kliniska avdelningarna upptagit väsentligt högre lönebelopp än för motsvarande tjänster vid poliklinikerna och vid röntgenavdelningen, under det att »andre-underläkar»-tjänsterna skulle avlönnas efter samma normer vid samtliga avdelningar. Som motiv för nämnda skillnad i lönen hade anförts dels motsvarande löneskillnad i nu gällande lönebestämmelser och i direktionens förslag, dels den omständigheten, att personalen vid poliklinikerna och vid röntgenavdelningen skulle uppbära viss andel i avgifterna för undersökning av sådana patienter, å vilka lagen angående olycksfall i arbete ägde tillämpning. Härtill anmärkte kollegiet, att inkomsten av undersökningarna på olycksfallsskadade endast komme vissa av underläkarna och i mycket olika utsträckning till del. Om med hänsyn till denna extra inkomst en reduktion av läkarlönerna ansåges böra äga rum, borde denna endast beröra sådana befattningshavare, som åtnjöt nämnda inkomst. Det torde icke numera såsom ännu för några år sedan finnas skäl att genomgående tilldela de icke kliniska underläkarna löner efter en lägre skala än som gällde för motsvarande befattningar vid de kliniska avdelningarna. De förra läkarnas arbete vore nämligen lika självständigt, lika ansvarsfullt, lika riskfyllt och lika kvalificerat som de kliniska underläkarnas, varjämte deras arbetsbörda vid vissa avdelningar vore väl jämförlig med de kliniska underläkarnas. Därtill komme den psykologiskt icke oväsentliga omständigheten, att lasarettet genom ifrågasvarande läkares arbete tillfördes avsevärda inkomster. En förnyad avvägning av lönerna för dessa läkare med beaktande av de nu anförda synpunkterna förefölle därför kollegiet önskvärd. Det torde även vara berättigat att tilldela överläkarna vid röntgenavdelningen och vid gymnastikavdelningen ett årligt arvode från lasarettets stat, i likhet med vad som tillkomme övriga överläkare vid lasarettet.

De sakkunniga hade med rätta och i överensstämmelse med direktionens

förslag tilldelat såväl de kliniska som de polikliniska amanuenserna ett lönetillskott på lasarettets stat utöver deras lön på karolinska institutets stat, så att amanuensernas löner skulle uppgå till eller närma sig underläkarnas löner. En sådan åtgärd vore otvivelaktigt berättigad, då ju amanuenserna vid lasarettet numera i samma utsträckning som underläkarna deltog i såväl sjukvården som handledningen av de studerande. En sådan uppdelning av lönen på två olika stater innebure emellertid i avlönings-tekniskt hänseende avsevärda nackdelar. Då enligt det föreliggande förslaget staten komme att bliva huvudman för och driva jämväl lasarettet, syntes goda skäl tala för att lönerna för amanuensbefattningarna helt överfördes från institutets till lasarettets stat.

I och med att befattningshavarna vid serafimerlasarettet och karolinska sjukhuset bleve anställda i statens tjänst, uppstode frågan om en hållbar indelningsgrund för fördelningen av befattningshavarna på karolinska institutets, respektive på sjukhusens stat. Denna fråga, som ur flera synpunkter vore av betydelse, torde i viss mån påverkas av nu mellan serafimerlasarettet samt Stockholms stad och länets landsting träffade avtal, men torde likväl vid uppgörande av de statliga undervisningssjukhusens personalstater böra särskilt beaktas. Då så gott som hela personalen vid undervisningssjukhusen tjänade såväl undervisningen som sjukvården, vore, med få undantag, en uppdelning av befattningshavarna vid sjukhuset i två skilda grupper med hänsyn till undervisning eller sjukvård icke möjlig. Ej heller torde det vara möjligt att med någon säkerhet avgöra, huru stor del av de olika befattningshavarnas tjänstgöringstid ägnades åt undervisning eller sjukvård. Det syntes emellertid ligga närmast till hands att på institutets stat endast uppföra sådana läkarbefattningar, vilkas innehavare hade en självständig undervisnings- och forskningsuppgift, som fordrade särskilda meriter, samt sådan teknisk och administrativ personal, som vore anställd huvudsakligen för undervisningens och forskningens behov, under det att de befattningar, vilkas innehavare endast såsom assistenter vid den praktiska handledningen av de studerande tjänade undervisningen och ägnade den ojämförligt största delen av sitt arbete åt sjukvården, skulle föras på sjukhusens stater.

För övrigt föranledde de i betänkandena framställda förslagen ej någon annan erinran från kollegiets sida än att kollegiet ville uttala förhoppningen, att vid den närmare utformningen av bestämmelserna för driftens handhavande vederbörlig hänsyn måtte tagas till det större behov, som vid ett universitetssjukhus i jämförelse med andra sjukhus förefunnes av lättrörlighet hos den administrativa apparaten i så mätto, att nya för de sjukas undersökning och behandling för forskning och undervisning viktiga initiativ och förbättringar utan för stor tidsutdräkt kunde förverkligas. Så hade genom serafimerlasarettets nuvarande organisation hittills varit möjligt, varigenom i hög grad för detta sjukhus underlättats att fylla sin uppgift som föregångssjukhus vid utvecklingen av landets sjukvård.

Av ett vid lärarkollegiets utlåtande fogat protokollsutdrag framgår, att professorn I. Holmgren vid ärendets behandling anfört vissa synpunkter, beträffande vilka hänvisas till handlingarna i ärendet och till nedan berörda särskilda yttrande av Holmgren vid ärendets behandling inom serafimerlasarettets direktion.

Medicinalstyrelsen har i utlåtande den 14 februari 1936 anfört:

I den mån karolinska sjukhuset utbyggdes så att därstädes, såsom avsett vore, kunde sammanföras alla för undervisningen vid karolinska institutet behöfliga kliniker, borde driften av serafimerlasarettet avvecklas. Med hänsyn till den långa tidsperiod, som utbyggnaden av karolinska sjukhuset kunde förväntas draga, torde emellertid åtminstone ett decennium förflyta, innan en fullständig avveckling av lasarettet kunde äga rum. Under denna tidsperiod syntes lasarettets drift böra i möjligaste mån inskränkas till val, som kunde anses svara mot sjukhusets återstående uppgifter såsom undervisningssjukhus. Om å lasarettet skulle drivas sjukvård utöver denna ram, skulle detta innebära, att lasarettet ombesörjde en del av den sjukhusvård, som finge anses ankomma på Stockholms stad. Det finge även framhållas, att de befintliga sjukhusplatserna å lasarettet redan under nuvarande förhållanden icke vore fullt utnyttjade — medelbeläggningen uppginge under år 1933/1934 till allenast 87,7 procent — och att tillkomsten av sjukvårdsplatserna vid karolinska sjukhuset samt planerad utökning av antalet sjukvårdsplatser å Stockholms stads sjukhus kunde komma att synnerligen ogynnsamt påverka beläggningen av serafimerlasarettets sjukvårdsplatser, därest dessas antal bibehölles vid dess nuvarande nivå.

Under den tidsperiod, då lasarettet efter karolinska sjukhusets tillkomst bibehölles i drift, torde driften under alla förhållanden bliva ogynnsam ur ekonomisk synpunkt och det finge därför ur denna synpunkt liksom ur undervisningssynpunkt anses angeläget, att avvecklingsperioden gjordes så kort som möjlig.

Huruvida någon ändring i fråga om lasarettets rättsliga ställning borde vidtagas under avvecklingsperioden kunde vara föremål för tvekan. Då emellertid den stiftelse, som enligt verkställd utredning vore ägare av lasarettet, uppenbarligen icke för närvarande ägde tillräckliga resurser för att driva lasarettet och således icke längre kunde fullgöra de uppgifter, som skolat ankomma på densamma, syntes det styrelsen vara riktigast, att staten övertog stiftelsen serafimerlasarettets samtliga tillgångar — vid dylikt övertagande torde icke, såsom de sakkunniga syntes ifrågasätta, kunna eller böra undantagas någon del av tillgångarna — med skyldighet för staten att ansvara för de skyldigheter, som enligt meddelade donationsbestämmelser och ingångna avtal åläge stiftelsen. Stiftelsen syntes i så fall böra helt upphöra. Lasarettet borde därefter, såsom de sakkunniga föreslagit, ställas under samma förvaltning som karolinska sjukhuset och under avvecklingsperioden drivas såsom ett annex till nämnda sjukhus.

I händelse direktionen för karolinska sjukhuset övertog förvaltningen av serafimerlasarettet borde det ankomma på densamma att dels vidtaga de beskärningar av lasarettets arbetsuppgifter och personalorganisation, som utan men för de återstående undervisningsuppgifterna och den därtill anpassade sjukvården därstädes kunde genomföras, dels ock genom höjning av sjukvårdsavgifterna och andra åtgärder åstadkomma den förbättring av lasarettets ekonomi, som kunde befinnas påkallad.

I fråga om de förslag till lönerereglering, som framlagts av de sakkunniga, förutsatte styrelsen, att avlöningarna för serafimerlasarettets och karolinska sjukhusets befattningshavare komme att regleras efter enhetliga grunder. Med hänsyn härtill kunde det ifrågasättas, om ej lönerereglering för lasarettets befattningshavare borde genomföras först i samband med fastställande av avlöningsstater och avlöningsbestämmelser för karolinska

sjukhusets befattningshavare. Om emellertid nämnda lönereglering ansåges böra genomföras dessförinnan, syntes densamma böra erhålla provisorisk karaktär i avbidan på att enhetliga bestämmelser bleve fastställda för båda sjukhusens befattningshavare. Vid en dylik provisorisk lönereglering syntes böra tagas under övertvägande, om det nettolönssystem, som i viss omfattning tillämpades vid serafimerlasarettet, borde helt övergivas. Vid det stora flertalet av landets lasarett hade nettolönssystemet ansetts innebära en lämpligare avlöningsform, särskilt för sjukvårdspersonalen. Styrelsen, som icke ansett sig kunna närmare bedöma skäligheten av de föreslagna lönebeloppen eller behovet av de föreslagna befattningshavarna, ville allenast i anledning av vad de sakkunniga anfört om att antalet vid lasarettet anställda underordnade läkare icke kunde anses vara större än vid andra likställda sjukhus anföra, att enligt tillgängliga uppgifter antalet dylika befattningar vid serafimerlasarettet om 510 vårdplatser för närvarande uppginge till 41, vid akademiska sjukhuset i Uppsala om 636 vårdplatser till 21 och vid Lunds lasarett om 1,089 vårdplatser till 27. Av de vid serafimerlasarettet anställda underordnade läkarna tjänstgjorde 18 å lasarettets polikliniker, men även om hänsyn toges till nämnda förhållande, syntes lasarettet vara väl tillgodosett med dylika arbetskrafter. Vid de jämförelser, som de sakkunniga i nämnda avseende anställt med förhållandena vid andra sjukhus, hade de sakkunniga, såvitt styrelsen kunnat finna, i vissa fall för dessa sjukhus vidkommande medräknat oavlönade eller in natura avlönade assistentläkare.

Direktionen för karolinska sjukhuset, som avgivit utlåtande den 7 februari 1936, har yttrat sig allenast såvitt angår karolinska sjukhuset och direktionens ställning till serafimerlasarettet samt i sådant hänseende anfört följande:

De sakkunniga syntes hava anfört bärande skäl för att staten skulle även formellt ställa sig som huvudman för serafimerlasarettet och övertaga den sjukvårdande verksamheten därstädes. Därest statsmakterna godtoge förslaget härutinnan, komme staten att driva två närbelägna sjukhus, nämligen serafimerlasarettet och karolinska sjukhuset. Av vad de sakkunniga anfört torde klart framgå, att stora fördelar såväl ur ekonomiska som ur sjukhusadministrativa synpunkter skulle erhållas vid ett sammanförande av de båda sjukhusens förvaltning under ledning av en gemensam direktion. En sådan anordning vore därför att förorda. Då direktionen för karolinska sjukhuset innehölle representanter för samtliga dem, som hade intressen i de båda sjukhusen, och dessutom hade att förvalta det större av sjukhusen, finge direktionen tillstyrka, att jämväl serafimerlasarettet efter sitt förståtligande förlades under direktionens förvaltning. Det syntes dock kunna ifrågasättas, om åt direktionen på sätt de sakkunniga föreslagit även borde överlämnas förvaltningen av stiftelsen serafimerlasarettet och om det med stiftelsens självständiga ställning icke vore mer öfverensstämmande, att stiftelsens förvaltning anförtröddes åt en särskild styrelse.

Ett sammanförande av sjukhusen under samma direktion komme att medföra, att den ekonomiska förvaltningsapparaten i viss utsträckning måste uppdelas på två avdelningar — en för vardera sjukhuset. Denna dubbling borde emellertid i görligaste mån inskränkas för att ej äventyra de fördelar man önskade vinna genom samorganisationen. Denna fråga

liksom de härmed sammanhängande spörsmålen av karolinska sjukhusets administrativa ledning vore emellertid av invecklad och svårlöst beskaffenhet samt beroende av ställningstagandet till de sakkunnigas förslag. Direktionen vore nu ej beredd att yttra sig i detta avseende.

I de båda sjukhusen vore Stockholms stad och Stockholms läns landsting intressenter. Såsom av utredningen framginge, gällde för de båda sjukhusen olika regler för stadens och landstingets bidrag till driftkostnaderna. Därest verksamheten vid serafimerlasarettet övertoges av staten, kunde således den situationen tänkas uppkomma, att det för staden eller landstinget skulle vara mera fördelaktigt att hava sina sjuka vårdade å det ena än å det andra av sjukhusen. Då intagningen av sjuka icke borde vara beroende av dylika faktorer och då det från samtliga parter synpunkter torde vara önskligt, att stadens och landstingets bidragsskyldighet för sjukhusen reglerades efter enhetliga normer, ville direktionen ifrågasätta, om ej underhandlingar i nu angivna syfte borde upptagas med staden och landstinget.

Sakkunnigförslaget ginge vidare ut på ett inpassande av serafimerlasarettets personal av olika kategorier i det statliga avlöningssystemet. Den lönereglering, som nu gjordes för serafimerlasarettet, torde i stor utsträckning komma att bliva förebildlig vid bestämmandet av avlöningarna åt motsvarande personal vid karolinska sjukhuset, ehuru självfallet jämkningar i vissa hänseenden kunde ifrågakomma. Hithörande, av de sakkunniga behandlade spörsmål vore sålunda av betydelse även för karolinska sjukhusets vidkommande. Vid utarbetandet av ifrågavarande delar av förslaget hade jämväl samråd ägt rum mellan de sakkunniga och representanter för direktionen. För egen del ville direktionen anföra, att de sakkunnigas förslag syntes väl motiverat och lämpligt avvägt samt att det samma i princip ej föranledde erinran från direktionens sida.

Direktionen över serafimerlasarettet har i utlåtande den 15 februari 1936 anført:

Vad först anginge den del av de sakkunnigas utredning, som avsåge lasarettets ekonomi, finge direktionen med tillfredsställelse anteckna, att densamma lämnat ett i all huvudsak negativt resultat evad det gällde de framställda anmärkningarna mot lasarettets ekonomiska skötsel. Varken den jämförelsevis höga dagkostnaden eller de särskilt påtalade stora utgifterna till läkares avlöning hade av de sakkunniga befunnits berättiga till anmärkning, utan ansetts vara fullt förklarliga med hänsyn till lasarettets uppgifter och de särskilda förhållanden, under vilka dess verksamhet bedreves.

Enligt Kungl. Maj:ts reglemente för serafimerlasarettet vore detta avsett att vara en vårdanstalt för sjuka och en undervisningsanstalt för utbildande av läkare. I överensstämmelse härmed hade serafimerlasarettet stått till karolinska institutets disposition för undervisning och klinisk forskning och sålunda haft karaktären av ett universitetssjukhus. Att det vore ett statsintresse av betydande vikt att upprätthålla serafimerlasarettets verksamhet och tillförsäkra detsamma gynnsamma arbetsförhållanden vore härav uppenbart och hade också av statsmakterna erkänts, i det stora belopp årligen av statsmedel anslagits till lasarettet. Ett uttryck för statsmakternas uppfattning om serafimerlasarettets ställning vore även att det samma på senare år i statsverkspropositionerna upptagits under rubriken

universitetssjukhus. Om under sådana förhållanden statsmakterna kunde finna lämpligt att även formellt, liksom sedan länge i realiteten, övertaga ansvaret för lasarettets verksamhet, så vore detta enligt direktionens mening naturligt. Direktionen funne sig icke heller böra motsätta sig det förslag i sådan riktning, som av de sakkunniga framställdes.

I det direktionen sålunda i princip biträdde detta förslag, funne direktionen det samtidigt angeläget att betona, hur lasarettets hittillsvarande administrativa organisation medfört utomordentliga fördelar för verksamheten genom de möjligheter till snabb anpassning efter ändrade förhållanden och uppkommande behov, som den innebure. För ett universitetssjukhus, som för att rätt fylla sin uppgift måste vara ett föregångssjukhus och ett experimentalsjukhus, där samtidens nyvinningar på diagnostikens och terapiens områden omedelbart måste kunna tillämpas och som till en av sina huvuduppgifter hade att själv medverka i den fortskridande utvecklingen, vore smidighet hos administrationen, som gäve möjlighet till snabba initiativ och improvisationer, av den största vikt. Direktionen vore fullt medveten om att statens övertagande av ansvaret för sjukhusets drift kunde medföra faror ur nyssnämnda synpunkter genom den större stelhet i förvaltningens former, som vid ett förstatligande svårigen torde kunna undvikas. Dessa olägenheter kunde enligt direktionens mening bäst motverkas därigenom att i staten upptoges ett tillräckligt belopp för oförutsedda utgifter. Den summa av 10,000 kronor, som kommitterade förslaget för ändamålet, vore otvivelaktigt alldeles otillräcklig.

Vidare hade direktionen intet att erinra mot att verksamheten vid serafimerlasarettet och karolinska sjukhuset ställdes under ledning av en gemensam direktion. Förslaget att denna direktion jämväl skulle anförtros förvaltningen av stiftelsen serafimerlasarettet, kunde lasarettsdirektionen icke biträda. Stiftelsen skulle enligt de sakkunniga i fortsättningen komma att mera direkt handhava endast kapitalförvaltningen för de fonder, som tillsammans utgjorde stiftelsen. Direktionen ansåge, att stiftelsen borde ställas under ledning av en särskild styrelse.

I övrigt finge direktionen i huvudsak biträda de sakkunnigas förslag beträffande serafimerlasarettets ställning och verksamhet.

Beträffande löneregleringen hade de sakkunniga ansett, att en direkt anpassning till statens lönesystem borde ske i fråga om all personal vid lasarettet detta oavsett om staten komme att övertaga den sjukvårdande verksamheten eller stiftelsens verksamhet skulle fortgå i hittillsvarande former. Direktionen hade i princip intet att erinra däremot. Rörande den föreslagna anpassningen till det statliga avlöningssystemet hade vissa framställningar ingivits dels från Stockholms kommunalarbetares samorganisation dels ock från serafimerlasarettets underläkarförening. Dessutom hade bokhållaren vid lasarettet G. Heimer på uppdrag av direktionen avgivit två yttranden i ärendet. Beträffande samorganisationens framställning hade direktionen intet att erinra, om eldare skulle kunna beredas en bättre löneställning. Beträffande underläkarföreningens framställning hade direktionen tagit i övervägande de framförda synpunkterna på förhållandena mellan klinik- och poliklinikläkarnas löner. Trots att direktionen tidigare intagit en något avvikande ståndpunkt, ansåge direktionen, att de framförda synpunkterna med hänsyn till de ändrade förhållandena, sedan 1934 års löneregleringsförslag avgavs, motiverade en ytterligare prövning.

Direktionen ville i detta sammanhang understryka, att den ej funne an-

ledning frågå sitt tidigare förslag, att underläkare och amanuenser med samma arbetsuppgifter skulle jämföras i lönehänseende. Vidare kunde direktionen ej dela de sakkunnigas uppfattning, att de elektrokardiografiska undersökningarna skulle kunna utföras såsom bisyssla av i annan tjänst vid lasarettet anställd läkare. Elektrokardiagnostiken hade utvecklats synnerligen raskt och hade numera stor betydelse icke endast för de medicinska klinikerna utan även för de övriga. Handhavandet av dess tekniska hjälpmedel krävde en betydande träning. Skulle klinikerna dra vederbörlig nytta av den dyrbara för ändamålet anskaffade apparaturen, måste undersökningarna skötas av en fullt kvalificerad person. Det vore en tillfällighet att för närvarande en sådan finnes bland lasarettets underläkare. Att denne nu utom sin maktpåliggande verksamhet som underläkare vid medicinska kliniken även måste ägna betydande tid åt elektrokardiografiska undersökningar för hela sjukhuset vore utan tvivel till förfång för sjukvården.

Beträffande det av Heimer avgivna yttrandet över sakkunnigbetänkandet anslöte direktionen sig i flera avseenden till av Heimer framförda synpunkter, men då den korta remisstiden icke medgivit direktionen att med tillräcklig omsorg i detalj granska förslaget till lönestat, och då direktionen förutsatte, att den under ärendets fortsatta behandling skulle beredas tillfälle att ånyo yttra sig, hade direktionen icke funnit sig i denna skrivelse kunna eller behöva närmare ingå på alla detaljer i Heimers yttrande eller i lönestaten i det hela.

Vid direktionens utlåtande är fogat ett särskilt yttrande av lasarettets direktör *professor I. Holmgren*. Beträffande innehållet i detta yttrande tillåter jag mig hänvisa till handlingarna i ärendet. Jag vill här allenast meddela, att Holmgren icke anmält någon från direktionens beslut avvikande mening.

Direktionen över gymnastiska centralinstitutet har i utlåtande den 14 februari 1936 anfört:

Som en allmän anmärkning framhölles med avseende på vissa utgifters storlek i förhållande till motsvarande poster på andra sjukhus, att en dylik jämförelse icke vore tillräckligt upplysande, därest man icke inginge närmare på beskaffenheten av de motprestationer eller varor, som erhöles för utgifterna. Så hade emellertid mestadels ej skett. De sakkunniga hade i stort endast inskränkt sig till en numerisk jämförelse mellan olika utgifts-posters storlek. På grund av det summariska sätt, varpå detta skett, vore det icke möjligt att bilda sig en uppfattning om riktigheten av de sakkunnigas slutsatser, vilka i vissa fall emellertid verkade föga övertygande.

Förslaget, att staten skulle övertaga driften av serafimerlasarettet, ville direktionen livligt tillstyrka, särskilt som dettas egenskap av enskild stiftelse vållat direktionen betydande svårigheter vid samarbetet i fråga om sjukgymnastutbildningen. Skulle ett sådant övertagande komma till stånd, ansåge direktionen, att bestämmelserna om ifrågavarande samarbete måste underkastas vissa förändringar i avsikt att giva centralinstitutet en förmanligare ställning, än vad som vid förhandlingarna med den enskilda stiftelsen kunnat uppnås.

Med avseende på den nu föreliggande frågan om lasarettets stat efter

övertagandet, ville direktionen framhålla önskvärdheten av att gymnastikavdelningen ordnades på motsvarande sätt som lasarettets övriga avdelningar med centralinstitutets lärare som överläkare och med honom underställda underläkare. För överläkaren syntes direktionen samma arvode böra uppföras i staten som till lasarettets övriga överläkare, nämligen 1,000 kronor. Underläkarna borde i löneavseende inpassas i lasarettets lönestat. Då emellertid detta torde erfordra en ändring av det belopp, som tillkomme dem på centralinstitutets stat, och förslag härom för kommande år redan avgivits till riksdagen, ville direktionen hemställa, att frågan om åvägabringande av enhetlighet i detta avseende först upptoges nästa år. För att möjliggöra ett sådant framtida ordnande av lönerna, vore emellertid en föreskrift om att tjänsterna tills vidare endast finge tillsättas på ett år nödvändig.

Stockholms stadsfullmäktige hava i utlåtande den 17 februari 1936 anført:

De sakkunnigas förslag, till den del detsamma avsåge lasarettets inordnande under en gemensam förvaltning med karolinska sjukhuset samt statens övertagande av den sjukvårdande verksamheten därstädes, syntes icke giva anledning till erinran från stadens sida. Den i samband härmed föreslagna löneregleringen för viss lasarettets personal komme visserligen att öka vårddagkostnaden och följaktligen också stadens bidrag, men då den föreslagna löneregleringen icke kunde anses oskäligen, torde icke heller denna del av förslaget böra föranleda någon erinran. Därest åtgärder ansåges böra vidtagas i syfte att åstadkomma likformighet mellan serafimerlasarettet och karolinska sjukhuset i avseende å vårdavgifter och driftbidrag, borde detta icke få ske på bekostnad av de staden i avtalet mellan staden och lasarettet tillförsäkrade förmånerna.

Stockholms läns landstings förvaltningsutskott har i utlåtande den 13 februari 1936 yttrat:

Vad till en början beträffade den verkställda utredningen rörande serafimerlasarettets ekonomi, ville utskottet framhålla, att denna utredning varit i åtskilliga hänseenden klarläggande rörande de ofta nog invecklade frågorna beträffande lasarettets ekonomiska förhållanden. Utskottet hade därvid funnit, att inkomsterna från lasarettets polikliniska verksamhet i betydande utsträckning disponerats för ändamål, till vilka landstinget enligt gällande avtal icke varit förpliktat bidra. Landstinget hade emellertid fått vidkännas andel i bruttokostnaderna för såväl den egentliga lasarettsvården som den polikliniska verksamheten. Utskottet hade i samråd med lasarettets direktion upptagit underhandlingar rörande reglerandet av dessa frågor. Av de sakkunnigas utredning framginge emellertid, att ett genomförande av deras förslag skulle komma att för framtiden ordna dessa angelägenheter på ett mera tillfredsställande sätt.

Vidkommande därefter spörsmålet om en samorganisation av serafimerlasarettet med karolinska sjukhuset hade förvaltningsutskottet måst finna en dylik anordning vara i flera hänseenden till fördel, framförallt med hänsyn till att därigenom såväl för landstinget som för länets innevånare mera ändamålsenliga anordningar skulle möjliggöras, då det gällde ordnandet av sjukvården i länet. Även i ekonomiskt hänseende skulle en icke oväsentlig förenkling kunna vinnas. Förutsättningen för detta torde emellertid vara att, såsom de sakkunniga anført, en jämkning skedde i de nu gällande

avtalen mellan serafimerlasarettet och karolinska sjukhuset å ena sidan samt landstinget å andra sidan. Huru detta i detalj borde ordnas, ansåge sig utskottet icke vara berett att nu yttra sig om, men utginge från att underhandlingar härom komme att i sinom tid upptagas. Utskottet ville jämväl uttala sin anslutning till det av de sakkunniga upptagna förslaget att åstadkomma gemensamma bestämmelser i ovannämnda avtal.

Vid de underhandlingar, som i ovan angivna hänseenden torde komma att, därest de sakkunnigas förslag i dess principiella delar godkändes, upptagas mellan representanter för staten och landstinget, syntes även böra komma under prövning, huruvida icke en något vidgad representation i en blivande gemensam direktions för karolinska sjukhuset jämte serafimerlasarettet borde inrymmas åt landstinget.

Landstinget hade i sin stat för innevarande år ansett sig böra beräkna medel för genomförandet av den löneroglering för vid serafimerlasarettet anställd personal, som av statsmakterna ställts i utsikt. Utan att ingå på några detaljer i lönerogleringsförslaget funne sig förvaltningsutskottet kunna ansluta sig till de allmänna grundsatsar, som varit vägledande vid dess uppgörande.

I övrigt funne förvaltningsutskottet icke anledning att närmare uttala sig rörande de framlagda förslagen.

Riksräkenskapsverket har i utlåtande den 3 februari 1936 förklarar sig kunna i princip biträda, vad de sakkunniga förordat i fråga om serafimerlasarettets blivande ställning och verksamhet. Däremot syntes vissa erinringar kunna göras mot det av de sakkunniga framlagda förslaget beträffande enskilda delar av serafimerlasarettets organisation.

De sakkunniga hade bland annat uttalat, att konsekvensen av statens övertagande av driften av serafimerlasarettet måste bliva, att löneförmånerna för all personal vid lasarettet skulle anpassas till det statliga lönesystemet. Denna enligt riksräkenskapsverkets uppfattning riktiga grundsats hade de sakkunniga dock endast i begränsad omfattning följt vid framläggandet av förslag till löneroglering för viss lasarettets personal. Beträffande de vid lasarettet anställda underordnade läkarna hade sålunda föreslagits, att dessa läkare ifråga om avlöningsbelopp skulle inordnas i den statliga löneplanen för extra tjänstemän men att de i övrigt — även arvodister — skulle åtnjuta förmåner som extra ordinarie tjänstemän. Såsom skäl för att den underordnade läkarpersonalen skulle jämsställas med extra tjänstemän hade de sakkunniga anført, att det icke syntes lämpligt att ålägga denna personal att betala pensionsavgifter. Att på ifrågavarande personal tillämpa regler för såväl extra ordinarie som extra tjänstemän, syntes riksräkenskapsverket vara föga rationellt, i all synnerhet som särskilda semesterbestämmelser skulle gälla. Av den förebragta utredningen hade riksräkenskapsverket i varje fall icke övertygats om lämpligheten av ett dylikt blandssystem. Utan att vilja framlägga något direkt förslag ville dock riksräkenskapsverket ifrågasätta, om ej dessa läkares ställning i lönehänseende borde anordnas på så sätt, att läkarna i enlighet med de i 2 och 23 §§ kungörelsen den 15 juni 1935 (nr 397) angivna principerna uppdelades i dels extra ordinarie, dels ock extra tjänstemän.

I betänkandet hade vidare beträffande de underordnade läkarnas löneförmåner föreslagits *dels* att jourpenningar borde inräknas i löneförmå-

nera, dels ock att personalen å röntgenavdelningen skulle äga rätt att uppbära viss andel av avgifter för röntgenundersökningar av sådana från polikliniken remitterade patienter, å vilka lagen om försäkring för olycksfall i arbete ägde tillämpning. Någon utredning angående storleken av de belopp, som sålunda skulle tillkomma vederbörande befattningshavare, hade dock ej framlagts och ej heller framginge av den förebragta utredningen, huruvida och i vad mån hänsyn tagits till dessa inkomster vid bestämmandet av lönebeloppen för ifrågavarande läkare. Vidare framhåller ämbetsverket i detta sammanhang, att några bestämmelser ej funnes, om och i vad mån underläkare och amanuenser skulle äga rätt att uppbära ersättning från patienter, som vårdades å lasarettet. Enligt riksräkenskapsverkets uppfattning torde utredning i ovan angivna hänseenden böra föreligga, innan ställning kunde tagas till ifrågavarande läkares inordnande i de för statens tjänstemän gällande löneplanerna.

Riksräkenskapsverket har vidare i sitt utlåtande framfört vissa erinringar mot de sakkunnigas förslag till stater för serafimerlasarettet, i vilka hänseenden i det efterföljande redogörelse lämnas för ämbetsverkets utlåtande.

Statskontoret har i utlåtande den 29 februari 1936 anfört:

Utgifter för ombyggnadsarbeten och nyanskaffning under budgetåren 1927/1928—1933/1934 hade uppgått till mycket betydande belopp. Sålunda hade ombyggnadsarbeten, vilka finansierats genom upplåning, verkstälts under nämnda tidsperiod för en sammanlagd kostnad av i runt tal 4,100,000 kronor. Å de upptagna lånen hade per den 1 juli 1934 avbetalats i runt tal 700,000 kronor. Vid nämnda tidpunkt återstod sålunda en kapitalskuld av 3,400,000 kronor, liggande dels i ett amorteringslån hos pensionsstyrelsen på ungefär 3,000,000 kronor, dels i ett liknande lån hos Stockholms läns sparbank på i runt tal 400,000 kronor.

Kostnaderna för nyanskaffning av instrument m. m. under samma tidsperiod utgjorde i runt tal 350,000 kronor, av vilket belopp 270,000 kronor likviderats med tillgängliga medel, medan återstoden, 80,000 kronor, i räkenskaperna avförts såsom »budgetförskott».

Å ovanberörda för ombyggnadsarbeten och nyanskaffning uppkomna kapitalskuld avbetalades alltså under nyssnämnda tidsperiod utan anlåtande av kapitaltillgångar sammanlagt (700,000 + 270,000 =) 970,000 kronor, medan 80,000 kronor av fonderade medel i avvaktan på täckning i annan ordning använts för sådant ändamål.

Samtidigt med att visst kapitalbelopp — per den 1 juli 1934 i runt tal 150,000 kronor — i avvaktan på framtida täckning tagits i anspråk för utgiftsbetalning, hade viss kapitalisering av inkomster ägt rum för stiftelsens räkning. Sålunda hade vissa inkomster från poliklinikerna till sammanlagt något över 100,000 kronor fonderats. Vidare hade avkastningen från en stiftelsen tillhörig fastighet, Pilträdet nr 2, 3 och 4, avsatts över 100,000 kronor till en fond för större reparationer.

Berörda kapitalkonsumtion på 150,000 kronor motsvarades alltså av viss fondering av inkomster. Statskontoret ville gärna medgiva, att en dylik fondering för framtida behov i och för sig kunde vara önskvärd och påkallad. Lämpligheten av att under den för lasarettet i ekonomiskt hänse-

ende ansträngande ombyggnadsperioden fondera inflytande inkomster i den utsträckning, som skett, syntes emellertid kunna ifrågasättas, särskilt som samtidigt anspråk ställts på statsverket att ytterligare medel måtte anvisas till de s. k. förskottens täckande.

Ämbetsverket ville framhålla, att — såsom de sakkunniga påpekat — i och med att år 1937 det med inkomster från poliklinikerna amorterade länet i Stockholms läns sparbank komme att slutbetalas, inkomsterna från poliklinikerna — under förutsättning att dessa inkomstmedel i huvudsak komme att inflyta med oförändrade belopp — skulle i det närmaste motsvara poliklinikernas driftkostnader, om inkomstmedlen kunde disponeras för detta ändamål. I så fall skulle poliklinikerna icke i framtiden komma att tynga lasarettets ekonomi.

Förslaget beträffande lasarettets framtida ställning och verksamhet innebure, att staten på vissa närmare angivna villkor skulle övertaga den sjukvårdande verksamheten vid lasarettet samt i fortsättningen handhava densamma i gemensam regi med karolinska sjukhuset. De båda sjukhusen skulle sålunda erhålla samma direktions och om möjligt en likartad reglering av förefintliga avtal med kommun och landsting, varjämte patientavgifterna skulle avvägas på i huvudsak enahanda sätt. Mot vad sålunda föreslagits hade statskontoret i princip intet att erinra. Genom serafimerlasarettets förstatligande och de i övrigt föreslagna anordningarna vunno staten full kontroll över medelsförvaltningen samt skapades erforderliga förutsättningar för det önskvärda nära samarbetet med karolinska sjukhuset.

De sakkunnigas förslag till avtal mellan staten och stiftelsen kunde statskontoret i princip biträda, varvid ämbetsverket dock ville göra följande påpekanden.

Enligt vad som föreslagits skulle stiftelsen till staten upplåta den egentliga lasarettfastigheten, Pilträdet nr 8, för bedrivande av sjukvård och undervisning. Stiftelsens fastighet Pilträdet nr 2, 3 och 4 skulle däremot kvarbliva under stiftelsens egen förvaltning. De bostadslägenheter och andra lokaler, som för närvarande i sistnämnda fastighet vore tagna i anspråk för driften, skulle i likhet med vad nu vore förhållandet upplåtas till lasarettet mot särskild hyresersättning. I gengäld för dispositionsrätten till huvudfastigheten skulle staten övertaga stiftelsens ansvar för räntor och amorteringar på de lån, som av lasarettet upptagits för den nyligen avslutade ombyggnaden.

Såvitt statskontoret kunnat finna, skulle staten alltså tillerkännas allenast nyttjanderätt till lasarettfastigheten, så länge driften därstädes upprätthölles, medan den äganderätt, som stiftelsen för närvarande kunde hava till lasarettfastigheten, icke skulle överlåtas på staten. Komme i framtiden en förflyttning av serafimerlasarettet till karolinska sjukhuset eller till annan plats att genomföras, skulle staten näppeligen kunna på avtalet grunda någon rätt till fastigheten, oaktat staten skulle ikläda sig ansvaret för de betydande lån, som upptagits. Ämbetsverket, som icke funne förslaget på denna punkt fullt tillfredsställande, ville här förorda en jämkning.

Staten skulle vidare övertaga de rättigheter och ikläda sig de förpliktelser, som förefunnes på grund av avtal mellan stiftelsen å ena sidan samt Stockholms stad och Stockholms län å den andra. I annat sammanhang framhölle de sakkunniga, att sistnämnda avtal borde bringas till överens-

stämmelse med motsvarande avtal mellan karolinska sjukhuset samt staden och länet. Ämbetsverket ville understryka vikten av att så skedde.

Det hade vidare föreslagits ett stadgande, att stiftelsen skulle ställa »för sjukvårdsändamål disponibel del av avkastningen på sitt fondkapital till statens förfogande för täckande av kostnad för sjukvården». Ämbetsverket ville föreslå, att denna punkt jämkades på sådant sätt, att därav tydligare framginge, att all avkastning av det under stiftelsens förvaltning stående fondkapitalet, som ej vore erforderlig för vidmakthållande av stiftelsens fasta egendom, skulle för täckande av kostnader för lasarettets drift ställas till statens förfogande, där ej annat föranleddes av direkt stadgande i donationsvillkoren för stiftelsens fonder.

I likhet med de sakkunniga ansåg statskontoret det önskvärt, att åt den för karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet gemensamma direktionen jämväl anförtroddes ledningen av stiftelsen serafimerlasarettet.

De sakkunniga hade tillika framlagt förslag till löneroglering för befattningshavarna vid serafimerlasarettet, avseende såväl underordnade läkare som sjukvårds-, kontors- och ekonomipersonal. Statskontoret, som delade de sakkunnigas mening, att ett förstatligande av serafimerlasarettet borde medföra, att bestämmelserna i statens gällande avlöningsreglementen bleve tillämpliga å personalen, funne vad de sakkunniga i sådant avseende föreslagit utgöra en god utgångspunkt för åvägabringande av en reglering. Ämbetsverket ville emellertid fästa uppmärksamheten vid att — med undantag i stort sett för sinnessjukhusen — någon statligt anställd sjukhuspersonal hittills icke funnits, samt att, när det gällde reglering av löneställning och tjänstevillkor för personal av de kategorier, varom här vore fråga, i ett flertal hänseenden säregna förhållanden vore för handen, vilka påkallade uppmärksamhet. Innan en tillämpning av de statliga lönebestämmelserna på detta område genomfördes, torde på grund härav en närmare utredning, som toge hänsyn till dylika särförhållanden, böra företagas. Med det intima samband, som vore avsett att komma till stånd mellan karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet, torde det därvid ock vara av synnerlig vikt, att personalbestånd och lönesättning avpassades med beaktande av behov och förhållanden vid såväl den ena som den andra av nämnda sjukvårdsanstalter, liksom ock givetvis annat tillgängligt jämförelsematerial borde vederbörligen beaktas.

Statskontoret kunde således icke förorda, att den ifrågasatta lönerogleringen för serafimerlasarettets personal med tillhörande inordnande av nämnda personal i det statliga lönesystemet nu komme till stånd. Vid sådant förhållande syntes den av 1935 års riksdag beslutade provisoriska avlöningsförhöjningen för lasarettets personal, för vars genomförande ett belopp av 60,000 kronor av statsmedel ställdes till lasarettets förfogande för budgetåret 1935/1936, böra bliva bestående under ytterligare något år framåt. Statskontoret funne en dylik anordning så mycket naturligare som de sakkunniga själva knappast syntes hava förutsatt, att statens formella övertagande av lasarettets drift skulle äga rum redan från och med nästkommande budgetår.

Skulle emellertid skäl anses föreligga att redan nu tillerkänna lasarettets personal ytterligare förbättring i löneställningen utöver vad som följde av fjolårets riksdags beslut i ärendet, syntes detta enligt ämbetsverkets mening böra ske genom en ökning av det till provisorisk avlöningsförhöjning

anvisade beloppet, varvid en uttrycklig förutsättning borde vara, att de jämkningar i nu utgående avlöningar, som därigenom skulle komma att möjliggöras, icke finge inverka på den slutliga lönesättningen för befattningshavarna vid lasarettet.

Vad slutligen anginge frågan om förändrad statuppställning för serafimerlasarettet samt de framlagda förslagen till avlönings- och omkostnadsstater anslöte sig ämbetsverket i huvudsak till vad riksräkenskapsverket i sådant hänseende enligt det efterföljande anförde.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd har i utlåtande den 3 mars 1936 biträtt förslaget om anpassning av lönesystemet vid lasarettet efter det statliga men har anförde vissa detaljerinringar mot detsamma. Vidare har nämnden påpekat, att vissa av nämnden berörda pensionsfrågor tarvade förnyad prövning. Vid nämndens utlåtande äro fogade två särskilda yttranden, av vilka det ena, avgivet av herrar J. A. Reinwall och G. A. Englund, innebär, att lönerna för sjukvårds-, kontors- och ekonomipersonalen icke borde bindas vid statlig löneplan.

Serafimerlasarettets anslagsbehov för budgetåret 1936/1937. För innevarande budgetår har till serafimerlasarettet anvisats ett anslag av 685,000 kronor, vilket jämlikt beslut av Kungl. Maj:t den 21 augusti 1935 disponeras på följande sätt:

1. Vissa ersättningar till serafimerlasarettet	kronor	73,850
2. Understöd till serafimerlasarettet	»	526,150
3. Provisorisk avlöningsförhöjning till viss personal vid serafimerlasarettet	»	60,000
4. Bestridande av kostnaderna för utbildning av sjukgymnaster	»	25,000
		<hr/>
	Summa kronor	685,000

Beträffande fördelningen av posterna 1 och 4 hänvisas till statsliggaren för budgetåret 1935/1936, sid. 372.

I skrivelse den 1 oktober 1935 har *direktionen över serafimerlasarettet* gjort framställning om anvisande av anslagsmedel till lasarettet för nästa budgetår. Av nämnda skrivelse inhämtas följande:

Driftutgifter i allmänhet. Summan av för budgetåret 1936/1937 beräknade nettoutgifter för driften, uppgående till 1,707,000 kronor, överstege med omkring 233,000 kronor summan av motsvarande verkliga utgifter för budgetåret 1934/1935 och med omkring 30,000 kronor den beräknade nettosumman för 1935/1936. Toges hänsyn till att i den sistnämnda inginge beräknade utgifter för sjukgymnastutbildningen till ett belopp av 34,300 kronor, bleve skillnaden mellan de beräknade nettoutgiftssummorna för budgetåren 1936/1937 och 1935/1936 omkring 64,000 kronor.

De anförda ökningarna vore väsentligen att hänföra till utgiftstitlarna kosthåll och avlöningar m. m. Sammansloges verkliga, respektive beräknade nettoutgifter på ifrågavarande titlar framkomme följande belopp:

	1934/1935	1935/1936	1936/1937
Kosthåll	310,727	333,000	297,000
Avlöningar m. m.	647,084	792,400	903,961
	Summa kronor		
	957,811	1,125,400	1,200,961
Utgiftssumman för budgetåret 1936/1937			
överstege de båda andra årens med resp.	243,150	75,561	

Summan av de anförda utgiftstitlarna utgjorde i procent av hela netto-utgiftssumman för driften för respektive budgetår 64,98, 68,52, respektive 70,35 procent.

För budgetåret 1936/1937 hade skenbart beräknats en lägre utgift för *kosthållet* än för de båda andra budgetåren. Detta berodde på att i siffrorna för 1934/1935 och 1935/1936 inginge från titeln avlöning omförd kostersättning. Toges hänsyn till denna ändring även för 1934/1935 och 1935/1936 bleve siffrorna för kosthållet följande:

	273,827	289,000	297,000
--	---------	---------	---------

Nettoutgifterna för kosthållet vore sålunda i verkligheten beräknade bliva högre. Den ökning av utgifterna för kosthåll, som direktionen beräknade redan vid ingivande av sina anslagsäskanden för budgetåret 1935/1936 torde att döma av redan inträdd prisstegring, särskilt i fråga om köttvaror, ej hava varit för stor. Försiktigheten torde bjuda att räkna med ytterligare någon stegring av priserna.

Om siffrorna för *avlöningar och pensioner* för budgetåren 1934/1935 och 1935/1936 ökades med ovannämnda belopp för kostersättning, bleve de belopp, som skulle jämföras följande:

	647,084	792,400	
	+ 36,900	+ 44,000	

	683,984	836,400	903,961

Fördelades dessa summor på nedanstående underrubriker underlättades jämförelsen mellan de anförda budgetåren.

Läkare, tjänstemän	131,286	209,465	
		(199,961)	207,969
Övrig personal	542,712	616,433	
		(601,237)	680,846
Pensionärer	9,986	10,502	15,146

Summa kronor	683,984	836,400	
		(811,700)	903,961

Vid jämförelsen borde för 1935/1936 räknas med de inom parentes an-
givna siffrorna. I beräkningarna för sagda budgetår inginge nämligen av-
löning och hyresersättning, som skulle utgå av statsanslag till sjukgym-
nastutbildning, till sammanlagt belopp av 24,700 kronor bland de all-
männa utgifterna under titeln avlöningar etc. Motsvarande utgifter före-

komme icke under 1934/1935 och för 1936/1937 hade de förts särskilda från de allmänna driftutgifterna. Om berörda 24,700 kronor frändroges på det beräknade beloppet under respektive rubriker för budgetåret 1935/1936, framkomme de inom parentes angivna siffrorna. Skillnaden mellan beräknade avlöningar etc. för sistnämnda budgetår och verkliga utgifter för motsvarande ändamål under 1934/1935 bleve då omkring 127,000 kronor, vilken huvudsakligen förklarades genom den planerade löneregleringen för underordnade läkare, syssloman samt viss sjukvårds- och ekonomipersonal. Denna lönereglering beräknades medföra en ökad utgift av omkring 122,000 kronor.

Skillnaden mellan beräknade utgifter för avlöningar och pensioner under budgetåren 1935/1936 och 1936/1937 utgjorde 92,261 kronor, varav för läkare, tjänstemän kronor 8,008
 » övrig personal » 79,609
 » pensionärer » 4,644

Till förklaring härav anfördes följande.

Vad först läkare och tjänstemän beträffade, hade genom Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut lasarettets driftkostnader för sjukvården belastats med avlöning till en biträdande läkare. Innehavaren av berörda tjänst skulle enligt direktionens mening hava avlönats helt från det särskilda statsanslaget till sjukgymnastutbildningen, emedan tjänsten inrättats i samband med ifrågavarande utbildnings förläggande till serafimerlasarettet. Det av Kungl. Maj:t fastställda arvodet vid befattningen utgjorde 4,800 kronor, vartill komme dyrtidstillägg.

I överensstämmelse med sitt förslag i skrivelse till Konungen den 8 juli 1935 hade direktionen i kostnadsberäkningarna för budgetåret 1936/1937 icke medtagit det fyllnadsarvode av 4,500 kronor, som jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 23 maj 1930 utgått till en biträdande överkirurg. Härvid finge direktionen dock anmäla, att, sedan biträdande överkirurgen H. Olivecrona genom sin utnämning till professor vid karolinska institutet numera i realiteten hade ställning såsom överläkare vid lasarettet, fråga uppkommit att anställa annan person såsom biträdande överkirurg. Direktionen hade icke ansett sig kunna taga ståndpunkt till sagda förslag, innan någon tids ytterligare erfarenhet vunnits om arbetet vid den kirurgiska avdelningen under de nya förhållandena.

Någon ändring i antalet läkare och tjänstemän för budgetåret 1936/1937 hade icke av direktionen beslutats. Däremot hade beräknats ökning av dyrtidstillägget med antagande att levnadskostnadsindex komme att stiga till 160. Den ökning av det provisoriska dyrortstillägget, som gällde för innevarande budgetår, hade antagits komma att utgå även nästföljande budgetår. Detta berörde dock endast tre tjänstemän vid lasarettet.

Direktionen hade icke ansett sig kunna underlåta att räkna med genomförande i full utsträckning av den lönereglering för underordnade läkare, syssloman samt viss sjukvårds- och ekonomipersonal, till vilken direktionen senast föregående år begärt Kungl. Maj:ts medverkan och som, efter det 1935 års riksdag beviljat visst anslag, delvis kunnat genomföras. De föreslagna lönebeloppen vore i allt väsentligt oförändrade. En viss ökning av den tidigare beräknade kostnaden uppstode dock för läkarna och sysslomannen dels på grund av det beräknade högre dyrtidstillägget, för sysslomannen jämväl på grund av det särskilda dyrortstillägget, som ovan

nämnts dels på grund av att kostersättning till läkarna beräknats utgå i något större utsträckning än för 1935/1936 beräknades. En större ökning uppkomme dock för sjukvårds- och ekonomipersonalen av skäl, som nedan närmare beröras.

Till vikarier vid sjukdomsfall bland de underordnade läkarna på lasarettets stat hade direktionen beräknat samma belopp för budgetåret 1936/1937 som för 1935/1936, nämligen 1,000 kronor.

Till arvode åt den av lasarettets underläkare, som av direktionen förordnades att vara personalläkare, beräknades även för budgetåret 1936/1937 1,000 kronor, varå dyrtidstillägg likväl ej avsåges skola utgå. Direktionen tillåte sig erinra, att en den 13 februari 1933 hos Kungl. Maj:t gjord framställning om medgivande för direktionen att utbetala dylikt arvode tillstyrktes av medicinalstyrelsen. Ehuru Kungl. Maj:t icke funnit sig böra tillmäta direktionens motivering sådant avseende, att framställningen kunnat bifallas, vågade direktionen likväl ånyo underställa ärendet Kungl. Maj:ts prövning. Direktionen hyste den uppfattningen, att det vore av stor ekonomisk betydelse, att undersökning och vård av den talrika personalen skedde genom en därtill särskilt förordnad läkare och att det därmed förenade betydande arbetet borde skäligen honoreras.

Den beträffande sjukvårds-, kontors- och ekonomipersonalen framträdande ökningen berodde till omkring 18,500 kronor på nyinrättade befattningar. Sålunda hade vid den hjärnkirurgiska avdelningen anställts ytterligare en assistentsköterska för övervakning av nyopererade. Vid röntgenavdelningen hade inrättats en assistentsköterskebefattning. Därigenom bleve det tillgång till en utbildad sköterska för vart och ett av de efter ombyggnaden till antalet fyra röntgenlaboratorierna, vilket både med hänsyn till arbetets risker och de dyrbara apparater och förbrukningsartiklar, som där handhades, funnits ofrånkomligt. Vid polikliniken hade en elev ersatts med ett sköterskebiträde. Sköterskeeleverna hade hittills haft längre arbetstid än sköterskebiträdena och hade ej heller regelbundet kunnat utfå den helt lediga dag i varje vecka, vartill de vore berättigade. Direktionen hade icke ansett försvarligt att låta detta fortgå. För beredande av samma arbetstid och veckoledighet åt eleverna som den, sköterskebiträdena hade, krävdes fyra nya sköterskebiträden och två elever. Från första köksföreståndarinnan och personalens organisation gjorda framställningar om ökning av kökspersonalens antal (två respektive tre personers ökning begärd) hade direktionen såtillvida beaktat, att ett nytt köksbiträde anstälts. Slutligen hade jämlikt Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut avlöningen till en av de två städerskor, som beräknats erforderliga med anledning av sjukgymnastutbildningens förläggande till lasarettet, påförts de allmänna driftkostnaderna för sjukvården.

För nya ålderstillägg till viss personal, dyrtidstillägg för tillfällig personal och andra avlöningskostnader samt hyrda bostäder beräknades en sammanlagd ökning av omkring 11,500 kronor, varav omkring 10,000 kronor på ålderstillägg och dyrtidstillägg. Beträffande dyrtidstillägget anmärktes, att sådant ej skulle utgå till den sjukvårds- och ekonomipersonal, för vilken den mera genomgripande löne regleringen förutsatts. Till övrig här ifrågavarande sjukvårds-, kontors- och ekonomipersonal avsåges dyrtidstillägget fortfarande skola utgå enligt de grunder, som gällde för motsvarande befattningshavare vid Stockholms stads sjukhus. Medan statens dyrtidstillägg vid ett antaget indextal av 160 bleve 12 procent mot 10 procent

vid ett indextal av 156 och 157, stege Stockholms stads rörliga tillägg från 17 procent vid ett indextal av 156 till 18 procent vid 157 och 20 procent vid 160.

Såsom ovan antytts beräknades nu den genomgripande lönerreglering, som förutsatts för viss sjukvårds- och ekonomipersonal, medföra en större kostnad än den föregående år beräknade. Ökningen utgjorde omkring 25,000 kronor. Detta berodde, förutom på vissa förskjutningar i åldersgrupperna, väsentligen på att nu räknats med bruttolöner, medan föregående år räknades med nettolöner, varmed förstås lön efter avdrag för naturaförmåner. Sistnämnda beräkningssätt bleve missvisande, emedan personalen numera i allt större utsträckning bodde och åte utanför lasarettet och i samma mån icke behövde vidkännas avdrag för bostad och kost. Vidare hade för den personal, som åtnjöte bostad och kost in natura, avdragen icke, åtminstone för närvarande, ansetts böra höjas till de belopp, som förutsatts vid de tidigare gjorda jämförelserna med Stockholms stads löneförmåner för motsvarande befattningshavare. De ersättningsbelopp, som de sistnämnda haft att erlagga för mottagna naturaförmåner, vore nämligen föremål för revidering. Därtill komme, att kollektivavtalet vid stadens sjukhus uppsagts av personalens organisation. På grund av anförda omständigheter hade direktionen funnit sig böra räkna med bruttolöner och tillsvidare oförändrade avdrag för naturaförmåner, i den mån sådana utginge.

Den återstående skillnaden mellan beräknade utgifter för avlöning åt sjukvårds-, kontors- och ekonomipersonal hänförde sig till avdrag för naturaförmåner, beroende dels på att avdragen beräknats lika med de för närvarande tillämpade, såsom ovan anförts lägre än de för 1935/1936 beräknade, dels på att personalen torde komma att bo och äta utanför lasarettet i betydligt större utsträckning än för 1935/1936 beräknades.

Till avlöning åt å lasarettets gymnastikavdelning biträdande personal, som anställdes vid sidan av de ordinarie sjukgymnasterna, beräknade direktionen med stöd av Kungl. Maj:ts medgivande den 23 maj 1930 att fortfarande av inflytande inkomster å avdelningen använda 3,000 kronor för år, vilket direktionen, med hänsyn till ett av statskontoret i utlåtande över lasarettets anslagsäskande för budgetåret 1935/1936 gjort uttalande, velat för Kungl. Maj:t framhålla. Direktionen ansåge denna arbetskraft fortfarande behöflig och detta även med hänsyn till den utbildningsmöjlighet, som därigenom kunde beredas för medicine kandidater. Vid anställande av dylik arbetskraft hade direktionen nämligen lämnat företräde åt den, som avlagt medicine kandidatexamen.

En av pensionärerna hade under år 1935 avlidit. Den ökning, som det oaktat beräknades för budgetåret 1936/1937, berodde väsentligen på att tvenne nya pensionärer tillkomme.

Vad *övriga utgiftstitlar* bland de allmänna driftutgifterna beträffade, upptoges nettoutgifterna ungefärligen lika med de verkliga nettoutgifterna under budgetåret 1934/1935 i fråga om läkemedel, mineralvatten m. m., förbandsartiklar, tvätt och renhållning, instrument och apparater samt inventarier av andra slag. Beloppen för de anförda titlarna bleve i allmänhet något lägre än de för budgetåret 1935/1936 med stöd av de verkliga utgifterna under budgetåret 1933/1934 beräknade. Vad anginge läkemedel, torde sänkningen i någon mån motiveras av att antalet vård dagar, som under sistnämnda budgetår var 163,179, för 1934/1935 blev något mindre — 159,906 — och för budgetåret 1936/1937 beräknats till 159,800. Att en

sänkning av antalet vård dagar icke kunde motsvaras helt av sänkta utgifter skulle nedan närmare beröras. Sänkningen av läkemedelskostnaden torde i huvudsak böra tillskrivas sänkta priser. För kläder beräknades en något högre utgift än den verkliga under budgetåret 1934/1935, men lägre än för 1935/1936. Att utgifterna för uppvärmning och belysning kunnat beräknas lägre än den verkliga för 1934/1935 och även lägre än de för 1935/1936 beräknade, berodde väsentligen på att det genom övergången till växelström erhållna lägre priset för elektrisk energi, sedan med övergången förenade utgifter blivit betalda, komme driften tillgodo. Sammalunda vore förhållandet med utgiftstiteln vatten, elektrisk ström för motorer etc.

Till *oförutsedda utgifter m. m.* hade direktionen ansett sig böra upptaga ett mindre belopp. Avsikten därmed vore att bereda möjlighet för direktionen att kunna i någon mån tillmötesgå önskemål att utan tidsutdräkt få i sjukvården tillgodogöra sig framkommande tekniska nyheter. Ägandet av en sådan möjlighet vore av alldeles särskild betydelse vid ett sjukhus, där undervisning bedrevs.

Utgifter för driften av engångskaraktär. Lasarettets tvättinrättning vore icke inbegripen i programmet för den nyligen genomförda ombyggnaden. En utredning angående ombyggnad av tvättinrättningen och moderniseringen av den maskinella utrustningen hade verkställts, men någon ytterligare åtgärd hade direktionen hittills icke ansett sig böra vidtaga. En av de två äldsta tvättmaskinerna, som togs i bruk år 1911, vore emellertid nu så sliten, att den oundgängligen måste ersättas med en ny. Samtidigt avsåg direktionen att kunna anskaffa ett av de två strykpressaggregat, som vid förenämnda utredning ansetts erforderliga.

Vid röntgenavdelningen hade provrats dikteringsapparater av ett par fabrikat. Då sådan apparat visat sig i hög grad underlätta det alltmer ökade arbetet vid avdelningen, så att exempelvis övertidsarbete för skrivbiträdena ej behövt förekomma i samma utsträckning som förut, hade direktionen funnit sig böra upptaga en dylik apparat uti kostnadsberäkningarna för 1936/1937.

Utgifter för sjukgymnastutbildningen. Dessa upptoges till ett totalbelopp, som vore 2,000 kronor högre än det av 1935 års riksdag beviljade anslaget, beroende på att arvode till en biträdande läkare komme att utgå hela året mot endast 10 månader 1935/1936, att dyrtidstillägget beräknats bli högre, att lönereglering beräknats för städer-skan och att utgiften för hyror blivit något högre än den beräknade.

Direktionen ansåge sig i detta sammanhang böra framhålla att viss tvekan uppstått i fråga om benämningen på de nyinrättade läkartjänsterna vid gymnastikavdelningen. I det av Kungl. Maj:t den 31 maj 1935 fastställda avtalet mellan serafimerlasarettet och gymnastiska centralinstitutet sades i 3 § endast »läkare», i de samma dag utfärdade särskilda bestämmelserna »underläkare» och i Kungl. Maj:ts brev den 21 augusti 1935 till statskontoret angående anslag till serafimerlasarettet »biträdande läkare». Direktionen hade i sina framställningar till Kungl. Maj:t om statsanslag såväl för innevarande som nästföljande budgetår använt benämningen biträdande läkare, vilken benämning direktionen funnit mest motiverad med hänsyn till ifrågavarande läkares avlöningsförhållanden och till att de vore närmast jämförliga med de biträdande läkarna vid polikliniken.

Inkomster motsvarande driftutgifter. *Sjukvårdsvgifter från direkt betalande patienter* utginge enligt av Kungl. Maj:t den 13

januari 1923 fastställda taxor. Med hänsyn till de alltmer stegrade kostnaderna för vården kunde en höjning av vårdavgifterna icke anses opåskad. Direktionen hade dock icke velat föreslå en sådan åtgärd. En av anledningarna därtill vore att Stockholms stad och Stockholms län, vilka torde få betraktas som lasarettets naturliga sjukvårdsområde, icke vidtagit någon åtgärd för höjning av vårdavgifterna vid sina sjukhus. (Vårddagarna å serafimerlasarettet för patienter från Stockholms stad och Stockholms län utgjorde för budgetåret 1933/1934 64,7 procent och för 1934/1935 62,3 procent av hela antalet.) En höjning av vårdavgiften för i allmänt rum vårdade sjuka från Stockholm kunde för övrigt enligt gällande sjukvårdsavtal icke genomföras utan stadsfullmäktiges medgivande. Tillämpandet av en högre avgift för direkt betalande sjuka från andra delar av riket än för patienter från Stockholms stad och Stockholms län skulle innebära brytande av en hävdvunnen princip, till vilken direktionen, åtminstone för närvarande, icke ansåge sig böra taga initiativ. Ett avsteg från denna princip hade emellertid skett för en annan kategori patienter, nämligen de medellösa. Direktionen hade ansett sig förpliktad, att beträffande patienter från andra orter än Stockholms stad och Stockholms län, då vården bekostats av fattigvårdsstyrelse eller barnavårdsnämnd, följa de bestämmelser, som Kungl. Maj:t i sådant avseende utfärdat, och vilka stadgat en avgift av 4 kronor 50 öre per dag mot 2 kronor 50 öre för direkt betalande sjuka. Ifrågavarande högre avgifter började tillämpas år 1927, och vårddagarna för sådana sjuka uppginge under tiden $\frac{1}{1} - \frac{30}{6}$ till 8,080. Under budgetåret 1927/1928 var motsvarande antal vård dagar 14,774 och under senast förflutna budgetår 12,074. Därest lasarettet under sistnämnda budgetår för berörda patienter hade tillämnat en taxa av 2 kronor 50 öre per dag, skulle en inkomstminskning av omkring 24,000 kronor och ett motsvarande ökat behov av statsanslag blivit följden. Direktionen hade vid beräkning av sjukvårdsavgifterna för budgetåret 1936/1937 förutsatt, att ifrågavarande Kungl. Maj:ts förordning, som för närvarande torde vara under revidering, komme att förnyas.

Sjukvårdsavgifter enligt avtal med Stockholms stad och Stockholms län grundade sig på utgifterna för sjukvården. En stegring av utgifterna medförde därför i allmänhet proportionell ökning av Stockholms stads och Stockholms läns avgifter. Att detta för 1936/1937 icke bleve fallet vore beroende på att direktionen i fråga om sjuka från Stockholms stad icke vågat för 1936/1937 räkna med så stort antal vård dagar som det för 1935/1936 beräknade utan stannat vid en siffra, som vore överensstämmande med verkliga antalet för senast förflutna budgetår.

Den dagkostnad, på vilken avgifterna från Stockholms stad och Stockholms län skulle grundas, beräknades för budgetåret 1936/1937 bliva kronor 10:4577; motsvarande siffra var för 1933/1934 kronor 8:7644, för 1934/1935 kronor 9:0024 och beräknades för 1935/1936 till kronor 9:85. Före uträkningen av ifrågavarande dagkostnad skedde vissa avdrag. Den dagkostnad, som uträknades enligt medicinalstyrelsens formulär för lasarettets årsrapport var för 1933/1934 9 kronor 3 öre, för 1934/1935 9 kronor 26 öre, beräknades för 1935/1936 till 10 kronor 12 öre och för 1936/1937 till 10 kronor 74 öre. En betydande stegring i kostnaden per vård dag föreläge alltså, i huvudsak beroende på ökade utgifter för avlöning och kost. Bidragande orsak till dagkostnadens stegring vore, att vård dagarna för inneliggande sjuka minskats utan att utgifterna kunnat i motsvarande grad minskas. Detta vore

icke heller möjligt. En del utgiftstitlar, såsom exempelvis fastighetens underhåll, uppvärmning och belysning påverkades praktiskt taget ej, så länge nedgången i vårddagarnas antal ej föranledde stängning av avdelningar. Antalet intagna patienter var budgetåret 1933/1934 7,266 och vårddagarna 163,179. Motsvarande siffror vore för budgetåret 1934/1935 7,268 och 159,906. Då de största utgifterna för en patient i allmänhet uppkomme under tiden närmast efter intagningen, innebure detta självfallet en stegring i medelkostnaden per vårddag under här ovan anförda förhållanden. Att under dessa förhållanden någon minskad personalkostnad ej heller kunde påräknas torde vara uppenbart. Stockholms stads anslag till polikliniken beräknades utgå med oförändrat belopp.

Statsanslag. Det för täckande av skillnaden mellan utgifter för sjukvården och inkomster av annan art än statsanslag erforderliga beloppet utgjorde för budgetåret 1934/1935 546,528 kronor 56 öre, beräknades för budgetåret 1935/1936 till 625,442 kronor och beräknades för budgetåret 1936/1937 bliva 688,800 kronor. Av det för budgetåret 1934/1935 erforderliga beloppet hade direktionen emellertid nödgats förskottera en så betydande del som 77,663 kronor. Med utgångspunkt från hårt pressade utgiftsberäkningar hade direktionen hemställt om ett statsanslag för sistnämnda budgetår av — förutom det ordinarie anslaget å 120,750 kronor — 510,000 kronor, inalles sålunda 630,750 kronor. Därmed skulle emellertid bestridas ej blott ovanberörda skillnad mellan utgifter och inkomster för sjukvården utan också statens andel i annuitet på det hos pensionsstyrelsen upptagna lånet för ombyggnaden. Kungl. Maj:t och riksdagen beviljade emellertid utöver det ordinarie anslaget endast 475,000 kronor, eller inalles 595,750 kronor. Sedan från detta anslag täckts ovan omnämnda annuitetsandel — 126,885 kronor — återstod till täckande av driftkostnader för sjukvården under sagda budgetår (546,528 kronor) allenast 468,865 kronor. Den av Kungl. Maj:t gjorda beskringen av lasarettets anslagsäskande — 35,000 kronor — skulle antingen hava motsvarats av en inkomstökning av annat slag eller också av en utgiftsminskning på omkring 60,000 kronor. En sådan utgiftsminskning hade direktionen ej kunnat åstadkomma. De verkliga utgifterna för sjukvården blevo i stället högre än de beräknade. Stegringen inskränkte sig dock till 8,330 kronor eller icke fullt 0,6 procent. Inkomsterna blevo omkring 31,400 kronor lägre än de beräknade, väsentligen beroende på att beläggningen på Stockholms stads och Stockholms läns platser blev nära 8,000 dagar mindre än beräknat. För dessa vårddagar skulle nämligen av Stockholms stad och Stockholms län hava erlagts omkring 62 procent av skillnaden mellan vanlig legosängsavgift och verkliga medelkostnaden för dag. Då denna inkomst uteblev, inträdde i stället en motsvarande ökning av lasarettets behov av statsmedel. Till ökningen i behovet av statsmedel bidrog också, att ränteinkomsterna med omkring 4,000 kronor understego de beräknade. Att direktionen nödgats göra ett så stort budgetförskott som 77,663 kronor berodde sålunda i huvudsak dels på att tillräckliga medel icke av statsmakterna ställts till förfogande för täckande av det lågt beräknade anslagsbehovet, dels på att inkomsterna, genom omständigheter över vilka direktionen icke kunnat råda, blivit mindre än beräknat.

Av direktionen gjorda budgetförskott, som ännu icke blivit täckta, utgjorde den 30 juni 1935 icke mindre än 229,426 kronor 73 öre. Då direktionsens anslagsäskande för budgetåret 1935/1936 i verkligheten beskurits ännu

kraftigare än för budgetåret 1934/1935 nödgades direktionen redan nu framhålla, att sannolikt minst lika stort budgetförskott måste göras under 1935/1936 som under 1934/1935. Direktionen vågade uttala en förhoppning, att Kungl. Maj:t skulle finna möjligt föreslå 1936 års riksdag att täcka de av lasarettet gjorda budgetförskotten. Direktionen tilläte sig ännu en gång framhålla, att Stockholms stad och Stockholms län i den utsträckning, avtalen stadgade fullgjort en mot ovanberörda budgetförskott svarande prestation, vilket torde utgöra ytterligare ett skäl för att statsverket skulle täcka den del av ifrågavarande utgift, som komme på lasarettet såsom den andra avtalsslutande parten.

Lasarettets ekonomiska ställning hade nämligen sedan en lång följd av år varit sådan, att dess egna disponibla tillgångar av fondmedel icke möjliggjort bidrag till driftens uppehållande med mer än en ringa del av det belopp, som måst krävas av staten — för senaste budgetår 36,896 kronor mot 546,528 kronor.

Till *driftkostnader av engångskaraktär* beräknades Stockholms stad, under förutsättning av tidigare nämnd beläggning av dess vårdplatser i ungefär samma omfattning som under budgetåret 1934/1935, komma att bidra med omkring 3,200 kronor och Stockholms län under enahanda förhållanden 2,800 kronor.

De till 27,000 kronor beräknade *kostnaderna för sjukgymnastutbildningen* torde helt böra täckas av staten.

Utgifterna för räntor och amorteringar på de för ombyggnadsarbetenas genomförande upptagna lånen ävensom beräknade inkomster till täckande därav framginge av en vid direktionens skrivelse fogad bilaga, som återgives här nedan. På det i Stockholms läns sparbank upptagna lånet, ursprungligen 600,000 kronor, skulle sista amorteringen äga rum den 30 juni 1937. Detta lån hade helt förräntats och amorterats med från lasarettets poliklinik influtna, fonderade avgifter. Huru dessa avgifter i fortsättningen skulle användas, vore direktionen icke nu beredd att uttala sig om i annan mån, än att de syntes böra i första hand användas till täckande av driftkostnader för polikliniken. Dessa vore betydande och tyngde lasarettets allmänna driftutgifter i sådan omfattning, att medeldagkostnaden för inneliggande sjuka bleve i hög grad påverkad och missvisande. Då denna fråga torde komma att beröras vid utredningen om serafimerlasarettets ställning och verksamhet, funne direktionen icke anledning att för närvarande gå närmare in på densamma.

Direktionen har i sin ovannämnda skrivelse åberopat vissa vid skrivelsen fogade tabellariska sammanställningar, av vilka såsom bilagor vid denna proposition i sammandrag återgivas en tablå över utgifter vid serafimerlasarettet (*bilaga D*), en tablå över inkomster vid serafimerlasarettet (*bilaga E*) samt en tablå över utgifter och inkomster vid serafimerlasarettet för ränta och amortering å ombyggnadslånen ävensom uppgift om budgetförskott (*bilaga F*).

Med åberopande av vad av direktionen enligt det ovanstående anförts och av innehållet i nämnda bilagor har direktionen hemställt, att Kungl. Maj:t ville föreslå 1936 års riksdag att anvisa följande anslag till serafimerlasarettet för budgetåret 1936/1937, nämligen till ersättningar och under-

stöd 698,300 kronor, till sjukgymnastutbildning 27,000 kronor, till annuitet å det hos pensionsstyrelsen upptagna lånet för ombyggnaden 127,000 kronor samt till ersättande av de budgetförskott, lasarettet gjort till och med den 30 juni 1935 229,427 kronor, eller tillhoppa 1,081,727 kronor.

Statskontoret anförde i utlåtande den 23 november 1935 över direktionsens berörda anslagsäskanden bland annat följande:

Direktionen hade beräknat lasarettets anslagsbehov för nästa budgetår till belopp och efter fördelning, som i flera avseenden skilde sig från vad som av Kungl. Maj:t fastställts i brev den 21 augusti 1935 för budgetåret 1935/1936. För att möjliggöra en jämförelse mellan nu utgående anslag och föreliggande anslagsäskanden för budgetåret 1936/1937 hade statskontoret under hand införskaffat vissa uppgifter angående anslagsberäkningen för nämnda budgetår. På grundval av dessa uppgifter hade statskontoret uppgjort nedan intagna sammanställning:

	Äskat anslag 1935/1936	Beviljat anslag 1935/1936	Äskat anslag 1936/1937
1. Vissa ersättningar	73,850:—	73,850:—	73,850:—
2. Understöd	603,588:—	526,150:—	661,048:—
3. (Provisorisk) avlöningsförhöjning	71,959:—	60,000:—	90,402:—
4. Bestridande av kostnader för sjukgymnastutbildning	34,300:—	25,000:—	27,000:—
5. Budgetförskott	151,763:47	—	229,427:—
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Summa kronor	935,460:47	685,000:—	1,081,727:—

Den av serafimerlasarettet ifrågasatta ökningen av anslagsposten till »understöd», (661,048 — 526,150 =) 134,898 kronor, hänförde sig till följande utgiftsändamål:

1. Nettobeskränning av anslagsäskandena för budgetåret 1935/1936 (65,055 — 3,750 =)	61,305
2. Nyanskaffning	9,500
3. Ökade medel till annuitet (127,000 — 123,955 =)	3,045
4. Ökade utgifter för staten på grund av minskad beläggning å Stockholms stads och läns platser	23,271
5. Ökade dyrtidstillägg m. m. till läkare och tjänstemän (4,840 — 3,318 =)	1,522
6. Ökning för pensioner	2,809
7. Nya befattningar	11,600
8. Ålderstillägg och dyrtidstillägg till viss personal	6,958
9. Skillnad i avdrag för naturaförmåner	14,888
	<hr/>
Summa kronor	134,898

Stegringen av beräknade utgifter för avlöningsförhöjning till viss personal vid lasarettet, (90,402 — 60,000 =) 30,402 kronor, syntes fördela sig på följande delposter:

1. Skillnad mellan äskat och beviljat anslag 1935/1936	11,959
2. Ytterligare kostnad för biträdespersonalens lönerreglering	15,125
3. Ökning för avlöningar till läkare och tjänstemän	3,318
	<hr/>
Summa kronor	30,402

I avvaktan på slutförandet av den då pågående utredningen angående serafimerlasarettets ekonomi och därmed sammanhängande förhållanden, syntes det ämbetsverket, att man icke borde företaga några ändringar vare sig i dispositionen av anslaget eller beträffande anslagsbeloppets storlek, då eljest utredningen skulle kunna föregripas. Alldeles särskilt funne statskontoret det uteslutet att i nuvarande läge tillstyrka några anslagshöjningar. Med hänsyn härtill hade ämbetsverket icke ansett sig för närvarande böra upptaga till övervägande de olika spörsmål, lasarettsdirektionen framlagt i samband med anslagsäskandena.

Av samma skäl föranledde ett till statskontoret överlämnat yttrande från gymnastiska centralinstitutets direktion över ifrågavarande anslagsäskanden icke något särskilt uttalande från statskontorets sida.

I berörda utlåtande, vilket avgavs den 13 november 1935, hade *direktionen över gymnastiska centralinstitutet* yttrat:

Till att börja med ville direktionen hemställa, att benämningen för de underordnade läkare, som begärdes för gymnastikavdelningen, måtte ändras från biträdande läkare till underläkare. På grund av svårigheten att nå en överenskommelse med serafimerlasarettets direktion, hade direktionen varit nödsakad att i ogynnsammaste fall räkna med att dess lärare i sjukgymnastik ej skulle få överläkarställning på lasarettets gymnastikavdelning, utan endast få undervisa där, och hade med hänsyn härtill för sjukvårdens bestridande begärt tvenne biträdande läkare med mera självständig ställning. Sedermera hade emellertid Kungl. Maj:t den 31 maj 1935 bestämt, att institutets lärare skulle bli överläkare å gymnastikavdelningen, och som en nödig följd av detta hade genom samma beslut de bägge underordnade läkartjänsterna vid avdelningen förändrats till underläkartjänster. Emellertid hade tjänsterna i fråga i nädigt brev den 21 augusti 1935 angående anslag till understöd och ersättningar till serafimerlasarettet kommit att betecknas som biträdande läkartjänster, en beteckning, som i fortsättningen förordats av lasarettsdirektionen i dess skrivelse. Gymnastiska centralinstitutets direktion finge emellertid hemställa, att tjänsterna bleve betecknade som underläkartjänster.

Dessa underläkartjänster hade enligt institutsdirektionens mening en mycket betydande uppgift att fylla i sjukgymnastikens utveckling i landet genom att vara utbildningsplatser för yngre läkare, vilka önskade utbilda sig i sjukgymnastik. Dylika platser hade hittills saknats i detta läroämne, i motsats till vad fallet varit inom andra grenar av läkekonsten. Det syntes direktionen därför vara av allra största vikt, att denna deras karaktär av utbildningsplatser icke förvanskades. Detta skedde emellertid, om man tilläte innehavarna att förena dessa tjänster med andra uppdrag eller med utövande av enskild läkarpraktik. Rätt att medgiva tillstånd att förena ifrågavarande läkartjänster med andra arbetsuppgifter tillkomme enligt nu gällande bestämmelser direktionen över serafimerlasarettet. För tillvaratagande av sjukgymnastikens intressen i detta avseende syntes det emellertid direktionen vara nödigt, att tillståndet ifråga gjordes beroende jämväl av medgivande från direktionen över centralinstitutet eller, om detta ej ansåges lämpligt, att Kungl. Maj:t ville som villkor för utgivande av lön till ifrågavarande befattningshavare föreskriva, att med befattningarna icke finge förenas annat uppdrag eller läkarpraktik.

Lasarettsdirektionen begärde, att till avlöning av personal, som utöver de ordinarie sjukgymnasterna anställdes å gymnastikavdelningen, få disponera 3,000 kronor av de å avdelningen inflytande inkomsterna. Som skäl härför åberopades, att därigenom ökade utbildningsmöjligheter kunde beredas medicine kandidater. I betraktande av dels den omständigheten, att antalet sjukgymnaster höjts från fyra till sex och att tjugo sjukgymnastelever numera stode till avdelningens förfogande, dels den omständigheten att genom inrättande av en särskild sjukgymnastikkurs för medicine kandidater och ordnande av tvenne utbildningsplatser vid avdelningen utbildningsmöjligheterna tillräckligt tillgodosetts, tillåte sig direktionen påpeka, att detta belopp torde kunna inbesparas.

I fråga om nämnda gymnastikassistentbefattning har *kanslern för rikets universitet* i utlåtande den 28 januari 1936 såsom eget yttrande åberopat vad *lärararkollegiet vid karolinska mediko-kirurgiska institutet* i ärendet anfört. Av lärararkollegiets utlåtande inhämtas följande:

Ifrågavarande gymnastassistentbefattning (för vilken ovannämnda 3,000 kronor vore avsedda) utgjorde den enda tillgängliga möjligheten för en medicine studerande till grundlig utbildning i den sjukgymnastiska behandlingens teknik och indikationer. Den måste därför anses som en synnerligen viktig utbildningsplats, särskilt för de blivande läkare, som i sin framtida verksamhet komme att välja till specialitet den medicinska rörelsebehandlingens indikationer och teknik.

Kollegiet funne, att behovet av nämnda assistentbefattning klart föreläge oberoende av den karaktär de underordnade läkartjänsterna vid avdelningen för framtiden komme att erhålla. Då det i ena fallet gällde en gymnastbefattning och i det andra fallet läkarbefattningar och sålunda arbetsuppgifterna vore helt olika, kunde dessa båda kategorier av befattningar som utbildningsplatser icke ersätta varandra. Kollegiet kunde i detta sammanhang icke underlåta att påpeka, att för undervisningens liksom ock för sjukvårdens behöriga handhavande måste anses oundgängligt, att dessa underordnade läkare hade nödig förutbildning såväl för bedömande av kirurgiska respektive invärtes medicinska sjukdomsfall (beträffande de senare representerade den underordnade läkaren till och med den enda tillgängliga sakkunskapen) som ock beträffande rörelsebehandlingens teknik. I det senare avseendet lämnade den ifrågavarande gymnastbefattningen en utmärkt skolning.

Att de nämnda fordringarna på de underordnade läkarna uppehöles vore ofrånkomligt, om den tanke skulle kunna förverkligas, som legat till grund för kravet på omorganisation av sjukgymnastutbildningen, nämligen att denna skulle stå under kompetent medicinsk ledning.

Då som skäl för indragning av ifrågavarande gymnastbefattning därjämte anförts, att den numera vore för sjukvården obehövlig till följd av att antalet sjukgymnaster ökats från fyra till sex, ville kollegiet endast påpeka, att till följd av den stora tillströmningen av sjuka även dessa utökade arbetskrafter visat sig så otillräckliga, att ytterligare ett antal, för närvarande icke mindre än fem legitimerade sjukgymnaster anställtts för att behandlingarna skulle kunna medhinnas.

Kollegiet ville på dessa grunder för sin del bestämt framhålla, att den ifrågavarande assistenttjänsten vid serafimerlasarettets gymnastiska avdelning borde i oförändrat skick bibehållas.

Direktionen över serafimerlasarettet har rörande berörda detaljfråga i utlåtande den 11 december 1935 yttrat:

Befattningen vore den enda tillgängliga befattning, vid vilken en medicine kandidat hade tillfälle att förvärva färdighet och insikter i sjukgymnastik. Utan att närmare ingå på befattningens betydelse ur denna synpunkt, vilket torde vara karolinska institutets sak, ville direktionen dock anmärka, att denna assistentbefattning förefölle synnerligen fördelaktig även ur den synpunkten, att den kunde bereda tillfälle till en förberedande skolning för unga läkare, som sedan ville i egenskap av biträdande läkare ytterligare fullkomna sin utbildning och arbeta på sjukgymnastikens område.

Direktionen finge på nu anförda grunder avstyrka direktionens över gymnastiska centralinstitutet förslag.

Ovannämnda sakkunniga för utredning rörande *serafimerlasarettet* hava den 11 januari 1936 avgivit utlåtande angående lasarettsdirektionens framställning om anslag för budgetåret 1936/1937, ävensom angående statskontorets yttrande den 23 november 1935 och direktionens över gymnastiska centralinstitutet yttrande den 13 november 1935. De sakkunniga hava anfört:

Såsom i betänkandet uttalats, hade de sakkunniga funnit den av direktionen ifrågasatta löneökningen för underordnade läkare, syssloman och viss sjukvårds- och ekonomipersonal i stort sett väl motiverad. De sakkunniga hade nu med tillämpning av i betänkandet framlagt förslag om anpassning till det statliga lönesystemet uppgjort förslag till avlöningsstat för personalen (se nedan). Detta förslag innefattade bruttosiffror och slutsumman vore därför icke direkt jämförbar med den av direktionen angivna avlöningssumman, vilken dessutom innefattade pensioner. De sakkunniga hade emellertid i noter till sitt statförslag (jfr. handlingarna i ärendet) angivit siffror, som gjorde en sådan jämförelse möjlig. Här borde framhållas, att de sakkunniga för att få full jämförbarhet med direktionens statförslag beräknat dyrtidstillägget efter samma indextal (160) som direktionen. Detta medförde att proportionen mellan de i betänkandet angivna kostnadssiffrorna för de båda löneregringsförslagen ändrades, så att de sakkunnigas förslag bleve omkring 1,200 kronor dyrare än direktionens. Vidare hade de sakkunniga upptagit en förslagsvis beräknad summa av 7,500 kronor till lönefyllnad åt sådan personal, som vid genomförande av det framlagda förslaget skulle lida löneminskning. Därjämte hade ett belopp av 10,000 kronor uppförts i anslutning till förslag i betänkandet, avseende under budgetåret uppkommande behov av ersättning till ytterligare personal m. m. Å andra sidan hade i avlöningsstaten icke frånräknats några pensionsavgifter, emedan dessa enligt de sakkunnigas förslag skulle fonderas till dess frågan om grunderna för personalens pensionering blivit ordnad. Beträffande avlöning till vikarier under semester för läkare ville de sakkunniga anmärka, att de i nu framlagt statförslag räknat med arvode av 240 kronor i stället för nuvarande 200 kronor till vikarie för en var av sju överläkare men å andra sidan beräknat reglerat dyrtidstillägg i stället för å nuvarande arvode utgående oreglerat dyrtidstillägg i avsikt att dyrtidstillägg skulle utgå efter samma grunder som gällde för annan personal. Till vikarier under semester för underordnade läkare hade räknats med den för andre underläkare föreslagna avlöningen (lönegrad 11 för extra tjänstemän),

varjämte vikariatersättning enligt statens grunder beräknats för de anställda underläkare och amanuenser, som vid semester vikarierade i befattning, placerad i högre lönegrad än den de själva tillhörde. Till vikarie under semester för biträdande läkaren vid gynekologiska polikliniken och vid psykiatriska polikliniken hade räknats med respektive 400 kronor och 200 kronor eller lika med respektive befattningshavare tillkommande arvode. Totalkostnaden för vikarier under semester för läkare kunde under anförda omständigheter beräknas bli omkring 500 kronor mindre, än vad direktionen beräknat. I fråga om vikariatersättning under annan tjänstledighet än semester syntes kunna förfaras efter enahanda grunder, dock att underläkare, som av direktionen förordnades att jämte egen tjänst vikariera å överläkartjänst, borde kunna såsom hittills varit praxis utöver sin lön erhålla det med överläkartjänsten eventuellt förenade arvodet (1,000—1,500 kronor per år för vissa överläkare). De sakkunniga hade räknat med samma belopp — förslagsvis 1,000 kronor — som direktionen till vikarier vid sjukdomsfall bland underordnade läkare. Ett arvode av 1,000 kronor till personalläkare hade jämväl beräknats. Vid akademiska sjukhuset i Uppsala utginge arvode till personalläkare med 800 kronor, varav 500 kronor dock torde utgå från sköterskeskolans stat för handhavande av elevernas sjukvård. Vid Lunds lasarett utginge intet dylikt arvode. Personalens sjukvård handhades av i huvudsak vederbörande poliklinikläkare. Då denne ägde tillgodogöra sig ersättning av andra poliklinikpatienter, hade någon ersättning för sjukvård av personal icke ifrågasatts. Vid lasarettet i Mörby utginge arvode till personalläkare med 300 kronor. Ett arvode av 1,000 kronor till personalläkare vid serafimerlasarettet, där *en* person handhade berörda uppdrag, syntes skäligt. De sakkunniga ville som sin mening uttala, att den vid serafimerlasarettet genomförda anordningen med personalläkare vore till fördel för såväl lasarettet som personalen. Tilläggas kunde också, att det torde vara omöjligt att låta uppdraget som personalläkare träda i stället för annat arbete, som denne läkare nu utförde på sjukhuset.

Den av direktionen beräknade personalökningen torde få anses fullt motiverad. De sakkunniga ville i detta sammanhang erinra om, vad i förra delen av utredningen framhållits, nämligen att den ständigt fortgående intensifieringen av sjukvården på lasarettet i vår tid förde med sig ett betydande krav på ökad personal.

Serafimerlasarettets direktion hade i statskrivelsen med anledning av ett av statskontoret i utlåtande över lasarettets anslagsäskande för budgetåret 1935/1936 gjort uttalande, velat för Kungl. Maj:t framhålla, att behov av extra arbetskraft, vid sidan av de ordinarie sjukgymnasterna, fortfarande föreläge — Kungl. Maj:t medgav den 23 maj 1930, att 3,000 kronor för år av å gymnastikavdelningen inflytande inkomster finge därtill användas — och detta även med hänsyn till den utbildningsmöjlighet, som därigenom kunde beredas för medicine kandidater. Vid anställning av dylik arbetskraft hade direktionen lämnat företräde åt den, som avlagt medicine kandidatexamen. Direktionen över gymnastiska centralinstitutet hade i sitt ovanberörda utlåtande påpekat, att ifrågavarande 3,000 kronor kunde inbesparas.

De sakkunniga hade i sitt statförslag räknat med att ett belopp av 3,300 kronor skulle få användas för berörda ändamål. Det syntes dock de sakkunniga vara lämpligare, att en ändrad form framdeles gäves åt Kungl. Maj:ts medgivande. De sakkunniga hade vid bedömande av denna fråga tagit

hänsyn till de skäl, som en av de sakkunniga, professor Söderlund, anfört, och vilka i korthet vore följande. De båda biträdande läkarna vid gymnastikavdelningen borde med hänsyn till sjukvårdens krav hava fullgod specialistutbildning, den ene i kirurgi-ortopedi, den andre i medicin. En person kunde icke besitta sådan kompetens på bägge områdena, varför sjukvårdens krav ej kunde tillgodoses genom den av gymnastiska centralinstitutets direktion förordnade lärare, som hade överläkares ställning vid avdelningen. Då tillika överläkaren icke kunde tänkas vistas å polikliniken under hela behandlingstiden utan endast en kortare del av denna, måste under större delen av dagen den medicinska sakkunskapen vara representerad av de övriga två läkarna. Även härav framginge således, att dessa bägge läkare måste vara fullt utbildade, den ene i ortopedi-kirurgi, den andre i invärtes medicin. De ifrågavarande läkarbefattningarna kunde därför icke tänkas vara utbildningsplatser. Utbildningsmöjlighet för medicine kandidater i sjukgymnastikens teknik utöver de kurser, som redan före den nuvarande organisationen av gymnastikavdelningen där gäves genom lärare vid karolinska institutet, vore väl behövlig och kunde tillgodoses genom inrättande av tillsvidare en sjukgymnastbefattning, avsedd för medicine kandidater, alltså ett bibehållande av nuvarande anordning men i mera bestämd form. Befattningen vore välbehövlig även ur sjukvårdssynpunkt.

I fråga om pensionsstat hänvisade de sakkunniga till en vid utlåtandet fogad bilaga, vilken upptog nu utgående pensioner ävensom tvenne av direktionen föreslagna nya pensioner jämte dyrtidstillägg, beräknat efter ett index av 160. Av denna bilaga framginge, att pensionsstaten för budgetåret 1936/1937 skulle sluta på ett belopp av 15,146 kronor.

I anslutning till i betänkandet avgivna förslag hade de sakkunniga jämväl uppställt förslag till inkomststat och omkostnadsstat för lasarettet (se nedan), innefattande bruttosiffror.

De sakkunniga hade ej funnit skäl föreligga för beskärning av direktions utgiftsberäkningar. I en vid utlåtandet fogad specifikation av den till 27,000 kronor beräknade utgiftssumman för sjukgymnastutbildningen hade utan ändring av slutsumman vidtagits de ändringar, som föranleddes av det löneregleringsförslag, de sakkunniga framlagt. Den beräknade utgiftssumman borde efter Kungl. Maj:ts prövning kunna få överskridas.

Av såväl direktionen som de sakkunniga hade ett belopp av 10,000 kronor uppförts till oförutsedda utgifter. I förhållande till arten och omfattningen av lasarettets verksamhet vore detta belopp utan tvivel lågt; den fortlöpande erfarenheten borde fälla utslaget i frågan, huruvida en ökning av detta belopp framdeles kunde vara erforderlig.

De sakkunniga hade vid sin utredning väl övervägt möjligheten att genom höjning av vårdavgifter kunna nedbringa lasarettets anslagsbehov men hade i likhet med direktionen icke ansett sådan åtgärd för det närvarande tillräddig. Ej heller vågade de sakkunniga räkna med högre beläggningssiffror än direktionen i sitt statförslag gjort, liksom ej heller beräkna övriga inkomster högre. För att i någon mån kunna nedbringa anslagsbehovet ville de sakkunniga dock föreslå och hade i förslaget till inkomststat räknat med att av den 30 juni 1935 fonderade poliklinikavgifter — 131,760 kronor 29 öre — taga i anspråk 100,000 kronor för täckande av driftkostnader. De inflytande inkomsterna på polikliniken syntes fullt säkerställa den förräntning och amortering av det mindre byggnadslånet, som ännu återstode, och vilken upphörde från och med budgetåret 1937/1938. Med hän-

syn till avtal och praxis vid beräkning av sjukvårdsavgifter, som skulle erläggas av Stockholms stad och Stockholms län, torde hänsyn därvid få tagas även till dessa 100,000 kronor, vilka liksom vissa andra inkomster borde frånräknas bruttoutgifterna, innan den dagkostnad uträknades, på vilken ifrågavarande avgifter grundade sig. Den minskning i det av direktionen beräknade anslagsbehovet, som kunde ernås genom att sagda 100,000 kronor tillfördes inkomststaten, inskränktes till omkring 50,000 kronor.

Beträffande budgetförskott till sammanlagt belopp av 229,427 kronor ville de sakkunniga i överensstämmelse med sitt uttalande i avgivet betänkande föreslå, att dessa täcktes genom ett engångsanslag av statsmedel.

Den av de sakkunniga förordade *personalförteckningen* för serafimerlasarettet för nästa budgetår har följande utseende:

Ordinarie befattningshavare

Sjukvårdspersonal.

1 inspektionssköterska	B 11	4,104
52 sköterskor	B 7	171,600
2 sjukgymnaster (kvinnliga)	B 9	7,344
1 förste fotografibitråde vid röntgenavdelningen	B 5	2,988
1 laboratoriebiträde	B 2	2,520
	Summa	188,556

Ekonomipersonal.

1 husmoder	B 6	3,144
1 första köksföreståndarinna	B 11	4,104
1 andra »	B 7	3,300
1 kokerska (diet-)	B 1	2,364
1 tvättföreståndarinna	B 5	2,988
1 maskinmästare	B 14	5,304
1 maskinist	B 10	4,104
1 förste reparatör	B 7	3,486
1 andre reparatör	B 6	3,300
3 förste eldare	B 5	9,432
1 trädgårdsmästare	B 7	3,486
1 snickare	B 7	3,486
2 förste expeditionsvakter	B 7	6,972
1 expeditionsvakt	B 6	3,300
1 portvakt	B 7	3,486
2 »	B 6	6,600
1 manligt biträde	B 4	2,988
	Summa	71,844

Kontorspersonal.

1 syssloman	B 24	9,060
1 bokhållare	B 15	5,676
1 kassör (kvinnlig)	B 11	4,104
1 kameralbiträde (manl.)	B 8	3,672
1 kontorsbiträde (kvinnl.)	B 4	2,832
	Summa	25,344

Summa summarum 285,744

Den för samma budgetår föreslagna *avlöningsstaten* ter sig som följer:

1. Avlöningar till ordinarie befattningshavare (mera fast anställda) enligt särskild personalförteckning, förslagsvis		285,744
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, enligt följande fördelning:		
a. arvoden m. m.		62,110
b. vikariatsersättningar m. m.		4,900
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal enligt följande fördelning:		
a. grundavlöningar		485,044
b. avlöningsförhöjningar m. m.:		
1. avlöningsförhöjning	23,500	
2. vikariatsersättning under semester	20,800	
3. » » sjukdom	12,500	
4. extra personal för vakning, rengöring m. m.	13,550	
5. olycksfallsförsäkringspremier	3,500	
6. förhyrda våningar	45,130	
		förslagsvis 118,980
4. Till direktionens förfogande för bestridande av under budgetåret uppkommande behov av ersättning till ytterligare personal m. m.		10,000
5. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän:		
dyrtidstillägg	108,700	
dyrortstillägg	70,800	
fyllnad i avlöning	7,500	
felräkningspengar: kassören	300	
» : poliklinikkassören	120	
biträde vid undervisningskurser	600	188,020
		<u>Summa förslagsvis kronor 1,154,798</u>

Den av de sakkunniga framlagda *omkostnadsstaten* för nämnda budgetår återgives här nedan:

Driftutgifter A.

	Verkliga 1934/1935	förslagsvis	Beräknade 1936/1937
1. Läkemedel	75,698: 45	»	76,000
2. Förbandsartiklar	43,379: 91	»	44,000
3. Mineralvatten, vin, is m. m.	5,824: 09	»	6,000
4. Instrument och apparater			
a. för röntgenavdelningen			
1. instrument och apparater samt deras underhåll	7,269: 52		7,500
2. rör, film m. fl. förbrukningsartiklar	105,734: 23	»	105,500
b. för lasarettet i allmänhet			
1. instrument och apparater samt deras underhåll	24,679: 82		25,000
2. slipning, diverse gummivaror, sprit och andra förbrukningsartiklar	18,243: 26	»	18,000

	Verkliga 1934/1935		Beräknade 1936/1937
5. Kläder, sängkläder och andra inventarier			
a. kläder, sängkläder och deras underhåll	24,750: 33	förslagsvis	27,500
b. möbler och andra inventarier samt deras underhåll	26,772: 16		26,800
c. glas, porslin m. fl. förbrukningsartiklar	9,861: 04	»	9,800
6. Patienters och personals utspisning . .	329,617: 45	»	316,000
7. Värme, lyse och hithörande förbrukningsartiklar	99,592: 63	»	79,500
8. Tvätt, renhållning (inre och å gård), vatten och hithörande förbrukningsartiklar	38,733: 92	»	40,000
9. Förbrukningsartiklar inom ekonomien, ej redovisade under annan rubrik . .	2,912: 83	»	2,700
10. Fastighetens underhåll, reparationer, brandförsäkringspremier m. m.	47,807: 66		40,500
11. Diverse utgifter			
a. skriv-, tryck-, bindnings- och annonskostnader	16,257: 63	»	16,500
b. telefonabonnemang, telegram och telefonsamtal	14,578: 71	»	14,600
c. reagens m. fl. förbrukningsartiklar för laboratorierna	5,256: 85	»	5,600
d. djur och djurfoder	2,325: 20	»	2,500
e. kostnader för diverse undersökningar			
1. Wassermans	2,183: 33		2,200
2. histo-patologiska	8,000: —		8,000
3. andra		»	500
f. tandvård åt patienter i allmänt rum	895: —		2,000
12. Till direktionsens förfogande för oförutsedda utgifter			10,000
	Summa 910,374: 02		886,700

Driftutgifter B.

Kostnader för sjukgymnastutbildning . . .	—: —	27,000
Summa	—: —	27,000

Driftutgifter C.

Utgifter av engångskaraktär:		
1 tvättmaskin m. m.	—: —	12,800
1 dikteringsmaskin	—: —	2,700
Summa	—: —	15,500

	Verkliga inkomster för 1934/1935	Beräknade inkomster för 1936/1937
11. Diverse utgifter:		
a) skriv-, tryck-, bindnings- och annonskostnader		
b) telefonabonnemang, telegram och telefonsamtal	4,504	4,500
c) reagens m. fl. förbrukningsartiklar för laboratorierna	2,214	2,300
d) djur och foder		
e) kostnader för diverse undersökningar . . .		
f) tandvård åt patienter i allmänt rum		
12. Till direktionens förfogande för oförutsedda utgifter		

Statens anslag:

a) för driftutgifter	468,865	674,500
b) » ränta och amortering å byggnadslån	126,885	127,000
Budgetförskott för 1934/1935	77,663	—

Summa kronor 1,951,456 2,449,514

De sakkunniga hava med ledning av ovan intagna stater förordat följande anslag till serafimerlasarettet för budgetåret 1936/1937, nämligen till driftutgifter, förslagsvis 674,500 kronor, varav 27,000 kronor för sjukgymnastutbildning, till ränta och amortering av byggnadslån förslagsvis 127,000 kronor samt till täckande av budgetförskott för tiden till och med den 30 juni 1935 229,427 kronor, eller tillhopa 1,030,927 kronor.

Riksräkenskapsverket har i sitt ovanberörda utlåtande gjort vissa erinringar av teknisk art gentemot de sakkunnigas förslag till stater. Dessa erinringar torde lämpligen böra beröras i detta sammanhang.

Därest lasarettets inkomster icke ansåges böra redovisas å en härför å riksstatsens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet uppförd titel borde dessa inkomster icke såsom i förslaget sidoordnas med statens anslag utan upptagas såsom särskilda uppbördsmedel å lasarettets stat. Inkomsterna borde därvid upptagas å omkostnadsstaten, därest skilda anslag anvisades till avlöningar och omkostnader, men i annat fall å en för avlöningar och omkostnader gemensam stat. Vidare borde iakttagas, att inkomsterna skulle redovisas netto. Avskrivningar av sjukvårds- och poliklinikavgifter och utbetalningar av läkares andelar i sistnämnda avgifter borde alltså ej, såsom föreslagits, redovisas å härför å omkostnadsstaten upptagna utgiftsposter utan belasta vederbörande uppbördstitel. Å andra sidan torde de med titeln »Övriga inkomster» i förslaget avsedda inkomsterna, i den mån de avsåge återbetalningar och dylikt, böra uppdebiteras å vederbörande utgiftsposter å staten. Bidragen till förräntning och amortering av byggnadslån från patienter i enskilt och halvenskilt rum torde kunna upptagas under rubriken »sjukvårdsavgifter». Beträffande riksstatsanslagen framhålles, att för lasarettet borde uppföras under åttonde huvudtiteln dels ett anslag till avlöningar, dels ock ett anslag till omkostnader. Eventuellt förekommande pensionskostnader borde däremot redovisas å vederbörligt an-

slag å elfte huvudtiteln. Därest inkomsterna komme att redovisas som särskilda uppbördsmedel samt överstiga summan av omkostnaderna, borde ett gemensamt anslag uppföras för avlöningar och omkostnader. Utgifter för fastighetens underhåll, reparationer, brandförsäkringspremier m. m., ävensom för förräntning och amortering av byggnadslån torde, oberoende av att stiftelsen serafimerlasarettet vore fastighetsägare, böra redovisas å statens allmänna fastighetsfond, därvid motsvarande belopp skulle inräknas i åttonde huvudtitelns ersättningsanslag till samma fond. För utgifter av engångskaraktär borde i förekommande fall särskilda anslag anvisas.

Mot det av de sakkunniga uppgjorda förslaget till *avlöningsstat* för personal vid serafimerlasarettet erinras följande. Fördelningen av utgifterna mellan posterna 3 a) grundavlöningar och 3 b) avlöningsförhöjningar m. m. borde ske i enlighet med föreskrifterna i kungörelsen den 15 juni 1935 (nr 374) angående bestridande av avlöningskostnader vid nyreglerade verk inom allmänna civilförvaltningen. Posten 4 — till direktionens förfogande för bestridande av under budgetåret uppkommande behov av ersättning till ytterligare personal m. m. — borde utgå och posten 3 a) eventuellt i erforderlig utsträckning höjas. Skulle så anses påkallat, torde härvid sistnämnda post kunna uppföras med ett förslagsvis beräknat belopp i den av riksdagen fastställda staten och maximering av posten alltså föreskrivas av Kungl. Maj:t. Kostnader för dyrtidstillägg borde utgå från det under åttonde huvudtiteln uppförda anslaget till dyrtidstillägg.

Med hänsyn till det nära samband i organisatoriskt hänseende, som skulle uppstå mellan serafimerlasarettet och det blivande karolinska sjukhuset, ville riksräkenskapsverket ifrågasätta, huruvida icke — i avbidan på att det karolinska sjukhuset komme att tagas i bruk för sitt ändamål och innan erfarenhet vunnits, om möjlighet förefunnnes att i besparingssyfte anställa viss gemensam personal för de båda sjukhusen — den föreslagna lönestaten vid serafimerlasarettet allenast borde erhålla provisorisk karaktär.

Å *omkostnadsstaten* borde såsom första anslagspost uppföras en post till expenser. Till expenser torde därvid böra hänföras vissa utgifter, vilka enligt de sakkunnigas förslag till omkostnadsstat upptagits under särskilda rubriker, nämligen 7 (värme, lyse och hithörande förbrukningsartiklar), 9 (förbrukningsartiklar inom ekonomien), 11 a (skriv-, tryck-, bindnings- och annonskostnader), 11 b (telefonabonnemang, telegram och telefonsamtal) samt utgifter för vatten. Under en andra anslagspost, benämnd »Övriga utgifter» torde därefter övriga i förslaget upptagna poster inordnas, i den mån de icke i enlighet med vad riksräkenskapsverket förordade ansåges böra utgå ur staten. Posten 12 (till direktionens förfogande för oförutsedda utgifter) borde utgå och övriga ifrågakommande poster eventuellt höjas med sammanlagt motsvarande belopp. Sistberörda post syntes vara onödig, då maximeringen av omkostnadsstatens olika anslagsposter torde kunna göras beroende av beslut utav Kungl. Maj:t, på sätt som numera i allmänhet skedde beträffande statliga verk och myndigheter. Slutligen finge i detta sammanhang framhållas, att kostnaderna för sjukgymnastutbildningen efter statens övertagande av lasarettets drift icke behöfve redovisas å en särskild post. Kostnaderna härför torde i stället kunna fördelas på övriga ifrågakommande poster.

Vad ovan sagts rörande de utav de sakkunniga framlagda förslagen till stater för serafimerlasarettet gällde emellertid endast under förutsättning, att staten skulle övertaga driften av lasarettet. Därest så ej skulle bliva

förhållandet, torde för lasarettet kunna upprättas en inkomst- och utgiftsstat, som ifråga om inkomststaten anslöte sig till de sakkunnigas förslag, dock med iakttagande av vad ovan sagts om redovisning av inkomsterna netto. Utgiftsstaten åter syntes kunna uppställas i huvudsaklig överensstämmelse med vad riksräkenskapsverket ovan förordat beträffande avlönings- och omkostnadsstaterna, dock med följande jämkningar:

1) kostnader för dyrtidstillägg och pensioner samt för fastighetens underhåll etc. ävensom för förräntning och amortering av byggnadslån upptoges även i staten;

2) utgifterna för sjukgymnastutbildningen redovisades å en särskild delpost under den i omkostnadsstaten upptagna anslagsposten till övriga utgifter.

Slutligen finge riksräkenskapsverket framhålla angelägenheten av att ämbetsverket bereddес tillfälle till en närmare granskning i detalj av lasarettets blivande stat, vilken granskning torde kunna ske i samband med lasarettets anslagsäskanden första gången enligt den nya ordningen.

Departementschefen. Det föreliggande ärendet gäller tre huvudfrågor, nämligen om serafimerlasarettets ekonomi, om statens ställning till den där bedrivna verksamheten och löneförhållandena för lasarettets personal m. m. samt slutligen om lasarettets anslagsbehov för nästa budgetår.

Vad först angår serafimerlasarettets ekonomi, hava de omständigheter, som föranledde mig att i 1935 års åttonde huvudtitel framhålla behovet av en utredning i ämnet och riksdagen att uttala sin anslutning härtill, i den nu föreliggande utredningens första del blivit föremål för en ingående, siffermässig belysning. De verkställda undersökningarna hava givit vid handen, att vid bedömandet av storleken av driftutgifterna vid lasarettet och därmed även av dagkostnaden vid detsamma hänsyn måste tagas till ett flertal vid sjukhus i allmänhet ej föreliggande omständigheter, som verka fördyrande på driften. Den under de senare åren inträdda starka stegringen av kostnaden per vårddag synes till väsentlig del vara att hänföra till ökningen av personalantalet, föranledd av sjukhusets utvidgning och sjukvårdens fortgående intensifiering, vidtagna, av statsmakterna godkända lönerегleringsåtgärder, samt förräntningen och amorteringen av de med statsmakternas medgivande upptagna lånen för genomförande av de nyligen avslutade, omfattande byggnadsarbetena. Av utredningen synes härjämte framgå, att det är svårt, för att icke säga omöjligt att finna en objektiv grund eller en användbar utgångspunkt för ett säkrare omdöme rörande huruvida lasarettets ekonomi vid en annan förvaltningsordning kunnat gestalta sig annorlunda. En jämförelse med andra sjukhus — och även med de egentliga universitetssjukhusen i Uppsala och Lund — erbjuder, såsom de sakkunniga framhållit, vanskligheter och kan i varje fall icke giva uttömmande besked i ämnet. Så mycket torde emellertid på grundval av det i betänkandet härutinnan och i övrigt lämnade materialet kunna sägas, att vissa faktorer, som varit svåra att bemästra,

ofördelaktigt inverkat på lasarettets ekonomi, samt att i stort sett några befogade anmärkningar ej torde kunna framställas mot lasarettets nuvarande ekonomiska skötsel. Även om ett klarläggande av nyssberörda förhållanden icke utgör en förutsättning för ett ståndpunktstagande till frågan om statens framtida ställning till lasarettet, har jag velat framhålla vad nyss anförts, innan jag behandlar de återstående delarna av ärendet.

Jag övergår så till frågan om statens ställning till serafimerlasarettet.

Serafimerlasarettet har till uppgift att vara en vårdanstalt för sjuka och en undervisningsanstalt för utbildande av läkare. Till sin juridiska natur torde institutionen enligt den i ärendet verkställda utredningen få betraktas såsom en stiftelse. I avseende å den finansiella grundvalen för sjukhuset märkes, att detsamma — i den mån utgifterna ej täckas av patientavgifter (omkring 34 procent av 1933/1934 års inkomster) — för sin verksamhet är i huvudsak beroende av bistånd från det allmännas sida, nämligen från Stockholms stad (omkring 16 procent av inkomsterna) och Stockholms län (omkring 12 procent) samt — framför allt — från staten (omkring 35 procent). Grunderna för stadens och länets bidrag äro avtalsmässigt reglerade och innebära, att staden, respektive länet äro tillförsäkrade ett visst minimiantal vårdplatser för sina sjuka och erlægga såsom ersättning för sjukvården vissa belopp, som beräknas på grundval av den verkliga kostnaden för sagda vård. I denna kostnad medräknas också utgifter för förräntning och amortering av större delen av det lån å 3,200,000 kronor, som lasarettet enligt det föregående erhållit tillstånd att upptaga för gäldande av kostnaderna för ombyggnad och reparationer å lasarettet. Båda de nämnda avtalen gälla intill dess nyssberörda lån blivit till fullo guldet — vilket inträffar år 1960 — eller intill dess genom nytt avtal annan överenskommelse träffats. Grunderna för statens bidrag till serafimerlasarettet äro icke på något sätt bestämda. Ehuru något avtal eller någon för staten bindande utfästelse i ämnet alltså icke föreligger, har staten genom årliga bidrag lämnat tackning för skillnaden mellan lasarettets utgifter å ena sidan, dess inkomster från staden och länet samt på annat sätt å den andra. Under de senare åren har emellertid statens bidrag icke lämnats i sådan utsträckning, att det tillgodosett stiftelsens behov av understöd, och i följd härav har stiftelsen ansett sig hänvisad till den mindre tillfredsställande utvägen att anlita sina fondmedel för att täcka uppstående budgetunderskott. Härvid synes stiftelsen hava förutsatt, att dessa av stiftelsen lämnade förskott skulle senare täckas av statsmedel.

Av det förut sagda inhämtas, att omkring 63 procent av de vanliga driftkostnaderna vid lasarettet bestridas av allmänna (stats- eller kommunala) medel och därav omkring 35 procent av statsmedel. Förklaringen till att staten sålunda måste bestrida över en tredjedel av kostnaderna för den av stif-

telsen bedrivna sjukhusverksamheten har i betänkandet angivits vara *dels* att staten genom lasarettet lämnar ett väsentligt bidrag till täckande av kostnaderna för vården av sjuka från Stockholms stad och Stockholms län *dels ock* att kommunerna i den återstående delen av landet endast gälda taxeenlig vårdavgift för de å lasarettet intagna patienter, som falla under fattigvården, medan staten beträffande de återstående av dessa patienter får inträda som bidragsgivare ej blott i samma utsträckning som i fråga om patienter från staden och länet utan även med den summa, som skulle hava utgått i form av kommunalt bidrag, därest dessa kommuner lämnat bidrag enligt samma grunder som staden och länet. Stiftelsens egen kontanta insats i lasarettets verksamhet är av jämförelsevis obetydlig omfattning och uppgår till omkring 40,000 kronor per år, vilket utgör närmare 3 procent av lasarettets inkomster under förutnämnda budgetår. Hänsyn bör dock givetvis tagas till att stiftelsen även tillhandahåller lokaler för verksamheten i för detta ändamål mycket välbelägna fastigheter, varvid likväl bör anmärkas, att stiftelsen ej förmår gälda ränta å de för ombyggnaden av fastigheterna upptagna lånen.

De sakkunniga hava nu, bland annat med hänsyn till att staten sålunda i verkligheten är serafimerlasarettets egentlige ekonomiske huvudman, föreslagit, att staten, som sedan länge bedriver undervisning vid lasarettet, skall övertaga även den sjukvårdande verksamheten därstädes.

Starka skäl hava enligt min mening anförts för nämnda förslag, som biträtts av samtliga i ämnet hörda myndigheter. Ett genomförande av det samma skulle i realiteten icke öka statens ekonomiska förpliktelser gentemot sjukhuset — det förutsattes, att stadens och länets bidrag till driften skola utgå efter i princip oförändrade grunder, och att stiftelsen även i fortsättningen skall bidraga med disponibel del av avkastningen av sitt fondkapital — men medföra, att staten jämväl formellt blir huvudman för rörelsen och får möjlighet att på ett mer bestämmande sätt än hittills övervaka användningen av de medel, staten anvisar för ändamålet. De statsmedel, som utgått till lasarettet, hava visserligen haft karaktären av obetecknade anslag, vadan staten anslagsmässigt begränsat sitt deltagande i lasarettets ekonomi inom en ram, som varje år varit föremål för prövning. Men genom de ovannämnda budgetförskotten har stiftelsen faktiskt berett sig möjlighet att överskrida den utgiftsram, som vid utmätandet av statsbidragen förutsatts, i förväntan att dessa s. k. förskott skulle framdeles täckas av statsmedel. Enligt min mening ligger det icke vare sig i statens eller i stiftelsens intresse att bevara det nuvarande otillfredsställande systemet, och den närmast liggande lösningen av frågan synes vara, att staten såsom den största bidragsgivaren övertager ansvaret för lasarettets drift.

Det är icke första gången, som ett förslag om statens övertagande av verksamheten vid serafimerlasarettet förelegat till övervägande. Såsom framgår av punkten 104 i 1927 års åttonde huvudtitel, hade en år 1926

verkställd utredning rörande serafimerlasarettets ekonomi resulterat i ett förslag, att staten skulle förklara sig eller betrakta sig som huvudman för lasarettet och åtaga sig de skyldigheter, som påvilade stadsfullmäktige och landsting beträffande de allmänna sjukhusen, och därjämte de skyldigheter, som påvilade staten med hänsyn till undervisningen. Vid detta tillfälle tog varken Kungl. Maj:t eller riksdagen ställning till förslaget, närmast med hänsyn till att ungefär samtidigt frågan om inrättande av ett statligt, kliniskt sjukhus i Stockholm blev på allvar aktuell, och att det ansågs mindre tillrådligt att i avvaktan på ett ställningstagande härtill vidtaga någon ändring i serafimerlasarettets organisation.

Den första utbyggnaden av nämnda kliniska sjukhus, karolinska sjukhuset, börjar nu att nalkas sin fullbordan, och det har befunnits nödvändigt att tillsätta en direktion för detsamma med uppgift att handhava ledningen av sjukhusets verksamhet. Lämpligheten av att staten övertager hela verksamheten vid serafimerlasarettet kan alltså nu prövas på ett mer tillfredsställande sätt, än som var möjligt, då motsvarande fråga senast var under bedömning. Tillkomsten av nämnda statssjukhus utgör enligt min mening på grunder, som jag nedan skall framhålla, jämväl ett skäl att nu ställa serafimerlasarettet under statlig ledning.

De sakkunniga hava ingående prövat frågan, huruvida tillkomsten av karolinska sjukhuset kan föranleda några förändringar i serafimerlasarettets ställning och verksamhet. De hava härvid kommit till den slutsatsen, att serafimerlasarettet sannolikt ännu under avsevärd tid måste bibehållas som sjukhus och undervisningsanstalt. Mot denna uppfattning, som i allmänhet delats av de i ämnet hörda myndigheterna, torde några säkrare grundade gensagor ej kunna under nuvarande förhållanden framställas. Här torde emellertid böra betonas, att det ej synes vara ett statens intresse att bibehålla serafimerlasarettet i annan mån, än som betingas av dess ställning såsom undervisningssjukhus. Om verksamheten vid lasarettet skulle med statsmedel understödjas, även sedan lasarettet ej längre erfordrades såsom undervisningssjukhus, skulle detta, såsom medicinalstyrelsen framhållit, innebära, att lasarettet med bidrag av statsmedel ombesörjde en del av den sjukvård, som finge anses ankomma på — i första hand — Stockholms stad. Hur länge och i vilken omfattning behov kan komma att föreligga av att bibehålla serafimerlasarettet och i vilken takt och på vad sätt en eventuell avveckling av lasarettet bör äga rum, kan emellertid icke avgöras, innan beslut fattats, att den snart avslutade första utbyggnaden av karolinska sjukhuset skall efterföljas av ytterligare utbyggnadsetapper, och vilka institutioner skola tillgodoses vid en sådan fortsatt utbyggnad. Medicinalstyrelsens antagande, att endast omkring ett decennium skulle förflyta, innan en fullständig avveckling av serafimerlasarettet ägt rum, saknar stöd både i de utredningar, som föregingo beslu-

tet om inrättande av karolinska sjukhuset, och i den föreliggande utredningen om serafimerlasarettets verksamhet. Om staten övertager även den sjukvårdande verksamheten vid serafimerlasarettet och, såsom nedan förordas, ledningen av serafimerlasarettet och karolinska sjukhuset handhaves av en gemensam direktion, erhåller staten möjligheter såväl att tillgodose undervisningens intressen som att på ett bättre sätt än som med nuvarande organisationsformer är möjligt öva kontroll över lasarettets verksamhet och hava hand över den avveckling av lasarettet, som enligt vad nyss anförts kan i en framtid vara tänkbar. I anslutning till vad de sakkunniga i sådant hänseende anført, vill jag ytterligare framhålla, att ett sammanförande under statlig ledning av båda de ifrågavarande sjukhusen, karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet, öppnar möjligheter till en för det allmänna säkerligen gagnelig samverkan på olika områden mellan nämnda båda sjukhus, exempelvis i fråga om vårdavgifter, beträffande vilka enhetliga normer kunna fastställas, i fråga om personalorganisationen och i förvaltningshänseende. Min ståndpunkt i den föreliggande frågan innebär alltså, att det för staten är av intresse att handhava ledningen av båda de undervisnings-sjukhus, varom här är fråga, för att därigenom bliva bättre i stånd att på ett ur allmän synpunkt fördelaktigt sätt samordna sjukhusens verksamhet.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att jag vid min anmälan under punkten 85 i årets åttonde huvudtitel av frågan om en allmän arkitekt-tävling rörande nybyggnad för karolinska institutets teoretiska institutioner m. m. hade anledning uppehålla mig vid möjligheten av en fortsatt utbyggnad av karolinska sjukhuset. Det förslag till ett definitivt ordnande av lokalfrågan för berörda institutioner, som jag under berörda punkt framlade, gick ut på att lokaler för ändamålet skulle anskaffas på Norrbackaområdet. Som ett väsentligt motiv för detta förslag om förläggande av de teoretiska institutionerna till samma område som karolinska sjukhuset anförde jag, att under hela den tidigare utredningen av frågan från alla håll med styrka hävdats, att målet vid byggnadsplanernas realiserande borde vara, att alla de institutioner, teoretiska och praktiska, av vilka institutet för sin verksamhet vore i behov, sammanfördes till ett helt såsom en enda sammanhängande anläggning. Av vad jag ovan anført torde framgå, att en framtida lösning efter dessa linjer av lokalfrågan för karolinska institutets teoretiska institutioner icke bör utgöra hinder för statens övertagande av serafimerlasarettet.

De sakkunniga hava förordat, att mellan staten och stiftelsen skulle träffas ett *avtal*, reglerande statens och stiftelsens skyldigheter och rättigheter. På lasarettet skulle ankomma att upplåta sin fastighet nr 8 i kvarteret Pilträdet i Stockholm (den egentliga sjukhusfastigheten) för av staten bedriven sjukvård och undervisning ävensom, enligt särskild överenskommelse, härför erforderliga lägenheter i fastigheten nr

2, 3 och 4 i samma kvarter. Vidare skulle lasarettet på staten överlåta till lasarettet hörande fasta och lösa inventarier samt förråd av förbrukningsartiklar ävensom de rättigheter, som tillkomma lasarettet på grund av ovanberörda sjukvårdsavtal med staden och länet. Slutligen skulle lasarettet ställa för sjukvårdsändamål disponibel del av avkastningen på sitt fondkapital till statens förfogande för täckande av kostnad för sjukvården. Staten skulle å andra sidan ikläda sig ansvaret för underhållet av de upplåtta byggnaderna ävensom ansvaret för underhåll och förnyelse av inventarierna. Härjämte skulle staten övertaga ej mindre stiftelsens ansvar för räntor och amorteringar på de ovannämnda lån, som av lasarettet upptagits för den nyligen avslutade ombyggnaden, än även de förpliktelser, lasarettet genom nämnda sjukvårdsavtal samt genom mottagna donationer till frisångar iklätt sig. Likaledes skulle staten övertaga den vid lasarettet anställda sjukvårds-, ekonomi- och kontorspersonalen ävensom läkarpersonalen, i den mån denna icke redan är statsanställd, samt lasarettets förpliktelser gentemot redan pensionerad sjukvårds-, ekonomi- och kontorspersonal.

Nämnda förslag har i allmänhet tillstyrkts av de i ämnet hörda myndigheterna. Medicinalstyrelsen synes dock önska en annan form för övertagandet. Enligt styrelsens mening borde staten övertaga stiftelsens samtliga tillgångar med skyldighet för staten att ansvara för de skyldigheter, som enligt meddelade donationsbestämmelser och ingångna avtal åligga stiftelsen. Stiftelsen skulle alltså enligt detta förslag helt upphöra.

I valet mellan nämnda båda förslag — de sakkunnigas och medicinalstyrelsens — anser jag mig böra i nuvarande läge föredraga de sakkunnigas. Detta förslag synes göra mindre ingrepp i de bestående förhållandena än medicinalstyrelsens utan att ändock vålla några olägenheter för vare sig stiftelsen eller statsverket eller försvåra verksamhetens bedrivande. Den av byråchefen Fallenius verkställda utredningen synes hava givit vid handen, att hinder icke möter att förvandla stiftelsens egendom till fondkapital för att med dess avkastning bidra till bestridande av utgifterna för annat undervisningssjukhus, exempelvis karolinska sjukhuset. Därest det framdeles skulle befinnas lämpligt att helt avveckla serafimerlasarettet i dess nuvarande form och överflytta den där bedrivna verksamheten till karolinska sjukhuset, torde — om överenskommelsen mellan staten och stiftelsen gives en lämplig utformning — åtgärder av nämnda art icke försvåras av att det rättsliga förhållandet mellan staten och stiftelsen dessförinnan reglerats på det av de sakkunniga föreslagna sättet. Vid den jämkning i de föreslagna avtalsbestämmelserna, som med anledning härav torde böra vidtagas, lär det vara möjligt att tillgodose även de erinringar, som av statskontoret på denna punkt framförts. I samband härmed står det av universitetsmyndigheterna framförda önskemålet om att i avtalet införas en bestämmelse av innehåll, att vid en eventuell försäljning av de

utav serafimerlasarettet disponerade fastigheterna jämväl försäljningskapitalet eller för detsamma förvärvade sjukvårdsinrättningar böra kunna av staten tagas i anspråk för tillgodoseende av de ändamål, stiftelsen har till uppgift att fylla. En klausul av denna innebörd torde böra fogas till det blivande avtalet. Anmärkas må i detta sammanhang, att någon avhändelse av stiftelsens fasta egendom icke lärer kunna ifrågakomma utan Kungl. Maj:ts medgivande. Jag anser mig kunna i huvudsak biträda statskontorets förslag om sådan ändring i de av de sakkunniga föreslagna avtalsbestämmelserna, att all avkastning av det under stiftelsens förvaltning stående fondkapitalet, som ej är erforderlig för vidmakthållande av stiftelsens fasta egendom, skall för täckande av kostnader för lasarettets drift ställas till statens förfogande, där ej annat föranledes av direkt stadgande i donationsvillkoren för stiftelsens fonder. De sakkunnigas förslag till avtalsbestämmelser torde i övrigt i huvudsak kunna läggas till grund för den vidare prövningen av denna fråga. Lämpligen böra detaljerna i avtalet icke nu fixeras utan Kungl. Maj:t äga rätt att för kronans del härutinnan överenskomma om de jämkningar, som kunna finnas erforderliga. Följaktligen synes riksdagens beslut i ämnet böra innefatta bemyndigande för Kungl. Maj:t att för kronans del träffa avtal med stiftelsen rörande statens övertagande av verksamheten vid serafimerlasarettet m. m. av den huvudsakliga innebörd, som ovan angivits.

De sakkunniga hava föreslagit, att verksamheten vid serafimerlasarettet och karolinska sjukhuset skulle ställas under förvaltning av en gemensam direktion och att denna direktion jämväl skulle anförtros ledningen av stiftelsen serafimerlasarettet samt erhålla den sammansättning, som stadgats beträffande direktionen för karolinska sjukhuset, ävensom vissa, närmare angivna befogenheter. Direktionen för karolinska sjukhuset har ifrågasatt, att serafimerlasarettet skulle efter förstatligandet läggas under direktionens förvaltning. Att så sker, har synts direktionen naturligt med hänsyn till att sagda direktion innehåller representanter för samtliga i de båda sjukhusen intresserade parter, och dessutom har att förvalta det större av sjukhusen. Vidare har nämnda direktion förordat, att förvaltningen av stiftelsen skulle anförtros åt en särskild styrelse. Sistnämnda uppfattning har jämväl biträts av direktionen över serafimerlasarettet. Däremot har statskontoret tillstyrkt de sakkunnigas förslag om att den för ifrågavarande båda sjukhus gemensamma direktionen bör anförtros förvaltningen jämväl av stiftelsen serafimerlasarettet.

För egen del finner jag öfvervägande skäl tala för den anordning, som de båda direktionerna förordat. Anmärkas må emellertid, att slutlig ställning till sistnämnda förvaltningsfråga icke torde böra tagas i detta sammanhang. Med statens övertagande av verksamheten vid serafimerlasarettet äro förenade ett flertal administrativa spörsmål, vilka tarva närmare öfvervägande, exempelvis frågorna om ändring i reglementet för lasarettet och om detaljerna i

det avtal, som enligt det ovanstående bör träffas mellan staten och stiftelsen. Frågan om styrelsen för stiftelsen serafimerlasarettet torde lämpligen böra avgöras i samband härmed. Jag saknar därför anledning att i vidare mån än nu skett ingå på detta spörsmål. Med hänsyn till de ytterligare överväganden, nämnda spörsmål tarva, torde statens övertagande av verksamheten vid serafimerlasarettet böra äga rum först från och med den 1 juli 1937. Ett sådant uppskov motiveras också, såsom av det efterföljande framgår, av den ytterligare prövning, som frågan om löne- och pensionsförhållandena för personalen vid serafimerlasarettet torde böra underkastas. För budgetåret 1936/1937 bör alltså enligt mitt förslag ingen ändring ske ifråga om serafimerlasarettets ställning.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle staten i samband med övertagandet av verksamheten vid serafimerlasarettet genom särskilt anslag täcka de *budgetförskott*, som enligt det föregående gjorts av stiftelsen serafimerlasarettet. Av vad tidigare anförts framgår, att denna fråga ligger så till, att brist från och med budgetåret 1929/1930 uppstått i lasarettets budget, vilken brist tillfälligtvis täckts genom lån ur allmänna lasarettetsfonden. Denna fond utgöres av sådana gåvor, för vilkas användande i regel inga närmare föreskrifter givits av vederbörande donatorer. Direktionen över serafimerlasarettet har därför ansett sig hava haft formell befogenhet att på angivet sätt använda de utan sådana villkor donerade medlen. Förfarandet är ur budgetmässig synpunkt för visso anmärkningsvärt. Utredningen har emellertid givit vid handen, att denna nödfallsutväg anlåtats på grund av ett pressande finansiellt läge och under en tid, då med statsmakternas begivande en utvidgning av lasarettet ägt rum. Den omständigheten, att lasarettet — såsom statskontoret påpekat — under samma tid verkställt viss fondering för framtida behov, synes ägnad att minska lasarettets anslagsbehov för nästa budgetår, i det de sakkunniga, såsom av det föregående framgår, räknat med att 100,000 kronor av de fonderade medlen skola kunna under nästa budgetår tagas i anspråk för täckande av driftkostnader. I likhet med de sakkunniga anser jag, att staten i nuvarande läge ej bör undandraga sig att täcka budgetförskotten, och jag ämnar därför framlägga förslag i sådant hänseende. Anmärkas må, att någon erinran mot de sakkunnigas förslag på denna punkt icke framställts av någon av de i ärendet hörda myndigheterna. Till frågan om det anslag, som kan vara erforderligt för berörda utgiftsändamål, återkommer jag i det följande. I detta sammanhang vill jag även understryka vad de sakkunniga och statskontoret anført därutinnan, att inkomsterna från poliklinikverksamheten, vilka nu i ej oväsentlig utsträckning tagas i anspråk för amortering och förräntning av det förutnämnda hos Stockholms läns sparbank upptagna lånet, kunna — sedan berörda lån under år 1937 slutbetalats — i sin helhet användas för att täcka driftkostnaderna för poliklinikerna. Dessa kostna-

der komma alltså icke att för framtiden i samma utsträckning som nu är fallet tynga lasarettets ekonomi.

Mot de sakkunnigas utredning och slutsatser rörande *läkarbehovet* vid serafimerlasarettet och i samband därmed stående frågor har jag icke funnit anledning till erinran. Jag vill emellertid framhålla, att den tilltänkta nya ledningen för serafimerlasarettet, som ju får tillfälle till en permanent och noggrann överblick över lasarettets förhållanden, bör hava uppmärksamheten riktad på möjligheterna att, utan förfång för sjukvården och undervisningen, rationalisera driften vid lasarettet även med avseende på personalbeståndet. Därvid bör även beaktas vad medicinalstyrelsen därtinnan i sitt utlåtande anfört och likaså till övervägande upptagas den av universitetsmyndigheterna väckta frågan om att antingen uppföra samtliga de underordnade läkarna på lasarettets stat eller ock upptaga varje sådan befattningshavares avlöning till viss del på karolinska institutets och till viss del på lasarettets stat. Spörsmål, motsvarande det sistberörda, torde komma att framdeles uppstå, även då karolinska sjukhuset kommer i full verksamhet och har också samband med frågan om stadens och länets bidrag till de båda undervisningssjukhusen. Lämpligen bör därför med prövningen av universitetsmyndigheternas ifrågavarande förslag anstå, till dess motsvarande frågor vid karolinska sjukhuset komma före. Den av kanslern berörda frågan om meddelande av förordnande å underordnade läkarbefattningar torde icke behöva i detta sammanhang behandlas.

Vad sedan angår det av de sakkunniga framlagda *löneregleringsförslaget*, delar jag den av dem och de i ärendet hörda myndigheterna uttalade uppfattningen om behovet av en närmare reglering av de nuvarande, mycket oenhetliga löneförmånerna vid serafimerlasarettet och av en höjning av de i vissa fall även efter 1935 års provisoriska löne reglering alltför knappt tillmätta lönerna.

Såsom av redogörelsen för myndigheternas yttranden närmare framgår, hava emellertid flertalet myndigheter ej sett sig i tillfälle att i detalj granska det framlagda förslaget till löne reglering. Det torde vara erforderligt att göra detsamma till föremål för ett grundligare övervägande än som under nuvarande förhållanden varit möjligt. Härvid torde även hänsyn böra tagas till de konsekvenser i pensionshänseende, som en nyreglering av lönerna vid serafimerlasarettet komma att medföra. Vad angår förhållandena under nästa budgetår finner jag, i anslutning till vad statskontoret i ämnet anfört, skäligt att den av 1935 års riksdag beslutade provisoriska avlöningsförhöjningen för lasarettets personal utsträcker att gälla för nämnda budgetår, varvid i de fall, sådant kan prövas befogat, ytterligare någon förbättring av lönerna bör ske. Därvid bör givetvis beaktas, att den slutliga löne regleringen icke föregripes. Jag återkommer nedan till frågan om det för den provisoriska löneförbättringen erforderliga beloppet. I likhet med vad

som gällt för innevarande budgetår bör det ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av lasarettsdirektionen bestämma storleken av den provisoriska löneförbättring, som för budgetåret 1936/1937 må tillkomma olika befattningshavare.

Jag kommer nu till frågan om serafimerlasarettets anslagsförhållanden under budgetåret 1936/1937.

Inledningsvis må anföras, att för lasarettet torde efter det slutliga genomförandet av den beramade löne regleringen av riksdagen böra fastställas personalförteckning och avlöningsstat, i samband varmed de till lasarettet utgående anslagen böra givas natur av förslagsanslag. Vidare bör av Kungl. Maj:t med tillämpning tills vidare för varje budgetår fastställas en omkostnadsstat på sätt numera är fallet med övriga statsinstitutioner. Under nästa budgetår, då staten enligt mitt förslag ännu icke skulle stå såsom huvudman för serafimerlasarettet, torde anslaget till lasarettets verksamhet fortfarande böra utgå i form av obetecknat bidragsanslag, och riksdagen torde ej heller böra för sagda budgetår fastställa personalförteckning och avlöningsstat. Emellertid ligger det enligt min mening vikt uppå, att dispositionen av statsbidraget och de till lasarettets förfogande i övrigt stående medlen bindes av utav Kungl. Maj:t fastställda stater, vilkas poster i regel icke få utan Kungl. Maj:ts medgivande överskridas. Lämpligen bör därför såsom villkor för anslagets utgående av Kungl. Maj:t i sinom tid föreskrivas, att de till lasarettets förfogande stående medlen skola användas enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder. Det torde icke vara behövt att här ingå på den närmare utformningen av nyssnämnda stater. Allenast må påpekas, att de av de sakkunniga föreslagna avlönings- och omkostnadsstaterna synas kunna i huvudsak, med beaktande av vissa av de av riksräkenskapsverket framställda erinringarna, härvid tjäna till ledning.

Direktionen för serafimerlasarettet har enligt det föregående för nästa budgetår äskat statsanslag å tillhoppa 1,081,727 kronor. I sitt utlåtande över direktionens förslag hava de sakkunniga ifrågasatt en minskning av detta belopp till 1,030,927 kronor.

Enligt både direktionens och de sakkunnigas förslag skulle av nyssnämnda båda belopp belöpa på sjukgymnastutbildningen 27,000 kronor, på annuitet å ovannämnda hos pensionsstyrelsen upptagna lån 127,000 kronor samt på täckande av förutberörda på tiden till och med den 30 juni 1935 belöpande budgetförskott 229,427 kronor. Sistnämnda förslag biträder jag, varvid i fråga om budgetförskotten hänvisas till vad i det föregående anförts. Till bestridande av kostnaderna för sjukgymnastutbildningen vid serafimerlasarettet utgår under innevarande budgetår ett belopp av 25,000 kronor. Den för nästa budgetår föreslagna anslagsökningen, 2,000 kronor, som beror till en del av den ifrågasatta löne regleringen men i övrigt synes vara av automatisk karaktär, ger mig icke anledning till

erinran. På grund av vad direktionen över gymnastiska centralinstitutet yttrat rörande de biträdande läkarna vid förevarande avdelning vill jag framhålla, att jag ifråga om dessa befattningshavares ställning ansluter mig till den av direktionen över serafimerlasarettet, de sakkunniga och karolinska institutets lärarkollegium hävdade uppfattningen. Likaledes anser jag, i motsats till direktionen över gymnastiska centralinstitutet och på de av direktionen över serafimerlasarettet, de sakkunniga och lärarkollegiet anförda skälen, att den gymnastikassistentbefattning vid förevarande avdelning, som avlönas medelst å avdelningen inflytande inkomster, även i fortsättningen bör bibehållas.

Till driftutgifter i övrigt skulle enligt direktionens över serafimerlasarettet förslag anvisas 698,300 kronor och enligt de sakkunnigas förslag (674,500 — 27,000 =) 647,500 kronor. Att de sakkunniga nått fram till ett lägre belopp än direktionen beror väsentligen därav, att de sakkunniga räknat med att 100,000 kronor av de den 30 juni 1935 fonderade poliklinikavgifterna (tillhoppa omkring 132,000 kronor) skola tagas i anspråk för täckande av driftkostnaden. Sistnämnda förslag, vilket jag biträder, beräknas medföra en minskning i det anslagsbehov, som det bör ankomma på staten att täcka, med omkring 50,000 kronor. Däremot hava de sakkunniga och direktionen varit överens om att någon höjning av vårdavgifterna vid lasarettet ej bör nu företagas. Då denna fråga, som jag likväl med hänsyn till statens dryga kostnader för serafimerlasarettet finner vara förtjänt av att närmare övervägas, lämpligen bör dryftas i samband med taxefrågorna vid karolinska sjukhuset, anser jag mig böra för närvarande i ämnet intaga samma ståndpunkt som de sakkunniga och lasarettsdirektionen. Emellertid förutsätter jag, att den blivande ledningen för serafimerlasarettet så snart ske kan tager nämnda fråga under noggrant övervägande och framlägger de förslag, som därav må kunna föranledas.

De av de sakkunniga i övrigt verkställda detaljberäkningarna överensstämma i sak med direktionens, dock med de avvikelser, som föranledas av det av de sakkunniga framlagda lönerregleringsförslaget. Den provisoriska avlöningsförbättring, som, enligt vad jag i det föregående anført, bör under nästa budgetår beredas ifrågakommande befattningshavare vid serafimerlasarettet, bör enligt min mening begränsas inom ramen av ett statsanslag av 70,000 kronor. För ändamålet bör alltså av statsmedel ställas till förfogande ett belopp, som med 10,000 kronor överstiger det för innevarande budgetår anvisade. Enligt vad jag under hand från serafimerlasarettet inhämtat, medför detta förslag, att det av de sakkunniga för nästa budgetår beräknade statsanslaget till driftutgifter kan minskas med 24,000 kronor. De sakkunnigas ifrågavarande beräkningar i övrigt giva mig icke anledning till erinran.

Till driftutgifter beräknar jag följaktligen ett belopp av omkring (647,500 — 24,000 =) 623,500 kronor.

Om härtill läggas ovannämnda belopp å 27,000 kronor, 127,000 kronor och 229,427 kronor, skulle alltså det för nästa budgetår erforderliga statsbidraget uppgå till 1,006,927 kronor, vilket lämpligen bör avrundas till 1,007,000 kronor. Sistnämnda belopp, som med 24,000 kronor understiger den i riksstatsförslaget för ifrågavarande ändamål beräknade summan, bör enligt det föregående anvisas som obetecknat anslag.

Jag förutsätter, att direktionen över serafimerlasarettet under nästa budgetår iakttager den största återhållsamhet, då det gäller nyanställande av personal, anskaffning av inventarier och materiel, omdisponering av sjukhuslokalerna och dylikt, och endast ikläder lasarettet de utgifter, som oundgängligen erfordras för sjukhusverksamhetens behöriga uppehållande. Där est lasarettet redan från och med budgetåret 1937/1938 ställes under ledning av direktionen för karolinska sjukhuset, är det av betydelse, att lasarettets nuvarande direktion ej fattar beslut, som kunna föregripa den nya direktionens överväganden, ej minst av den anledningen, att sistnämnda direktion har att bedöma hithörande frågor i deras samband med karolinska sjukhuset.

2. Karolinska sjukhuset.

Direktionens för karolinska sjukhuset tillkomst. Kungl. Maj:t godkände den 23 oktober 1931 avtal mellan staten, Stockholms stad och Stockholms läns landsting rörande samarbete för karolinska sjukhusets uppförande och drift. Jämlikt detta avtal skulle sjukhusets drift ombesörjas av en särskild direktion, bestående av sju ledamöter, av vilka Kungl. Maj:t skulle utse två, därav en såsom ordförande, karolinska medikokirurgiska institutets lärarkollegium två, Stockholms stadsfullmäktige två och Stockholms läns landsting en. Enligt av chefen för försvarsdepartementet i propositionen nr 232 till 1930 års riksdag gjort uttalande skulle generalfältläkaren äga rätt att deltaga i nämnda direktions samtliga överläggningar, men med rösträtt allenast i frågor rörande garnisonssjukvården. I en av Kungl. Maj:t den 7 juni 1934 godkänd överenskommelse mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena sidan, samt styrelsen för Konung Gustaf V:s jubileumsfond och cancerföreningen i Stockholm, å den andra, angående Konung Gustaf V:s jubileumsklinik vid karolinska sjukhuset är föreskrivet, att styrelsen för jubileumsfonden skall äga utse en representant att deltaga i direktionens för karolinska sjukhuset överläggningar och beslut i ärenden, som beröra jubileumskliniken.

Karolinska sjukhusets byggnadskommitté hemställde i skrivelse den 25 februari 1935 om vidtagande av åtgärder i syfte att direktion för sjukhuset måtte bli va utsedd. Kommittén anförde bland annat följande:

Under arbetena med sjukhusets uppförande komme åtskilliga avgöranden att träffas, som hade betydelse för sjukhusets drift och i vilka sjukhusets

direktion lämpligen borde hava tillfälle att taga del. Vidare erfordrades under byggnadstiden, att rörande sjukhusets drift företoges utredningar, vilka icke borde ombesörjas av den byggande myndigheten utan hellre utföras av den, som skulle omhänderhava driften. Kommittén åsyftade härvid i främsta rummet de omfattande spörsmål, som sammanhänge med sjukhusets personaluppsättning och sjukhusorganisationen. Härtill komme, att den radiologiska kliniken — Konung Gustaf V:s jubileumsklinik — vore avsedd att tidigare än övriga delar av sjukhuset tagas i anspråk, varför de för ändamålet erforderliga åtgärderna, såsom anskaffning av instrumentell utrustning och andra inventarier, som borde ankomma på direktionen, tämligen snart måste vidtagas.

I anledning härav förordnade Kungl. Maj:t den 15 mars 1935, att driften av karolinska sjukhuset skulle handhavas av en direktion, bestående av sju ledamöter, varav Kungl. Maj:t skulle utse två, karolinska medikokirurgiska institutets lärarkollegium två, Stockholms stadsfullmäktige likaledes två och Stockholms läns landsting en, varjämte generalfältläkaren och en representant för styrelsen för Konung Gustaf V:s jubileumsfond skulle i vissa fall äga deltaga i direktionens överläggningar och beslut. Sedan ledamöter utsetts för lärarkollegiet, staden och landstinget, förordnade Kungl. Maj:t den 23 maj 1935 två ledamöter av direktionen från och med den 1 juni 1935 tills vidare, med uppdrag tillika att vara ordförande respektive vice ordförande. Samtidigt föreskrev Kungl. Maj:t, att till ordföranden och vice ordföranden skulle för tiden intill utgången av juni 1936 utgå arvoden med för år räknat 3,000 kronor och 1,500 kronor samt att dessa ersättningar skulle utbetalas från det under åttonde huvudtiteln uppförda reservationsanslaget till extra utgifter.

Sedan Kungl. Maj:t den 28 juni 1935 bemyndigat direktionen att anställa en sekreterare, medgav Kungl. Maj:t den 18 oktober 1935, att denne finge till och med den 30 juni 1936 för tider, då han vore sysselsatt med ifrågavarande uppdrag, åtnjuta ersättning med dagarvode enligt kungörelsen den 29 augusti 1921 (nr 517) med vissa bestämmelser angående kommittéer. Sagda ersättning skulle utgå ur åttonde huvudtitelns reservationsanslag till extra utgifter.

Genom beslut den 12 juli 1935 anvisade Kungl. Maj:t till bestridande av direktionens expensutgifter 2,000 kronor att utgå från nyssberörda reservationsanslag.

Slutligen fastställde Kungl. Maj:t den 1 november 1935 instruktion för direktionen för karolinska sjukhuset, att äga giltighet tills vidare, till dess reglemente för sjukhuset utfärdats och trätt i tillämpning. Av instruktionen inhämtas, att direktionen har att förvalta sjukhusets angelägenheter, i den mån detta ej ankommer på annan myndighet, att direktionen består av omförmälda sju ledamöter, av vilka ordförande och vice ordförande utses av Kungl. Maj:t, att generalfältläkaren och en representant för styrelsen för Konung Gustaf V:s jubileumsfond äga att i vissa fall deltaga i

direktionens överläggningar och beslut, att direktionen äger antaga sekreterare samt inom ramen av härför tillgängliga medel anställa den personal i övrigt, som erfordras för fullgörande av direktionens arbetsuppgifter, att det, i den mån Kungl. Maj:t ej annorlunda bestämmer, tillkommer direktionen att fastställa ersättningar till här avsedd personal, att sekreteraren har att föra protokoll vid direktionens sammanträden, att föra diarium över de till direktionen inkommande handlingarna, att uppsätta, kontrahera och expediera från direktionen utgående skrivelser samt att i övrigt fullgöra de sekreteraruppgifter, som direktionen uppdrager åt honom, samt att de till direktionens förfogande ställda medlen omhändervaras av en av direktionen utsedd kassaförvaltare, som jämväl har att över desamma föra noggrann räkenskap.

Karolinska sjukhusets anslagsbehov under åttonde huvudtiteln för budgetåret 1936/1937. *Direktionen för karolinska sjukhuset* har i skrivelse den 25 september 1935 anfört, att — då direktionen komme att bli en permanent institution — nämnda anslag till extra utgifter icke längre än under löpande budgetår syntes böra tagas i anspråk för bestridande av direktionens kostnader. För tiden från och med den 1 juli 1936 torde särskilda medel böra för ändamålet anvisas å riksstaten. I fråga om anslag till avlöningar anföres följande:

Innan direktionen ginge in på storleken av de medel, som enligt direktionens förmenande borde anvisas för nästkommande budgetår, ville direktionen först till behandling upptaga frågan om anställande av en *särskild kvalificerad person att biträda direktionen vid utrustningen av sjukhuset samt planläggning av dess förvaltning och sjukhusorganisationen i övrigt.*

Direktionen ville därvid till en början erinra, att vid nybyggnader av statliga sinnessjukhus den överläkare, som tillika skulle vara sjukhuschef, samt sysslomannen tillsattes innan byggnads- och utrustningsarbetena avslutades för att de skulle kunna medverka vid dessa arbeten samt biträda vid planläggning och uppbyggande av sjukhusens organisation.

När det gällde en så komplicerad institution som karolinska sjukhuset, bleve det förberedande arbete, som erfordrades, innan sjukhuset kunde tagas i drift, av betydande omfattning. Under denna tid måste nämligen ett flertal invecklade problem ha vunnit sin lösning. Direktionen ville i detta avseende i första hand peka på inventarieanskaffningen, sjukhusets inre organisation samt personalens avlöningsförhållanden. Ifrågavarande problem vore till sin karaktär av svårlöst beskaffenhet, med hänsyn icke minst till att statsverket icke tidigare ensamt dreve något civilt sjukhus och att karolinska sjukhuset, som i den hittills beslutade utbyggnaden rymde 900 vårdplatser, bleve en av landets största inrättningar av detta slag.

Då radiumhemmet beräknades komma att tagas i bruk för sjukvårdsändamål redan under senare delen av år 1937, medan sjukhuset i övrigt preliminärt ansåges kunna vara driftfärdigt under år 1939, hade direktionen funnit önskvärt, att till dess förfogande ställdes en person för nyss angivna ändamål.

Då det på nuvarande stadium av direktionens verksamhet icke kunde med någon säkerhet bedömas, huru sjukhusets ekonomiska och administrativa förvaltning under direktionens ledning lämpligen borde handhas, hade direktionen ansett lämpligt, att för denne avsåges allenast ett arvode. För bedömandet av storleken av detta arvode syntes hänsyn böra tagas till de avlöningsförmåner, motsvarande tjänstemän vid landets största anstalter för vård av kroppsjuka åtnjöte. Direktionen hade för sådant ändamål införskaffat uppgifter rörande de avlöningsförmåner, som utginge till sysslomännen vid sjukhuset S:t Erik i Stockholm, Malmö allmänna sjukhus, Allmänna och Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg och serafimerlasarettet samt till intendenten vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund (Lunds lasarett).

Beträffande dessa uppgifter finge direktionen hänvisa till följande sammanställning, i vilken jämväl upptagits antalet vårdplatser å respektive sjukhus.

Sjukvårdsinrättning	Antal vårdplatser	Grundlön	Ålderstillslägg	Slutlön	Avdrag för bostad jämte värme och lyse	Nettogrundlön	Nettolönlön	Bostadens omfattning
Sjukhuset S:t Erik i Stockholm (G-ort)	1,192	8,970	3 à 621	10,833	2,430	6,540	8,403	5 rum och kök
Lunds lasarett (D-ort)	1,089	9,200	3 à 756	11,468	1,200	8,000	10,268	5 rum och kök
Malmö allmänna sjukhus (F-ort)	673	10,557	2 à 1,055	12,667	2,400	8,157	10,267	6 rum och kök
Allmänna och Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg (G-ort)	590	7,020	3 à 600	8,820	—	7,020	8,820	Ingen bostad
Serafimerlasarettet (G-ort)	510	8,504	3 à 400	9,822	1,900	6,604	7,922	4 rum och kök

I ovanstående belopp hade inräknats dyrtids- eller däremot svarande tillägg, nämligen
 sjukhuset S:t Erik rörligt tillägg med 15 procent
 Malmö allmänna sjukhus dyrtidstillägg med 6 procent
 Serafimerlasarettet dyrtidstillägg med 10 procent
 Vid Lunds lasarett samt Allmänna och Sahlgrenska sjukhuset utginge ej något dylikt tillägg.

Vid övervägande av förevarande spörsmål hade direktionen kommit till den uppfattningen, att det arvode, som för ändamålet borde stå till förfogande, borde bliva så pass stort, att man för uppdraget kunde förvärva en väl meriterad person med beprövad erfarenhet i sjukhusadministrativt hänseende.

Från dessa utgångspunkter hade direktionen ansett sig böra för ändamålet beräkna ett belopp av 12,000 kronor för år.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 23 maj 1935 utginge arvode till *direktionens ordförande* med 3,000 kronor för år och till dess *vice ordförande* med 1,500 kronor för år. Jämväl till direktionens *övriga ledamöter* syntes

skäligen arvode böra utgå. I detta avseende ville direktionen föreslå, att efter mönster av vad som gällde för lönenämnderna bestämdes dels ett fast arvode av 480 kronor om året dels ock särskild ersättning med 6 kronor för sammanträdesdag. Härvid hade direktionen utgått från att arvode icke skulle utgå till generalfäktläkaren eller till den person, som i direktionen representerade styrelsen för Konung Gustaf Vs jubileumsfond. Nämnda dagarvoden beräknades uppgå till högst 1,500 kronor för år. Förutom arvoden till ordföranden och vice ordföranden ($3,000 + 1,500 =$) 4,500 kronor torde för arvoden till direktionens övriga ledamöter böra beräknas ett belopp av ($5 \times 480 + 1,500 =$) 3,900 kronor eller sålunda tillhoppa 8,400 kronor.

För *direktionens sekreterare* syntes böra beräknas ett belopp av 3,000 kronor.

Närmare bestämmelser beträffande arvoden för såväl direktionens förutnämnda biträde i ekonomiska m. fl. frågor som sekreteraren torde Kungl. Maj:t framdeles, efter förslag av direktionen, böra meddela.

Direktionen förutsatte, att dyrtidstillägg icke skulle utgå å de i det föregående avsedda arvoden och ersättningarna.

Samtliga förut omförmälda utgiftsbelopp torde böra ingå i avlöningsstaten under rubriken Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t. Denna post borde i enlighet med vad i det föregående anförts upptagas till ($12,000 + 8,400 + 3,000 =$) 23,400 kronor.

Vidare syntes medel böra ställas till direktionens förfogande för viss *annan icke-ordinarie personal*, nämligen för beredande av ersättning åt ett biträde med en husmoders arbetsuppgifter med 3,000 kronor, erforderlig skrivhjälp med 3,000 kronor, ett kameralt biträde med 3,600 kronor och för tillfälliga arbetskrafter och vikarier med 1,400 kronor. Därjämte torde för oförutsedda arvodeskostnader, avsedda för anlitade sakkunniga och särskilda utredningsmän, böra beräknas 4,000 kronor eller sålunda tillhoppa 15,000 kronor. Därvid hade direktionen utgått från att nu avsedd personal skulle anställas på sådant sätt, att dyrtidstillägg icke skulle utgå å dem tillkommande ersättningar. Nämnda belopp av 15,000 kronor torde i avlöningsstaten böra upptagas under rubriken Ersättningar till icke-ordinarie personal.

För direktionen skulle sålunda erfordras ett avlöningsanslag av ($23,400 + 15,000 =$) 38,400 kronor.

I avseende å direktionens *omkostnader* syntes, då i stor utsträckning nyanskaffning måste ske, det erforderliga beloppet icke böra beräknas lägre än 4,000 kronor. Härav torde även möjligen ifrågakommande reseersättningar få bestridas. Omkostnadsanslaget torde böra disponeras enligt numera tillämpade grunder beträffande omkostnadsanslag i allmänhet och sålunda erhålla förslagsanslags natur.

För nästkommande budgetår erfordrades vidare anslag för påbörjande av sjukhusets *utrustning*.

Då, såsom förut nämnts, radiumhemmet beräknades komma att tagas i bruk för sitt ändamål under senare delen av år 1937, måste till dess radiumhemmets förseende med inventarier vara fullbordat. Enligt Kungl. Maj:ts

beslut den 31 maj 1935 ankomme det på direktionen att upprätta och till Kungl. Maj:t inkomma med en allmän plan jämte kostnadsberäkningar för sjukhusets utrustande med inventarier. Med föranledande härav hade direktionen efter hänvändelse till styrelsen för cancerföreningen i Stockholm låtit upprätta en plan till radiumhemmets utrustning. Kostnaderna för utrustning uppginge beträffande radiumhemmet till 872,000 kronor samt beträffande för radiumhemmets personal i sjukhusets personalhus avsedda bostäderna till 55,236 kronor eller sålunda tillhoppa till 927,236 kronor. Av nämnda summa beräknades 80,836 kronor belöpa å forsknings- och undervisningsändamål, medan återstoden, 846,400 kronor, avsåge sjukvårdsändamål. Då radiumhemmet vore avsett för 100 allmänna och 13 enskilda vårdplatser, skulle utrustningskostnaden för varje vårdplats uppgå till 7,490 kronor eller i runt tal 7,500 kronor.

Kostnaderna för utrustning av sjukhuset i allmänhet skulle gäldas av staten, Stockholms stad och Stockholms läns landsting. I fråga om radiumhemmet skulle därjämte Konung Gustaf V:s jubileumsfond och cancerföreningen i Stockholm bidra.

Enligt överenskommelse mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena sidan, samt styrelsen för jubileumsfonden och cancerföreningen, å den andra, angående Konung Gustaf V:s jubileumsklinik vid karolinska sjukhuset skulle utrustningen av radiumhemmet verkställas av Kungl. Maj:t och kronan, som bleve ägare till utrustningen. Kostnaderna för utrustningen av radiumhemmet och av de för radiumhemmets sjukvårdspersonal och underordnade läkare erforderliga bostäderna skulle bestridas till hälften av jubileumsfonden och cancerföreningen.

I avseende å fördelningen mellan staten, Stockholms stad och Stockholms läns landsting av kostnaderna för sjukhusets utrustning innehölle de mellan nämnda parter träffade överenskommelserna allenast, att för utrustning av de staden och landstinget tillförsäkrade vårdplatserna skulle utgå särskild ersättning med belopp, motsvarande den verkliga utrustningskostnaden, dock högst det belopp staden respektive landstinget skulle behöva vidkännas för utrustning vid eget nyuppfört, på flera specialavdelningar uppdelat sjukhus.

Direktionen hade för avsikt att, så snart nödigt underlag föreläge för bedömning av hithörande spörsmål, upptaga underhandlingar med stadens och länets vederbörande myndigheter om bestämmande av grunderna för stadens och länets bidrag till utrustningskostnaderna. Dessa underhandlingar kunde dock icke förväntas bliva slutförda inom sådan tid, att resultatet kunde framläggas för 1936 års riksdag.

Emellertid måste under nästa budgetår förarbetena fullföljas och jämväl upphandlingar äga rum med hänsyn till att åtskilliga artiklar krävde lång leveranstid. Därest erinran häremot ej framställdes, hade direktionen för avsikt att sluta avtal om inköp av inventarier för radiumhemmet i den mån så erfordrades för att radiumhemmet skulle vid avsedd tidpunkt kunna tagas i drift.

Det belopp, som för nästa budgetår borde anvisas för sjukhusets utrustning, avsåge att bestrida omkostnaderna för nödiga utredningsarbeten och för delbetalningar å leveranskontrakt. Det erforderliga beloppet beräknades till 200,000 kronor.

Statskontoret har i utlåtande den 15 oktober 1935 yttrat:

Det torde ligga i sakens natur att svårighet mötte att på nuvarande stadium ens något så när tillförlitligt bedöma medelsbehovet för utrustning av sjukhuset. Emellertid torde det vara angeläget, att det ifrågasatta anslaget ej beräknades alltför knappt, då eljest anläggningens färdigställande kunde komma att onödigtvis fördröjas och kanske även fördyras. Ett ytterligare skäl mot alltför stor återhållsamhet vid medelsanvisningen torde vara, att på grund av den mellan staten, å ena sidan, samt styrelsen för cancerföreningen och Konung Gustaf V:s jubileumsfond, å den andra, träffade överenskommelsen de av staten för utrustning av radiumhemmet nedlagda kostnaderna syntes komma att successivt utökas med lika stora utbetalningar från föreningen och fonden. Statskontoret ville därför — med reservation för vad det budgetära läget kunde anses medgiva, vilken fråga undandroge sig ämbetsverkets bedömande — icke göra någon erinran mot att till utrustning äskades ett reservationsanslag å 200,000 kronor.

Vad därefter beträffade de till arvoden och särskilda ersättningar beräknade beloppen, finge statskontoret erinra, att arvode till andra ledamöter i statliga direktions- än ordförande och vice ordförande hittills icke brukat förekomma. Det torde kunna befaras att ett bifall till framställningen härutinnan kunde komma att medföra liknande krav i fråga om andra direktions- och vice ordförande. Därest emellertid, särskilt i betraktande av förevarande uppdrags jämförelsevis betungande beskaffenhet, denna betänklighet icke ansåges böra tillmätas avgörande vikt, ville statskontoret, då de föreslagna ersättningsbeloppen i och för sig icke syntes för höga, icke motsätta sig bifall till framställningen i denna del.

Beträffande arvodet åt den person, som avsåges att biträda direktions- och vice ordförande vid utrustning av sjukhuset samt planläggning av dess förvaltning och sjukhusorganisationen i övrigt, ville statskontoret — särskilt då det kunde synas tveksamt, huruvida den tillämnade medhjälparen skulle behöva anlitas under hela budgetåret — ifrågasätta, huruvida icke det belopp, som för detta ändamål borde ställas till direktions- och vice ordförandes förfogande, kunde något reduceras, förslagsvis till 10,000 kronor.

I utlåtande den 7 oktober 1935 hade statskontoret tillstyrkt, att direktions- och vice ordförandes sekreterare under innevarande budgetår, då organisationen av det nya sjukhuset i väsentliga delar torde vinna sin utformning, måtte för tider, då han vore sysselsatt med ifrågavarande uppdrag, åtnjuta ersättning med dagarvode i enlighet med föreskrifterna i kungörelsen den 29 augusti 1921 (nr 517) med vissa bestämmelser angående kommittéer. Under erinran härom och då anledning knappast torde föreligga till antagande att sekreterarens göromål i fortsättningen skulle bli mera omfattande än under innevarande budgetår, finge statskontoret föreslå en sänkning av posten till arvode åt sekreteraren till 2,000 kronor.

Beträffande slutligen ersättningarna till husmoder, skrivhjälp, kameralt biträde, tillfälliga arbetskrafter och vikarier samt till oförutsedda utgifter syntes det lämpligt, att för samtliga dessa ändamål ett icke specificerat belopp ställdes till direktions- och vice ordförandes förfogande. Statskontoret föreslog, att sagda belopp bestämdes till 10,000 kronor.

I övrigt hade statskontoret icke funnit anledning till erinran mot direktions- och vice ordförandes hemställan.

Departementschefen. Enligt vad som framgår av det ovan anförda förelåg icke möjlighet att underställa 1935 års riksdag frågan om anvisande av medel för innevarande budgetår till täckande av kostnaderna för direktionen för karolinska sjukhuset. Den provisoriska anordningen har därför måst vidtagas, att berörda kostnader för nämnda budgetår täckas av det under åttonde huvudtiteln uppförda reservationsanslaget till extra utgifter. Särskilda medel för ändamålet, avseende budgetåret 1936/1937, torde böra äskas av 1936 års riksdag. Därvid förutsattes, under återopande av vad i det föregående anförts, att direktionen för karolinska sjukhuset icke kommer att under sistnämnda budgetår taga befattning med serafimerlasarettet eller ersättas med någon för berörda båda sjukvårdsinrättningar gemensam styrelse.

Vad först angår det anslag till *avlöningar*, som bör ställas till karolinska sjukhusets förfogande, må följande anföras:

Till arvode åt den person, som skulle biträda direktionen vid utrustning av sjukhuset samt planläggning av dess förvaltning och sjukhusorganisationen i övrigt, har direktionen beräknat ett belopp av 12,000 kronor, medan statskontoret, särskilt med hänsyn till att det kunde synas tveksamt, om medhjälparen i fråga skulle behöva anlitas under hela budgetåret, ifrågasatt en sänkning av nämnda belopp till 10,000 kronor. I betraktande av de för statsverket ekonomiskt synnerligen betydelsefulla ärenden, vilkas avgörande till ej ringa grad kommer att bliva beroende av kompetensen och dugligheten hos ifrågavarande befattningshavare, kan jag icke finna det vara ur statsverkets synpunkt klokt att bestämma arvodet så lågt, att det ej kan mäta sig med vid andra jämförbara sjukhus utgående löneförmåner. Det av direktionen föreslagna arvodet av 12,000 kronor synes vara i detta hänseende lämpligt avvägt. Det är att märka, att, såsom av det efterföljande framgår, dyrtidstillägg icke skall utgå å detta belopp. Då, enligt vad jag inhämtat, ifrågavarande befattningshavare erfordras redan från och med den 1 juli 1936, bör hela det nyssnämnda beloppet ställas till direktionens förfogande för nästa budgetår.

Mot direktionens av statskontoret biträdda förslag till arvoden åt ordföranden, vice ordföranden och övriga ledamöter av direktionen, slutande å ett belopp av sammanlagt 8,400 kronor, har jag ingen erinran att framställa. I anknytning till vad statskontoret i ämnet anført vill jag framhålla, att det är omfattande och ansvarsfulla arbetsuppgifter, som åvila direktionen, och att det därför synes vara väl motiverat att tillerkänna ersättning jämväl till andra ledamöter än ordföranden och vice ordföranden.

Arvodet åt sekreteraren torde för nästa budgetår kunna sänkas med 1,000 kronor under det av direktionen föreslagna beloppet och alltså bestämmas till 2,000 kronor. För tiden efter nästa budgetår torde det icke vara

uteslutet att en höjning kan ifrågasättas med hänsyn till det ökade arbete, som kommer att åvila sekreteraren genom direktionens övertagande av serafimerlasarettets förvaltning.

De nu nämnda ersättningsbeloppen torde böra avföras å en i den avlöningsstat, som bör fastställas för karolinska sjukhuset, uppförd anslagspost till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t. Då åtminstone för den ovannämnde sjukhusadministratören ersättning till vikarie torde kunna ifrågakomma, synes nämnda anslagspost i överensstämmelse med numera tillämpade principer för statuppställningar, böra uppdelas i två delposter, den ena benämnd Grundbelopp och uppförd med $(12,000 + 8,400 + 2,000 =)$ 22,400 kronor och den andra benämnd Vikariatsersättningar m. m. samt beräknad till förslagsvis 1,000 kronor.

Till annan icke-ordinarie personal än den ovannämnda ävensom till vikarier har direktionen beräknat ett belopp av 15,000 kronor vara erforderligt. Statskontoret har utan särskild motivering ifrågasatt en sänkning av detta belopp till 10,000 kronor. Då jag ovan beräknat särskilda medel till vikarie åt sjukhusadministratören, lärer en sänkning av det av direktionen beräknade anslagsbeloppet med 1,000 kronor kunna ske. Med tanke på de omfattande utredningsarbeten, direktionen under nästa budgetår har att verkställa och för vilka den sannolikt i stor omfattning måste anlita extra hjälp och särskild expertis, synes mig försiktigheten bjuda att icke ytterligare reducera ifrågavarande anslagsmedel, som alltså i avlöningsstaten böra uppföras med 14,000 kronor såsom en anslagspost till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal. Någon uppdelning av denna anslagspost på grundavlöningar m. m. och på avlöningsförhöjningar m. m. torde icke vara för nästa budgetår erforderlig.

Förevarande anslag till avlöningar bör alltså för nästa budgetår uppföras med $(22,400 + 1,000 + 14,000 =)$ 37,400 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga bestämmelser rörande dispositionen av anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t.

Med hänsyn till personalorganisationens provisoriska karaktär under nästkommande budgetår torde dyrtidstillägg ej böra utgå å de föreslagna arvodena och ersättningarna.

Direktionens beräkning av det för sjukhuset erforderliga anslaget till *omkostnader*, vilket med hänsyn till att reseersättningar skola bestridas ur detsamma bör uppföras såsom förslagsanslag, ger mig icke anledning till erinran. Stat för anslaget, som alltså bör bestämmas till 4,000 kronor, torde i sinom tid få fastställas av Kungl. Maj:t.

Till *utrustning* beräknar jag, såsom i riksstatsförslaget, ett reservationsanslag av 180,000 kronor. I detta sammanhang vill jag framhålla önskvärd-

heten av att direktionen undersöker möjligheterna för överenskommelse om sådan ändring av gällande avtal med Stockholms stad och Stockholms län, som underlättar beräkningen av stadens och länets andelar i utrustningskostnaden. De nuvarande bestämmelserna äro nämligen, såsom av det föregående inhämtas, i detta hänseende mindre tillfredsställande.

3. Hemställen.

Under återopande av vad ovan anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande avlöningsstat för karolinska sjukhuset, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1936/1937:

Avlöningsstat.

1. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
a. Grundbelopp	kronor	22,400
b. Vikariatsersättningar m. m., <i>förslagsvis</i>	»	1,000
		23,400
2. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	kronor	14,000
		<hr/>
	Summa förslagsanslag	kronor 37,400;

dels till *Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Avlöningar* för budgetåret 1936/1937 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 37,400;

dels till *Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Omkostnader* för budgetåret 1936/1937 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 4,000;

dels till *Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Utrustning* för budgetåret 1936/1937 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 180,000;

dels besluta, att staten skall enligt avtal, som i huvudsaklig överensstämmelse med de av mig här ovan angivna grunderna må komma att träffas mellan Kungl. Maj:t och direktionen över serafimerlasarettet från och med den 1 juli 1937 övertaga lasarettets drift, ävensom, under förutsättning härav, att från och med samma dag lasarettet och karolinska sjukhuset skola stå under gemensam förvaltning av direktionen för sistnämnda sjukhus;

Kungl. Maj:ts proposition Nr 171.

dels ock till Universitetssjukhus: Understöd och ersättningar till serafimerlasarettet i Stockholm för budgetåret 1936/1937 anvisa ett anslag av kronor 1,007,000; att utgå under de villkor och bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott meddela.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

C. A. Charpentier.

BILAGOR

**Nuvarande avlönings- och pensionsförhållanden
vid serafimerlasarettet.**

Antalet tjänstemän (till vilka räknas även underläkare) samt dessas avlöningsförmåner och villkoren för deras åtnjutande bestämmas av Kungl. Maj:t. För sjukvårds-, kontors- och ekonomipersonal äger direktionen att inom de gränser, som betingas av givna anslag och i övrigt förefintliga tillgångar, bestämma till nämnda personal hörande befattningshavares antal och avlöningsförmåner.

Frågor om pensionering skola såväl beträffande tjänstemän som övrig personal underställas Kungl. Maj:t.

I. Överläkarna vid de särskilda avdelningarna med därtill hörande polikliniker äro professorer vid karolinska institutet. Överläkaren vid röntgenavdelningen och föreståndarna för gynekologiska polikliniken, otiatriska polikliniken, psykiatriska polikliniken och gymnastikavdelningen äro likaledes professorer vid karolinska institutet. Genom särskilda bestämmelser den 31 maj 1935 har Kungl. Maj:t bland annat givit den på gymnastiska centralinstitutets stat uppförde läraren i sjukgymnastik och sjukdomslära överläkares ställning vid lasarettets gymnastikavdelning för den tid, gymnastiska centralinstitutets utbildning av sjukgymnaster är förlagd till sagda avdelning.

Den av överläkarna, som av direktionen förordnas att vara lasarettets inför direktionen ansvarige styresman, direktör, åtnjuter ett arvode av 300 kronor för år samt enligt Kungl. Maj:ts medgivande den 3 juli 1931, därest han icke åtnjuter fri bostad, 7,500 kronor årligen å lasarettets stat. Från lasarettets stat utgå dessutom arvoden å 1,500 kronor för år till 2 överläkare — en vid medicinska och en vid kirurgiska avdelningen — samt å 1,000 kronor för år till 4 överläkare — en vid medicinska, en vid kirurgiska, en vid oftalmologiska och en vid neurologiska avdelningen. Arvoden till vikarier under semester för dessa 6 överläkare samt för överläkaren vid röntgenavdelningen utgå för vardera med 200 kronor jämte dyrtidstillägg såsom för oreglerad statstjänst.

Jämlikt Kungl. Maj:ts medgivande den 23 maj 1930 är en biträdande överkirurg förordnad i anledning av, att professor Einar Key fått Kungl. Maj:ts tillåtelse att giva sin undervisning vid annat sjukhus. Till den biträdande överkirurgen har utgått dels det arvode å 1,000 kronor, som eljest skolat utgå till den ene kirurgiske överläkaren, dels ett fyllnadsarvode å 4,500 kronor. Sedan innehavaren av förordnandet, H. Olivecrona, blivit professor med lön från karolinska institutets stat, har direktionen ansett, att fyllnadsarvodet icke bör utgå. Dyrtidstillägg har utgått å biträdande överkirurgens sammanlagda arvode enligt grunder, som gällt för reglerad statstjänst.

2. Underordnade läkare. Vid lasarettet tjänstgörande avlönade underordnade läkare äro:

dels vissa biträdande lärare å karolinska institutets stat, vilka i sådan egenkap äro i viss utsträckning tjänstgöringsskyldiga som biträdande läkare vid lasarettet; de åtnjuta avlöning endast från karolinska institutets stat;

dels biträdande läkare vid poliklinikerna, vilka närmast under vederbörande överläkare leda arbetet där; de hava arvode på lasarettets stat;

dels två biträdande läkare vid gymnastikavdelningen, av vilka den enes avlö-

ning utgår från särskilt statsanslag för sjukgymnastutbildning, den andres från lasarettets allmänna stat; båda dessa läkare äro tillika biträdande lärare vid sjukgymnastutbildningen och åtnjuta i sådan egenskap arvode från gymnas-tiska centralinstitutets stat;

dels underläkare och andre underläkare, vilka åtnjuta avlöning endast från lasarettets stat, utgående i form av kontant avlöning jämte fri kost samt, för vissa befattningar, fritt bostadsrum i den mån sådant finnes tillgängligt;

dels ock amanuenser, vilka åtnjuta kontant avlöning från karolinska institu-tets stat och från lasarettets stat fri kost samt, för vissa befattningar, fritt bostadsrum i den mån sådant finnes tillgängligt.

Arvode till vikarie under semester utgår med 100 kronor för de biträdande läkarna vid polikliniken, underläkarna, andre underläkarna och amanuenserna under en månad per årsförordnande samt till vikarie för amanuensen vid röntgenavdelningen, då han under biträdande läkaren vid samma avdelning tillkommande två månaders semester uppehåller dennes tjänst, 100 kronor per månad. Semestervikarierna åtnjuta dessutom den med vederbörande tjänst eventuellt förenade förmånen av fri kost (den ledige erhåller icke ersättning för sådan förmån).

Jourpengar utgå med mindre belopp (högst 300 kronor per år) till vissa å avdelningarna jourhavande underläkare och amanuenser samt till fem vid poli-kliniken alternerande jourhavande läkare.

Dyrtidstillägg å avlöning till förenämnda underordnade läkare utgår enligt samma grunder, som gälla för reglerad statstjänst, utom beträffande semester-vikariernas arvoden och jourpengarna, för vilka dyrtidstillägget beräknas enligt samma grunder, som gälla för oreglerad statstjänst.

Arvoden för utförande av elektrokardiografiska m. fl. undersökningar, sammanlagt 1,000 kronor årligen, utgå utan dyrtidstillägg, till vissa läkare.

Provisorisk avlöningsförhöjning utgår enligt Kungl. Maj:ts beslut för bud-getåret 1935/1936 till vissa underordnade läkare i avvaktan på vidare utredning i anledning av det lönereglingsförslag, direktionen framlagt.

Regnellska stipendier å 120 kronor för år utgå till vardera av 4 underordnade läkare, 2 vid medicinska och 2 vid kirurgiska avdelningen. I stället för stipen-diet åtföljande bostadsförmån kunna de 2 stipendiaterna vid medicinska klini-ken få vardera 480 kronor årligen.

Med poliklinikmedel bestridas avlöning och dyrtidstillägg till vissa av före-nämnda underläkare (1 vid röntgenavdelningen och 1 vid medicinska poliklini-ken) samt arvode till semestervikarier för vissa underordnade läkare (1 under-läkare vid röntgenavdelningen, 1 underläkare vid medicinska polikliniken, 1 biträdande läkare vid otiatriska och 1 vid psykiatriska polikliniken).

Av de avgifter, som inflyta för undersökning och behandling vid polikliniken av sådana skadade, å vilka lagen om försäkring för olycksfall i arbete äger tillämpning, utgår (Kungl. Maj:ts medgivande den 5 december 1919) viss andel till respektive läkare.

Vid tjänstledighet på grund av sjukdom hava underordnade läkare på lasa-rettets stat hittills avstått hela sin avlöning. Direktionen har gjort framställ-ning till Kungl. Maj:t, innebärande att i sådana fall för dessa läkare skulle i tillämpliga delar gälla bestämmelserna för extra ordinarie tjänstemän i kungö-relsen den 26 juni 1925 (nr 356), varvid avdrag å den kontanta lönen skulle i varje särskilt fall beräknas efter närmast jämförliga lönegrad i den statliga löneplanen.

3. Övriga tjänstemän äro en predikant, en sekreterare och ombudsman, en kamrerare, en syssloman, en bokhållare och en kassör. De tre förstnämnda befattningarna äro att betrakta som bisysslor. Predikanten har för år dels ett arvode av 950 kronor, dels ett lönetillskott av 150 kronor, utgående av särskilda fondmedel. Sekreteraren och kamreraren hava vardera 1,200 kronor i arvode.

Sysslomannens lön ansluter sig icke till det statliga lönesystemet, vilket däremot de senare reglerade lönerna för bokhållaren och kassören göra. De sistnämnda äro av Kungl. Maj:ts fastställda att utgå enligt respektive lönegrad B 15 och B 11 (beslut den 14 mars 1930).

Dyrtidstillägg utgår: å lasarettspredikantens arvode (ej å lönetillskottet) enligt för oreglerad statstjänst gällande grunder; å avlöningen till sysslomannen, bokhållaren och kassören såsom för reglerad statstjänst.

Provisoriskt dyrtidstillägg, lika med statliga befattningshavare tillkommande, utgår till bokhållaren och kassören.

Provisorisk avlöningsförhöjning åt sysslomannen utgår enligt Kungl. Maj:ts beslut för budgetåret 1935/1936 i avvaktan på vidare utredning i anledning av det förslag till lönereglering, direktionen framlagt.

Felräkningspengar vid kassörstjänsten utgå med 300 kronor årligen.

Semester tillkommer sysslomannen, bokhållaren och kassören vardera under en månad årligen.

Vid tjänstledighet för sysslomannen, bokhållaren och kassören hava gällande statliga bestämmelser tillämpats.

I egenskap av vice värd för egendomen 2, 3 och 4 i kvarteret Pilträdet uppbär sysslomannen 600 kronor årligen, vilket belopp ingår bland nämnda fastighets utgifter.

4. Sjukvårds-, kontors- och ekonomipersonal. Senaste allmänna lönereglering för denna personalgrupp genomfördes från och med den 1 juli 1930. Därvid blevo de befattningshavare, som förut hade lägre avlöning än motsvarande befattningshavare i Stockholms stads tjänst, i stort sett jämställda med dessa. Detta gäller i allmänhet fortfarande för innehavare av sådana tjänster, vilka vid Stockholms stads sjukhus hänföras till ordinarie. Beträffande åter personal, motsvarande den som vid Stockholms stads sjukhus fått avlöningen reglerad genom kollektivavtal, kom avlöningen för ekonomipersonalen redan från och med år 1931 och för sjukvårdspersonalen från och med år 1932 att väsentligt understiga den motsvarande befattningshavare vid stadens sjukhus tillkommande.

Avlöningssystemet är för flertalet befattningshavare bruttolön, från vilken avdrag sker för mottagna naturaförmåner med belopp, som av direktionen fastställas. Det ansluter sig nära till de löneplaner, som år 1930 gällde för befattningshavare vid Stockholms stads sjukhus.

Aldertilläggen utgå för den mera kvalificerade personalen efter 3, 6 och 9 års tjänst, för ett mindre antal befattningshavare, kvarstående å äldre lönestater, efter 1, 3, 5, 7 och 10 år, och för övrig sjukvårds- och ekonomipersonal, i den mån ålderstillägg förekommer, efter 1, 4 och 7 års tjänst.

Dyrtidstillägg utgår å bruttolönen enligt samma grunder, som gälla för det till Stockholms stads befattningshavare utgående rörliga lönetillägget, dock med de modifikationer, direktionen finner påkallade. För ett mindre antal befattningshavare med enligt andra grunder reglerad avlöning utgår dyrtidstillägg såsom vid reglerade statstjänster, i den mån dyrtidstillägg är av direktionen medgivet.

Provisorisk avlöningsförhöjning utgår enligt Kungl. Maj:ts beslut för budgetåret 1935/1936 vid vissa befattningar i avvaktan på vidare utredning rörande den lönerreglering, för vilken direktionen begärt statsmakternas medverkan.

Avlöningssystem kontant lön samt fritt vivre gäller tillsvidare för inspektionssköterskan, husmodern, första köksföreståndarinnan, köksföreståndarinnans närmaste biträde, en sömmerska och eleverna i köksavdelningen.

Kontant avlöning jämte fri lunch erhålla sjukgymnasterna, en kontorselev och en springpojke.

Fritt vivre tillkommer eleverna och provsköterskorna, som enligt särskilt avtal tillhandahållas av Sophiahemmet. För provsköterskorna har Sophiahemmet, med undantag för en, betingat sig även kontant gottgörelse, för vissa 400 och för andra 600 kronor per år.

Semester tillkommer här ifrågavarande personal, med undantag av Sophiahemmets provsköterskor och elever, enligt av direktionen bestämda grunder. För inspektionssköterskan, sköterskorna och husmodern är semestern i regleringsbestämmelser, godkända av medicinalstyrelsen, för erhållande av pensionsrätt i statens pensionsanstalt, bestämd till en månad. Sköterskorna vid röntgenavdelningen hava av direktionen tillerkänts sex veckors semester årligen, sammalunda och fotografi- och sköterskebiträden vid nämnda avdelning. En månads semester hava vidare sjukgymnasterna, kontorspersonalen (dock ej eleven), kvinnliga assistenter, köks- och tvättföreståndarinnor samt förste maskinisten. Kökseleverna hava vid årsanställning 15 dagars semester. Sköterskebiträden med regelbundet återkommande vakning, sköterskebiträden, som tjänstgöra på poliklinik eller operationsavdelning, baderskor och telefonister hava efter 1 års tjänst 14 dagar, 2 år 21 dagar, 20 år 1 månad. Portvakterna, andre maskinist, reparatörer, förste eldare och eldare hava efter 1 års tjänst 7 dagar, 2 år 14 dagar, 5 år 21 dagar, 20 år 1 månad. Övrig sjukvårds- och ekonomipersonal har efter 1 års tjänst 7 dagar, 2 år 14 dagar, 10 år 21 dagar, 20 år 1 månad.

Vid tjänstledighet på grund av sjukdom, konvalescens eller svag hälsa med styrkt oförmåga till tjänstgöring erhåller personalen under högst tre månader av kalenderår, dock på en sammanhängande tjänstledighetsperiod ej mer än högst 90 dagar, samma kontanta lön som vid tjänstgöring. För tid därutöver beslutar direktionen i varje särskilt fall.

Vid tjänstledighet för enskilda angelägenheter får den ledige vidkännas kostnaden för vikarie även om denna blir större än den lediges lön.

5. **F r i s j u k v å r d.** Enligt 26 § i reglementet äga läkare, tjänstemän och annan personal vid lasarettet åtnjuta fri sjukvård å lasarettet i den utsträckning direktionen finner skälig, dock under högst tre månader av ett kalenderår. Direktionen har i sådant avseende bestämt högst tre månader av ett kalenderår.

6. **P e n s i o n e r.** Inspektionssköterske-, sköterske- och husmodersbefattningarna äro reglerade för pensionsrätt i statens pensionsanstalt med undantag för 2 sköterskebefattningar, vilkas nuvarande innehavare icke fylla de krav på teoretisk utbildning, som av medicinalstyrelsen godkända regleringsbestämmelser innehålla.

I övrigt äro icke några särskilda bestämmelser om pensionering av lasarettets personal utfärdade, utan pensionsfrågor avgöras från fall till fall.

Översikt av arvodister vid serafimerlasarettet.

- a) Av de sakkunniga föreslagen anpassning av arvodena.
 b) Nu utgående arvoden, däri inbegripet provisorisk förhöjning i vissa fall.
 c) Av direktionen föreslagen reglering.

	a	b	c
Direktör, arvode	300	300	—
ersättning därest han icke åtnjuter fri bostad	7,500	7,500	—
1 överläkare, medicine	1,500 ¹	1,500 ¹	—
1 » »	1,000 ¹	1,000 ¹	—
1 » kirurgisk	1,500 ¹	1,500 ¹	—
1 » »	1,000 ^{1, 2}	1,000 ^{1, 2}	—
1 » oftalmologisk	1,000 ¹	1,000 ¹	—
1 » neurologisk	1,000 ¹	1,000 ¹	—
<i>Arvode för utförande av:</i>			
elektrokardiografiska undersökningar	1,500 ⁴	1,500 ⁴	5,280 ³
amnesomsättningsundersökningar	300 ⁴	300 ⁴	300 ⁴
1 biträdande läkare vid röntgenavdelningen	1,100 ⁵	900 ⁵	1,100 ⁵
2 biträdande läkare vid gymnastikavdelningen	5,280 ⁶	5,280 ⁶	5,280 ⁶
<i>Biträdande läkare vid polikliniken:</i>			
1 vid medicinska	6,050 ⁷	6,050 ⁷	6,050 ⁷
1 » kirurgiska	6,050 ⁷	6,050 ⁷	6,050 ⁷
1 » oftalmologiska	5,280 ⁷	5,280 ⁷	5,280 ⁷
1 » otiatriska	3,740 ^{7, 8}	3,740 ^{7, 8}	3,740 ^{7, 8}
1 » neurologiska	5,280 ⁷	5,250 ⁷	5,280 ⁷
1 » gynekologiska	5,280 ⁷	4,500 ⁷	5,280 ⁷
1 » psykiatriska	2,640 ^{7, 9}	2,640 ^{7, 9}	2,640 ^{7, 9}
1 sekreterare och ombudsman	1,200	1,200	1,200
1 kamrerare	1,200	1,200	1,200
1 predikant	1,410 ¹⁰	1,364 ¹⁰	1,364 ¹⁰
1 organist	400	400	400
1 biträdande sjukgymnast och assistent vid gymnastikavdelningen	3,300 ¹¹	3,280 ¹²	3,280 ¹²
6 provsköterskor vid poliklinik och operationsavdelning ¹³	600	600	600
7 provsköterskor vid vårdavdelning ¹³	400	400	400
1 provsköterska vid medicinska laboratorier ¹³	—	—	—
41 sköterskeelever ¹³	—	—	—
3 kökslever ¹⁴	240	240	240
1 springpojke	960 ¹⁵	939 ¹⁶	939 ¹⁶

¹ Dessa överläkare åtnjuta i egenskap av professorer vid karolinska institutet lön från dess stat. Dyr-tidstillägg såsom för oreglerad statstjänst har medgivits för arvodena på lasarettets stat, men har ej utgått till professorerna, vilka erhålla högsta medgivna dyrtidstillägg vid karolinska institutet; däremot till av direktionen förordnade vikarier.

² Utgår för närvarande till en biträdande överkirurg.

³ Särskild befattning föreslagen av direktionen; innefattar dyrtidstillägg å 10 procent.

⁴ Dyr-tidstillägg utgår icke.

⁵ Innefattar dyrtidstillägg; åtnjuter i övrigt arvode från karolinska institutets stat (4,500 + dyrtidstillägg).

⁶ Innefattar dyrtidstillägg å 10 procent; dessutom utgår från gymnastiska centralinstitutets stat arvode såsom biträdande lärare i sjukgymnastik kr. 2,000; — jämte dyrtidstillägg.

⁷ Innefattar dyrtidstillägg å 10 procent.

⁸ Vid otiatriska polikliniken finnas för närvarande två biträdande läkare, av vilka den ene, som tillika är biträdande lärare, helt avlönas från karolinska institutets stat.

⁹ Tre mottagningsdagar i veckan.

¹⁰ Härav kr. 150 — från Sederholms fond; 1,864 kr. innefattar dyrtidstillägg å 28 procent på 950 kr.

¹¹ Innefattar värdet av tidigare fri lunch.

¹² Härå ingår beräknat värde på fri lunch, men icke dyrtidstillägg.

¹³ Tillhandahållas enligt avtal med Sophiahemmet. Enligt detta avtal erhålla provsköterskor och elever fritt vivre å lasarettet; provsköterska vid laboratoriet dock endast fri kost. För var och en av övriga provsköterskor erlägger lasarettet angivna belopp till Sophiahemmet.

¹⁴ Antagas för ett år; erhålla fritt vivre samt kr. 40: — per månad under senare halvåret av anställningen.

¹⁵ Härutöver fri tjänstekostym.

¹⁶ Härutöver fri tjänstekostym samt 1 par skor årligen. Värdet av fri lunch ingår i kr. 939: —.

De sakkunnigas specialmotiv för löneregreringsförslaget.**Underordnade läkare.**

Åtskilliga av de underordnade läkarna vid serafimerlasarettet hade nu sin avlöning till huvudsaklig del från karolinska institutets anslag, varvid från lasarettet endast vissa särskilda förmåner utginge. Då det icke, särskilt med hänsyn till förhållandena vid universiteten, ansetts lämpligt vidtaga någon jämkning i de löneförmåner, som nu vore upptagna å karolinska institutets stater, hade direktionen över serafimerlasarettet i sitt år 1934 framlagda löneregreringsförslag utgått från, att den lönefyllnad, som där föreslagits, i huvudsak skulle utbetalas av lasarettet, varvid samtidigt naturaförmånerna skulle inräknas i den kontanta avlöningen samt avdrag framdeles ske å lönen för värdet av dessa förmåner. Dessa synpunkter överensstämde med vad som numera i allmänhet tillämpades inom statsförvaltningen.

Vid bedömandet av de löneförmåner, som framdeles borde tillerkännas läkarpersonalen vid serafimerlasarettet, hade redan inledningsvis berörts, att lönerna borde fastställas såsom bruttolöner och alltså innefatta nu utgående naturaförmåner såsom kost och bostad. Därjämte syntes jourpenningar böra inräknas i löneförmånerna. Uppmärksammas finge även, att vid avlömandet av den läkarpersonal vid serafimerlasarettet, vilken jämväl uppbure avlöning å karolinska institutets stat, dyrtidstillägg borde utgå särskilt för sig såväl å avlöningen på karolinska institutets stat som å den på serafimerlasarettets stat, men att i övrigt gällande bestämmelser om dyrtidstillägg till befattningshavare i statens tjänst borde äga tillämpning; dock att det dyrtidstillägg, som utbetalades vid serafimerlasarettet, skulle ingå bland lasarettets driftkostnader.

I avseende å de läkare, som för närvarande till ett antal av fyra tillerkännts Regnellska stipendier, vilka innefattade bostadsförmån, värderad till 480 kronor per år, samt kontant 120 kronor, hade de sakkunniga funnit lämpligt att dessa förmåner upptoges vid sidan av de förmåner, som eljest kunde komma att tillerkännas vederbörande. De sakkunniga utginge nämligen från, att framdeles de Regnellska stipendierna, såsom ursprungligen varit avsett, skulle kunna tilldelas vid lasarettet tjänstgörande medicine kandidater.

Vad så beträffade de löneförmåner, som borde utgå till de underordnade läkarna vid serafimerlasarettet, hade de sakkunniga beaktat, att uttrycken underläkare och amanuens *dels* var för sig hänförde sig till befattningar, som jämväl enligt direktionens mening borde inordnas under olika lönegrader, *dels* icke helt kunde jämföras med motsvarande benämningar vid t. ex. Lunds lasarett. Där betecknade benämningen amanuens en mera underordnad befattning än underläkare, vilket tydligt framginge ur avlöningsbestämmelserna; vid serafimerlasarettet betecknade ej blott de 6 första underläkarna utan jämväl de 2 första amanuenserna och 5 av de 10 amanuenserna de befattningshavare bland de underordnade läkarna, vilka närmast under vederbörande överläkare handhade vården vid lasarettets olika sjukavdelningar och vilka säkerligen på grund härav satts främst i direktionens löneförslag. Beteckningen amanuens hänförde sig här allenast till den omständigheten, att ifrågavarande underordnade läkare åtnjöt lön på karolinska institutets stat.

Med beaktande härav hade de sakkunniga i stort sett följt direktionens uppdelning av de underordnade läkarbefattningarna i lönehänsende. I likhet med

nu gällande avlöningsförhållanden hade de sakkunniga dock givit något försteg åt förste underläkarna och förste amanuenserna framför de 5 ovannämnda amanuenserna. De sakkunniga hade jämfört de 8 första befattningarna med de främsta underläkarbefattningarna vid övriga, till jämförelse framdragna sjukhus och hade med stöd härav ansett sig kunna föreslå en något högre lönegrad åt dessa än den, som skulle motsvara den av direktionen föreslagna. De sakkunniga föresloge en avlöning, som motsvarade 23:e lönegraden för extra tjänstemän i statens tjänst, under det att de 5 nämnda amanuensernas avlöning skulle bestämmas efter 22:a lönegraden. Även för dessa senare skulle denna avlöning dock komma att överstiga den, som utginge under innevarande budgetår. De sakkunniga funne dessa förslag så mycket mera befogade, som ifrågavarande befattningshavare kunde påräkna ålderstillägg allenast för det fall, de under mera än 3 år innehade tjänst inom en och samma lönegrad.

De fyra andre underläkare — två å medicinska kliniken laboratorier och två å kirurgiska kliniken — som nu uppbure Regnelliska stipendier, men vilka icke hade någon avlöning från karolinska institutet, syntes böra erhålla avlöning enligt 11:e lönegraden för extra tjänstemän. Samma avlöning torde böra utgå till den nuvarande andre underläkaren å kliniska laboratoriet ävensom å medicinska, oftalmologiska, otiatriska och neurologiska poliklinikerna. Detta motsvarade väl direktionens förslag.

Beträffande personalen å röntgenavdelningen gällde redan nu i viss mån i förhållande till övriga befattningshavare vid lasarettet avvikande lönebestämmelser, och denna personal uppbure viss andel i avgifterna för röntgenundersökningar av sådana från polikliniken remitterade patienter, å vilka lagen om försäkring för olycksfall i arbete ägde tillämpning. Även här ville de sakkunniga, i nära anslutning till direktionens framställning, föreslå, att de tvenne underläkarna vid denna avdelning placerades med en avlöning motsvarande 18:e lönegraden för extra befattningshavare i statens tjänst, varjämte nuvarande amanuensen, som från karolinska institutet uppbure 2,400 kronor jämte reglerat dyrtidstillägg, syntes böra avlönas enligt 17:e lönegraden för extra befattningshavare i statens tjänst. Vad sålunda föreslagits innefattade för amanuensen en förhöjning i vad som för ovan nämnda budgetår tillerkänts honom. På samma grunder förordade de sakkunniga, att jämväl de nuvarande underläkarna vid medicinska och otiatriska poliklinikerna skulle avlönas enligt 18:e lönegraden för extra befattningshavare i statens tjänst, samt att de nuvarande amanuenserna vid medicinska, kirurgiska, oftalmologiska och otiatriska poliklinikerna skulle beredas avlöning motsvarande 17:e lönegraden för extra befattningshavare i statens tjänst.

Vad därefter beträffade biträdande läkaren å röntgenavdelningen, som å karolinska institutets stat uppbure 4,500 kronor jämte reglerat dyrtidstillägg, syntes från serafimerlasarettet böra tillerkännas honom ett arvode å 1,000 kronor jämte dyrtidstillägg därå enligt samma grunder, som tidigare nämnts. För jämförelse borde omnämnas, att han, utöver arvodet från karolinska institutet, för innevarande budgetår uppbure provisorisk avlöningsförhöjning från serafimerlasarettet med 900 kronor.

Med Kungl. Maj:ts årligen lämnade medgivande hade sedan år 1925 utgått 1,000 kronor per år till de läkare, som utförde elektrokardiografiska och vissa andra undersökningar. Härav hade den, som utfört de elektrokardiografiska undersökningarna, erhållit 700 kronor per år. Till sistnämnda belopp hade för budgetåret 1935/1936, i form av provisorisk avlöningsförhöjning, lagts 800 kronor. Då ifrågavarande undersökningar fortfarande kunnat utföras av i annan tjänst

vid lasarettet anställd läkare, vid sidan av den egentliga tjänsten, ansåge sig de sakkunniga icke kunna tillstyrka direktionens förslag om inrättande av en särskild föreståndartjänst vid elektrokardiografiska laboratoriet, men förordade i stället att till vid lasarettet anställda läkare, som utförde ifrågavarande undersökningar, i fortsättningen, tillsvidare, finge utgå särskild ersättning, för de elektrokardiografiska undersökningarna sammanlagt 1,500 kronor för år och för ämnesomställningsundersökningarna sammanlagt 300 kronor per år.

Vidkommande därefter de två biträdande läkarna vid gymnastikavdelningen vore att märka, att de, utöver arvoden å gymnastiska centralinstitutets stat såsom biträdande lärare i sjukgymnastik med 2,000 kronor per år jämte dyrtidstillägg för envar av dem, från serafimerlasarettet tillerkänts arvoden å 4,800 kronor per år jämte reglerat dyrtidstillägg. Varken direktionen eller de sakkunniga ifrågasatte här någon jämkning.

Direktionen hade icke ifrågasatt någon förändring i avlöningsförmånerna för de biträdande läkarna vid otiatriska och psykiatriska poliklinikerna, vilka arvoden faststälts av Kungl. Maj:t den 30 juni 1934. De sakkunniga hade ej heller funnit anledning upptaga denna fråga till behandling.

Slutligen återstode att i detta sammanhang behandla de biträdande läkare, som närmast under vederbörande professor ledde arbetet vid medicinska, kirurgiska, oftalmologiska, neurologiska och gynekologiska poliklinikerna. Av dem uppbure för närvarande vardera av de biträdande läkarna å medicinska och kirurgiska poliklinikerna arvoden från lasarettet med 5,500 kronor samt biträdande läkaren vid oftalmologiska polikliniken 4,800 kronor i årsarvode. Å dessa förmåner utginge nu reglerat dyrtidstillägg. Biträdande läkarna vid neurologiska och gynekologiska polikliniken hade för närvarande en sammanlagd ersättning av respektive 5,250 kronor och 4,500 kronor. Direktionen hade föreslagit, att sistnämnda två biträdande läkare skulle erhålla samma avlöning, som biträdande läkaren vid oftalmologiska polikliniken redan uppbure, d. v. s. 4,800 kronor per år jämte reglerat dyrtidstillägg. Ehuru väl någon tvekan kunde råda rörande avlöningen till biträdande läkaren vid gynekologiska polikliniken, funne de sakkunniga dock icke skäl föreligga att frångå direktionens förslag. Vid lasarettet finnes numera icke någon gynekologisk klinik, varför den biträdande läkaren vid gynekologiska polikliniken vore den ende läkaren vid lasarettet i denna specialitet.

Samtliga nu omnämnda biträdande läkare borde i staten upptagas såsom arvodister. Härmed avsåges icke att någon ändring i deras ställning som tjänsteläkare skulle ske; de borde sålunda även i fortsättningen bibehållas såväl vid den rätt till tjänstårsberäkning lika med civila läkare i statens tjänst som vid den rätt till beräkning av sjukhusår, de redan ägde. Likaledes borde de fortfarande hava rätt till semester. Med hänsyn till att de, i motsats till underläkare och amanuenser, ägde rätt att hava enskild praktik utanför lasarettet, torde de emellertid vid tillämpning å dem av det statliga lönesystemets allmänna grunder — t. ex. i fråga om tjänstledighet — böra anses närmast jämställda med extra befattningshavare i 24:e lönegraden, då arvodet faststälts till 5,500 kronor, och i 22:a lönegraden, då arvodet faststälts till 4,800 kronor.

De sakkunniga hade redan inledningsvis berört frågan om de särskilda förmåner, som borde utgå till den underordnade läkarpersonalen vid serafimerlasarettet. Det torde böra tillkomma direktionen att i enlighet med gällande bestämmelser och allmän praxis inom statsförvaltningen fastställa grunderna för ersättning vid vikariat samt avlöning under tjänstledighet för sjukdom, enskilda angelägenheter m. m. *Härvid borde dock i regel tillämpas vad som gällde för extra ordinarie tjänstemän i statens tjänst.*

Sjukvårdspersonal.

Till denna personalgrupp hade de sakkunniga hänfört inspektionssköterska, sköterskepersonal (assistentsköterskor däri inbegripna), sjukgymnaster, fotografibiträden vid röntgenavdelningen, sköterskebiträden, baderska, badbiträden och kvinnlig vaktmästare.

Inspektionssköterskan (vid andra sjukhus benämnd husmoder eller föreståndarinna) torde böra erhålla ordinarie tjänsteställning, och de sakkunniga föresloge placering i den statliga lönegrad, som närmast motsvarade de vid befattningen nu utgående förmånerna, nämligen B 11. Befattningen vore i fråga om pensionsrätt i statens pensionsanstalt för närvarande reglerad som en sköterskebefattning. Den pension, som på grund därav tillkomme inspektionssköterskan, stode således icke i förhållande till den ställning, hon intoge, och de löneförmåner, hon åtnjöte. Pension torde böra utgå jämlikt civila tjänstepensionsreglementet. För nuvarande innehavare av tjänsten borde likväl hänsyn tagas till den pensionsrätt, som för befattningen redan funnes.

Vad beträffade övrig personal, som erhållit fullständig sjuksköterskeutbildning, vore att märka, att 14 sköterskor enligt direktionens statberäkningar för budgetåret 1936/1937 skulle vara anställda såsom assistentsköterskor, medan övriga sköterskor (52 st.) kunde anses vara mera fast anställda. De sakkunniga utginge från, att sistnämnda slag av sköterskor skulle erhålla ställning såsom ordinarie befattningshavare, medan de 14 assistentsköterskorna borde upptagas såsom extra ordinarie befattningshavare. De ordinarie sköterskorna, vilka hittills haft pensionsrätt i statens pensionsanstalt, torde böra erhålla pension enligt civila tjänstepensionsreglementet; beträffande vid övergången redan anställda befattningshavare borde dock hänsyn tagas till den pensionsrätt vederbörande hade i statens pensionsanstalt. Beträffande *assistentsköterskorna*, som på grund av sin ställning och av andra skäl i allmänhet ej torde komma att kvarstå mer än ett eller annat år, syntes kunna ifrågasättas, huruvida de icke i fortsättningen, som hittills, borde vara anslutna till statens pensionsanstalt.

Vid lasarettet vore nu anställda tvenne sköterskor, som ernått sin nuvarande ställning på grund av visad praktisk duglighet, men som icke hade erhållit sådan teoretisk utbildning, att de av medicinalstyrelsen kunnat erhålla den legitimation, som krävdes för vinnande av pensionsrätt i statens pensionsanstalt. Dessa befattningshavare torde likväl skäligen böra beredas en pension, vars storlek borde bestämmas i samband med reglering av pensionsrätten för övriga sköterskor.

Vad beträffade den lönegrad, till vilken lasarettets sköterskor borde hänföras, syntes som utgångspunkt kunna tagas det fall där redan nu sjuksköterska vore anställd i statens tjänst (tandläkarinstitutet). I anslutning härtill föresloge de sakkunniga, att ordinarie sköterskor skulle placeras i 7:e lönegraden för ordinarie och assistentsköterskor i 5:e lönegraden för extra ordinarie tjänstemän. Detta skulle innebära, att de ordinarie komme att erhålla i stort sett samma slutavlönning som den nu på lasarettets stat utgående, medan däremot på grund av att ålderstilläggen (skillnaden mellan löneklasserna) vore mindre i det statliga lönesystemet än det vid lasarettet nu tillämpade systemet, som anslöte sig till vad som gällde för Stockholms stads vidkommande, en icke obetydlig höjning inträdde i fråga om begynnelseavlönningen särskilt för de ordinarie sköterskorna. Inom ramen av tillgängliga medel skulle lasarettets direktion äga anställa ytterligare assistentsköterskor, medan däremot antalet ordinarie sköterskor skulle fastställas i den avlöningsstat, som framdeles skulle enligt beslut av Kungl. Maj:t gälla för lasarettet.

Den till antalet största gruppen bland sjukvårdspersonalen vid lasarettet utgjordes av *sköterskebiträdena* (i stat för 1936/1937 beräknat 105). Dessa hade tidigare i huvudsak haft samma löneställning, som motsvarande befattningshavare vid Stockholms stads sjukhus, men hade de senaste åren varit väsentligt lägre avlönade. Genom den provisoriska avlöningsförhöjning, som gällde för innevarande budgetår, hade dock skillnaden blivit mindre. Avlöningen torde, av skäl, som förut anförts, böra av direktionen så fastställas, att den kunde anses i huvudsak motsvara vad som tillkomme motsvarande befattningshavare vid Stockholms stads sjukhus. Vid personalens inpassande i det statliga lönesystemet syntes avlöningen böra utmätas enligt nedan angivna *löneplan U*, vilken i viss mån byggts på en av medicinalstyrelsen år 1925 för en del personalgrupper vid statens sinnessjukhus fastställd löneplan. Den anslöte sig till de allmänna löneplanerna för icke-ordinarie befattningshavare i statens tjänst.

Extra ordinarie tjänstemän								Extra tjänstemän	
Lönegrad		Löneklass	Ortsgrupp			Pensionsavdrag		Lönegrad	
nr	omfattar löneklasserna		F grundbelopp	G grundbelopp	G inberäknat provisor. dyrorstill. samt dyrtidstillagg a 10 %	lönegrad	belopp	nr	omfattar löneklasserna
e. o. U 1	h—c	i	1,185	1,230	1,534	e. o. U 1	27	e. U 1	i—h
2	g—b	h	1,260	1,308	1,623	2	28	2	h—g
3	f—a	g	1,335	1,386	1,712	3	29	3	g—f
4	e—1	f	1,410	1,464	1,801	4	30	4	f—e
5	d—2	e	1,485	1,542	1,890	5	31	5	e—d
6	c—3	d	1,560	1,620	1,980	6	32	6	d—c
		c	1,650	1,716	2,092				
		b	1,710	1,776	2,158				
		a	1,770	1,836	2,224				
		1	1,830	1,896	2,290				
		2	1,980	2,052	2,468				
		3	2,130	2,208	2,646				

Anmärkning. Kvinnlig extra ordinarie befattningshavare äger icke rätt att åtnjuta lön enligt högsta löneklassen inom vederborande lönegrad.

De sakkunniga ansåge sig böra förorda, att sköterskebiträdena efter tre års anställning skulle kunna erhålla extra ordinarie ställning, varmed följde rätt till viss pension eller livränta. De första tre åren, då vederborande endast borde innehava extra anställning, torde böra betraktas såsom en provningstid. Den extra ordinarie ställningen borde under inga förhållanden tilldelas andra än dem, som visade sig vara lämpliga för fortsatt anställning. Med den föreslagna anordningen i fråga om sköterskebiträdena följde, att antalet extra ordinarie dylika biträden kunde variera från ett år till ett annat, beroende på huruvida personalen medhunnit de tre första anställnings- och provningsåren. Då vid statens sinnessjukhus motsvarande personal icke ansetts böra erhålla ordinarie anställning, hade de sakkunniga icke funnit anledning att för serafimerlasaret-

tets del ifrågasätta dylik anställning för sköterskebiträden. Det torde emellertid böra framhållas, att den extra ordinarie anställningen numera medförde betydligt större förmåner än tidigare varit fallet och även trygghet för framtiden genom den därmed förenade pensionsrätten. Vad nu anförts i fråga om sköterskebiträden gällde även i fråga om badbiträden.

I fråga om placering av sköterskebiträden och badbiträden i löneplanen hade de sakkunniga tänkt sig lönegraden e. o. U 5 för extra ordinarie sköterskebiträden och badbiträden samt e. U 4 för extra sköterskebiträden. Detta innebure, att slutlönen bleve något högre än den av direktionen föreslagna, men det borde observeras att slutlönen infölle först efter sammanlagt 13 års tjänst (3 år som extra, varav 2 finge tillgodoräknas för vinnande av ålderstillägg i den extra ordinarie tjänsten) mot redan efter 6 års tjänst enligt direktionens förslag. Det borde också i detta sammanhang erinras om, att personalen icke tidigare haft att erlägga några avgifter för sin pensionering.

Beträffande de två biträden vid röntgenavdelningen, vilkas huvudsakliga arbete vore förlagt till framkallnings- och fixeringsrummen, ansåge de sakkunniga, att den mest yrkeskunniga — nuvarande fotografibiträdet — borde erhålla ordinarie ställning med benämningen *första fotografibiträde* och den andra erhålla extra ordinarie ställning med benämningen *andra fotografibiträde*. I fråga om den förstnämnda hade direktionen icke tänkt sig någon ändring av löneförmånerna. De sakkunniga hade förslagsvis placerat befattningen i lönegraden B 5, innebärande ungefär samma slutlön vid den nu utgående. I fråga om andra fotografibiträdet skulle slutlönen vid den tänkta placeringen i lönegrad e. o. U 6 bliva ej oväsentligt högre än den av direktionen föreslagna, men det finge beaktas, att slutlönen enligt direktionens förslag skulle uppnås redan efter 6 års tjänst, medan den enligt de sakkunnigas förslag erhöles först efter 12 års tjänst.

Den befattningshavare, som nu benämndes kvinnlig vaktmästare och vilkens huvudsakliga arbete vore förlagt till medicinska kliniken laboratorier, syntes i fortsättningen lämpligen kunna benämnas *laboratoriebiträde*. De sakkunniga ansåge sig jämväl böra föreslå, att denna befattning gjordes till ordinarie med placering i andra lönegraden. För närvarande funnes endast en befattningshavare av detta slag, men det oaktat torde härigenom kunna skapas en befordringsmöjlighet för den kvinnliga biträdespersonalen.

Vidkommande därefter *baderskan* hölle de sakkunniga före, att denna befattningshavares avlöning borde utgå enligt den ovan nämnda särskilda löneplanen för viss personal. De sakkunniga hade förslagsvis upptagit denna befattning i lönegraden e. o. U 6.

Lasarettet hade för närvarande sex *sjukgymnaster*, vilka alla hade i huvudsak samma löneförmåner å lasarettets stat. Begynnelselönen utgjorde 3,000 kronor, vartill kunde komma tre ålderstillägg, vardera å 300 kronor. Dyrtidstillägg utginge såsom för reglerad statstjänst. Utöver dessa löneförmåner åtnjöte sjukgymnasterna fri lunch vid lasarettet. Två av dem ägde dessutom uppbära ett mindre arvode för biträde vid undervisningskurser för medicine kandidater under förutsättning, att kurserna vore förlagda utom den ordinarie arbetstiden. Så länge gymnastiska centralinstitutets utbildning av sjukgymnaster vore förlagd till serafimerlasarettet, tjänstgjorde lasarettets sex gymnaster även som instruktionsgymnaster och uppbure därför från centralinstitutet arvodet, uppgående för första instruktionsgymnasten till 1,500 kronor och för var och en av de andra till 1,000 kronor, jämte dyrtidstillägg. Två av ifrågavarande sex sjukgymnastbefattningar hade inrättats på grund av sjukgymnastutbildningens

förläggande till lasarettet. Då undervisningens förläggande till lasarettet betraktats såsom ett provisorium, avsett att upphöra när karolinska sjukhuset trädde i verksamhet, syntes de två senast inrättade befattningarna böra betraktas som extra. Av de fyra äldre befattningarna torde två böra göras till ordinarie och två till extra ordinarie.

De ordinarie befattningarna syntes böra placeras i lönegrad B 9, vilket skulle medföra att begynnelselönen bleve något högre men slutlönen något lägre än nu utgående, i vilken direktionen icke ifrågasatt någon ändring. De icke-ordinarie sjukgymnasterna hade de sakkunniga ansett böra placeras i lönegrad 9 för respektive extra ordinarie och extra tjänstemän. Löneförmånerna bleve därigenom ej oväsentligt lägre, för de extra avsevärt lägre, än de nu utgående. Vid en jämförelse med de för sköterskor föreslagna lönerna funne man emellertid, att de extra ordinarie sjukgymnasternas begynnelseavlöning skulle bliva densamma som ordinarie sköterskas och slutlönen något högre, medan för de extra sjukgymnasterna begynnelseavlöningen skulle bli densamma som lönen efter 9 år i lönegraden e. o. 5, i vilken assistentsköterskorna tänkts placerade. Med hänsyn till den utbildning, som krävdes för de jämförda befattningarna, kunde de sakkunniga icke finna anledning att i ett organisationsförslag placera sjukgymnasterna högre än som här skett. Redan anställda befattningshavare borde dock beredas kompensation genom personliga lönefyllnader.

E k o n o m i p e r s o n a l.

Till denna grupp hade de sakkunniga fört husmoder, sömmerskor, telefonister, städerskor, köks-, tvätt- och maskinpersonal, trädgårdsmästare, snickare, expeditionsvakter, portvakter och manliga biträden.

Husmodern hade vid serafimerlasarettet icke alla de uppgifter, som en husmoder vid sjukhus i allmänhet hade, utan endast rent ekonomiska. Hon åtnjöt kontant lön och fritt vivre. Å den kontanta lönen utginge dyrtidstillägg såsom för reglerad statstjänst. Direktionen hade icke beslutat någon ändring i dessa förmåner, fränsett att nuvarande innehavaren av tjänsten tillåtits bo utom lasarettet och finge kontant ersättning i stället för bostadsförmånen. De sakkunniga hade vid angivandet av nuvarande löneförmåner evalverat värdet av naturaförmånerna enligt de grunder, som direktionen tillämpat vid avdrag på lönen för de befattningshavare, som hade bruttolön men åtnjöt naturaförmåner. Tjänsten vore reglerad för pensionsrätt i statens pensionsanstalt. De sakkunniga ansåge, att tjänsten borde vara ordinarie, med placering förslagsvis i lönegrad B 6, och att pension borde utgå enligt den statliga lönegrad, vari placering skedde, dock att hänsyn för nuvarande innehavare av tjänsten toges till redan erhållen pensionsrätt.

Sömmerskebefattningarna syntes böra vara extra ordinarie och extra i enlighet med de principer, som anförts beträffande sköterskebiträden. De sakkunniga ansåge i likhet med direktionen, att sömmerskorna borde placeras en lönegrad högre än sköterskebiträdena. Enligt de sakkunnigas förslag bleve slutlönen även för sömmerskorna högre än den direktionen föreslagit, dock inträdde detta förhållande först efter 13 tjänstår, eller 7 år efter det slutlönen enligt direktionens förslag skulle ernås.

Telefonistbefattningarna hade av direktionen i dess löneregleringsprogram placerats i samma lönegrad som sköterskebiträden, i likhet med vad förhållandet vore vid Stockholms stads sjukhus. De sakkunniga hade förslagsvis placerat dem en lönegrad högre, vilket syntes motiverat med hänsyn både till det krävande och viktiga arbetet, och till den omständigheten att en befodrings-

möjlighet vunnes för städerskor, som visade sig lämpade för arbete av nu ifrågasvarande slag. Då tjänsterna för närvarande ej vore flera än två, hade båda ansetts böra få extra ordinarie ställning.

Vad beträffade *städerskorna*, vilka enligt ovan anförda principiella synpunkter placerats i samma lönegrad som sköterskebiträdena, åberopades vad för dessa sagts om slutlön m. m.

Köksföreståndarinnorna vid serafimerlasarettet hade av direktionen beretts löneförhöjningar, som vore större än de till Stockholms stads motsvarande befattningshavare utgående. (Sammalunda vore förhållandet med inspektionssköterskan.) Direktionen hade ej heller tänkt sig någon ändring av löneförhöjningarna för köksföreståndarinnorna. De sakkunniga funne väl ifrågasvarande löner höga, men med hänsyn till vikten av att för dessa befattningar kunna påräkna de bäst kvalificerade krafter, som stode till buds, torde placering i statlig lönegrad böra ske så, att slutlönen bleve praktiskt taget lika med den nuvarande. Vissa skäl syntes tala för att båda befattningarna bleve ordinarie med placering förslagsvis i 11:e respektive 7:e lönegraden.

Såsom ordinarie befattning syntes även *dietskokerska* böra placeras i lönestaten. Tjänsten vore den mest kvalificerade av kokerskebefattningarna. Det vore av vikt att för densamma få en god kraft. Direktionen hade också tänkt att placera henne i högre lönegrad än de andra kokerskorna. Vid den av de sakkunniga förslagsvis gjorda placeringen i lönegrad B 1 bleve slutlönen ej oväsentligt högre än den av direktionen tänkta.

Kokerskor i övrigt borde enligt de sakkunnigas mening få extra ordinarie ställning med placering i lönegrad e. o. 1. Slutlönen enligt de sakkunnigas förslag skulle bli ej oväsentligt högre än enligt direktionens, men infölle dock först efter 12 års tjänst i stället för efter 6 år enligt direktionens löneplan.

Av *köks- och serveringsbiträdena* hade direktionen givit 4 en något högre lön än de övriga, vilket med hänsyn till arbetsuppgifterna och även befodringsmöjligheterna syntes lämpligt. Dessa biträden skulle enligt de sakkunnigas mening intaga extra ordinarie ställning och benämnas första köks- respektive serveringsbiträden. Beträffande övriga köks- och serveringsbiträden åberopades vad ovan anförts i fråga om städerskor.

De sakkunniga ansåge, att *tvättföreståndarinnan* borde intaga ställning som ordinarie befattningshavare. Tvätten utgjorde visserligen ett område, där samarbete med karolinska sjukhuset kunde tänkas komma i fråga, i vilket fall väl serafimerlasarettets tvättinrättning skulle nedläggas helt eller delvis. Men de sakkunniga menade, att i sådant fall tvättföreståndarinnan vid serafimerlasarettet skulle överflyttas till karolinska sjukhuset antingen såsom föreståndarinna eller biträdande föreståndarinna. Man torde få utgå från, att vid karolinska sjukhusets tvättinrättning komme att krävas två föreståndarinnor. Den placering i lönegrad B 5 i det statliga lönesystemet, de sakkunniga förslagsvis gjort, torde icke utgöra hinder för en sådan överflyttning. Placeringen skulle innebära en något om än obetydligt lägre slutlön än den nu utgående, men, liksom i fråga om sköterskorna och andra köksföreståndarinnan, en ganska stor höjning i de lägre löneklasserna.

Tvättföreståndarinnans närmaste biträde torde böra intaga extra ordinarie ställning. Direktionen hade tänkt henne placerad i samma lönegrad som vissa andra tvättbiträden, vilka intoge en ställning, innebärande större ansvar än de övriga biträdenas och som därför hade placerats en lönegrad högre än dessa. De sakkunniga menade, att tvättföreståndarinnans närmaste biträde borde stå ännu en lönegrad högre, emedan någon biträdande föreståndarinna icke funnes.

Mot direktionens placering av tre tvättbiträden en lönegrad högre än övriga torde icke vara något att erinra. De syntes böra benämnas *första tvättbiträden* och samtliga erhålla extra ordinarie ställning.

Beträffande övriga tvättbiträden återopades vad ovan anförts i fråga om städerskor. Städerskorna och de personalgrupper, beträffande vilka hänvisning gjorts till städerskorna, komme att med de sakkunnigas förslag erhålla löneförmåner ungefär som de till Stockholms stads motsvarande befattningshavare utgående. De sakkunniga kunde här än en gång framhålla angelägenheten av, att avlöningen till serafimerlasarettets personal ej komme att mera avsevärt skilja sig från den, som utginge till motsvarande personal vid Stockholms stads sjukhus.

Förste maskinisten (maskinmästaren) torde böra intaga ordinarie tjänsteställning och syntes böra placeras i lönegrad B 14 med benämningen *maskinmästare*. Detta innebure en något lägre begynnelselön och likaledes en något om än obetydligt lägre slutlön än den nu utgående. Den föreslagna placeringen överensstämde med placeringen av maskinmästare av första klass vid statens sinnessjukhus. Utöver nuvarande löneförmåner från lasarettet uppbure förste maskinisten (maskinmästaren) ett mindre arvode för tillsyn av ledningar för gas, elektricitet och vatten samt värmeanläggning med därtill hörande ledningar i den lasarettstiftelsen tillhöriga egendomen nr 2, 3 och 4 i kvarteret Pilträdet, vilket arvode fortfarande skulle utgå av nämnda fastighets medel. *Beträffande andre maskinist* hade de sakkunniga tänkt sig, att tjänsten skulle vara ordinarie och placeras i lönegrad B 10 med benämningen maskinist, eller lika med maskinist av 1:a klass vid statens sinnessjukhus. Detta innebure en något lägre lön än vad för närvarande utginge vid befattningen. *Förste reparatör* och *andre reparatör* torde böra få ordinarie tjänsteställning och erhålla lön enligt respektive lönegrad B 7 och B 6, innebärande att avlöningen bleve något högre än den nu utgående (slutlönen för den förre 145 och för den senare 33 kronor högre per år, varvid hänsyn dock ej tagits till avdrag för pensionsavgifter). Som jämförelse kunde nämnas, att eldare av 1:a klass vid statens sinnessjukhus vore placerad i lönegrad B 6. *Förste eldare* voro av direktionen placerade en lönegrad högre än övriga eldare. Direktionen hade nu — efter mönster av Stockholms stads löneplan — placerat alla eldare i samma lönegrad. De sakkunniga hade med hänsyn till inhämtade upplysningar om förste eldarnas arbete och för närvarande utgående löner förslagsvis placerat dem såsom ordinarie i lönegrad B 5, innebärande en något lägre begynnelselön men högre slutlön än enligt direktionens förslag. *Övriga eldare* torde böra få extra ordinarie ställning efter tre års ställning som extra tjänstemän — enligt samma princip som ovan anförts beträffande sköterskebiträden m. fl. Den av de sakkunniga föreslagna placeringen i det statliga lönesystemet (e. o. 5) innebure en lägre begynnelselön än den av direktionen tänkta och även lägre än den nu utgående, men något högre slutlön. Slutlönen komme dock först efter 15 år men enligt direktionens löneplan redan efter 6 år. För så vitt en skillnad i avlöningen mellan eldare och förste eldare med bibehållande av föreslagen skillnad mellan förste eldare och andre reparatör skulle erhållas, kunde någon bättre placering i det statliga lönesystemet än i lönegrad e. o. 5 ej beredas eldarna. Nu anställda eldare, som vid inplacering i det statliga lönesystemet enligt de sakkunnigas förslag finge lägre lön än den nu utgående, torde i överensstämmelse med de sakkunnigas ovan anförda allmänna synpunkter på lönefrågan böra beredas personlig lönefyllnad.

Trädgårdsmästaren skulle enligt av direktionen tilltänkt löne reglering från och med den 1 juli 1936 åtnjuta en lön, som i fråga om slutlönen närmast motsva-

rade den statliga lönegraden B 7. De sakkunniga tillstyrkte denna placering, innebärande alltså att tjänsten bleve ordinarie. Samma placering och ställning föresloge de sakkunniga också för *snickaren*, vilken för närvarande åtnjöte samma lön som trädgårdsmästaren. Direktionen hade visserligen icke föreslagit någon höjning för snickaren, men det syntes konsekvent, att snickaren även i fortsättningen erhöle samma ställning som trädgårdsmästaren.

Lasarettet hade 3 *vaktmästare*, av vilka två erhållit en löneställning, närmast motsvarande den statliga lönegraden B 7. De sakkunniga tillstyrkte, att dessa vaktmästare finge ordinarie ställning med placering i sagda lönegrad, i vilken bland annat vaktmästarna vid karolinska institutet vore placerade. Med hänsyn till arbetsuppgifterna ifrågasattes dock, huruvida icke den nuvarande vaktmästartiteln borde utbytas mot förste expeditionsvakt. För den tredje av vaktmästarna hade direktionen tänkt sig att från och med den 1 juli 1936 höja lönen en lönegrad, vilket skulle innebära en något högre slutlön efter 9 år än slutlönen efter 12 år i den statliga lönegraden B 6. De sakkunniga tillstyrkte även för denne vaktmästare ordinarie tjänsteställning. Placering i lönegraden B 5 kunde tyckas ligga närmare till hands, emedan ett flertal expeditionsvakter i departementen och de centrala ämbetsverken vore placerade i lönegrad B 5. Arbetstiden för vaktmästarna vid lasarettet torde emellertid vara väsentligt längre än för berörda expeditionsvakter. Placering i lönegrad B 6 torde därför kunna tillstyrkas. Det ifrågasattes, om icke tjänstetiteln för denne vaktmästare borde ändras till expeditionsvakt. De här ifrågavarande tre vaktmästarna hade hittills uppburit beklädnadsbidrag. Detta ansåge de sakkunniga icke böra utgå för framtiden. Dock borde vid utmätande av lön till nuvarande innehavare av de två högre avlönade befattningarna tagas hänsyn även till beklädnadsbidraget för utbetalning av fyllnad i lönen. Den tredje tjänsten hade enligt vad de sakkunniga inhämtat nyligen blivit vakant.

Direktionen hade tänkt sig en löne reglering för de tre *portvakterna* från och med den 1 juli 1936, innebärande att en av dem skulle få samma lön som de två högst avlönade vaktmästarna och två en lön lika med den, som beslutats för den tredje vaktmästaren. I stället för beklädnadsbidrag hade portvakterna uniform. Portvakterna torde lika väl som vaktmästarna eller — såsom de eventuellt skulle komma att benämnas — expeditionsvakterna böra bliva ordinarie tjänstemän. Placering av en portvakt i lönegrad B 7 och två i B 6 tillstyrkte de sakkunniga. Nuvarande befattningshavare torde få bibehålla förmånen av fri uniform.

Återstode slutligen att behandla gruppen *manliga biträden*. Av dessa, som till antalet för närvarande vore 10, torde en böra få ordinarie ställning och placeras i lönegrad B 4. Detta innebure en högre slutlön än den direktionen tänkt skola utgå till samtliga manliga biträden, men denna slutlön skulle uppnås först efter 15 års sammanlagd tjänst som extra, extra ordinarie och ordinarie manligt biträde, under det att slutlönen enligt direktionens förslag skulle nås redan efter 6 års anställning. De sakkunniga funne placering av ett manligt biträde i ordinarie lönegraden B 4 motiverad med hänsyn till vinnande av en beföringsmöjlighet även för sådana manliga biträden, som ej kunde vara lämpade för befordran till vaktmästare eller portvakt. *Övriga manliga biträden* hade de sakkunniga tänkt skulle få ställning som extra ordinarie och extra enligt den princip, som ovan anförts beträffande eldare, med placering i 4:e lönegraden för respektive extra ordinarie och extra tjänstemän. Detta innebure lägre begynnelselön men något högre slutlön än direktionen tänkt skola utgå, vilken slutlön dock skulle infalla 10 år tidigare än enligt de sakkunnigas förslag. (Manligt

biträde finge enligt de sakkunnigas förslag först tjänstgöra som extra i 3 år, av vilka dock 2 finge tillgodoräknas för vinnande av ålderstillägg i den extra ordinarie ställningen.)

Kontorspersonal.

Till *syssломannen vid serafimerlasarettet* utginge enligt för budgetåret 1935/1936 fastställd stat i grundavlöning 6,750 kronor, vartill komme tre ålderstillägg, vardera å 400 kronor, efter respektive 3, 6 och 9 års tjänstgöring. Å grundavlöningen jämte ålderstilläggen utginge dyrtidstillägg efter de grunder, som gällde för reglerade verk. Provisorisk avlöningsförbättring vore för budgetåret 1935/1936 tillerkänd syssломannen med 90 kronor i månaden eller med tillhoppa 1,080 kronor för år. För av syssломannen disponerad bostad betalade han en hyra till lasarettet av 1,900 kronor för år. Liksom övrig fast anställd personal vid lasarettet vore syssломannen icke skyldig att erlægga några avgifter för egen pensionering eller familjepensionering. Grundavlöningen till syssломannen utgjorde alltså med beräkning av dyrtidstillägg efter 10 procent ungefär 8,500 kronor. Enligt samma beräkning skulle syssломannens slutavlöning utgöra ungefär 9,825 kronor. I anslutning till vad direktionen i sitt löneredlingsförslag föreslagit i avseende å syssломannen ansåge sig de sakkunniga böra förorda, att syssломannen placerades i 24:e lönegraden, varvid med inräknande av dyrtidstillägg efter ovannämnda grunder samt för Stockholm numera fastställt dyrtidstillägg hans grundavlöning skulle utgöra, efter avdrag av avgift för egen pensionering, ungefär 9,980 kronor. Det torde uppmärksammas, att syssломannen icke åtnjöte några särskilda ersättningar eller förmåner från lasarettet med undantag av ett mindre arvode för skötseln av den till lasarettstiftelsen hörande, delvis uthyrda fastigheten Pilträdet nr 2—4. De sakkunniga ville slutligen i detta sammanhang omnämna, att syssломannen enligt det nu framlagda förslaget skulle komma att i stort sett jämföras med syssloman av första klass i statens sinnessjukhus.

Bokhållare- och kassörstjänsterna vore reglerade enligt de statliga lönegraderna B 15 respektive B 11. Direktionen hade icke ifrågasatt någon ändring. De sakkunniga tillstyrkte, att båda dessa tjänster bleve ordinarie med angiven placering.

På sysslomanskontoret vore utöver bokhållare och kassör anställda *tre kontorsskrivare och en elev*. Kontorsskrivarna hade erhållit både denna benämning och en avlöning, som vore lika med den motsvarande befattningshavare vid Stockholms stads sjukhus tillkommande. Direktionen hade icke ifrågasatt någon ändring i dessa förhållanden. De sakkunniga funne för sin del, med hänsyn till både arbetsuppgifterna för berörda tjänstemän, den förut tillkännagivna principiella uppfattningen om beredande av beföringsmöjligheter samt förhållandena inom statsförvaltningen i övrigt, att dessa befattningar icke borde vara lika avlönade. Två av tjänsterna syntes kunna jämföras med kameralbiträde vid statens sinnessjukhus. De sakkunniga ansåge lämpligt att tjänstetiteln för dessa två befattningar även bleve kameralbiträde och att den ena tjänsten bleve ordinarie, den andra extra ordinarie, med placering förslagsvis i lönegrad B 8 respektive e. o. 8. En sådan placering skulle, beträffande den ordinarie tjänsten, för kvinna innebära någon, om än ringa minskning i slutlönen, för manlig tjänsteman åter någon ökning. I den extra ordinarie tjänsten skulle begynnelselönen visserligen bliva något högre än den nu utgående men lägre i fråga om slutlön, särskilt för kvinna.

Den tredje av nyss nämnda tjänster ansåge de sakkunniga med hänsyn till de huvudsakliga arbetsuppgifterna kunna under benämning *kontorsbiträde* placeras i lönegrad B 4 för ordinarie tjänstemän. En sådan ställning innehade i de centrala ämbetsverken en mängd personer, vilkas arbetsuppgifter icke kunde anses mindre krävande än de med ifrågavarande befattning vid lasarettet förenade. Även vid de större sinnessjukhusen förekomme kontorsbiträden med placering i lönegrad B 4. Denna placering av ifrågavarande tjänst vid serafimerlasarettet innebure en avsevärd sänkning i avlöningen, särskilt i fråga om slutlönen. De sakkunniga ville emellertid åberopa sitt allmänna förslag, att ingen nu anställd befattningshavare skulle lida minskning i avlöningen. Den nuvarande innehavaren av ifrågavarande befattning syntes också böra tillförsäkras pension, svarande mot åtnjutna löneförmåner. *Elven* åtnjöte för närvarande en avlöning av 1,200 kronor för år jämte fri lunch. Då enligt vad de sakkunniga inhämtat denna elev fyllde ett stadigvarande behov av arbetskraft på sysslomanskontoret, kunde det ifrågasättas, om icke elev efter en viss provotid borde upptagas som extra kontorsbiträde med placering i lönegrad e. 4 och att möjlighet bereddades honom till placering som extra ordinarie i samma lönegrad efter en tjänstetid av tre år. De sakkunniga hade förslagsvis räknat med sådan placering. Härav följde att den fria lunchen bortfölle.

Till sysslomanskontorets personal ansåge de sakkunniga också böra räknas det *sociala biträdet*. Denna befattning, som vore jämförelsevis ny, ansåge de sakkunniga icke böra ännu göras till en ordinarie tjänst utan till extra ordinarie. En placering i lönegrad e. o. 10 syntes kunna ske utan risk för rekryteringsmöjligheterna.

Under rubriken kontorspersonal hade de sakkunniga fört jämväl de *skrivbiträden*, som under benämningen *kvinnliga assistenter* (ej sköterskeutbildade) funnes på vissa läkarexpeditioner. Direktionen hade ej heller för dessa ifrågasatt någon ändring av nu utgående löneförmåner. De sakkunniga hade ansett, att ifrågavarande biträden borde få extra ordinarie ställning och att de under benämningen kontorsbiträde å läkarexpedition borde placeras i lönegraden e. o. 4. Detta skulle innebära praktiskt taget samma slutlön som den för närvarande utgående.

Arvodister.

I fråga om nu utgående arvoden till direktör och vissa överläkare hade de sakkunniga icke funnit anledning yttra sig. Arvoden för utförande av vissa undersökningar, arvoden till biträdande läkare vid röntgenavdelningen, gymnastikavdelningen och poliklinikerna hade här ovan under rubriken »underordnade läkare» berörts. Samtliga nu nämnda hade likasom den till direktören utgående hyresersättningen fastställts av Kungl. Maj:t. Sammalunda vore förhållandet med arvodena till *sekreterare*, *kamrerare* och *predikant*. Arvodet till predikanten torde lämpligen böra regleras till ett fast arvode, såsom redan skett i fråga om sekreteraren och kamreraren. De sakkunniga hade förslagsvis angivit 1,410 kronor såsom lämpligt belopp. Nuvarande innehavaren av predikantbefattningen torde dock böra tillförsäkras, att löneregleringen icke för honom skulle kunna medföra minskning i löneförmånerna. Beträffande arvodena till sekreteraren, som tillika vore direktionens ombudsman, och kamreraren, vilken även fungerade som direktionens kassakontrollant, hade de sakkunniga ej funnit anledning vidare yttra sig.

Arvode till biträdande sjukgymnast och assistent utginge enligt Kungl. Maj:ts medgivande av å gymnastikavdelningen inflytande inkomster. De sakkunniga

hade ej heller i fråga om detta arvode funnit anledning att här yttra sig i annan mån än att den fria lunchen borde bortfalla och det kontanta arvodet i stället höjas, förslagsvis till 3,300 kronor för år.

I den mån fråga om ändring av arvode, som vore fastställt av Kungl. Maj:t, uppkomme, torde den böra underställas Kungl. Maj:ts prövning såsom hittills skett. Beträffande övriga arvoden torde direktionen liksom hittills böra fastställa dessa. De sakkunniga ville endast framhålla, att nuvarande löneförmån av fri lunch och ett par skor årligen, som utginge till en springpojke, lämpligen borde ersättas genom en höjning av det kontanta arvodet.

Översikt av

- a) för underläkare och amanuenser vid serafimerlasarettet av de sakkunniga föreslagen anpassning till det statliga lönesystemet (för samtliga befattningar räknat med provisoriskt dyrortstillägg);
- b) nuvarande avlöning, inbegripet den för budgetåret 1935/1936 beviljade provisoriska förhöjningen; där fria naturaförmåner ingå i lön ha dessa evalverats i penningar;
- c) av direktionen föreslagen löne reglering.

De angivna avlöningsbeloppen innefatta under såväl a) som b) och c) dyrortstillägg.

T j ä n s t e r		B e g y n n e l s e a v l ö n i n g				E f t e r 3 å r		
Antal	B e n ä m n i n g	Löne- grad	På sera- fimerla- sarettets stat	På karol. insti- tutets stat	Summa	På sera- fimerla- sarettets stat	På karol. insti- tutets stat	Summa
	<i>Vårdavdelningarna,</i>							
	<i>medicinska</i>							
3	1. underläkare	a) e 23	7,002		7,002	7,425		7,425
1	1. amanuens	e 23	3,042	3,960	7,002	3,465	3,960	7,425
2	2. amanuens	e 22	3,280	3,300	6,580	3,702	3,300	7,002
2	underläkare	b)	6,492		6,492			
1	underläkare		6,432		6,432			
1	1. amanuens		2,472	3,960	6,432			
2	2. amanuens		3,012	3,300	6,312			
3	underläkare	c)	6,710		6,710			
1	amanuens		2,750	3,960	6,710			
2	amanuens		3,410	3,300	6,710			
	<i>neurologiska</i>							
1	amanuens	a) e 22	3,280	3,300	6,580	3,702	3,300	7,002
		b)	3,078	3,300	6,378			
		c)	3,410	3,300	6,710			
	<i>kirurgiska</i>							
1	1. underläkare	a) e 23	7,002		7,002	7,425		7,425
1	1. amanuens	e 23	3,042	3,960	7,002	3,465	3,960	7,425
1	2. amanuens	e 22	3,280	3,300	6,580	3,702	3,300	7,002
1	2. underläkare	e 11	3,537 (+ 600)		3,537 (+ 600)	3,715 (+ 600)		3,715 (+ 600)
1	underläkare	b)	6,558		6,558			
1	1. amanuens		2,478	3,960	6,438			
1	2. amanuens		3,078	3,300	6,378			
1	underläkare		4,458 (+ 600)		4,458 (+ 600)			

T j ä n s t e r		B e g y n n e l s e a v l ö n i n g			E f t e r 8 å r			
Antal	B e n ä m n i n g	Löne- grad	På sera- fimerla- sarettets stat	På karol- insti- tutets stat	Summa	På sera- fimerla- sarettets stat	På karol- insti- tutets stat	Summa
1	underläkare	c)	6,710		6,710			
1	1. amanuens		2,750	3,960	6,710			
1	2. amanuens		3,410	3,300	6,710			
1	2. underläkare		3,520 (+ 600)		3,520 (+ 600)			
<i>hjärnkirurgiska</i>								
1	1. underläkare	a) e 23	7,002		7,002	7,425		7,425
1	2. underläkare	e 11	3,537 (+ 600)		3,537 (+ 600)	3,715 (+ 600)		3,715 (+ 600)
1	underläkare	b)	6,378		6,378			
1	underläkare		4,458 (+ 600)		4,458 (+ 600)			
1	underläkare	c)	6,710		6,710			
1	2. underläkare		3,520 (+ 600)		3,520 (+ 600)			
<i>oftalmologiska</i>								
1	1. underläkare	a) e 23	7,002		7,002	7,425		7,425
1	amanuens	e 22	3,280	3,300	6,580	3,702	3 300	7,002
1	underläkare	b)	6,540		6,540			
1	amanuens		3,060	3,300	6,360			
1	underläkare	c)	6,710		6,710			
1	amanuens		3,410	3,300	6,710			
<i>Laboratorierna, medicinska</i>								
1	2. underläkare	a) e 11	3,537		3,537	3,715		3,715
2	2. underläkare	e 11	3,537 (+ 600)		3,537 (+ 600)	3,715 (+ 600)		3,715 (+ 600)
1	2. underläkare	b)	3,354		3,354			
2	2. underläkare		3,354 (+ 600)		3,354 (+ 600)			
1	2. underläkare	c)	3,520		3,520			
2	2. underläkare		3,520 (+ 600)		3,520 (+ 600)			
<i>röntgenavdelningen</i>								
2	underläkare	a) e 18	5,082		5,082	5,359		5,359
1	amanuens	e 17	2,164	2,640	4,804	2,442	2 640	5,082
2	underläkare	b)	4,854		4,854			
1	amanuens		2,034	2,640	4,674			
2	underläkare	c)	4,950		4,950			
1	amanuens		2,310	2,640	4,950			

T j ä n s t e r		B e g y n n e l s e a v l ö n i n g				E f t e r 8 å r		
Antal	B e n ä m n i n g	Löne- grad	På sera- fimerla- sarettets stat	På karol. insti- tutets stat	Summa	På sera- fimerla- sarettets stat	På karol. insti- tutets stat	Summa
	<i>Poliklinikerna, medicinska</i>							
1	underläkare	a) e 18	5,082		5,082	5,359		5,359
1	amanuens	e 17	2,164	2,640	4,804	2,442	2,640	5,082
1	2. underläkare	e 11	3,537		3,537	3,715		3,715
1	underläkare	b)	4,854		4,854			
1	amanuens		2,034	2,640	4,674			
1	2. underläkare		3,354		3,354			
1	underläkare	c)	4,950		4,950			
1	amanuens		2,310	2,640	4,950			
1	2. underläkare		3,520		3,520			
	<i>kirurgiska</i>							
1	amanuens	a) e 17	2,164	2,640	4,804	2,442	2,640	5,082
1	amanuens	b)	2,118	2,640	4,758			
1	amanuens	c)	2,310	2,640	4,950			
	<i>oftalmologiska</i>							
1	amanuens	a) e 17	2,164	2,640	4,804	2,442	2,640	5,082
1	2. underläkare	e 11	3,537		3,537	3,715		3,715
1	amanuens	b)	2,034	2,640	4,674			
1	2. underläkare		3,354		3,354			
1	amanuens	c)	2,310	2,640	4,950			
1	2. underläkare		3,520		3,520			
	<i>otiatriska</i>							
1	underläkare	a) e 18	5,082		5,082	5,359		5,359
1	amanuens	e 17	2,164	2,640	4,804	2,442	2,640	5,082
1	2. underläkare	e 11	3,537		3,537	3,715		3,715
1	underläkare	b)	4,644		4,644			
1	amanuens		2,034	2,640	4,674			
1	2. underläkare		3,354		3,354			
1	underläkare	c)	4,950		4,950			
1	amanuens		2,310	2,640	4,950			
1	2. underläkare		3,520		3,520			
	<i>neurologiska</i>							
1	2. underläkare	a) e 11	3,537		3,537	3,715		3,715
1	2. underläkare	b)	3,354		3,354			
1	2. underläkare	c)	3,520		3,520			

Tillhör bilaga C.

Översikt av

- a) för serafimerlasarettets sjukvårds-, ekonomi- och kontorspersonal av de sakkunniga föreslagen anpassning till det statliga lönesystemet (för samtliga befattningar räknat med provisoriskt dyrortstillägg; inom parentes angivna lönebelopp = efter avdrag för avgifter till egen pensionering);
- b) nuvarande avlönning, inbegripet den för budgetåret 1935/1936 beviljade provisoriska förhöjningen; där fri bostad och kost ingår i lön har detta evalverats i penningar;
- c) av direktionen tillämnad löne reglering för vissa befattningshavare.

De angivna avlöningsbeloppen under a), b) och c) innefatta dyrtidstillägg i den mån sådant utgår eller skulle utgå.

Under varje av punkterna a), b) och c) anges antal befattningshavare dels totalt enligt stat för 1936/1937, dels med placering i åldersgrupper, sådana förhållandena kunna beräknas vara under nämnda budgetår.

Total- antal	Lönegrad	Beg.lön	Efter 1 ev. 2 år	Efter 3 år	Efter 4 ev. 5 år	Efter 6 ev. 7 år	Efter 9 ev. 10 år	Efter 12 år	Efter 15 år
Sjukvårdspersonal.									
1	<i>Inspektionssköterska, ordinarie tjänst.</i>								
	a) B 11	4,105	—	4,316	—	6 år 4,560	9 år 4,804	—	—
		84 (4,021)	—	(4,232)	—	(4,476)	(4,720)	—	—
	Antal . . .	—	—	—	—	1	—	—	—
	b) III grupp .	4,014	1 år 4,176	4,338	5 år 4,500	7 år 4,674	10 år 4,836	—	—
		42 (3,972)	(4,134)	(4,296)	(4,458)	(4,632)	(4,794)	—	—
	Antal . . .	—	—	—	⁵ / ₁₂	⁷ / ₁₂	—	—	—
52	<i>Sköterska, ordinarie tjänst.</i>								
	a) B 7	3,359	—	3,537	—	6 år 3,715	9 år 3,894	—	—
		57 (3,302)	—	(3,480)	—	(3,658)	(3,837)	—	—
	Antal . . .	11 ³ / ₄	—	13 ¹ / ₄	—	8 ¹ / ₄	18 ³ / ₄	—	—
	b) I: 6	2,808	—	3,159	—	3,510	3,861	—	—
		42 (2,766)	—	(3,117)	—	(3,468)	(3,819)	—	—
	Antal . . .	11 ³ / ₄	—	11 ⁵ / ₆	—	8 ² / ₃	19 ³ / ₄	—	—
14	<i>Assistentköterska, extra ordinarie tjänst.</i>								
	a) e. o. 5 . .	2,646	—	2,824	—	6 år 3,003	9 år 3,181	3,359	—
		42 (2,604)	—	(2,782)	—	(2,961)	(3,139)	—	—
	Antal . . .	14	—	—	—	—	—	—	—
	b) I: 5	2,527	—	2,878	—	3,229	3,580	—	—
		42 (2,485)	—	(2,836)	—	(3,187)	(3,538)	—	—
	Antal . . .	14	—	—	—	—	—	—	—

Total-antal	Lönegrad	Beg.lön	Efter 1 ev. 2 år	Efter 3 år	Efter 4 ev. 5 år	Efter 6 ev. 7 år	Efter 9 ev. 10 år	Efter 12 år	Efter 15 år
c:a 70	<i>Sköterskebiträde, extra ordinarie tjänst.</i>								
(72)	a) e. o. U 5 . . .	1,980 31 (1,949)	—	2,092 (2,061)	—	6 år 2,158 (2,127)	9 år 2,224 (2,193)	2,290 (2,259)	—
	Antal . . .	11 ^{1/2}	—	38	—	10 ^{3/4}	5 ^{1/2}	6 ^{1/4}	—
(105)	b) II: 1 b . . .	1,784	1 år 1,854	—	4 år 1,924	7 år 1,995	—	—	—
	Antal . . .	12	31 ^{1/3}	—	39	22 ^{2/3}	—	—	—
	c) II: 1 a . . .	1,902	2 år 2,010	—	4 år 2,118	6 år 2,226	—	—	—
	Antal . . .	19 ^{11/13}	23 ^{1/3}	—	27 ^{1/4}	34 ^{1/2}	—	—	—
c:a 35	<i>Sköterskebiträde, extra tjänst.</i>								
(33)	a) e. U 4 . . .	1,801	—	—	—	—	—	—	—
	Antal . . .	33	—	—	—	—	—	—	—
	b) II: 1 b . . .	1,784	—	—	—	—	—	—	—
	Antal . . .	—	—	—	—	—	—	—	—
	c) II: 1 a . . .	1,902	—	—	—	—	—	—	—
	Antal . . .	—	—	—	—	—	—	—	—
1	<i>Första fotografibiträde vid röntgenavdelningen, ordinarie tjänst.</i>								
	a) B 5	3,003 48 (2,955)	—	3,181 (3,133)	—	6 år 3,359 (3,311)	9 år 3,537 (3,489)	—	—
	Antal . . .	—	—	—	—	1	—	—	—
	b) I: 5	2,527	—	2,878	—	3,229	3,580	—	—
	Antal . . .	—	—	—	—	1	—	—	—
1	<i>Andra fotografibiträde vid röntgenavdelningen (nu sköterskebiträde), extra ordinarie tjänst.</i>								
	a) e. o. U 6 . . .	2,092 32 (2,060)	—	2,158 (2,126)	—	6 år 2,224 (2,192)	9 år 2,290 (2,248)	2,468 (2,436)	—
	Antal . . .	—	—	—	—	—	—	1	—
	b) II: 2 c	1,965	1 år 2,070	—	4 år 2,176	7 år 2,281	—	—	—
	Antal . . .	—	—	—	—	1	—	—	—
	c) II: 1 b	1,974	2 år 2,082	—	2,190	6 år 2,298	—	—	—
	Antal . . .	—	—	—	—	1	—	—	—
1	<i>Laboratoriebiträde (nu kvinnlig vaktmästare), ordinarie tjänst.</i>								
	a) B 2	2,468 39 (2,429)	—	2,646 (2,607)	—	6 år 2,824 (2,785)	9 år 3,003 (2,964)	—	—
	Antal . . .	—	—	1	—	—	—	—	—
	b) I: 4	2,246	—	2,562	—	2,878	3,194	—	—
	Antal . . .	—	—	1	—	—	—	—	—

Total-antal	Lönegrad	Beg.lön	Efter 1 ev. 2 år	Efter 3 år	Efter 4 ev. 5 år	Efter 6 ev. 7 år	Efter 9 ev. 10 år	Efter 12 år	Efter 15 år
1	<i>Baderska, extra ordinarie tjänst.</i>								
a) e. o. U 6 .	2,092	—	2,158	—	6 år 2,224	9 år 2,290	2,468	—	—
	32 (2,060)	—	(2,126)	—	(2,192)	(2,258)	(2,436)	—	—
Antal . . .	—	—	—	—	—	—	1	—	—
b) I: 1	1,684	—	1,930	—	2,176	2,421	—	—	—
Antal . . .	—	—	—	—	—	1	—	—	—
2	<i>Badbiträde, extra ordinarie tjänst.</i>								
a) e. o. U 5 .	1,980	—	2,092	—	6 år 2,158	9 år 2,224	2,290	—	—
	31 (1,949)	—	(2,061)	—	(2,127)	(2,193)	(2,259)	—	—
Antal . . .	—	—	—	—	—	—	2	—	—
b) II: 1 b . . .	1,784	1 år 1,854	—	4 år 1,924	7 år 1,995	—	—	—	—
Antal . . .	—	—	—	—	2	—	—	—	—
c) II: 1 a . . .	1,902	2 år 2,010	—	4 år 2,118	6 år 2,226	—	—	—	—
Antal . . .	—	—	—	—	2	—	—	—	—
2	<i>Sjukgymnast^{1, 2}, ordinarie tjänst.</i>								
a) B 9	3,715	—	3,894	—	6 år 4,105	9 år 4,316	4,560	—	—
	69 (3,646)	—	(3,825)	—	(4,036)	(4,247)	(4,491)	—	—
Antal . . .	1	—	—	—	—	1	—	—	—
b) III grupp .	3,510	—	3,840	—	4,170	4,500	—	—	—
Antal . . .	—	—	1	—	—	1	—	—	—
2	<i>Sjukgymnast², extra ordinarie tjänst.</i>								
a) e. o. 9 . . .	3,359	—	3,537	—	6 år 3,715	9 år 3,894	4,105	4,316	—
	63 (3,296)	—	(3,474)	—	(3,652)	(3,831)	(4,042)	(4,253)	—
Antal . . .	2	—	—	—	—	—	—	—	—
b) III grupp .	3,510	—	3,840	—	4,170	4,500	—	—	—
Antal . . .	2	—	—	—	—	—	—	—	—
2	<i>Sjukgymnast^{2, 3}, extra tjänst.</i>								
a) e. 9	3,181	—	3,359	—	—	—	—	—	—
Antal . . .	2	—	—	—	—	—	—	—	—
b) III grupp .	3,510	—	3,840	—	6 år 4,170	9 år 4,500	—	—	—
Antal . . .	2	—	—	—	—	—	—	—	—

¹ För biträde vid undervisningskurser för med. kand. erhålla dessa två sjukgymnaster dessutom vardera 100 kr. per kurs under förutsättning att den är förlagd utanför ordinarie arbetstid (2 & 3 kurser beräknas).

² Så länge gymnastiska centralinstitutets utbildning av sjukgymnaster är förlagd till serafimerlasarettet tjänstgöra lasarettets sjukgymnaster även som instruktionsgymnaster och åtnjuta därför arvoden från G. C. I:s stat, en första instruktionsgymnast 1500 kr. för år och övriga fem vardera 1000 kr. för år; på samtliga arvoden utgår dyrtidstillägg.

³ Utgå av särskilt statsanslag för sjukgymnastutbildning.

Total- antal	Lönegrad	Beg.lön	Efter 1 ev. 2 år	Efter 3 år	Efter 4 ev. 5 år	Efter 6 ev. 7 år	Efter 9 ev. 10 år	Efter 12 år	Efter 15 år
Ekonomipersonal.									
1	<i>Husmoder, ordinarie tjänst.</i>								
	a) B 6	3,181	—	3,359	—	6 år 3,537	9 år 3,715	—	—
	Antal . . .	51 (3,130)	—	(3,308)	—	(3,486)	(3,664)	—	—
		—	—	—	—	1	—	—	—
	b) III grupp .	2,850	1 år 3,021	3,193	5 år 3,364	7 år 3,536	10 år 3,708	—	—
	Antal . . .	51 (2,799)	(2,970)	(3,142)	(3,313)	(3,485)	(3,651)	—	—
		—	—	—	⁵ / ₁₂	⁷ / ₁₂	—	—	—
2	<i>Sömmerska, extra ordinarie tjänst.</i>								
	a) e. o. U 6 .	2,092	—	2,158	—	6 år 2,224	9 år 2,290	2,468	—
(3)	Antal . . .	32 (2,060)	—	(2,126)	—	(2,192)	(2,258)	(2,436)	—
		—	—	¹ / ₂	—	¹ / ₂	—	2	—
	b) II: 1 d . . .	1,888	1 år 1,959	—	4 år 2,029	7 år 2,099	—	—	—
(3)	Antal . . .	—	—	—	¹ / ₂	² / ₂	—	—	—
	c) II: 1 b . . .	1,974	2 år 2,082	—	4 år 2,190	6 år 2,298	—	—	—
(3)	Antal . . .	—	—	—	—	3	—	—	—
1	<i>Sömmerska, extra tjänst.</i>								
(0)	a) e. U 5 . . .	1,890	—	—	—	—	—	—	—
	Antal . . .	—	—	—	—	—	—	—	—
	b) II: 1 d . . .	1,888	—	—	—	—	—	—	—
	Antal . . .	—	—	—	—	—	—	—	—
	c) II: 1 b . . .	1,974	—	—	—	—	—	—	—
	Antal . . .	—	—	—	—	—	—	—	—
2	<i>Telefonist, extra ordinarie tjänst.</i>								
	a) e. o. U 6 .	2,092	—	2,158	—	6 år 2,224	9 år 2,290	2,468	—
	Antal . . .	32 (2,060)	—	(2,126)	—	(2,192)	(2,258)	(2,436)	—
		—	—	—	—	1	¹ / ₂	¹ / ₂	—
	b) II: 1 d . . .	1,840	1 år 1,911	—	4 år 1,981	7 år 2,051	—	—	—
	Antal . . .	—	—	—	—	1	—	—	—
	II: 2 c . . .	1,965	2,070	—	2,176	2,281	—	—	—
	Antal . . .	—	—	—	—	1	—	—	—
	c) II: 1 a . . .	1,902	2 år 2,010	—	2,118	6 år 2,226	—	—	—
	Antal . . .	—	—	—	—	2	—	—	—

Total- antal	Lönegrad	Beglön	Efter 1 ev. 2 år	Efter 3 år	Efter 4 ev. 5 år	Efter 6 ev. 7 år	Efter 9 ev. 10 år	Efter 12 år	Efter 15 år
20	<i>Städerska, extra ordinarie tjänst.</i>								
(20 ^{1/4})	a) e. o. U 5 . Antal . . .	1,980 31 (1,949) 3 ^{1/4}	— — —	2,092 (2,061) 11	— — —	6 år 2,158 (2,127) 1	9 år 2,224 (2,193) 8 ^{3/4}	2,290 (2,259) 4 ^{1/4}	— — —
(28)	b) II: 1 b ¹ . . Antal . . .	1,784 2	1 år 1,854 8 ^{11/12}	— — —	4 år 1,924 10 ^{3/4}	7 år 1,995 6 ^{1/2}	— — —	— — —	— — —
(28)	c) II: 1 a ¹ . . Antal . . .	1,902 3 ^{2/3}	2 år 2,010 7 ^{1/4}	— — —	— 2,118 7 ^{1/4}	6 år 2,226 9 ^{5/6}	— — —	— — —	— — —
8	<i>Städerska, extra tjänst.</i>								
(7 ^{3/4})	a) e. U 4 ¹ . . Antal . . .	1,801 7 ^{3/4}	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
	b) II: 1 b . . . Antal . . .	1,784 —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
	c) II: 1 a . . . Antal . . .	1,902 —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
1	<i>Första köksföreståndarinna, ordinarie tjänst.</i>								
	a) B 11 Antal . . .	4,105 84 (4,021)	— —	4,316 (4,232)	— —	6 år 4,560 (4,476) 3 ^{3/4}	9 år 4,804 (4,720) 1 ^{1/4}	— —	— —
	b) III grupp . Antal . . .	4,014 —	1 år 4,176	4,338 —	5 år 4,500	7 år 4,674 1	10 år 4,836	— —	— —
1	<i>Andra köksföreståndarinna, ordinarie tjänst.</i>								
	a) B 7 Antal . . .	3,359 57 (3,302)	— —	3,537 (3,480) 1	— —	6 år 3,715 (3,658)	9 år 3,894 (3,837)	— —	— —
	b) I: 6 Antal . . .	2,808 —	— —	3,159 1	— —	3,510 —	3,861 —	— —	— —
1	<i>Kokerska (diet), ordinarie tjänst.</i>								
	a) B 1 Antal . . .	2,290 36 (2,254)	— —	2,468 (2,432)	— —	6 år 2,646 (2,610) 1	9 år 2,824 (2,788)	— —	— —
	b) II: 2 c . . . Antal . . .	2,085 —	1 år 2,190	— —	4 år 2,296	7 år 2,401 1	— —	— —	— —
	c) II: 1 d . . . Antal . . .	2,292 —	2 år 2,400	— —	4 år 2,508	6 år 2,616 1	— —	— —	— —

¹ För en befattning utgår avlöningen från särskilt statsanslag för sjukgymnastutbildningen.

Total- antal	Lönegrad	Beglön	Efter 1 ev. 2 år	Efter 3 år	Efter 4 ev. 5 år	Efter 6 ev. 7 år	Efter 9 ev. 10 år	Efter 12 år	Efter 15 år
1	<i>Tvättföreståndarinna, ordinarie tjänst.</i>								
	a) B 5	3,003	—	3,181	—	6 år 3,359	9 år 3,537	—	—
	Antal	48 (2,955)	—	(3,133)	—	(3,311)	(3,489)	—	—
	b) I: 5	2,527	—	2,878	—	3,229	3,580	—	—
	Antal	1	—	—	—	—	—	—	—
1	<i>Tvättförestånderskans närmaste biträde, extra ordinarie tjänst.</i>								
	a) e. o. 1 . . .	2,158	—	2,224	—	6 år 2,290	9 år 2,468	2,646	—
	Antal	33 (2,125)	—	(2,191)	—	(2,257)	(2,435)	(2,613)	—
	b) II: 2 a . . .	1,933	1 år 2,038	—	4 år 2,143	7 år 2,249	—	—	—
	Antal	—	—	—	—	1	—	—	—
	c) II: 1 b . . .	1,974	2 år 2,082	—	4 år 2,190	6 år 2,298	—	—	—
	Antal	—	—	—	—	1	—	—	—
3	<i>Första tvättbiträde (1 mottagning, 1 tvättmask., 1 stryk.), extra ordinarie tjänst.</i>								
	a) e. o. U 6 . .	2,092	—	2,158	—	6 år 2,224	9 år 2,290	2,468	—
	Antal	32 (2,060)	—	(2,126)	—	(2,192)	(2,258)	(2,436)	—
	b) II: 1 c . . .	1,818	1 år 1,888	—	4 år 1,959	7 år 2,029	—	—	—
	Antal	—	—	—	—	2	—	—	—
	Antal	1,866	1,936	—	2,007	2,077	—	—	—
	Antal	—	—	—	—	1	—	—	—
	c) II: 1 b . . .	1,974	2 år 2,082	—	4 år 2,190	6 år 2,298	—	—	—
	Antal	—	—	—	—	3	—	—	—
7	<i>Tvättbiträden, extra ordinarie tjänst.</i>								
	a) e. o. U 5 . .	1,980	—	2,092	—	6 år 2,158	9 år 2,224	2,290	—
(10)	Antal	31 (1,949)	—	(2,061)	—	(2,127)	(2,193)	(2,259)	—
	Antal	—	—	3 ¹ / ₄	—	2	3 ³ / ₄	3 ¹ / ₄	—
	b) II: 1 b . . .	1,784	1 år 1,854	—	4 år 1,924	7 år 1,995	—	—	—
(11)	Antal	—	1 ³ / ₄	—	3 ¹ / ₄	6	—	—	—
	c) II: 1 a . . .	1,902	2 år 2,012	—	4 år 2,118	6 år 2,226	—	—	—
(11)	Antal	1 ¹ / ₃	1 ⁵ / ₁₂	—	2 ⁵ / ₁₂	6 ⁵ / ₆	—	—	—
4	<i>Tvättbiträde, extra tjänst.</i>								
(1)	a) e. U 4 . . .	1,801	—	—	—	—	—	—	—
	Antal	1	—	—	—	—	—	—	—

Total- antal	Lönegrad	Beg.lön	Efter 1 ev. 2 år	Efter 3 år	Efter 4 ev. 5 år	Efter 6 ev. 7 år	Efter 9 ev. 10 år	Efter 12 år	Efter 15 år
	b) II: 1 b . . .	1,784	—	—	—	—	—	—	—
	Antal . . .	—	—	—	—	—	—	—	—
	c) II: 1 a . . .	1,902	—	—	—	—	—	—	—
	Antal . . .	—	—	—	—	—	—	—	—
1	<i>Maskinmästare</i> (nu förste maskinist), ordinarie tjänst.								
	a) B 14 . . .	4,804	—	5,082	—	6 år 5,359	9 år 5,735	6,157	—
	Antal . . .	114 (4,690)	—	(4,968)	—	(5,245)	(5,621)	(6,043)	—
	b) III grupp .	5,115	1 år 5,335	5,555	5 år 5,775	7 år 5,995	10 år 6,215	—	—
	Antal . . .	1	—	—	—	—	—	—	—
1	<i>Maskinist</i> (nu andre maskinist), ordinarie tjänst.								
	a) B 10 . . .	3,894	—	4,105	—	6 år 4,316	9 år 4,560	4,804	—
	Antal . . .	75 (3,819)	—	(4,030)	—	(4,241)	(4,485)	(4,729)	—
	b) I: 10 . . .	3,931	—	4,282	—	4,633	4,984	—	—
	Antal . . .	—	—	—	—	—	1	—	—
1	<i>Förste reparatör</i> , ordinarie tjänst.								
	a) B 7	3,359	—	3,537	—	6 år 3,715	9 år 3,894	4,105	—
	Antal . . .	57 (3,302)	—	(3,480)	—	(3,658)	(3,837)	(4,048)	—
	b) III grupp .	3,135	1 år 3,300	3,465	5 år 3,630	7 år 3,795	10 år 3,960	—	—
	Antal . . .	—	—	—	—	—	1	—	—
1	<i>Andre reparatör</i> , ordinarie tjänst.								
	a) B 6	3,181	—	3,359	—	6 år 3,537	9 år 3,715	3,894	—
	Antal . . .	51 (3,130)	—	(3,308)	—	(3,486)	(3,664)	(3,843)	—
	b) I: 6	2,808	—	3,159	—	3,510	3,861	—	—
	Antal . . .	—	—	—	—	—	1	—	—
3	<i>Förste eldare</i> , ordinarie tjänst.								
	a) B 5	3,003	—	3,181	—	6 år 3,359	9 år 3,537	3,715	—
	Antal . . .	48 (2,955)	—	(3,133)	—	(3,311)	(3,489)	(3,667)	—
	b) II: 3 c . . .	2,854	1 år 2,995	—	4 år 3,135	7 år 3,276	—	—	—
	Antal . . .	—	—	—	$\frac{1}{3}$	$\frac{2}{3}$	—	—	—
	c) II: 2 b . . .	3,084	2 år 3,204	—	4 år 3,324	6 år 3,444	—	—	—
	Antal . . .	—	—	—	—	3	—	—	—

Total- antal	Lönegrad	Beg.lön	Efter 1 ev. 2 år	Efter 3 år	Efter 4 ev. 5 år	Efter 6 ev. 7 år	Efter 9 ev. 10 år	Efter 12 år	Efter 15 år
4	<i>Eldare, extra ordinarie tjänst.</i>								
	a) e. o. 5	2,646	—	2,824	—	6 år 3,003	9 år 3,181	3,359	3,537
(5)	Antal	45 (2,601)	—	(2,779)	—	(2,958)	(3,136)	(3,314)	(3,492)
				1		4	—	—	—
(5)	b) II: 3 b	2,810	1 år 2,950	—	4 år 3,091	7 år 3,231	—	—	—
	Antal	—	—	—	$\frac{2}{3}$	$\frac{4}{3}$	—	—	—
(5)	c) II: 2 b	3,084	2 år 3,204	—	3,324	6 år 3,444	—	—	—
	Antal	—	—	—	—	5	—	—	—
1	<i>Eldare, extra tjänst.</i>								
(0)	a) e. 5	2,468	—	—	—	—	—	—	—
	Antal	0	—	—	—	—	—	—	—
	b) II: 3 b	2,810	—	—	—	—	—	—	—
	Antal	—	—	—	—	—	—	—	—
	c) II: 2 b	3,084	—	—	—	—	—	—	—
	Antal	—	—	—	—	—	—	—	—
1	<i>Trädgårdsmästare, ordinarie tjänst.</i>								
	a) B: 7	3,359	—	3,537	—	6 år 3,715	9 år 3,894	4,105	—
	Antal	57 (3,302)	—	(3,480)	—	(3,658)	(3,837)	(4,048)	—
				$\frac{3}{4}$		$\frac{1}{4}$	—	—	—
	b) I: 6	2,808	—	3,159	—	3,510	3,861	—	—
	Antal	—	—	$\frac{3}{4}$	—	$\frac{1}{4}$	—	—	—
	c) I: 7	3,088	—	3,439	—	3,790	4,141	—	—
	Antal	—	—	$\frac{3}{4}$	—	$\frac{1}{4}$	—	—	—
1	<i>Snickare (hantverksföreståndare), ordinarie tjänst.</i>								
	a) B: 7	3,359	—	3,537	—	6 år 3,715	9 år 3,894	4,105	—
	Antal	57 (3,302)	—	(3,480)	—	(3,658)	(3,837)	(4,048)	—
				—		1	—	—	—
	b) I: 6	2,808	—	3,159	—	3,510	3,861	—	—
	Antal	—	—	—	—	1	—	—	—
2	<i>Förste expeditionsvakt (vaktmästare), ordinarie tjänst.</i>								
	a) B 7	3,359	—	3,537	—	6 år 3,715	9 år 3,894	4,105	—
	Antal	57 (3,302)	—	(3,480)	—	(3,658)	(3,837)	(4,048)	—
				—		—	1	1	—
	b) I: 7	3,088	—	3,439	—	3,790	4,141	—	—
	beklädn.-bidr.	140	—	140	—	140	140	—	—
	Antal	—	—	—	—	—	2	—	—

Total- antal	Lönegrad	Beglön	Efter 1 ev. 2 år	Efter 3 år	Efter 4 ev. 5 år	Efter 6 ev. 7 år	Efter 9 ev. 10 år	Efter 12 år	Efter 15 år
1	<i>Expeditionsvakt</i> (nu undervaktmästare), ordinarie tjänst.								
	a) B 6	3,181	—	3,359	—	6 år 3,537	9 år 3,715	3,894	—
	Antal	51 (3,130)	—	(3,308)	—	(3,486)	(3,664)	(3,843)	—
	b) I: 5	2,527	—	2,878	—	3,229	3,580	—	—
	beklädn.-bidr.	140	—	140	—	140	140	—	—
	Antal	1	—	—	—	—	—	—	—
	c) I: 6	2,808	—	3,159	—	3,510	3,861	—	—
	Antal	140	—	140	—	140	140	—	—
	Antal	1	—	—	—	—	—	—	—
1	<i>Portvakt</i> , ordinarie tjänst.								
	a) B 7	3,359	—	3,537	—	6 år 3,715	9 år 3,894	4,105	—
	Antal	57 (3,302)	—	(3,480)	—	(3,658)	(3,837)	(4,048)	—
	b) I: 6	2,808	—	3,159	—	3,510	3,861	—	— ¹
	Antal	—	—	—	—	—	1	—	—
	c) I: 7	3,088	—	3,439	—	3,790	4,141	—	— ¹
	Antal	—	—	—	—	—	1	—	—
2	<i>Portvakt</i> , ordinarie tjänst.								
	a) B 6	3,181	—	3,359	—	6 år 3,537	9 år 3,715	3,894	—
	Antal	51 (3,130)	—	(3,308)	—	(3,486)	(3,664)	(3,843)	—
	b) I: 5	2,527	—	2,878	—	3,229	3,580	—	— ¹
	Antal	—	—	1	—	—	1	—	—
	c) I: 6	2,808	—	3,159	—	3,510	3,861	—	— ¹
	Antal	—	—	1	—	—	1	—	—
1	<i>Manligt biträde</i> , ordinarie tjänst.								
	a) B 4	2,824	—	3,003	—	6 år 3,181	9 år 3,359	3,537	—
	Antal	45 (2,779)	—	(2,958)	—	(3,136)	(3,314)	(3,492)	—
	b) II: 3 a	2,586	1 år 2,726	—	4 år 2,866	7 år 3,007	—	—	—
	Antal	—	—	—	—	1	—	—	—
	c) II: 2 a	2,820	2 år 2,940	—	3,060	6 år 3,180	—	—	—
	Antal	—	—	—	—	1	—	—	—
7	<i>Manligt biträde</i> , extra ordinarie tjänst.								
	a) e. o. 4	2,468	—	2,646	—	6 år 2,824	9 år 3,003	3,181	3,359
(9)	Antal	42 (2,426)	—	(2,604)	—	(2,782)	(2,961)	(3,139)	(3,317)
		^{3/4}	—	5	—	1 ^{1/2}	^{3/4}	1	—

¹ Fri uniform.

Total-antal	Lönegrad	Beg.lön	Efter 1 ev. 2 år	Efter 3 år	Efter 4 ev. 5 år	Efter 6 ev. 7 år	Efter 9 ev. 10 år	Efter 12 år	Efter 15 år
	b) II: 3 a . . .	2,586	1 år 2,726	—	4 år 2,866	7 år 3,007	—	—	—
	Antal . . .	—	$\frac{3}{4}$	—	$4\frac{11}{12}$	$3\frac{1}{8}$	—	—	—
	c) II: 2 a . . .	2,820	2 år 2,940	—	3,060	6 år 3,180	—	—	—
	Antal . . .	—	$\frac{9}{12}$	—	$3\frac{9}{12}$	$4\frac{9}{12}$	—	—	—
2	<i>Manligt biträde, extra tjänst.</i>								
(0)	a) e. 4	2,290	—	—	—	—	—	—	—
	Antal . . .	—	—	—	—	—	—	—	—
	b) II: 3 a . . .	2,586	—	—	—	—	—	—	—
	Antal . . .	—	—	—	—	—	—	—	—
	c) II: 2 a . . .	2,820	—	—	—	—	—	—	—
	Antal . . .	—	—	—	—	—	—	—	—
Kontorspersonal.									
1	<i>Sysselman, ordinarie tjänst.</i>								
	a) B 24 . . .	8,817	—	9,318	—	6 år 9,780	9 år 10,260	—	—
	Antal . . .	279 (8,538)	—	(9,039)	—	(9,501)	(9,981)	—	—
		—	—	—	—	—	1	—	—
	b)	8,505	—	8,945	—	9,385	9,825	—	—
	Antal . . .	—	—	—	—	—	1	—	—
	c)	8,817	—	9,318	—	9,780	10,260	—	—
	Antal . . .	—	—	—	—	—	1	—	—
1	<i>Bokhållare, ordinarie tjänst.</i>								
	a) B 15 . . .	5,082	—	5,359	—	6 år 5,735	9 år 6,157	6,580	—
	Antal . . .	129 (4,953)	—	(5,230)	—	(5,606)	(6,028)	(6,451)	—
	b) B 15 . . .	5,082	—	5,359	—	5,735	6,157	6,580	—
	Antal . . .	—	—	1	—	—	—	—	—
1	<i>Kassör, ordinarie tjänst.</i>								
	a) B 11 . . .	4,105	—	4,316	—	6 år 4,560	9 år 4,804	5,082	— ¹
	Antal . . .	84 (4,021)	—	(4,232)	—	(4,476)	(4,720)	(4,998)	—
	b) B 11 . . .	4,105	—	4,316	—	4,560	4,804	5,082	— ¹
	Antal . . .	$\frac{1}{4}$	—	$\frac{3}{4}$	—	—	—	—	—
1	<i>Socialt biträde, extra ordinarie tjänst.</i>								
	a) e. o. 10 . .	3,537	—	3,715	—	6 år 3,894	9 år 4,105	4,316	4,560
	Antal . . .	69 (3,468)	—	(3,646)	—	(3,825)	(4,036)	(4,247)	(4,491)
		—	—	$\frac{3}{4}$	—	$\frac{1}{4}$	—	—	—

¹ + 300 kronor i feiräkningspengar.

Total- antal	Lönegrad	Beg.lön	Efter 1 ev. 2 år	Efter 3 år	Efter 4 ev. 5 år	Efter 6 ev. 7 år	Efter 9 ev. 10 år	Efter 12 år	Efter 15 år
	b) I: 9	3,650	—	4,001	—	4,352	4,703	—	—
	Antal	—	—	$\frac{7}{12}$	—	$\frac{9}{12}$	—	—	—
1	<i>Kameralbiträde, ordinarie tjänst.</i>								
	a) B 8	3,537	—	3,715	—	6 år 3,894	9 år 4,105	4,316	—
	Antal	63 (3,474)	—	(3,652)	—	(3,831)	(4,042)	(4,253)	—
		—	—	—	—	—	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	—
	b) I: 7	3,088	—	3,439	—	3,790	4,141	4,422	— ¹
	Antal	—	—	—	—	—	—	1	—
1	<i>Kameralbiträde, extra ordinarie tjänst.</i>								
	a) e. o. 8	3,181	—	3,359	—	6 år 3,537	9 år 3,715	3,894	4,105
	Antal	57 (3,124)	—	(3,302)	—	(3,480)	(3,658)	(3,837)	(4,048)
		—	—	—	—	—	1	—	—
	b) I: 7	3,088	—	3,439	—	3,790	4,141	—	—
	Antal	—	—	—	—	—	1	—	—
1	<i>Kontorsbiträde (sysslomanskantoret), ordinarie tjänst.</i>								
	a) B 4	2,824	—	3,003	—	3,181	3,359	—	—
	Antal	45 (2,779)	—	(2,958)	—	(3,136)	3,314	—	—
		—	—	—	—	—	1	—	—
	b) I: 7	3,088	—	3,439	—	3,790	4,141	—	—
	Antal	—	—	—	—	—	1	—	—
1	<i>Kontorsbiträde (sysslomanskantoret), extra ordinarie tjänst.</i>								
	a) e. o. 4	2,468	—	2,646	—	6 år 2,824	9 år 3,003	3,181	—
	Antal	42 (2,426)	—	(2,604)	—	(2,782)	(2,961)	(3,139)	—
		1	—	—	—	—	—	—	—
	b) III grupp (elev)	1,452	—	—	—	—	—	—	—
	Antal	1	—	—	—	—	—	—	—
3	<i>Kontorsbiträde (läkarexpedition), extra ordinarie tjänst.</i>								
	a) e. o. 4	2,468	—	2,646	—	6 år 2,824	9 år 3,003	3,181	—
	Antal	42 (2,426)	—	(2,604)	—	(2,782)	(2,961)	(3,139)	—
		—	—	$\frac{3}{4}$	—	$1\frac{1}{4}$	—	1	—
	b) I: 4	2,246	—	2,562	—	2,878	3,194	—	—
	Antal	—	—	$\frac{2}{3}$	—	$1\frac{1}{3}$	1	—	—

¹ Personl.

Bilaga D.

Utgifter vid serafimerlasarettet.¹

	Budgetåret 1934/1935, verkliga nettoutgifter	Budgetåret 1935/1936, beräknade nettoutgifter	Budgetåret 1936/1937, beräknade nettoutgifter
<i>A. Driftutgifter i allmänhet:</i>			
Läkemedel	75,698: 45	83,000	76,000
Mineralvatten, vin, is m. m.	5,772: 57	6,200	6,000
Förbandsartiklar	35,379: 91	43,400	36,000
Kosthåll	310,727: 50	333,000	297,000
Avlöningar, dyrtidstillägg, pensioner	647,083: 95	792,400	903,961
Uppvärmning och belysning	69,647: 56	65,000	60,000
Tvätt och renhållning	14,644: 55	16,000	16,000
Kläder	22,335: 08	30,000	25,000
Instrument och apparater för röntgenavdelningen	76,170: 47	73,000	76,000
» lasarettet i övrigt	24,740: 33	30,500	24,500
Inventarier av andra slag	36,528: 77	43,000	36,500
Vatten, elektrisk ström för motorer m. m., skrivmaterial, telefonavgifter m. m. bi- laga nr 2	107,867: 84	111,605	100,000
Fastighetens underhåll	47,254: 91	40,000	40,000
Materielanslag för sjukgymnastutbild- ningen	—	9,600	—
Oförutsedda utgifter, avskrivna avgifter och avrundning	132: 05	—	10,039
Summa	1,473,983: 94	1,676,705	1,707,000
<i>B. Vissa utgifter för driften av engångs- karaktär:</i>			
Anskaffning av en tvättmaskin			12,800
Dikteringsapparat för röntgenavdelningen			2,700
Summa			15,500
<i>C. Utgifter för sjukgymnastutbildningen.</i>			
Summa			27,000

¹ Enligt direktionens över serafimerlasarettet skrivelse den 1 oktober 1935.

Inkomster vid serafimerlasarettet.¹

	Budgetåret 1934/1935, verkliga inkomster	Budgetåret 1935/1936, beräknade inkomster	Budgetåret 1936/1937, beräknade inkomster
A. Motsvarande utgifter enligt A:			
Sjukvårdsavgifter	377,372: —	374,000	376,000
D:o enligt avtal med Stockholms stad . .	260,197: 57	302,125 + 27,321	307,973
D:o enligt avtal med Stockholms län . .	227,896: 47	230,750 + 21,717	272,177
Stockholms stads anslag till poliklinik . .	20,800: —	20,800	20,800
Karolinska institutet, ersättningsmedel .	4,250: —	4,250	4,250
Fattigbösse- och burskapsmedel	43: 06		
Ränta från Pilträdet 2, 3 och 4	28,000: —	25,000	28,000
Andra disponibla räntemedel	8,896: 28	11,000	9,000
Statsanslag, beviljat	120,750: — + 348,115: 30		
» , beräknat		120,750	
(beviljat)		+ 504,692	688,800
» , för sjukgymnastutbildningen, beräknat		34,300	
Budgetförskott	77,663: 26		
Summa	1,473,983: 94	1,676,705	1,707,000
B. Motsvarande utgifter enligt B:			
Sjukvårdsavgifter från			
Stockholms stad			3,175
Stockholms län			2,825
Statsanslag, begärt			9,500
Summa			15,500
C. Beräknat statsanslag till sjukgymnastutbildningen.			
Summa		(se ovan under A)	27,000

¹ Enligt direktionens över serafimerlasarettet skrivelse den 1 oktober 1935.

Bilaga F.

Utgifter och inkomster vid serafimerlasarettet för ränta och amortering å ombyggnadslån ävensom uppgift om budgetförskott.¹

	Budgetåret 1934/1935 verkliga	Budgetåret 1935/1936 beräknade	Budgetåret 1936/1937 beräknade
<i>Utgifter:</i>			
Annuitet för lån, upptaget hos pensionsstyrelsen till finansiering av ombyggnaden	198,770: 51	198,770: —	198,770: —
Amortering och ränta å lån, upptaget hos Stockholms läns sparbank till finansiering av ombyggnadsarbeten	132,225: —	129,000: —	124,200: —
Summa	330,995: 51	327,770: —	322,970: —
<i>Inkomster:</i>			
Stockholms stad, enligt avtal	38,942: 60	42,900: —	38,955: —
Stockholms län, » »	24,327: 75	23,300: —	24,200: —
Statsanslag, erforderligt	126,884: 70	123,955: —	127,000: —
Särskilda avgifter, erlagda av patienter i enskilt och halvenskilt rum på kirurgiska kliniken . .	8,615: 46	8,615: —	8,615: —
Särskilda poliklinikavgifter	132,225: —	129,000: —	124,200: —
Summa	330,995: 51	327,770: —	322,970: —
<i>Uppgift om budgetförskott:</i>			
Den ³⁰ / ₁₀₀ 1934 oregerat budgetförskott			151,763: 47
Budgetförskott för 1934/1935			77,663: 26
Summa budgetförskott den ³⁰ / ₁₀₀ 1935			229,426: 73

¹ Enligt direktionens över serafimerlasarettet skrivelse den 1 oktober 1935.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	sida
1. Serafimerlasarettet	2
<p>Serafimerlasarettets nuvarande ställning m. m. sid. 2. — Tillsättande av sakkunniga för utredning angående lasarettets ekonomi, ställning och verksamhet sid 5. — De sakkunnigas utredning och förslag sid. 9. — Myndigheterna sid. 44. — Serafimerlasarettets anslagsbehov för budgetåret 1936/1937 sid. 59. — Departementschefen sid. 81.</p>	
2. Karolinska sjukhuset	92
<p>Direktionens för karolinska sjukhuset tillkomst sid. 92. — Karolinska sjukhusets anslagsbehov under åttonde huvudtiteln för budgetåret 1936/1937 sid. 94. — Departementschefen sid. 99.</p>	
3. Hemställan	101
Bilagor	103
<p>Nuvarande avlönings- och pensionsförhållanden vid serafimerlasarettet sid. 105. — Översikt av arvödister vid serafimerlasarettet sid. 109. — De sakkunnigas specialmotiv för lönerregleringsförslaget sid. 111. — Utgifter vid serafimerlasarettet sid. 139. — Inkomster vid serafimerlasarettet sid. 140. — Utgifter och inkomster vid serafimerlasarettet för ränta och amortering å ombyggnadslån ävensom uppgift om budgetförskott sid. 141.</p>	